

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI COPIII

BASME

Petre Ispirescu

LECTURĂ RECOMANDATĂ ÎN PROGRAMA ȘCOLARĂ



BIBLIOTECA PENTRU TOȚI COPIII

BASME

Petre Ispirescu

LECTURĂ RECOMANDATĂ ÎN PROGRAMA ȘCOLARĂ



Petre Ispirescu

Basme

Editura LITERA
2014



Basme
Petre Ispirescu

Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777
e-mail: comenzi@lira.ro

Ne puteți vizita pe
www.litera.ro

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Irina Ilie
Corectură: Georgiana Enache
Copertă: Andrei Gamarț
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

ISBN ePUB: 978-606-686-765-8
ISBN Print: 978-606-686-737-5


elefant

TABEL CRONOLOGIC

1830, ianuarie Se naște la București, în mahalaua Pescăria Veche, Petre Ispirescu, scriitor și folclorist. Tatăl său, Gheorghe, avea o frizerie. Mama, Elena, de origine transilvăneană, era, se pare, o povestitoare neîntrecută. De la părinți sau de la calfele și clienții tatălui său, Ispirescu a putut asculta, în copilărie, numeroase creații populare, mai ales basme. „N-am trecut nici patru clase primare”, mărturisește Ispirescu lui J.U. Jarnic. Din inițiativa mamei, Petre este deprins să citească de către dascălul Nicolai de la biserica Udricani din cartierul lor (pe atunci, Bucureștii aveau 90 de cartiere).

1840 Petre Ispirescu își continuă studiile la cantorul Lupescu de la biserica Olteni.

1842 Băiatul învață „psaltichia” cu profesorul de muzică George Voiculescu de la biserica Domnița Bălașa. Curând, împreună cu alți cinci elevi, el cântă în fiecare duminică la mesă și câștigă astfel lunar, timp de doi ani de zile, câte 10 lei pe lună. Din pricina lipsurilor materiale, se vede nevoit, la doisprezece ani, să-și asigure singur existența.

1844 Nereușind să-și desăvârșească instrucția în școală, dar avid de cât mai multe cunoștințe, Ispirescu intră ucenic la tipografia condusă de Z. Carcalechi, sperând că acolo unde se tipăresc cărțile se poate studia. Z. Carcalechi edita din 1843 ziarul *Vestitorul românesc*. Aici Ispirescu lucrează câte paisprezece ore pe zi.

1848 Se califică în meseria de tipograf. Devine serios, stăruitor și solitar. Patronul îi mărește salariul și responsabilitățile, iar duminicile îl invită să-și petreacă timpul liber în familia sa, probabil, în speranța de a-și mărita fiica.

1849 Pentru a o distra pe maică-sa, întristată de doliul recent, Petre învață să cânte la chitară. Înzestrat cu simț artistic, scrie primele sale versuri. Dar continuă să creadă pe parcursul întregii vieți că lipsa sa de instruire este prea mare. În cazul prozei memorialiste, la fel ca în cel al versurilor, încercările sale rămân îmbinări hibride de influențe insuficient asimilate.

1853 Un amic în vârstă, medic, și un negustor, un om retras din afaceri, îl învață franceza, dându-i lecții seara după lucru. Nopțile meditează. Când are timp scrie pe tot felul de hârtii și citește tot ce-i cade în mână.

1854 Patronul său îi propune s-o ia în căsătorie pe-o nepoată. Petre refuză, părăsește tipografia și se angajează la Copainieg. Aici se tipăresc în traducere *Atala*, *Paul și Virgina*, Swift, Rousseau, Dumas, Victor Hugo, Cervantes. Continuă să locuiască împreună cu mama și-și petrece duminicile acasă; depune eforturi să citească *Fabulele* lui Florian în original.

1858 Acceptă să imprime, fără a prezenta textul cenzurii, *Corespondența secretă a principelui Vogoride*, un text util al unui grup de partizani ai Unirii Principatelor. Poliția îi arestează pe toți participanții afacerii, iar Ispirescu petrece trei săptămâni în închisoare, pierzându-și serviciul. Abia la finele anului, Vasile Boerescu, participant al Unirii și viitorul ministru de externe, îi oferă direcția unei tipografii mai moderne, care avea prima presă mecanică din București și imprima revista *Naționalul*.

1859 Are loc Unirea celor două principate românești prin alegerea domnitorului Moldovei și al Valahiei A.I.Cuza. Ispirescu urmărește cu interes evenimentele.

1860 La tipografie, devine asociat cu drepturi egale: Boerescu deține capitalul, iar Ispirescu, direcția și activitatea. Este perioada cea mai fericită din viața lui.

1861 Decide să se însoare. Își cumpără o casă pe strada Sălciilor, astăzi în plin centrul Bucureștilor. Activitatea sa de tipograf îl face să intre în contact cu scriitorii și cu oamenii timpului său (I. Ionescu de la Brad, N. Filimon, I. Ghica, D. Bolintineanu).

1862 Talentul său se dezvăluie însă în basme, căci limbajul popular îi este mai apropiat. Primele basme, șase la număr, le publică în *Țăranul român* la îndemnul lui N. Filimon. Este vorba de basmele *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, *Prâslea cel voinic și merele de aur*, *Balaurul cel cu șapte capete*, *Fata de împărat și pescarul* ș.a. În același an tipărește și prima culegere de basme.

1863 Vasile Boerescu, asociatul său, își vinde imprimeria, și Ispirescu rămâne fără lucru. C.A. Rosetti, viitorul ministru, îl invită să ia direcția imprimeriei unde ieșea de sub tipar *Românul*, revista partidului liberal, atunci în opoziție.

1864 Guvernul suprimă *Românul*: Ispirescu rămâne din nou fără serviciu. Împreună cu alți asociați, Walter Scarlat și Göbl, fondează Tipografia Lucrătorilor Asociați. Un an mai târziu Ispirescu conduce personal foaia *Tipograful român*. Timp de un deceniu, din 1862 până în 1872, autorul nu publică niciun basm.

1866 Abdicarea de la tron a domnitorului A.I. Cuza este consemnată cu regret în revista sa. La invitația lui Ion Ghica, ministrul de interne, acceptă să ia direcția Imprimeriei de Stat. Demisionează peste doi ani.

1868 Împreună cu alți trei asociați, Ispirescu fondează Noua tipografie a laboratorilor români. Lucrează temeinic, dar cheltuielile devin o chestiun complicată.

1872 Apare cea de-a doua serie de basme: *Legende sau basmele românilor. Ghicitori și proverburi*, cu o prefață de B.P. Hasdeu. Situația lui se ameliorează. Este încurajat, apreciat pentru calitățile scrisului său și pentru cunoașterea profundă și inestimabilă a creației populare.

1873 Scoate de sub tipar *Snoave sau povești populare*.

1876 Apar *Ispravele și viața lui Mihai Viteazul*.

1877 Publică un articol intitulat *Basme române și basmele franceze*.

1878 Rămas asociat unic, Ispirescu își redenumește imprimeria Tipografia Academiei Române. Moses Gaster publică un articol elogios despre Ispirescu în *Magasin für die Literatur des Auslandes*.

1879 Imprimă volumul *Din poveștile unchiului sfătos, basme păgânești*, sub influența lui A.I. Odobescu, cel care le și prefațează. Basmele constituie o prelucrare de mituri din folclorul universal, fragmente de mitologie greacă povestită pentru copii, într-un limbaj popular.

1880 Moses Gaster publică un nou articol despre Ispirescu în *Literatur Blatt für die Germanische und Rumänische Philologie*. Își petrece nopțile copiind texte pentru J. Urban Jarnic, care proiecta să facă la Viena o *Crestomație română de texte vechi rare*. Cu această ocazie îi cunoaște pe Eminescu și pe Slavici și reușește, în urma lecturilor destul de sistematice, să dea viață vechilor texte ale literaturii române.

1881 Pentru întâia oară, Ispirescu părăsește Bucureștiul și merge la Roșiorii-de-Vede, un orășel situat la 120 km de București, unde fiica sa trebuia să fie numită institutoare.

1882 Publică principala operă a vieții sale *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului de Ispirescu, culegător-tipograf*, cu o prefață de Vasile Alecsandri. Articole elogioase apar în *Revista de istorie, arheologie și filologie*, *Gazeta Transilvaniei*, *Telegraful român*, *România liberă*, *Familia*. Academia însă nu elogiază volumul, așa cum îl făcuse Alecsandri să spere.

1883 Un librar din provincie reimprimă și desface volumele scriitorului. La 21 iunie, Ispirescu suferă prima congestie cerebrală.

1885 Se preocupă, primul la noi, de valorificarea folclorului copiilor, în volumul *Jocuri și jucării de copii, adunate de Ispirescu, culegător-tipograf* (Sibiu, Editura Institutului tipografic).

1887 Moare la 27 noiembrie, în urma unei noi congestii cerebrale. Ședința literară a grupului de la Revista Nouă (compusă din Ionescu-Gion, Delavrancea, Vlahuță, Hasdeu) este suspendată la anunțarea morții sale. În majoritatea publicațiilor apar necrologuri.

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÂNEȚE ȘI VIAȚĂ FĂRĂ DE MOARTE

A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de când făcea plopșorul pere și răchita micșunele; de când se băteau urșii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești:

De când se scria musca pe perete.
Mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un împărat mare și o împărăteasă, amândoi tineri și frumoși, și, voind să aibă copii, au făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; au umblat pe la vraci și filosofi, ca să caute la stele și să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfârșit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaș dibaci, a trimis să-l cheme; dar el răspunse trimișilor că cine are trebuință să vie la dânsul. S-au sculat deci împăratul și împărăteasa și, luând cu dânșii vreo câțiva boieri mari, ostași și slujitori, s-au dus la unchiaș acasă. Unchiașul, cum i-a văzut de departe, a ieșit să-i întâmpine și totodată le-a zis:

— Bine ați venit sănătoși; dar ce umbli, împărate, să afli? Dorința ce ai o să-ți aducă întristare.

— Eu nu am venit să te întreb asta, zise împăratul, ci, dacă ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

— Am, răspunse unchiașul; dar numai un copil o să faceți. El o să fie Făt-Frumos și drăgăstos, și parte n-o să aveți de el.

Luând împăratul și împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat și peste câteva zile împărăteasa s-a simțit însărcinată. Toată împărăția, și toată curtea, și toți slujitorii s-au veselit de această întâmplare.

Mai-nainte însă de a veni ceasul nașterii, copilul se puse pe un plâns, de n-a putut niciun vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici așa n-a fost cu putință să-l facă să tacă.

— Taci, dragul tatei, zicea împăratul, că ți-oi da împărăția cutare sau cutare; taci, fiule, că ți-oi da de soție pe cutare sau cutare fată de împărat, și alte multe d-alde astea; în sfârșit, dacă văzu și văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ți-oi da *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*.

Atunci, copilul tăcu și se născu; iar slujitorii deteră în timpane și în surle și în toată împărăția se ținu veselie mare o săptămână întreagă.

De ce creștea copilul, d-aceea se făcea mai isteț și mai îndrăzneț. Îl deteră pe la școli și filosofi, și toate învățăturile pe care alți copii le învățau într-un an, el le învăța într-o lună, astfel încât împăratul murea și învia de bucurie. Toată împărăția se fălea că o să aibă un împărat înțelept și procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu știu ce avea, că era tot galeș, trist și dus pe gânduri. Iar când fuse într-o zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani și împăratul se afla la masă cu toți boierii și slujbașii împărăției și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos și zise:

— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naștere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte și i-a zis:

— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ți dau un astfel de lucru nemaiauzit? Și dacă ți-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

— Dacă tu, tată, nu poți să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea până voi găsi făgăduința pentru care m-am născut.

Atunci, toți boierii și împăratul deteră în genunchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăția; fiindcă, ziceau boierii:

— Tatăl tău de aci înainte e bătrân, și o să te ridicăm pe tine în scaun, și avem să-ți aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soție.

Dar n-a fost putință să-l întoarcă din hotărârea sa, rămânând statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu și văzu, îi dete voie și puse la cale să-i gătească de drum merinde și tot ce-i trebuia.

Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărătești, unde erau cei mai frumoși armăsari din toată împărăția, ca să-și aleagă unul; dar, cum punea mâna și apuca pe câte unul de coadă, îl trântea, și astfel toți caii căzură. În sfârșit, tocmai când era să iasă, își mai aruncă ochii o dată prin grajd și, zărind într-un colț un cal răpciugos, și bubos, și slab, se duse și la dânsul; iar când puse mâna pe coada lui, el își întoarse capul și zise:

— Ce poruncești, stăpâne? Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mâna pe mine un voinic.

Și înțepenindu-și picioarele, rămase drept ca lumânarea. Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gând să facă, și calul îi zise:

— Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloșul, sulița, arcul, tolba cu săgețile și hainele ce le purta el când era flăcău; iar pe mine să mă îngrijești cu însăți mâna ta șase săptămâni și orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerând împăratului lucrurile ce-l povățuise calul, el a chemat pe vătaful curții și i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-și alege fiul său pe acelea care îi vor plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți, găsi, în sfârșit, în fundul unui tron vechi, armele și hainele tătâne-său de când era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuși cu mâna lui să le curețe de rugină și, după șase săptămâni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată îngriji și de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu; dar fie, că izbuti.

Când auzi calul de la Făt-Frumos că hainele și armele sunt bine curățate și pregătite, odată se scutură și el, și toate bubele și răpciuga căzură de pe dânsul și rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeș și cu patru aripi; văzându-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

— De azi în trei zile plecăm.

— Să trăiești, stăpâne; sunt gata chiar azi, de poruncești, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția erau pline de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mână, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași și de la toți slujitorii curții, care, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând pinteni calului, ieși pe poartă ca vântul, și după dânsul carele cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orânduise împăratul ca să-l însoțească.

După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-Frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luându-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Și apucând calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, până ce ajunse la o câmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni.

Stând să se odihnească, îi zise calul:

— Să știi, stăpâne, că aici suntem pe moșia unei Gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moșia ei fără să fie omorât. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie Gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine, în pădurea ce o vezi, o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozavă de mare: dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemână, ca să te slujești cu dânsele când va fi de trebuință.

Se deteră spre odihnă; dar pândea când unul, când altul.

A doua zi, când se revărsau zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înșelă și înfrână calul, și chinga o strânse mai mult decât altă dată, și porni; când, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise:

— Ține-te, stăpâne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Și când venea ea, nene, dobora copacii: așa de iute mergea; iar calul se urcă ca vântul până cam deasupra ei și Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata și, când era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

— Stăi, Făt-Frumos, că nu-ți fac nimic!

Și văzând că nu o crede, îi dete înscris cu sângele său.

— Să-ți trăiască calul, Făt-Frumos, îi mai zise ea, ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mâncam fript; acum însă m-ai mâncat tu pe mine; să știi că până azi niciun muritor n-a cutezat să calce hotarele mele până aicea; câțiva nebuni care s-au încumetat a o face de-abia au ajuns până în câmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dânsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos, și-l omeni ca pe-un călător. Dar pe când se aflau la masă și se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc și îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ținu masă trei zile de-a rândul și rugă pe Făt-Frumos să-și aleagă de soție pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca niște zâne; el însă nu voi ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

— Cu calul care îl ai și cu vitejia ta, crez că ai să izbutești.

După trei zile, se pregătiră de drum și porniră. Merse Făt-Frumos, merse și iar merse, cale lungă și mai lungă; dară când fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o câmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iară pe de altă parte pârlită. Atunci el întrebă pe cal:

— De ce este iarba pârlită?

Și calul îi răspunse:

— Aici suntem pe moșia unei Scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinților le-a ajuns, și de-aia s-au făcut lighioi, așa precum le vezi; vrăjmășia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-și răpească una de la alta pământ; când Scorpia este necăjită rău, varsă foc și smoală; se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa și, vrând s-o gonească de pe tărâmul ei, a pârlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decât soră-sa și are trei capete. Să ne odihnim puțin, stăpâne, și mâine dis-de-dimineață să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca și când ajunseseră la Gheonoaie, și porniră. Când auziră un urlet și o vâjietură, cum nu mai auziseră ei până atunci!

— Fii gata, stăpâne, că iată se apropie zgripțuroaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer și cu alta în pământ și vărsând flăcări, se apropia ca vântul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata până cam deasupra și se lăsă asupra ei cam pe de o parte. Făt-Frumos o săgetă și îi zbură un cap; când era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrămi ca să o ierte, că nu-i face nimic și, ca să-l încredințeze, îi dete înscris cu sângele ei. Scorpia ospătă pe Făt-Frumos și mai și decât Gheonoaia; iară el îi dete și dânsei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, care se lipi îndată cum îl puse la loc, și după trei zile plecară mai departe.

Trecând și peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră și iară se mai duseră, până ce ajunseră la un câmp numai de flori și unde era numai primăvară; fiecare floare era cu deosebire de mândră și cu un miros dulce, de te îmbăta; trăgea un vântișor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

— Trecurăm cum trecurăm până aci, stăpâne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare; și, dacă ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm și de dânsa, apoi suntem voinici. Mai-nainte de aci este palatul unde locuiește *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Această casă este înconjurată cu o pădure deasă și înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua și noaptea păzesc cu neadormire și sunt multe foarte; cu dânsele nu este chip de a te bate; și ca să trecem prin pădure e peste poate; noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărim pe deasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăși; atunci calul, ținându-și răsuflarea, zise:

— Stăpâne, strânge chinga cât poți de mult, și, încălecând, să te ții bine și în scări, și de coama mea; picioarele să le ții lipite pe lângă subțioara mea, ca să nu mă zăticnești în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, și într-un minut fu aproape de pădure.

— Stăpâne, mai zise calul, acum e timpul când se dă de mâncare fiarelor pădurii și sunt adunate toate în curte; să trecem.

— Să trecem, răspunse Făt-Frumos, și Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus și văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dânsul ba. Trecură pe deasupra pădurii și, tocmai când erau să se

lase în jos la scara palatului, de-abia, de-abia atinse cu piciorul vârful unui copac și deodată toată pădurea se puse în mișcare; urlau dobitoacele, de ți se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; și de nu era doamna palatului afară, dând de mâncare puilor ei (căci așa numea ea lighioanele din pădure), îi prăpădea negreșit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu mai văzuse până atunci suflet de om pe la dânsa. Opri pe dobitoace, le îmblânzi și le trimise la locul lor. Stăpâna era o zână înaltă, subțirică și drăgălașă, și frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitându-se cu milă la dânsul, îi zise:

— Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauți pe aici?

— Căutăm, zise el, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*.

— Dacă căutați ceea ce ziseși, aci este.

Atunci descălecă și intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile cele mai mari. El începu să mulțumească zânei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută și numai în vase de aur. Calului îi deteră drumul să pască pe unde va voi dânsul; pe urmă îi făcură cunoscuți tuturor lighioanelor, de puteau umbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dânsele, căci ziceau că li se urâse, șezând tot singurele; iară el nu așteptă să-i mai zică o dată, ci primi cu toată mulțumirea, ca unul ce aceea și căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alții, își spuse istoria și ce păți până să ajungă la dânsele, și nu după multă vreme se și însoți cu fata cea mai mică. La însoțirea lor, stăpânele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o și arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; și-i și spuseră că acea vale se numea *Valea Plângerii*.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot așa de tânăr, ca și când venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace și în liniște cu soția și cumnatele sale, se bucura de frumusețea florilor și de dulceața și curățenia

aerului, ca un fericit. Ieșea adesea la vânătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două și nu-l nimeri; supărat, alergă după el și dete și cu a treia săgeată, cu care îl și nimeri; dară nefericitul, în învălmășeală, nu băgase de seamă că, alergând după iepure, trecuse în Valea Plângerii.

Luând iepurele, se întorcea acasă; când, ce să vezi dumneata? Deodată îl apucă un dor de tată-său și de mumă-sa. Nu cuteză să spuie femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea și neodihna ce vedeau într-însul.

— Ai trecut, nefericitule, în Valea Plângerii! îi ziseră ele, cu totul speriate.

— Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; și acum mă topesc de-a-n picioarele de dorul părinților mei, însă și de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi și n-am să mă plâng de nicio mâhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinții și apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

— Nu ne părăsi, iubitule; părinții tăi nu mai trăiesc de sute de ani, și chiar tu, ducându-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămâi cu noi; căci ne zice gândul că vei pieri.

Toate rugăciunile celor trei femei, precum și ale calului, n-au fost în stare să-i potolească dorul părinților, care-l usca pe de-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

— Dacă nu vrei să mă asculți, stăpâne, orice ți se va întâmpla, să știi că numai tu ești de vină. Am să-ți spui o vorbă și, dacă vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

— Primesc, zise el cu toată mulțumirea, spune-o!

— Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos, și eu să mă întorc, de vei voi să rămâi măcar un ceas.

— Așa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrățișară cu femeile și, după ce-și luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsându-le suspinând și cu lacrămile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moșia Scorpiei; acolo găsiră orașe;

pădurile se schimbaseră în câmpii; întrebă pe unii și pe alții despre Scorpie și locuința ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

— Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos, mai alaltăieri am trecut pe aici; și spunea tot ce știa.

Locuitorii râdeau de dânsul, ca de unul ce aiurează sau visează deștept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba și părul îi albiseră.

Ajungând la moșia Gheonoaiei, făcu întrebări ca și la moșia Scorpiei, și primi asemenea răspunsuri. Nu se putea dumiri el: cum de în câteva zile s-au schimbat astfel lucrurile? Și iarăși supărat, plecă cu barba albă până la brâu, simțind că îi cam tremurau picioarele, și ajunse la împărăția tătâne-său. Aici alți oameni, alte orașe, și cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoștea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în care se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mâna și îi zise:

— Rămâi sănătos, stăpâne, că eu mă întorc de unde am plecat. Dacă poftești să mergi și dumneata, încalecă îndată și aidem!

— Du-te sănătos, că și eu nădăjduiesc să mă întorc peste curând.

Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzând palaturile dărâmate și cu buruieni crescute pe dânsele, ofta și, cu lacrămi în ochi, căta să-și aducă aminte cât erau odată de luminate aste palaturi și cum și-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetând fiecare cămară, fiecare colțuleț ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsise calul; se pogorî apoi în pivniță, gârliciul căreia se astupase de dărâmăturile căzute.

Căutând într-o parte și în alta, cu barba albă până la genunchi, ridicându-și pleoapele ochilor cu mâinile și abia umblând, nu găsi decât un tron odorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică capacul chichiței, și un glas slăbănogit îi zise:

— Bine ai venit, că de mai întârziai, și eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscase de se făcuse cârlig în chichiță, și căzu mort, și îndată se și făcu țărână.

Iar eu încălecai pe-o șa și vă spusei dumneavoastră așa.

ILEANA SIMZIANA

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acel împărat mare și puternic bătuse pe toți împărații de prinprejurul lui și-i supusese, încât își întinsese hotarele împărăției sale pe unde a înțărcat dracul copiii, și toți împărații cei bătuți erau îndatorați a-i da câte un fiu d-ai săi ca să-i slujească câte zece ani.

La marginea împărăției lui mai era un alt împărat carele, cât a fost tânăr, nu se lăsase să-l bată; când cădea câte un pârjol asupra țării sale, el se făcea luntre și punte și-și scăpa țara de nevoie; iară după ce ajunse la bătrânețe, se supuse și el împăratului celui mare și tare, fiindcă n-avea încotro. El nu știa cum să facă, cum să dreagă, ca să împlinească voia acelui împărat de a-i trimite pe unul din fiii săi, ca să-i slujească: fiindcă n-avea băieți, ci numai trei fete. Dintr-aceasta el sta pe gânduri. Grija lui cea mare era ca să nu crează acel împărat că el este zăcaș și se îndărătnicește a-i trimite vreun fiu, din care pricină să vină să-i ia împărăția, iară el cu fetele lui să moară în ticăloșie, în sărăcie și cu rușine.

Văzând fetele pe tată-său tot supărat, se luaseră și ele de gânduri, și nu știau ce voie să-i facă ca să-l mai înveselească. Dacă văzură și văzură că nimic nu-i este pe plac, fata cea mai mare își luă inima în dinți și-l întrebă într-o zi la masă, că de ce este supărat:

— Au purtarea noastră nu-ți place? îi zise ea. Au supușii măriei tale sunt răi și arțăgoși de-ți pricinuiește atâta mâhnire? Spune și nouă, tată, cine este vipera aceea care nu-ți dă pace și-ți otrăvește bătrânețele, și ne făgăduim chiar a ne jertfi dacă aceasta va putea să-ți aline oarecum

mâhnirile: căci numai tu, tată, ești mângâierea noastră, după cum prea bine știi; iară noi niciodată n-am ieșit din cuvântul tău.

— De asta, așa este; n-am a mă plânge de nimic. Nu mi-ați călcat porunca niciodată. Dară voi, dragele mele, nu puteți să-mi alinați durerea care-mi pătrunde sufletul. Voi sunteți fete, și numai un băiat m-ar scoate din nevoia în care mă aflu.

— Eu nu înțeleg, zise fata cea mare, de ce ascunzi de noi izvorul mâhnirilor tale, tată; spune, că eu, iată, sunt gata a-mi da viața pentru tine.

— Ce să știți voi face, dragele mele! De când sunteți pe lumea asta albă, voi ați umblat cu furca, cu acul, cu războiul: știți toarce, coase, țese. Numai un viteaz mă poate mântui, care să știe să răsucească buzduganul, să mânuiască sabia cu vârtute și să călărească ca un zmeu-paraleu.

— Oricum, tată, spune-ne și nouă, că doară nu s-o face gaură în cer, dacă vom ști și noi ce lucru te amărăște.

Dacă văzu împăratul că-l întețesc fetele cu rugăciunile, zise:

— Iată, copilele mele, de ce sunt tot trist. Voi știți că nimeni nu s-a putut atinge de împărăția mea, cât am fost tânăr, fără să-și capete alageaua și fără să se ducă rușinat de unde a venit. Acum pârdalnicele de bătrânețe mi-au secat toată vârtutea; brațul meu e slăbănogit, nu mai poate să învârtească paloșul de să se cutremure vrăjmașul. Șoimuleanul meu, pentru care p-aci-p-aci era să-mi pierz viața până l-am dobândit, a îmbătrânit și el: este un răpciugos, abia își târâie și el viața de azi pe mâine. Altădată abia mă arătam înaintea vrăjmașului și, să te ții, pârleo!, îi sfârâiau călcâiele dinaintea feții mele; dară azi, ce să vă mai spui? voi știți că m-am supus celui mai mare și mai tare împărat de pe fața pământului. Însă la dânsul este obiceiul ca toți supușii împărăției să-i trimită câte un fiu, să-i slujească zece ani, și eu vă am numai pe voi.

— Mă duc eu, tată, zise fata cea mare, și mă voi sili din toate puterile mele să te mulțumesc.

— Mă tem să nu te întorci fără nicio ispravă. Cine știe ce încurcătură vei face p-acolo, de să nu-i mai dea nimeni de căpătâi, cât hău!

— Tot ce știu, tată, și mă făgăduiesc, este că nu te-oi da de rușine.

— Dacă este așa, pregătește-te și te du.

Când auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum; și se întorcea numai într-un călcâi, când poruncea și așeza lucrurile de călătorie. Își alese calul cel mai de frunte din grajdurile împărătești, hainele cele mai mândre și mai bogate și merinde ca să-i ajungă un an de zile.

După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dete povețele părintești de cum să se poarte, cum să facă ca să nu se descopere că e fată. O învăță tot ce trebuia să știe un viteaz care merge la o așa slujbă înaltă, și cum să se ferească de bârfeli și clevete, ca să nu fie urâtă și nebăgată în seamă de ceilalți fii de împărat. Apoi îi zise:

— Pasă cu Dumnezeu, fiica mea, și adu-ți aminte de învățăturile mele.

Fata ieși din curte ca fulgerul; n-o mai ținea pământul de bucurie; într-o clipă nu se mai văzu. Și dacă n-ar fi stat mai încolo să-și aștepte boierii și carăle cu merinde, acestea s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să se țină după dânsa.

Împăratul îi ieși pe de altă parte înainte, mai la marginea împărăției, fără să știe ea; așeză îndată un pod de aramă, se făcu un lup și se ascunse sub un pod. Când era să treacă fiică-sa, deodată ieși de subt acel pod, cu dinții rânjiți și clănțănind de te lua groaza; se uita drept la dânsa cu niște ochi care străluceau ca două făclii, și se repezi la ea ca să o sfâșie. Fata, care înghețase sângele în ea de frică, își pierduse cumpătul și, dacă calul nu făcea o săritură la o parte, lupul înfigea ghearele într-însa; ea o luă la sănătoasa înapoi. Tată-său, care se întorsese înaintea ei, ieși s-o întâmpine, și-i zise:

— Nu-ți spuneam eu, fata mea, că nu toate muștele fac miere?

— Așa este, tată, dară eu n-am știut că, ducându-mă să slujesc unui împărat, am să mă lupt și cu fiare sălbatice și turbate.

— Dacă este așa, zise împăratul, șezi acasă de-ți vezi de fuse și mosoare, și Dumnezeu să aibă milă de mine, ca să nu mă lase a muri rușinat.

Nu trecu mult și se ceru și fata cea mijlocie să se ducă și dânsa; și se lega că ea își va pune toate puterile cum să-și sfârșească cu bine slujba ce lua asupră-și.

După multe rugăciuni și făgăduieli, se înduplecă tată-său și o lăsă și pe dânsa să se ducă; dară păți și ea ca soru-sa cea mare, și întâmpinând-o tată-său, când se întorcea, îi zise:

— Ei fata mea, nu ți-am spus eu că nu se mănâncă tot ceea ce zboară?

— Adevărat este, tată, așa mi-ai zis; dară prea era grozav acel lup. Unde deschisese o gură de să mă îmbuce dintr-odată, și unde se uita cu niște ochi din care parcă ieșeau niște săgeți de mă săgetau la inimă!

— Șezi acasă dară, îi răspunse împăratul, de vezi de coada măturii și de zarzavaturile de la bucătărie.

Mai trecu ce mai trecu, și iată că și fata cea mică zise tatălui său, într-o zi, când ședeau la masă:

— Tată, lasă-mă și pe mine să fac o cercare: lasă-mă, rogu-te, să mă duc și eu să-mi încerc norocul.

— Deoarece surorile tale cele mai mari n-au putut-o scoate la căpătâi, mă mir cum îți mai vine să vorbești de tine, care nu știi nici cum se mănâncă mămăliga.

Și se cerca în tot felul să-i taie pofta de plecare, dară în zadar.

— Pentru dragostea ta, tată, mai zise ea, voi face pe dracul în patru, numai să izbutesc; însă dacă Dumnezeu îmi va sta împotrivă, mă voi întoarce iarăși la tine, și fără să mă rușinez.

Se mai împotrivi tată-său, se mai codi: dară fie-sa îl birui cu rugăciunile. La urmă de tot, zise împăratul:

— Dacă este așa, iată îți dau și ție voie, să vedem ce procopseală a să-mi faci. Ce-aș mai râde să te văz întorcându-te cu nasul în jos!

— Vei râde, tată, cum ai râs și de surorile mele, fără cu toate astea să le scază cinstea.

Fata împăratului, dacă văzu că tată-său îi dete voie, se gândi mai întâi pe care din boierii cei bătrâni să ia de povățuitor. Și până una-alta, ea își aduse aminte de vitejiile tatălui său din tinerețe și de calul său. Se duse deci

la grajd, ca să-și aleagă și ea un cal. Se uită la unul, se uită la altul, se uită la toți caii din grajduri, și de niciunul nu i se prindeau ochii, deși erau armăsarii și caii cei mai buni din toată împărăția. În cele mai de pe urmă dete și peste calul tatălui său din tinerețe, răpciugos, bubos și zăcând pe coaste. Cum îl văzu, se uita la el cu milă și parcă nu se îndura să se depărteze de dânsul.

Calul, dacă văzu așa, îi zise:

— Se vede că pentru iubirea ce ai către împăratul, stăpână, te uiți așa de galeș la mine. Ce pui de voinic era în tinerețele lui! Multe izbânzi am mai făcut noi amândoi! Dară de când a îmbătrânit, nici pe mine n-a mai încălecat altul. Și dacă mă vezi așa de jigărit, este că n-are cine să mă hrănească ca el. Astăzi, uite, de m-ar îngriji cineva cum să-mi priască mie, în zece zile m-aș face de nu m-aș da pe zece ca d-alde ăștia.

Atunci, fata zise:

— Și cum trebuie să te îngrijească?

— Să mă spele în toate zilele cu apă neîncepută, să-mi dea orzul fiert în lapte dulce ca să-l pot roade, și pe fiecare zi o baniță de jaratec.

— Când aș ști că-mi vei fi de ajutor să sfârșesc ce am pus de gând, mai-mai că aș face așa precum zici tu!

— Stăpână, zise calul, fă cercarea asta și nu te vei căi.

Calul era năzdrăvan.

Fata împăratului îngriji de cal tocmai precum îi zise el.

La a zecea zi, unde se scutură odată calul, și se făcu frumos, gras ca un pepene și sprinten ca o căprioară. Apoi, uitându-se vesel la fata împăratului, zise:

— Să-ți dea Dumnezeu noroc și izbândă, stăpâna mea, că m-ai îngrijit și m-ai făcut să mai fiu o dată pe lume cum doream.

Spune-mi tu care este păsul tău, și poruncește-mi ce trebuie să fac.

— Eu voi să merg la împăratul cel mare și tare, vecinul nostru, ca să-i slujesc, și-mi trebuie pe cineva care să mă povățuiască. Spune-mi pe care din boieri să aleg?

— Dacă vei merge cu mine, îi zise calul, habar să n-ai; nu-ți trebuie pe nimeni. Te voi sluji, cum am slujit și pe tată-tău. Numai să m-asculți.

— Dacă este așa, de azi în trei zile plecăm.

— Și chiar acum dacă poruncești, îi răspunse calul.

Fata împăratului, cum auzi aceasta, puse toate alea la cale pentru drum. Își luă niște haine curate, dară fără podoabe, nițele merinde și ceva bani de cheltuială, încălecă calul și, venind înaintea tatălui său, îi zise:

— Rămâi cu Dumnezeu, tată, și să te găsesc sănătos!

— Cale bună, fata mea, îi zise tată-său. Toate ca toate, numai povețele ce ți-am dat să nu le uiți niciodată. Și la orice nevoie mintea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele și tot ajutorul.

După ce se făgădui că așa va face, fata porni. Ca și la celelalte fete, tată-său dete pe de altă parte și-i ieși înainte, așeză iarăși podul de aramă și o aștepta acolo.

Pe drum, calul spuse fetei cu ce tertipuri umblă tată-său să-i încerce bărbăția și o povățui ce să facă ca să scape cu fața curată. Ajungând la pod, unde se năpusti asupra ei un lup cu niște ochi turburați și zgâiți de băgau fiori în oase, cu o gură mare și cu o limbă ca de dihanie turbată, cu colții rânjiți și clănțănind de pare că nu mâncase de o lună de zile; și când să înfigă ghearele sale cele sfâșiitoare, fata dete călcâie calului, și unde se răpezi asupra lupului cu paloșul în mână de să-l facă mici fărâme și, dacă nu se da în lături lupul, în două îl făcea cu paloșul; căci ea nu glumea, fiindcă-și pusese credința în Dumnezeu, și dorea ca vrând-nevrând să împlinească slujba ce și-o luase asupră.

Ea trecu podul mândră ca un voinic. Tată-său se miră de vitejia ei și, dând pe de altă parte, ieși mult înaintea ei, așeză un pod de argint, se făcu un leu și acolo o aștepta.

Calul spuse fetei peste ce o să dea și o învăță cum să facă să scape și de astă ispită. Cum ajunse fata la podul de argint, unde îi ieși leul înainte cu gura căscată, de să o îmbuce cu cal cu tot, cu niște colți ca cei de fildeș și cu niște gheare ca secerile și răcnea de se cutremurau codrii, și câmpiile vuiau de-ți lua auzul. Numai uitându-se cineva la capul lui cel cât banița și la

coama aia ce sta rădicată în sus și zbârlită, ar fi înghețat de frică. Dară fata împăratului, îmbărbătată de cal, se năpusti odată într-însul cu sabia goală în mână, încât dacă nu fugea leul sub pod, în patru îl făcea. Atunci trecu podul, mulțumind lui Dumnezeu și neștiind ce o mai aștepta.

Fata împăratului, care nu ieșise din casă de când o făcuse mă-sa, se mira și sta în loc uimită, văzând frumusețile câmpului. Aci îi venea să descalece ca să adune câte un mănunchi de flori din mulțimea aia ce acoperea văile și dealurile, flori de care nu mai văzuse ea; aci îi venea să se dea la umbră sub câte un copaci nalt și stufos, în care miile de paseri cântau fel de fel de cântece, așa de duioase, de erau în stare să te adoarmă; și aci în urmă să se ducă la câte un șipot de apă limpede ca lacrima ce izvora din câte un colț de piatră din coastele dealurilor; susurul acestor izvoare o făcea să se uite galeș la ele și-i plăcea să le vază curgerea lor cea șerpuită ce aluneca pe pământ, încungiurate de mulțime de floricele și verdeață de primăvară. Dară la toate astea calul o îmbărbăta și-i da ghes să meargă înainte și să-și cate de drum. El îi spunea că voinicii nu se uită la d-alde astea decât după ce duc trebile la capăt bun. Îi mai spuse că are să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său, și o și învăță cum să facă să iasă și de astă dată biruitoare.

Fata asculta cu toate urechile și făcu precum o învăță calul, fiindcă văzu ea că toate învățăturile lui îi iese înde bine, și din cuvântul lui nu se abătea.

Tată-său, ca și de la rând, dete pe de altă parte și-i ieși înainte, așeză un pod de aur, se făcu un balaur mare cu douăsprezece capete și se ascunse sub acel pod.

Când fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieși înainte balaurul plesnind din coadă și încolăcindu-se; din gurile lui ieșea văpaie de foc, și limbile îi jucau ca niște săgeți arzătoare; cum îl văzu fata că este așa de grozav, niște răcori o apucară și i se făcu părul măciucă de frică. Calul, dacă simți că fata se pierde cu firea, o îmbărbătă iarăși și-i aduse aminte ce o învățase să facă; iară fata împăratului, după ce mai prinse nițică inimă, strânse frâul calului

cu mâna stângă, îi dete călcâie și, cu paloșul în dreapta, se repezi asupra acelui balaur.

Un ceas ținu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap; dară vrăjmașul se păzea și el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dându-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să crează ochilor când văzu pe tată-său înaintea ei; iară el, luând-o în brațe și sărutând-o pe frunte, îi zise:

— Văz că tu ești voinică, fata mea, și bine ai făcut de ți-ai luat calul ăsta, căci fără dânsul te-ai fi întors și tu ca și surorile tale. Am bună nădejde să isprăvești cu bine slujba cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ți aminte de povețele mele și să nu ieși din cuvântul calului ce ți-ai ales. Să ne vedem sănătoși!

— Să te auză Dumnezeu, tată, îi răspunse fata, și să te găsesc sănătos.

Apoi, sărutând mâna tatălui său, se despărțiră.

După ce merse cale lungă, depărtată, ajunse la niște munți mari și înalți. Între munți întâlni doi zmei ce se luptau de nouă ani și nu puteau să se dovedească unul pe altul. Lupta era pe moarte ori pe viață. Cum o văzură ei, crezând că este un voinic, unul îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de taie pe ăst dușman al meu, că ți-oi cădea și eu vreodată bun la ceva.

Iar cellalt zise și el:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de mă scapă pe mine de idolul ăsta de vrăjmaș, și-ți voi da un telegar fără splină, care se numește Galben-de-soare.

Fata întrebă pe cal, pe care din amândoi să scape; iară calul îi zise să scape pe cel ce-i făgăduise să-i dea pe Galben-de-soare, că este un cal mai harnic decât dânsul, fiindu-i frate mai tânăr. Atunci unde se repezi fata la zmeul cellalt cu paloșul, și dintr-o lovitură îl făcu în două bucăți!

Zmeul, dacă se văzu scăpat, îmbrățișă pe mântuitorul său și-i mulțumi, apoi merseră acasă la dânsul ca să dea lui Făt-Frumos pe Galben-de-soare, după cum se făgăduise. Muma zmeului nu mai putea de bucurie când văzu

pe fiu-său teafăr și nu mai știa ce să facă ca să mulțumească lui Făt-Frumos că-i scăpase copilul de la moarte.

Fata împăratului arătă dorința ce are de a se odihni de osteneala drumului ce făcuse. Îi dară o cămară și o lăsară singură. Ea, prefăcându-se că voiește să îngrijească de cal, îl întrebă dacă are să i se întâmple ceva; și calul îi spuse ce are să facă.

Muma zmeului precepu că aci la mijloc se joacă vreo drăcie. Ea spuse fiului său că voinicul ce-l scăpase de primejdie trebuie să fie fată și că o asemenea fată vitează ar fi numai bună să o ia el de soție. Fiul său zicea că odată cu capul nu putea el crede una ca asta, fiindcă nu se putea ca o mână femeiască să răsucească paloșul așa de bine cum făcea Făt-Frumos. Atunci muma zmeului zise că are să facă cercare. Pentru aceasta puse seara la capul fiecăruia din ei câte un mănunchi de flori: la care se vor veșteji florile, acela este bărbat, și la care va rămânea verzi, este femeie.

Fata împăratului, după povața calului, s-a sculat peste noapte cam despre ziuă, când somnul este mai dulce, și, pâș, pâș, în vârful degetelor, intră în cămara zmeului, îi puse mănunchiul său de flori, luă pe al lui și, punându-l la capul patului său, se culcă și dormi dusă.

Dimineața, cum se sculă zmeoaica, se duse într-un suflet la fiul său și văzu florile veștede. După ce se sculă și fata împăratului, merse și la dânsa și, văzând că și ale ei se vestejise, tot nu crezu că este voinic. Ea zicea fiului său că nu se putea să fie bărbat, fiindcă vorba îi curgea din gură ca mierea, boiul îi era așa de gingaș, încât îți venea să o bei într-o bărdăcuță de apă, perișorul supțire și stufos îi cădea pe umeri în unde, fața-i are pe vino-ncoace; ochii ăia mari, frumoși și vioi de te bagă în boale, mănușița aia micuță și piciorușul ca de zână, și în sfârșit totul nu putea să fie decât de fată, măcar că se ascundea sub țoalele cele voinicești. Apoi hotărâră să mai facă o încercare.

După ce-și dară bună dimineața, după obicei, zmeul luă pe fată și merseră în grădină. Aici, zmeul îi arătă toate felurile de flori ce avea și o îmbia și pe dânsa să le miroase. Fata împăratului își aduse aminte de povețele calului și, cunoscând viclenia, zise cam răstit că de ce l-a adus în

grădină de dimineață ca pe o femeie să-i laude florile cu niște vorbe seci, pe când ar fi trebuit să meargă mai întâi la grajduri, să vază cum se îngrijește p-acolo de cai.

Auzind acestea, zmeul spuse mă-sei, dară ea nici acum nu putea să crează că este băiat. În cele mai de pe urmă, zmeoaica se vorbi cu fiul său să mai facă încă o-ncercare; zise fiului său să ducă pe Făt-Frumos în cămara cu armele, să-l îmbie să-și aleagă ceva de acolo și, de va alege vreo armă din cele împodobite cu nestimate, să știe de bună seamă că ea este fată.

După prânz, zmeul duse pe Făt-Frumos în cămara cu armele. Aici erau rânduite cu meșteșug tot felul de arme: unele împodobite cu nestimate, altele numai așa, fără podoabe. Fata împăratului, după ce se uită și cercetă mai toate armele, își alese o sabie cam ruginită, dară cu fierul ce se încovoia de se făcea covrig. Apoi spuse zmeului și mumei sale că a doua zi vrea să plece.

Când auzi muma zmeului ce fel de armă își alese, se da de ceasul morții că nu putea descoperi adevărul. Ea spuse fiului său că, deși pare că este băiat după apucăturile lui, dară este fată, și încă de cele mai prefăcute.

Dacă văzu că n-are încotro, merseră la grajd și-i deteră pe Galben-de-soare. Și după ce-și luă rămas-bun, fata împăratului își cătă de drum.

Încă pe cale fiind și silind să ajungă, calul zise fetei:

— Stăpână, până acum m-ai ascultat la orice ți-am zis, și toate ți-au mers bine. Ascultă-mă și de astă dată și nu vei greși. Eu sunt bătrân de aci înainte; și mi-e să nu poticnesc. Ia pe frate-meu Galben-de-soare și fă călătoria mai departe cu el. Încrede-te lui cum te-ai încrezut în mine și nu te vei căi. El este mult mai tânăr decât mine și mai sprinten, și te va învăța ca și mine ce să faci la vreme de nevoie.

— Este adevărat că am izbutit ori de câte ori te-am ascultat. Și dacă n-aș ști cât ai fost de credincios tatălui meu, de astă dată nu te-aș asculta. Mă voi încrede însă fratelui tău ca și ție, după ce-mi va dovedi că-mi vrea binele.

— Încrede-te, stăpână, zise Galben-de-soare, căci voi fi mândru să încalece pe mine o vitează ca tine, și apoi mă voi sili ca să nu simți lipsa

fratelui meu, fiindcă voi să-l scutesc și pe dânsul, sărmanul, că e bătrân, de necazurile și primejdiile călătoriei ce vrei să faci, pentru că, trebuie să știi, peste multe nevoi ai să dai și multe primejdii ai să întâlnești. Dară cu vrerea lui Dumnezeu și de mă vei asculta, pe toate ai să le biruiești și să le scoți la capăt bun.

Fata împăratului încălecă apoi pe Galben-de-soare și se despărți de calul ei, lăcrimând. Merseră, merseră, cale lungă, depărtată, când fata împăratului zări o cosiță de aur. Opri calul și-l întrebă dacă este bine să o ia, ori s-o lase locului. Calul îi răspunse:

— De o vei lua, te vei căi; de nu o vei lua, iarăși te vei căi; dară mai bine este să o iei.

Fata o luă, o băgă în sân și plecă înainte.

Trecură dealuri, trecură munți și văi, lăsară în urmă păduri dese și verzi, câmpii cu flori de care nu mai văzuse fata, izvoare cu ape limpezi și reci, și ajunseră la curtea împăratului celui mare și tare.

Ceilalți fii de împărați care slujeau acolo îi ieșiră înainte și o întâmpinară. Ei nu se puteau dezlipi de dânsa, căci și vorba-i și fața îi erau cu lipici.

A doua zi se înfățișă la împăratul și spuse pentru ce a venit. Împăratul nu mai putea de bucurie că-i sosise așa voinic chipeș și drăgălaș. Îi plăceau prea mult răspunsurile ce primea la întrebările lui, se vedea cât de colo că vorbea cu înțelepciune și supunere. Văzând împăratul un tânăr așa de cuminte, prinse dragoste de el și-l luă pe lângă dânsul.

Fata de împărat nu se putu împrieteni cu toți ceilalți fii de împărați, fiindcă cei mai mulți erau năzuroși, tembeli și deșucheați; iară ei prinseseră pizmă pe dânsa pentru aceasta și pentru că văzuseră că împăratul o lua în nume de bine, îi purtau sâmbetele.

Într-una din zile ea își găti bucate singură și ședea la masă, când doi din ceilalți fii de împărați veniră să o vază. Șezură deci cu toții și mâncară. Atât de mult plăcură acestor fii de împărați bucatele, încât își lingeau și degetele când mâncau. O lăudară pentru meșteșugul de a face bucatele și ziseră că de când sunt ei, nu mai mâncaseră așa bucate bune.

Cum se întâlniră aceștia cu ceilalți fii de împărați, le spuseră că au fost la masă la fiul de împărat venit de curând, că au mâncat cum nici împăratul nu mănâncă și că bucatele au fost gătite de dânsul.

Atunci toți fiii de împărați se alegară de dânsa să le gătească într-o zi ea bucatele. Și iată că tocmai în ziua aceea bucătarii curții se îmbătaseră, sau nu știu ce făcuseră, că nici focul nu era făcut pe vatră. Și așa, rugată fiind cu stăruință, se apucă și ea de găti niște bucate înfricoșate. Când le aduse pe masă la împăratul, acesta nu se putea sătura mâncând. Iară dacă chemă pe bucătar și-i dete poruncă că tot astfel de bucate să-i gătească, el spuse cine a gătit în ziua aceea. Împăratul rămase pe gânduri.

Apoi veniră și ceilalți fii de împărați și spuseră împăratului că fiul împăratului de curând venit s-ar fi lăudat la un chef ce au făcut cu toții că știe unde este Ileana Simziana, cosiță de aur, câmpul înverzește, florile-nflorește, și că are o cosiță din cosița ei. Cum auzi împăratul aceasta, porunci să-l cheme și îndată îi zise:

— Tu ai știut de Ileana Simziana și mie nu mi-ai spus nimic, măcar că ți-am arătat dragoste și te-am cinstit mai mult decât pe ceilalți.

După ce ceru și văzu cosița de păr, îi zise:

— Poruncă împărătească să știi că ai să-mi aduci pe stăpâna acestei cosițe; căci de nu, unde-ți stau talpele îți va sta și capul.

Biata fată de împărat se cercă să zică și ea ceva, dară împăratul îi tăie cuvântul. Apoi se duse de spuse calului cele ce se întâmplară. Calul îi zise:

— Nu te speria, stăpână. Astă-noapte chiar frate-meu mi-a adus răspuns că pe stăpâna cosiței a furat-o un zmeu; că ea nu voiește nici în ruptul capului să-l iubească până nu-i va aduce herghelia ei de iepe; și că zmeul își bate capul cum să-i împlinească dorința. Ea este acum în smârcurile mărilor. Du-te la împăratul și cere să-ți dea douăzeci de corăbii, și ia marfă de cea mai frumoasă de pune într-însele.

Fata de împărat nu așteptă să-i zică de două ori, și se duse drept la împăratul:

— Să trăiești, luminate împărate, și să-ți fie fața cinstită. Am venit să-ți spun că slujba cu care m-ai însărcinat o voi împlini-o dacă-mi vei da

douăzeci de corăbii și bani ca să cumpăr marfa cea mai frumoasă și mai scumpă ca să pun într-însele.

— Să se facă așa precum zici tu, numai să-mi aduci pe Ileana Simziana, îi răspunse împăratul.

Cum se gătiră corăbiile, le încărcară cu marfă și fata de împărat împreună cu Galben-de-soare intră în cea mai frumoasă și plecară. Nici vânturi, nici valurile mării nu putură să le stea împotrivă și, după o călătorie de câteva săptămâni, ajunseră la smârcurile mărilor. Acolo stătură. Fata împăratului și cu Galben-de-soare ieșiră la uscat și umblau pe țărmuri; însă când ieșiră, luară din corabie o păreche de conduri cusuți numai cu fir și împodobiți cu pietre nestimate. Tot umblând pe aci, zăriră niște palaturi care se învârteau după soare și o luară într-acolo. În cale se întâlniră cu trei roabe de ale zmeului, care păzeau pe Ileana Simziana. Cum văzură ele condurii, li se scurgeau ochii după dânșii; iară fata împăratului le spuse că este un neguțător care a rătăcit drumul pe mare.

Întorcându-se roabele, spuseră doamnei lor cele ce văzură; iară ea zărise de pe fereastră pe neguțătorul; de cum îl ochi, începu să-i ticăie inima, fără să știe de ce; și era bună bucuroasă de a putea să scape de zmeu, mai cu seamă că nu era atunci acolo, fiindcă-l trămisese ca să-i aducă herghelia ei cu iepele.

După ce ascultă cele ce-i spuseră roabele, se duse la neguțător, care aștepta la poartă, ca să vază și ea condurii; dară după ce auzi de la neguțător că are în corabie marfă și mai scumpă și mai frumoasă, se înduplecă de rugăciunile neguțătorului și pofti să meargă să-i vază marfa; ajungând la corabie și tot alegând la marfă, nu băgase de seamă că lopătarii depărtaseră corabia de la uscat, și dând Dumnezeu un vânt bun, corăbiile mergeau ca săgeata; când se pomeni în mijlocul mării, Ileana Simziana se prefăcu că-i pare rău și prinse a certa pe neguțător că o înșelase, iară-n sufletul ei ruga pe Dumnezeu să-i ajute a scăpa de iazma de zmeu.

Ajunseră cu norocire la țărm, când, ce să vezi! drăcoaica de muma zmeului, cum auzi de la roabe că pe Ileana Simziana o furase un neguțător și fugea cu dânsa cu corăbiile, se luă după ei; și ajungând la țărm, o văzură

venind după dânșii ca o leoaică, cu o falcă în cer și una în pământ și aruncând văpaie din gura ei ca dintr-un cuptor.

Cum o văzu Ileana Simziana, înțelese că e zgripțuroaica de mumă a zmeului, spuse neguțătorului, cu care era călare pe Galben-de-soare, și începu a plânge cu foc.

Fata împăratului întrebă pe Galben-de-soare ce să facă, că o dogorește văpaia ce iese din gura zmeoaicei, iară Galben-de-soare îi răspunse:

— Bagă mâna în urechea mea cea stângă, de scoate gresia ce este acolo, și o aruncă înapoi.

Așa făcu fata împăratului. Apoi o luară iute la picior, pe când în urma lor se nălță deodată un munte de piatră care atingea cerul.

Muma zmeului făcu ce făcu și trecu muntele, cățărându-se din colț în colț, și, să te ții după dânșii! Văzând Ileana Simziana că iară era să-i ajungă, spuse neguțătorului; iară acesta, după ce se înțelese cu calul, scoase din urechea lui cea dreaptă o perie și o aruncă înapoi. Îndată se făcu o pădure mare și deasă, de nu putea să treacă prin ea nici pui de fiară.

Muma zmeului roase din copaci, se agăță de ramure, sări din vârf în vârf, se strecură, și tot după dânșii, alergând ca un vârtej! Dacă văzură că și de astă dată umblă să-i ajungă, fata împăratului întrebă iară pe cal ce să facă, și acesta îi zise să ia inelul de logodnă ce se află în degetul Ileanei Simzianei și să-l arunce înapoi. Cum aruncă inelul, se făcu un zid de cremene până la cer.

Muma zmeului, dacă văzu că nu se poate urca pe dânsul și să treacă dincolo, nici să roază din acest zid, nu mai putea de ciudă și, cum era de cătrănită și amărâtă, se urcă și ajunse cu gura la gaura ce lăsase inelul să rămână, și suflă văpaie din gura ei cea spurcată cale de trei ceasuri ca să-i ajungă și să-i pârjolească, dară ei, se așezară jos la rădăcina zidului și nu le păsa nimic de focul zmeoaicei.

Zmeoaica suflă ce suflă și, dacă văzu că nu poate să-i prăpădească, nici să pună mâna pe dânșii, plesni fierea într-însa de necaz, căzu și crăpă ca necuratul; iară ei așteptară până să moară bine, apoi neguțătorul băgă degetul în gaura inelului, după cum îl învățase Galben-de-soare, și zidul

pieri ca și cum n-ar fi mai fost și-i rămase inelul în deget. După ce se uitară la stârvul zmeoaicei și făcură haz de dânsul, îl lăsară corbilor și porniră mai departe, și merseră, și merseră, până ce ajunseră la curtea împărătească.

Ajungând, se înfățișară la împăratul; acesta primi cu multă cinste pe Ileana Simziana. El nu mai putea de bucurie și se îndrăgosti de dânsa de cum o văzu. Iară Ileana Simziana se căina și se întrista în sufletul ei că n-avea triște. Cum se poate, zicea ea, să ajungă pe mâinile unora și altora, pe care nu putea să-i vază de urâți ce-i erau. Inima și ochii ei erau tot la Fătul-Frumos care o scăpase din mâna zmeului. Când însă o sili împăratul ca să se cunune cu el, ea îi zise:

— Luminate împărate, să-ți stăpânești împărăția cu norocire; dară eu nu mă pot mărita până nu mi s-o aduce herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot.

Auzind astfel împăratul, chemă îndată pe fata de împărat și-i zise:

— Să te duci să-mi aduci herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot, a iubitei mele; căci de nu, unde-ți stau picioarele, îți va sta și capul!

— Preamărite împărate! m-ai însărcinat cu o slujbă care abia am săvârșit-o, fiindu-mi capul în joc. Ai la curtea măriei-tale atâți viteji fii de împărați; și fiindcă toți te țin de om drept și cu frica lui Dumnezeu, eu socotesc că ar fi cu dreptul ca să dai la altul această slujbă. Ce mă știu eu face, și de unde să-ți aduc eu herghelia ce-mi poruncești?

— Nu știu eu. Din pământ, din iarbă verde, să te duci să-mi aduci herghelia, și să nu îndrăznești a mai zice nici o vorbă măcar.

Atunci fata împăratului se închină și ieși. Ea se duse de spuse lui Galben-de-soare ceea ce i se poruncise. Iară calul îi răspunse:

— Du-te de caută nouă piei de bivol, să le cătrănești și să le așezi bine pe mine. Nu te teme, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei scoate-o la căpătâi bun și slujba cu care te-a împovărat împăratul. Dară trebuie să știi că cu amar are să-i vină și lui, la urma urmelor, pentru faptele sale.

Fata împăratului făcu precum îi zisese calul și porniră amândoi. După o cale lungă și grea, ajunseră pe tărâmul unde pășteau iepele. Acolo se întâlni cu zmeul care furase pe Ileana Simziana, rătăcind ca un bezmetic și neștiind

cum să facă ca să aducă herghelia. Îi spuse că Ileana nu mai este a lui și că mă-sa crăpase de necaz, pentru că nu putuse să-i scape de la răpitor pe iubita lui.

Auzind zmeul aceasta, se făcu foc și pară de mânie, se turbură de necaz și nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi, după ce înțelese că are a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, își pierdu cumpătul de supărare și amărăciune; și răcnind ca un leu, se luă la luptă cu fata împăratului, care își ținea firea și pe care o îmbărbăta calul. Pe fata împăratului o ferea calul de loviturile zmeului; căci, când vedea că rădică sabia să dea, odată se rădica mai sus decât zmeul, și el da în vânt; iară când aducea fata paloșul, calul se lăsa răpede asupra calului zmeului și ea da în carne vie. După ce se luptară de credeai că a să se scufunde pământul subt ei, nu știu cum îi veni bine fetei împăratului, aduse paloșul cam pieziș și-i reteză capul. Apoi, lăsându-i stârvul ciorilor și coțofenilor, se duseră până ajunseră la locul unde se afla herghelia.

Aci, calul zise fetei de împărat să se urce ea într-un pom ce era acolo și să privească la lupta lor. După ce se urcă fata în pom, necheză Galben-de-soare de trei ori și toată herghelia de iepe se adună împrejurul lui. Apoi deodată se arătă și armăsarul iepelor, plin de spume și sforăind de mânie. Și văzând pe Galben-de-soare în mijlocul iepelor, se răpezi la dânsul cu turbare și se încinse o luptă de să te ferească Dumnezeu! Când se da armăsarul la Galben-de-soare, mușca din pieile de bivol; iară când se da acesta la armăsar, mușca din carne vie, și se bătură, și se bătură până ce armăsarul, sfâșiat, hărtănit de sus până jos și plin de sânge, fu răzbit și biruit; iară Galben-de-soare scăpase teafăr, fiindcă se hărtănise pieile de bivol. Atunci se dete fata jos din pom, încălecă și luară herghelia, mânând-o de dinapoi; iară armăsarul abia se târa după dânsa.

După ce băgă herghelia în curtea împăratului, se duse de-l înștiință. Atunci ieși Ileana Simziana și le chemă pe nume. Armăsarul, cum îi auzi glasul, îndată se scutură și se făcu ca întâi, fără să se cunoască semn de rană pe el.

Ileana Simziana zise împăratului să pună pe cineva să-i mulgă iepele, ca să se îmbăieze amândoi. Dară cine putea să se apropie de ele? că azvârleau din copite de zvânta unde loveau. Dacă nimeni nu putu, împăratul porunci iarăși fetei de împărat să le mulgă.

Fata împăratului, cu inima zdrobită de mâhnire și obidă că tot pe dânsa o punea la lucrurile cele mai grele, și fiind curată în cugetul ei, se rugă lui Dumnezeu cu credință ca să o ajute să sfârșească cu bine și slujba aceasta. Și unde începu o ploaie d-alea de părea că toarnă cu găleata, și îndată ajunse apa până la genunchile iepelor, apoi dete un îngheț de nu se mai puteau mișca din loc. Văzând minunea aceasta, fata împăratului mai întâi mulțumi lui Dumnezeu pentru ajutorul ce-i dete, apoi se puse de mulse iepele.

Împăratul se topea de dragoste pentru Ileana Simziana și se uita la dânsa ca la un cireș copt; dară ea nici nu-l băga în seamă, ci tot da zi după zi, cu fel de fel de vorbe, a se cununa. În cele de pe urmă, îi zise:

— Văz, luminate împărate, că tot ce am cerut mi s-a împlinit. Un lucru ne mai trebuie, și apoi să știi că ne vom cununa.

— Porumbița mea, îi răspunse împăratul, împărăția mea și eu suntem supuși ascultători ai poruncilor tale. Cere ce mai ai de cerut cu un ceas mai curând, că iată, mă sfârșesc de dragoste pentru tine. Am ajuns ca un năuc, visez deștept, nu mai știu ce fac când mă uit la ochii tăi cei frumoși și tânjitori.

— Dacă este așa, mai zise Ileana Simziana, să-mi aduci vasul cu botez care se păstrează într-o bisericuță de peste apa Iordanului, și atunci ne vom cununa.

Cum auzi împăratul aceasta, chemă iarăși pe fata împăratului și-i porunci să facă ce o face și cum va ști ea să-i aducă ceea ce poruncise Ileana Simziana.

Fata de împărat, cum auzi, se duse de spuse lui Galben-de- soare, și el îi răspunse:

— Aceasta este cea din urmă și mai grea slujbă ce mai ai să faci. Aibi însă nădejde în Dumnezeu, stăpână, căci și împăratului i s-a împlinit.

Se gătiră și plecară.

Calul știa de toate astea, căci nu era el năzdrăvan de florile mărului. El spuse fetei împăratului zicând:

— Acel vas cu botez se află pe o masă în mijlocul unei bisericuțe și-l păzesc niște călugărițe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din când în când însă, un pustnic vine pe la ele de le povățuiește cele sfinte pentru Domnul. Când sunt la ascultare ce le învață pustnicul, rămâne numai una de pândă. De am putea nimeri la vremea aceea, tocmai bine ar fi; de nu, cine știe cât avem a zăbovi, căci altfel nu e chip.

Se duseră deci, trecură apa Iordanului și ajunseră la acea bisericuță. Noroc că tocmai atunci sosise pustnicul și chemase pe toate călugărițele la ascultare. Numai una rămăsese de pază; și aceasta, obosită fiind de șederea îndelungată, o prinse somnul. Ca să nu se întâmple însă cine știe ce, ea se culcă pe pragul ușii, cu gând că n-o să poată nimeni intra fără să simtă ea.

Galben-de-soare povățui pe fata de împărat cum să facă ca să pună mâna pe vasul cu botez. Fata se duse binișor, se strecură pe lângă zid și, pâș-pâș, în vârful degetelor, până la ușă. Aici odată sări ca o pisică de ușure peste prag, de nici nu atinse pe călugărița pe care o furase somnul: și punând mâna pe vas, ieși cum a intrat, încălecă pe cal și pe ici ți-e drumul!

Călugărița simți, sări odată în sus și, văzând că lipsește vasul, începu a se boci de ți se rupeau rărunchii de milă. Îndată se adunară călugărițele și se văicăreau de focul ce le ajunsese. Pustnicul, dacă văzu că s-a spălat pe mâini de vasul cu botez, cătă către fata de împărat cum zbura cu Galben-de-soare și, rădicând mâinile în sus și îngenuchind, o blestemă zicând:

— Doamne, Doamne sfinte! fă ca nelegiuitul care a cutezat să pună mâna lui pângărită pe sfântul vas cu botez să se facă muiere, de va fi bărbat; iară de va fi muiere, să se facă bărbat!

Și îndată rugăciunea pustnicului se ascultă. Fata împăratului se făcu un flăcău de-ți era dragă lumea să te uiți la el.

Cum ajunse la împăratul, se miră și nu știa ce să crează ochilor săi, băgând de seamă că se schimbase; lui i se părea că nu mai este cum era la plecare, ci că acum e mai chipeș și mai semeț. Cum dete vasul, zise:

— Mărite împărate, ți-am făcut slujbele cu care m-ai însărcinat. Socotesc că acum am sfârșit. Fii fericit și domnește cu pace cât mila Domnului va voi!

— Sunt mulțumit de slujbele tale, zise împăratul; să știi că după moartea mea tu ai să te urci pe scaunul împărăției mele, fiindcă eu n-am moștenitor până acum. Iară dacă Dumnezeu îmi va da un fiu, tu vei fi mâna lui cea dreaptă.

Toți sfetnicii și fiii de împărați erau de față când a zis împăratul vorbele acestea.

Ileana Simziana, dacă văzu că i se împlini și astă voință, se hotărî să-și răzbune asupra împăratului, pentru că trimise tot pe Fătul ei frumos la toate slujbele cele grele, care puteau să-l răpună; căci ea credea că însuși împăratul se va duce să-i aducă vasul cu botez, fiindcă el putea mai lesne s-o facă, de vreme ce toți se supuneau la porunca lui.

Ea porunci să încălzească baia și împreună cu împăratul să se îmbăieze în laptele iepelor ei. După ce intră în baie, porunci să-i aducă armăsarul ca să sufle aer răcoros. Și dacă veni, armăsarul suflă cu o nară înspre dânsa răcoare, iară cu altă nară înspre împăratul aer înfocat, încât fierse și mațele dintr-însul, și rămase mort pe loc.

Mare vâlvă se făcu în împărăție când se auzi de moartea împăratului celui mare și tare; toți din toate părțile se adunară și-i făcură o înmormântare d-ale împărăteștile.

După aceasta, zise Ileana Simziana Fătului-Frumos:

— Tu m-ai adus aici, tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorât pe zmeul care mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fii bărbat. Aidem să ne îmbăiem și să ne cununăm.

— Eu te voi lua, dacă tu mă alegi, răspunse Făt-Frumos; dară să știi că în casa noastră voi ca să cânte cocoșul, iară nu găina.

Se învoiră și intrară în baie. Ileana chemă armăsarul ei ca să încropească laptele în care se vor îmbăia. Chemă și împăratul cel nou pe Galben-de-soare. Și astfel amândoi caii se întreceau care de care să facă baia mai potrivită de caldă stăpânului său, și mai nimerit de încropită.

După ce s-au îmbăiat, a doua zi s-au și cununat. Apoi s-au urcat în scaunul împărăției. Trei săptămâni ținură veseliile, și toată lumea se bucura că le-a dat Dumnezeu un împărat așa de viteaz, care făcuse atâtea isprăvi.

Iară el domni cu dreptate și cu frica lui Dumnezeu, ocrotind pe săraci și neasuprind pe nimeni, și domnesc și în ziua de astăzi de n-or fi murit.

Eram și eu p-acolo și căscam gura pe din afară, pe la toate sărbările, căci nici pomeneală nu era să fiu și eu poftit, și apoi se știe că nepoftitul scaun n-are.

Încălecai p-o șea și v-o spusei d-voastră așa.

BROASCA ȚESTOASĂ CEA FERMECATĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, și el avea trei feciori. Când le-a venit și lor vremea de însurătoare, le-a zis împăratul:

— Dragii mei copii, v-ați făcut mari; mergeți de vă căutați ursitele, ca să intrați și voi în rândul oamenilor.

— Vorbele tale, tată, sunt pentru noi ca o icoană la care ne închinăm, răspunseră copiii și, după ce îi sărutară mâna, se gătiră, care mai de care, să plece mai curând.

Fiul cel mare se îmbrăcă cu hainele ce le avea el mai bune, luă oaste cu dânsul și bănet de ajuns.

Mergând spre răsărit, ajunse la curtea unui împărat care avea o fată, singură la părinți. O peți de la tatăl ei, împăratul, și învoiala se și făcu.

Asemenea și cel mijlociu, după ce se dichisi și el cum știu mai bine, plecă și el înspre apus. Ajunse și el la curtea unui alt împărat, carele asemenea avea o fată. Făcură vorba, și iute, iute, se logodi și el cu dânsa.

Pe fiul cel mai mic însă, nu-l trăgea inima a pleca în pețit. Dară n-avu ce-și face capului, căci tată-său îl trimitea întruna să caute a se căpătui și el. Luă și dânsul niște haine, numai să nu zică nescine că nu s-a gătit, de cheltuială ce pe apă nu curge, și plecă și el, știi, cam în dorul lelii.

Dară unde să se ducă? Nici el, iacă, nu știa. Mișca și el picioarele a lene, unul după altul înaintea lui, numai să zică că umblă, apucă pe o cărare ce întâlni în cale, și merse pe ea, fără să-și dea seama unde se duce. Când, ce să vezi d-ta? Poteca pe care apucase, îl scoase drept la un eleșteu mare.

În cale văzu o nuia lungă de alun pe care o luă, așa de florile mărului, fără să știe ce are să facă cu dânsa.

Ajungând pe marginea eleșteului, se așeză și el acolo jos, și, privind cu nedomirire, ia așa numai ca să zică și el că face ceva, bălăcea cu nuiaua prin apă, și făcea haz cum sare stropii de apă, când o lovea. Apoi începu a cugeta. El vedea că fiecare strop de apă, când pică înapoi la matcă, se face câte un armean (cerc) împregiurul lui, și de ce merge se mărește, până ce intră iarăși în sânul matcei de unde a ieșit, fără mai pe urmă să se cunoască nici locul unde a picat stropul, nici întinderea armeanului din jurul lui, ci totul rămânea ca mai-nainte, adică fața apei lucie ca o oglindă.

El era dus cu gândurile. Se uita și nu mai vedea, tot da cu nuiaua în apă, și nu știa ce făcea. Nu mai simțea dacă este, ori nu mai este. Când, iată că o broască țestoasă ieșise pe luciul apei și se uita galeș la dânsul. Unde lovea el cu nuiaua și unde se deschideau talazurile care înconjurau vârful nuielei, acolo, țâșt! și dânsa, și ochii de la dânsul nu și-i mai lua.

Se uita la dânsul parcă să-l soarbă cu privirea. Dară el nu vedea, nu auzea. Atâta era de dus cu mințile.

În cele din urmă, cum-necum, băgă de seamă că o broască țestoasă se ține după vârful nuielei lui. Se uită și el la dânsa, și parcă îi zicea inima ceva, dară nu pricepu nimic.

Când se trezi bine din cugetările lui, văzu că soarele dă în asfințit. Se sculă binișor, fără să-i pese de ceva, și se duse acasă.

A doua zi iarăși așa făcu, fără să-i plesnească prin cap ceva și fără să-și mai aducă aminte că plecase în pețit.

A treia zi, cum se sculă, plecă iarăși la marginea eleșteului. Pasămite îl trăgea ața la ursita lui.

Și cum sta el acolo și se juca cu nuiaua în apă, iară broasca țestoasă îi tot sărea pe dinainte și se uita la dânsul cu dor, își aduse aminte, la urma urmelor, că el era plecat în pețit și că frații lui erau a se întoarce a doua zi cu logodnicele lor.

Tocmai când voi să se scoale și să plece spre a merge să-și încerce și el norocul, iată că broasca mai țâșni o dată, iară el își aruncă ochii la dânsa

mai cu băgare de seamă. Se uită drept în ochii broaștei, și simți un nu știu ce, colea la inimioară, pare că îl săgetase ceva. Șezu iarăși jos. Ar fi voit să plece, dară parcă îl pironise cineva locului. Mai voi el să facă ceva cumva, așa ca să se depărteze, dară în deșert. Picioarele nu se mai mișcară, ca și când ar fi fost butucite.

Se miră de astă lâncezeală. Și, mai aruncându-și căutătura la broască, văzu ochii ei, pare că străluceau de un foc ce simțea că îl atinge. Atunci își luă inima în dinți și strigă:

— Asta să fie logodnica mea.

— Îți foarte mulțumesc, dragul meu iubit, îi răspunse atunci broasca. Cuvântul tău a sfărâmat toate farmecele ce mă țineau înlănțuită. Tu ești ursitul inimii mele. Pe tine te voi urma până voi avea viață în mine.

Se sperie oarecum fiul de împărat, când auzi pe broască vorbind.

Ar fi rupt-o d-a fuga, dară graiul ei cel dulce și viersul cu lipici ce avea îl făcură să-i rămâie tălpile lipite de locul unde sta.

Broasca se dete de trei ori peste cap și se făcu o zână gingașe, și plăpândă, și frumoasă, cum nu se mai afla sub soare. Îi venea flăcăului, de drag, să o soarbă într-o lingură de apă. Dară se opri și nu făcu nicio mișcare, ca să nu supere ori să îndărătnicească pe zâna a veni după el, căci simți că, de aci înainte, fără dânsa nu va putea trăi.

Se puseră la vorbă, și nici ei nu știau ce vorbesc. Aci începeau una, aci lăsau alta, până ce se pomeniră că amurgise. Și fiindcă a doua zi era să vie frații cu logodnicele lor, spuse zânei că se duce să înștiințeze și el pe tătâne-său că a să-și aducă și el logodnica.

Broasca intră iarăși în eleșteu, iară dânsul plecă la curtea împărătească. Mergea el, dară parcă-l tot oprea cineva în cale, i se părea că-l trage cineva de la spate de haine. El se tot întorcea de se uita înapoi. Nu vedea nimic, însă el își tot întorcea capul și se uita. Noroc că i se scurtase calea și ajunse acasă, căci, de ținea drumul mai lung, te miră de nu rămânea cu gâtul strâmb, de atâta uitat înapoi.

Dacă ajunse și găsi pe toți ai lor adunați la tatăl său, începu să le povestească șiritenia celor ce i se întâmplase. Când ajunse să le spuie că a

zis broaștei: „Tu să fii logodnica mea”, toți se umflară de râs deodată și începură a-l cam lua peste picior cu vorbe în doi peri și cu glume nesărate. Vru el să le spuie cine a fost broasca, dară nu-i deteră răgaz, căci îi luau vorba din gură, și-l cam dedeau în tărbăceală cu graiuri care mai de care păcălitoare.

Dacă văzu, tăcu din gură și înghiți rușinea ce-i făcură frații înaintea tatălui său. Se gândi el: „acum o mie de vorbe un ban nu face. Lasă, își zise el, să vedem că cine râde mai la urmă, râde mai cu folos”.

A doua zi fiecare flăcău zbură la logodnica sa. Iară împăratul puse de împodobi palatul și cetatea cât se putu mai frumos, ca să-și primească nurorile. Oamenii umblau cete, cete prin cetate, ca în zi de sărbătoare, ostașii se gătiră ca de alai, până și copiii se veseleau de veselia împăratului.

Veniră unul după altul feciorii cei mai mari ai împăratului cu logodnicele lor. Ce e drept, și ele erau frumoase, hainele pare că le erau turnate pe dânsele. Fiecare își adusese zestre însemnată: robi, cai, căruțe ferecate; și le primise împăratul cum se cuvine împăraților și fiilor de împărați.

Ei, dacă se adunară la un loc, aduseră vorba iarăși despre broasca fratelui lor celui mai mic, și începură, împreună cu logodnicele lor, a grăi despre dânsul cam în dodii.

Îi ținu de rău tatăl lor, căci de, orice s-ar zice, fiu îi era și ăl mic, și îl durea la inimă când îl luau în râs, dară toate fură în deșert, căci, deși nu mai vorbeau de rău aievea în fața împăratului, pe din dos, însă, își băteau mendrele, cum voiau, își dedeau coate de râdeau, și chiar se vorbiră, amândoi frații cu logodnicele lor, să facă pe fratele lor cel mic de râs și de ocară, când va veni cu broasca țestoasă înaintea împăratului.

Fiul cel mic al împăratului dacă se duse și el să-și aducă logodnica, broasca cea țestoasă ieși din eleșteu la dânsul, se dete de trei ori peste cap și se făcu om ca toți oamenii. Vorbiră ce vorbiră, apoi fiul împăratului îi zise să se gătească să meargă. Atunci ea îi răspunse:

— Dragul meu logodnic, trebuie să știi că și eu sunt fată de împărat, și încă fată de împărat mare, și avut, și puternic. Dară blestematele de farmece

ne-a acoperit palaturile cu apa aceasta murdară, împărăția ne-a fost răpit-o dușmanii, și pe mine m-a făcut precum m-ai văzut.

Vorbele ei mieroase, viersul ei plăcut, de pare că te ungea la inimă, nu altceva, zăpăcise oarecum pe bietul fecior de împărat, dară, țiindu-și firea și nepierzându-și cumpătul, el îi mai zise:

— Lasă astea acum. Odată dacă te-am ales, tu ești a mea, floncănească lumea ce va vrea. Gătește-te, îți zic, și aidem, că ne așteaptă tatăl, cu frații și cu cumnatele mele.

— La noi este obiceiul, adăogă zâna, ca înainte de a merge la cununie, să ne îmbăiem.

— Ne vom îmbăia la palaturile tatălui meu, răspunse el.

— De ce să mai facem p-acolo tevatură, să ne îmbăiem aici.

Și făcând un semn cu mâna, apa eleșteului se trase într-o parte și într-alta, și în locul lui se văzură niște palaturi, strălucite de podoabe, încât, la soare te puteai uita, dară la dânsele ba. Aurul cu care erau poleiți stâlpii și ciubucele de pe lângă streașină licărea de-ți lua ochii.

Zâna luă de mână pe fiul împăratului și intră în palat. Vezi că el rămăsese cu ochii bleojdiți, ca unul ce nici dânsul, deși era fecior de împărat, nu mai văzuse asemenea scumpeturi.

Și fiind băile gata și apa încropită numai ca laptele când îl mulge de la oaie, intrară fiecare în câte o baie și se îmbăiară.

Fiul împăratului nu cuteza să calce pe pardoseala băii și pe velințele cele de mare preț ce erau așternute prin palat, de milă să nu le strice frumusețea.

Baia era pardosită cu tot felul de marmură lustruită și adusă din meșteșug așa, încât închipuia fel de fel de flori, de păsări și câte nagode toate. Apa ciuruia din țeve aurite și o lua cu năstrape și cu căușe de aur. Ștergarele erau, de mătase și în țesătură cu fir de cel bun și cu mărgăritare.

După ce ieșiră din baie și se îmbrăcară, trecură prin grădină, unde mirosul florilor îi îmbăta.

Zâna porunci și trase la scară o căruță ferecată în aur, cu patru telegari de mâncau foc. Căruța era împodobită cu pietre nestemate de sclipeau în

fața soarelui, ca cine știe ce lucru mare. Ei se urcară. Cum se puse el lângă dânsa, un luceafăr se așeză pe fruntea ei, și așa strălucea de orbea pe cei ce se uitau asupra dânșilor.

Amândoi erau îmbrăcați cu niște haine scumpe și foarte frumoase. Caii porniră. Dară zburau de parcă n-atingeau pământul, iară nu că mergeau. Într-o clipă ajunseră la împăratul, tatăl băiatului, carele îi aștepta și se ciudea de atâta întârziere.

Când îi văzură, toți înțeleseseră că aceasta era femeie de pe alte tărâmuri, și lăudară pe fiul de împărat pentru o așa nimerită și neașteptată alegere. Frații cei mai mari o mâlciră, văzând atâta frumusețe și atâta bogăție. Mai mare strălucire și gingășie ca aceasta nu se mai văzuse sub soare și pe la dânșii până atunci. Începură a-și da coate, a-și veni în cunoștință și a se căi de râsul ce făcuseră de fratele lor.

Împăratul nu mai putu de bucurie, când văzu că fiul său cel mai mic îi aduce în casă minunea minunilor. Zâna se purtă cu mare bunăcuviință, și vorbi astfel încât robi toate inimile. Oaspeții nu-și mai luau ochii de la dânsa și urechile lor nu mai ascultau alte vorbe decât vorbele ei, că mult erau cu lipici.

Fiii cei mari ai împăratului povățuiră pe logodnicele lor ca să facă și ele tot ce vor vedea pe zâna că face, și la cununie, și la masă.

Împăratul își împlini pofta inimii lui. El dorise, vezi, să-și cunune toți copiii într-o zi, și așa și făcu.

Era vesel împăratul pentru aceasta, cât un lucru mare.

După ce se cununară fiii împăratului cu logodnicele ce-și aleseseră fiecare, se prinseră în horă și jucară, ca la nunta unui împărat. Ceilalți jucau, nu jucau, dară zâna când juca, părea că n-atinge pământul. Lumea privea și i se umplea inima de mândrie, căci fiul cel mic al împăratului lor adusese o așa zână să o domnească. Oamenii se luau la prinsoare că nici în cer nu se găsea o mai mare frumusețe ca ceea ce aveau ei dinaintea ochilor lor.

Între acestea veni seara, și se puse o masă d-alea împărăteștile. Împrejurul mesei împărătești, o mulțime de alte mese erau puse pentru boierime, pentru negustorime și pentru prostime. Se puseră la masă.

Nurorile cele mari ale împăratului țineau ochii țintă la zână să vază ce face ea, ca să facă și ele, după povața soților lor.

Zâna, din fiecare fel de bucate ce se aducea la masă, lua câte nițele și băga în sân. Asemenea făcură și cumnatele ei. Mâncară și se veseliră cât le ceru inima.

Când se sculară de la masă, zâna se duse la împăratul socru, îi sărută mâna, îi mulțumi, și, scoțând din sân, de unde băgase bucatele, un mănunchi de flori bine-mirositoare, i-l dete ca semn de iubire fiască.

Odată se umplu locul de un miros așa de frumos și strein, cum nu mai mirosiseră oamenii locului aceluia. Atunci toți într-o glăsuire strigară: „Să ne trăiască doamna și împărăteasa noastră"; iar ea, fără a se mândri, se trase din naintea împăratului cu totul smerită și se așeză lângă soțiorul ei.

În calea ei, începu a curge de printre încrețiturile hainei sale mărgăritare, de umplu locul, iară mesenii, cu buni, cu proști, se plecară și le adunară.

Ducându-se și nurorile cele mai mari ale împăratului să-i mulțumească, îi sărutară și ele mâna. Când voiră însă a scoate și ele din sân ce puseseră în timpul mesei, băgară de seamă că hainele lor sunt murdare și terfelite de bucate, încât nu mai semănau a haine puse pe om, ci a alte dihanii, și se făcu un râs de mila lor în toată nunta, încât plecară umilite în cămările lor ca să se schimbe, fiindcă nu mai era chip a mai sta așa îngălate la nuntă.

Atunci mulțimea, cu mic, cu mare, și împăratul împreună cu dânsa strigară într-un grai că acești soți să-și domnească de aci înainte. Împăratul se coborî din scaun și se urcă fiul cel mic cu soția sa.

Această împărăteasă cu rostul ei cel blajin, cu purtarea cea cumpătată se făcu de o iubiră până și cumnatele ei. Iară fiul împăratului, cu agerimea minții lui, cu înțelepciunea cea firească și cu povețele împărătesei, soția lui, domni în pace, în liniște și în veselie toată viața lui.

Eram și eu p-acolo. Și fiindcă am dobândit și eu un os de ros, mi-am pus în gând să vă povestesc, boieri d-voastră, lucruri care, de s-ar crede, m-ar da de minciună; și încălecai p-o șa etc.

ALEODOR ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El ajunsese la cărunteţe, şi nu se învrednicise a avea şi el măcar un copil. Se topea d-a-n picioarele, bietul împărat, să aibă şi el, ca toţi oamenii, măcar o stârpitură de fecior, dară în deşert.

Când tocmai la vreme de bătrâneţe, iată că se îndură norocul şi cu dânsul şi dobândi un drag de copilaş, de să-l vezi şi să nu-l mai uiţi. Împăratul îi puse numele Aleodor. Când fu a-l boteza, împăratul adună Răsărit şi Apus, Miazăzi şi Miazănoapte, ca să se veselească de veselia lui. Trei zile şi trei nopţi ţinură petrecerile şi se chefuiră şi se bucurară, de o ţinură minte cât trăiră.

Băiatul, de ce creştea, d-aia se făcea mai isteţ şi mai iscusit. Nu mai trecu mult şi iată că împăratul ajunse la marginea groapei. Când fu la ceasul morţii, el luă copilul pe genunchi şi-i zise:

— Dragul tatei, iată că Dumnezeu mă cheamă. Sunt în clipa de a-mi da obştescul sfârşit. Eu văz că tu ai să ajungi om mare. Şi chiar mort, oasele mele se vor bucura în mormânt de isprăvile tale. Asupra cârmuirii împărăţiei n-am nimic să-ţi zic, fiindcă tu, cu iscusinţa ta, ştiu că ai s-o duci bine. Un lucru numai am să-ţi spui: Vezi tu muntele cela de colo, să nu te ducă păcatele să vânezi p-acolo, că este nevoie de cap. Acel munte este moşia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop; şi cine calcă pe moşia lui nu scapă nepedepsit.

Acestea zicând, căscă gura de trei ori şi-şi dete sufletul. Se duse şi el ca toată suflarea de pe pământ, de pare că n-a fost de când lumea şi pământul.

Îl jeliră ai săi, îl jeliră boierii, îl jeliră și poporul; în cele de pe urmă trebuiră să-l îngroape.

Aleodor, după ce se urcă în scaunul tătână-său, deși copilandru, puse țara la cale ca și un om matur. Toată lumea era mulțumită de domnirea sa, și oamenii se făleau că le-a fost dat de sus ca să trăiască în zilele lui.

Adesea ieșea Aleodor la vânătoare ca să-și petreacă ceasurile ce-i prisosea de la trebile împărăției. El ținea minte ce-i spusese tătână-său și se silea să-i păzească cuvintele cu sânțenie.

Într-o zi, nu știu cum făcu, dus fiind pe gânduri, și alunecă de călcă pe pământul pocitului de om. N-apucă să facă zece, douăzeci de pași, și iată că se pomeni cu dânsul dinaintea lui.

Acum nu-i era lui pentru că trecuse pe pământul omului celui slut și scârbos, ci îi era ciudă cum de să calce vorba tatălui său ce-i spusese cu grai de moarte.

Pocitania pământului îi zise:

— Toți nelegiuiții ce-mi calcă hotarul cad în robia mea.

— Mai întâi trebuie să știi, îi răspunse Aleodor, că din nebăgare de seamă și fără de voia mea am călcat pe cuprinsul tău, și n-am niciun gând rău asupră-ți.

— Eu te socoteam mai altfel; dară văz că ai de gând să-ți cei iertăciune de la mine ca toți fricoșii.

— Ba să mă ferească Dumnezeu! Eu ți-am spus curatul adevăr, și dacă vrei luptă, alege-ți: în săbii să ne tăiem, în buzdugane să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

— Nici una, nici alta. Ci, ca să scapi de pedeapsă, alt chip nu e, decât să te duci să-mi aduci pe fata lui Verdeș împărat.

Aleodor voi să se codească oarecum, ba că trebile împărăției nu-l iartă să facă o călătorie așa de lungă, ba că n-are călăuz, ba că una, ba că alta; dară ași! unde vrea să știe pocitul de toate astea! El o ținea una, să-i aducă pe fata lui Verdeș împărat, dacă vrea să scape de ponosul de tâlhar, de călcător de drepturile altuia, și să rămâie cu sufletul în oase.

Aleodor se știa vinovat. Deși fără voia lui, dară știa că a făcut un păcat de a călcat pe moșia slutului. Mai știa iară că de omul dracului, să dai și să scapi. Să n-ai nici în clin, nici în mânecă cu dânsul. Făgădui în cele din urmă să-i facă slujba cu care-l însărcina.

Jumătatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-șchiop știa că, deoarece Aleodor i-a făgăduit, apoi are să-și ție cuvântul, ca unul ce era om de omenie, și-i zise:

— Pasă cu Dumnezeu, și să-ți ajute să vii cu izbândă bună.

Aleodor plecă. Și cum mergea el gândindu-se și răzgândindu-se cum să-și împlinească sarcina mai bine, căci își dăduse cuvântul, se pomeni la marginea unui eleșteu și o știucă se zbătea de moarte pe uscat.

Cum o văzu, el se duse să o ia ca să-și aline foamea cu dânsa. Știuca îi zise:

— Nu mă omorî, Făt-Frumos; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ți-oi prinde când cu gândul nu-i gândi.

Aleodor o ascultă și o dete în apă. Atunci știuca îi mai zise:

— Ține acest solzișor, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Flăcăul plecă mai înainte și se tot mira de o astfel de întâmplare.

Când, iacă se întâlnește cu un corb ce avea o aripă ruptă. Și voind să vâneze corbul, el îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, decât să-ți încarci sufletul cu mine, mai bine ai face să-mi legi aripa, că mult bine ți-oi prinde.

Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz și de treabă, și îi legă aripa. Când era să plece, corbul îi zise:

— Ține penița asta, voinicule, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Luă penița Aleodor, și-și cătă de drum. Dară nu făcu ca la o sută de pași și iată că dete peste un tăune. Când se gătea a-l strivi cu piciorul, tăunele zise:

— Cruță-mi viața, Aleodor împărat, și eu te voi mântui pe tine de la moarte. Ține acest pufuleț din aripioara mea, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Auzind Aleodor unele ca acestea, și că îi zise și pre nume, odată ridică piciorul și lăsă pe tăune să se ducă în voia lui.

Și mergând înainte cale de nu știu câte zile, dete de palaturile lui Verdeș împărat. Cum ajunse aci, se puse la poartă și așteptă că doar de va veni cineva să-l întrebe ce caută.

Stete o zi, stete două; și ca să vie cineva să-l întrebe ce voiește, ba. Când fu în ziua d-a treia, Verdeș împărat chemă slujitorii și le dete o gură de or pomeni-o.

— Cum se poate, le zise el, să stea omul trei zile la poarta mea și să nu meargă nimeni să-l cerceteze? Pentru asta vă plătesc eu simbrie? Pentru asta vă am eu la mine pe procopseală?

Slujitorii dedeau din colț în colț și nu știau ce să răspunză. În cele de pe urmă, chemă pe Aleodor și-l duse înaintea împăratului.

— Ce vrei, flăcăule, îi zise împăratul, și ce aștepți la poarta curților mele?

— Ce să voi, mărite împărate, îi răspunse el, iată sunt trimis să-ți cer fata.

— Bine, băiete. Dară mai întâi trebuie să facem legătură, căci așa este obiceiul la curtea mea. Ai voie să te ascunzi unde vei voi, în trei zile d-a rândul. Dacă fie-mea te va găsi, capul ți se va tăia și se va pune în parul ce a mai rămas, din o sută, fără cap. Iară dacă nu te va găsi, atunci cu cinste împărătească o vei lua de la mine.

— Am nădejde la Dumnezeu, mărite împărate, că nu mă va lăsa să piei. Parului îi vom putea da și altceva nu tot cap de om. Să facem legătura.

— Așa?

— Așa.

Se puseră și făcură legătura; scriseră carte și o întăriră.

Viind fata de față, se învoiră ca a doua zi el să se ascunză cum va ști mai bine. Iară dacă se învoiră, el rămase într-un neastâmpăr ce-l chinuia mai cumplit decât moartea. El se gândea și se răzgândea cum să se ascunză mai bine. Vezi că era vorba de capul lui, iară nu de altceva. Și tot mergând pe

gânduri și tot plănuind, iată că-și aduse aminte de știucă. Scoase solzul, se uită și gândi la stăpâna lui; când, iată, măre, că știuca și venise și-i zise:

— Ce poftești de la mine, Făt-Frumos?

— Ce să poftesc? Iacă, iacă, ce mi s-a întâmplat. Nu știi tu ceva să mă înveți ce să fac?

— Ia nu te mai îngrija. Lasă pe mine.

Și îndată, lovind din coadă, făcu pe Aleodor un cosăcel și îl ascunse pe fundul mării, printre ceilalți cosăcei.

Când se sculă fata, își luă ocheanul și se uită cu el în toate părțile. Nu-l văzu. De unde ceilalți care veniseră să o ceară în căsătorie se ascundeau prin pivniți, pre după case, pre după câte o șiră de paie sau prin vreo culă părăsită, Aleodor se ascunse astfel, încât fata intră la grije că a să fie biruită. Ce-i veni ei, se uită cu ocheanul și în mare, și îl zări pe fundul mării, printre cosăcei. Pasămite, ocheanul ei era năzdrăvan.

— Ieși d-acolo, hoțomanule, îi zise ea râzând. Ce mi te-ai posmăgit așa? Din coșcogeamite omul te-ai făcut un cosac și mi te-ai ascuns în fundul mării.

N-avu încotro și trebui să iasă.

Ea zise și împăratului:

— Mi se pare, tată, că flăcăul ăsta mi-a venit de hac. Și mult e nurliu și drăgălaș. Chiar de l-oi afla până la a treia oară, să-l ierți, tată, că nu e prost ca ceilalți. Boiul lui îl arată a fi ceva mai deosebit.

— Vom vedea, îi răspunse împăratul.

A doua zi, ce-i veni lui, se gândi la corb. Acesta fu numaidecât dinaintea lui, și-i zise:

— Ce mai vrei, stăpâne?

— Ia uită-te, neiculiță, ce mi s-a întâmplat; nu știi tu ceva să mă înveți?

— Să cercăm.

Și lovindu-l cu aripa, îl făcu un pui de corb și îl vârî într-un stol de corbi ce se urcase până la vântul turbat.

Cum se sculă fata, își luă ocheanul și iarăși îl cătă prin toate locurile. Nu e. Caută-l pe pământ, nu e. Caută-l prin ape și prin mări, nu e. Se luă de

gânduri fata. Când, către nămiezi, ce-i veni ei, se uită și în sus. Și zărindu-l în slava cerului printre stolul de corbi, începu a-i face cu degetul, și-i zise:

— Ghidi, ghidi, tâlharule ce ești! Dă-te jos d-acolo, omule, ce mi te-ai făcut așa pitcoace de pasăre? Nici în rai nu scapi de mine!

Se dete jos, că n-avea ce face. Împăratul începu a se minuna și el de istețimea lui Aleodor și-și plecă urechea la rugăciunea fiicei sale.

Însă, fiindcă legătura era ca să se ascunză până de trei ori, împăratul zise:

— D-a minune, ia să vedem unde are să se mai ascunză?!

A treia zi, dis-de-dimineață, se gândi la tăune. Acesta veni într-un suflet. După ce îi spuse ce voiește, tăunele zise:

— Lasă pe mine, și de te-o găsi, eu aici sunt.

Îl făcu o lindină și-l ascunse chiar în coada fetei, fără să simță ea.

Sculându-se fata și luând ocheanul, îl căută toată ziua, și, ca să dea de dânsul, nici cât. Ea se da de ceasul morții, căci îl simțea, i se arăta ei a fi p-aci prin preajmă, dară de văzut nu-l vedea. Cătă cu ocheanul prin mare, pre pământ, prin văzduh, dară nu-l văzu nicăiri. Către seară, obosită de atâta căutare, strigă:

— Ci ia arată-te odată. Te simț că ești p-aci p-aproape, dară nu te văz. Tu m-ai biruit, a ta să fiu.

Dacă auzi el că este biruită, se dete binișor jos din coada ei și se arătă. Împăratul n-avu nici el ce mai zice, și îi dete fata. Când plecară, îi petrecu cu mare cinste și alai, până afară din împărăția lui.

Pe drum, ei stătură să facă popas. Și după ce îmbucară câte ceva, el puse capul în poala ei și adormi. Fata de împărat, tot uitându-se la el, i se curgea ochii după frumusețea și după boiul lui. Inima îi dete brânci și ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deșteptă, îi trase o palmă de auzi câinii în Giurgiu. Ea plânse și îi zise:

— I! Aleodor dragă, dară grea palmă mai ai!

— Te-am pălmuit pentru fapta ce ai făcut; căci eu nu te-am luat pentru mine, ci pentru cela ce m-a trimis pe mine.

— Apoi bine, frățioare, de ce nu mi-ai spus așa de acasă; căci atunci știam și eu ce să fac; dară lasă, nici acum nu e timpul trecut.

Pornind și de aici, ajunseră cu sănătate la Jumătatea-de- om-călare-pe-jumătate-de-iepure-șchiop.

— Iată, m-am închinat cu slujba, zise Aleodor și voi să plece.

Fata, când văzu pe acea iazmă, se cutremură de scârbă și nu voia să rămâie la dânsul odată cu capul.

Slutul se dete pe lângă fată și începu s-o lingușească cu vorbe mierloitoare și să se ia cu binele pe lângă dânsa.

Dară fata îi zise:

— Piei de dinaintea mea, satano, că te trimit la mumă-ta, Iadul, care te-a vărsat pe fața pământului.

Sluțenia de neom se topea de dragostea fetei, se lungea cu burta pe pământ și umbla cu șoșele, cu momele să înduplece pre fată a-l lua de bărbat.

Dară, ași! feritu-l-a sântulețul să se apropie de dânsa! căci îl ținea țintuit în loc cu ochii cât de colo. Din satană, din iazmă și din spurcăciune nu-l mai scotea.

— Piei, necuratule, de pe fața pământului, să scape lumea de o ciumă și de o holeră ca tine.

Mai stărui ce mai stărui, și dacă se văzu înfruntat până într-atât, iazma plesni de necaz, cum de să fie el ocărât atât de mult de o cutră de muiere.

Atunci Aleodor întinse coprinsul său și peste moșia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop, luă de soție pe fata lui Verdeș împărat și se întoarse la împărăția lui.

Când îl văzură alde gloatele venind teafăr, alături cu o soțioară de-i râdeu și stelele de frumoasă, îl primiră cu mare bucurie; și urcându-se din nou în scaunul împărăției, domni și trăi în fericire, până se istoviră.

Iară eu încălecai p-o șea și v-o spusei dumneavoastră așa.

PORCUL CEL FERMECAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și avea trei fete. Și fiind a merge la bătălie, își chemă fetele și le zise:

— Iacă, dragile mele, sunt silit să merg la război. Vrăjmașul s-a sculat cu oaste mare asupra noastră. Cu mare durere mă despart de voi. În lipsa mea băgați de seamă să fiți cu minte, să vă purtați bine și să îngrijiți de trebile casei. Aveți voie să vă preumblați prin grădină, să intrați prin toate cămările casei: numai în cămara din fund, din colțul din drepta, să nu intrați, că nu va fi bine de voi.

— Fii pe pace, tată, răspunseră ele. Niciodată n-am ieșit din cuvântul dumitale. Du-te fără grije, și Dumnezeu să-ți dea o izbândă strălucită.

Toate fiind gata de pornire, împăratul le dete cheile de la toate cămările, mai aducându-le aminte încă o dată povețele ce le deduse, și-și luă ziua bună de la ele.

Fetele împăratului, cu lacrămile în ochi, îi sărutară mâna, îi poftiră biruință; iar cea mai mare din ele primi cheile din mâna împăratului.

Nu se știa ce să facă, de mâhnire și de urât, fetele, când se văzură singure. Apoi, ca să le treacă de urât, hotărâră ca o parte din zi să lucreze, o parte să citească și o parte să se plimbe prin grădină. Așa făcură și le mergea bine.

Vicleanul pizmuia pacea fetelor și-și vârî coada.

— Surioarele mele, zise fata cea mai mare, câtu-i ziulica de mare toarcem, coasem, citim. Sunt câteva zile de când ne aflăm singure, n-a mai

rămas niciun colț de grădină pe unde să nu ne fi plimbat. Am intrat prin toate cămările palatului tatălui nostru, și am văzut cât sunt de frumos și bogat împodobite; de ce să nu intrăm și în cămara ceea, în care ne-a oprit tatăl nostru de a intra?

— Vai de mine, leliță, zise cea mai mică, mă mir cum ți-a dat în gând una ca aceasta, ca să ne îndemni dumneata să călcăm porunca tatălui nostru. Când tata a zis să nu intrăm acolo, trebuie să fi știut el ce a zis și pentru ce a zis să facem așa.

— Că doară nu s-o face gaură în cer d-om intra, zise cea mijlocie. Că doară n-or fi niscaiva zmei să ne mănânce, ori alte lighioane. Ș-apoi de unde o să știe tata dacă noi am intrat au ba?

Tot vorbind și îndemnându-se, ajunseră tocmai pe dinaintea acelei cămări; cea mai mare din surori, care era păstrătoarea cheilor, băgă cheia în broasca ușei și, întorcând-o nițel, scârț! ușa se deschise.

Fetele intrară.

Când colo, ce să vază? Casa n-avea nicio podoabă; dară în mijloc era o masă mare cu un covor scump pe dânsa, și deasupra o carte mare deschisă.

Fetele, nerăbdătoare, voiră a ști ce zicea în cartea aceea. Și cea mare înaintă și iată ce citi:

„Pe fata cea mare a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la răsărit.”

Merse și cea mijlocie și, întorcând foaia, citi și ea:

„Pe fata cea mijlocie a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la apus.”

Râseră fetele și se veseliră, hohotind și glumind între ele. Fata cea mai mică însă nu voia să se ducă.

Cele mai mari nu o lăsară în pace, ci, cu voie, fără voie, o aduse și pe dânsa lângă masă, și cam cu îndoială întoarse și ea foaia și citi:

„Pe fata cea mică a acestui împărat are s-o ia de soție un porc.”

Trăsnetul din cer de ar fi căzut, nu i-ar fi făcut mai mult rău ca ceea ce i-a făcut citirea acestor vorbe. P-aci p-aci era să moară de mâhnire. Și dacă n-o țineau surorile, își și spărgea capul căzând.

După ce se dezmetici din leșinul ce-i venise de inimă rea, începură s-o mângâie surorile.

— Ce! îi ziseră, mai crezi și tu la toate alea! Unde ai mai pomenit tu ca o fată de împărat să se mărite după un porc?

— Ce copilă ești! îi zise cealaltă, dară tata n-are destulă oștire să te scape, chiar când s-ar întâmpla să vie să te ceară un dobitoc așa de scârbos?

Fata cea mică a împăratului ar fi voit să se înduplece a crede cele ce îi spuneau surorile; dară n-o lăsa inima. Gândul ei era mereu la cartea care spusese că norocul celorlalte surori era să fie așa de frumos și numai ei îi spusese că o să i se întâmple ceea ce nu se mai auzise până atunci pe lume. Și apoi o rodea la ficați călcarea poruncii tatălui lor.

Ea începu a lâncezi. Și numai în câteva zile așa se schimbase, încât nu o mai cunoșteai; din rumenă și veselă ce era, ajunsese de se ofilise și nu-i mai intra nimeni în voie. Se ferea de a se mai juca cu surorile prin grădină, d-a culege flori ca să le puie la cap și d-a cânta cu toatele când erau la furcă, ori la cusătură.

Între acestea, tatăl fetelor, împăratul, făcuse o izbândă cum nu se aștepta, biruind și gonind pe vrăjmaș. Și fiindcă gândul îi era la fiicele sale, făcu ce făcu și se întoarse mai curând acasă. Lume după lume ieșise întru întâmpinarea lui, cu buciume, cu tobe și cu surle, înveselindu-se că împăratul se întorcea biruitor.

Cum ajunse, până a nu merge acasă, împăratul dete laudă Domnului că-i ajutase asupra potrivnicilor care se sculase asupra lui, de-i înfrânse. Apoi, mergând acasă, fiicele lui îi ieșiră înainte. Bucuria lui crescu când văzu că fetele îi erau sănătoase. Fata cea mică se feri cât se putu a nu se arăta tristă.

Cu toate astea, nu după mult timp, împăratul băgă de seamă că fie-sa cea mică din ce în ce slăbea și se posomora. Îndată îi trecu un fier ars prin inimă, gândindu-se că poate i-au călcat porunca. Și de unde să nu fie așa?!

Ca să se încredințeze, își chemă fetele, le întrebă, poruncindu-le să-i spuie drept.

Ele mărturisiră. Se feriră însă d-a spune care din ele fuse îndemnătoarea.

Cum auzi împăratul una ca aceasta, se tânguia în sine cu amar, și cât p-aici era să-l biruie mâhnirea. Își ținu însă firea și căuta să-și mângâie fata care vedea că se pierde. Ce s-a făcut s-a făcut; văzu el că acum o mie de vorbe un ban nu face.

Începuse a se cam uita întâmplarea aceasta, când, într-o zi, se înfățișă la împăratul fiul unui împărat de la răsărit și-i ceru de soție pe fata cea mare. Împăratul i-o dete cu mulțumire. Făcură nuntă înfricoșată și peste trei zile o petrecu cu cinste mare până la otar. Peste puțin, așa făcu și cu fata cea mijlocie, pe care o ceruse un fiu de împărat de la apus.

Cu cât vedea că se împlinesc întocmai cele scrise în cartea ce citise, cu atât fata împăratului se întrista și mai mult. Ea nu mai voia să mănânce, nu se mai gătea, nu mai ieșea la plimbare; voia să se lase să moară mai bine, decât să ajungă de batjocura lumii. Dară împăratul nu-i da răgaz să puie în lucrare o faptă așa de nelegiuită, ci o mângâia cu fel de fel de povețe.

Mai trecu ce mai trecu și iată, măre, că într-o zi împăratul se pomenește cu un porc mare că intră în palatul lui și-i zice:

— Sănătate ție, împărate; să fii rumen și voios ca răsăritul soarelui într-o zi senină!

— Bine ai venit sănătos, prietene, dar ce vânt te aduce pe la noi?

— Am venit în pețit, răspunse porcul.

Se miră împăratul când auzi de la porc așa vorbe frumoase și îndată își dete cu părerea că aci nu putea să fie lucru curat. Ar fi voit s-o cârmească împăratul spre a nu-i da fata de soție; dară după ce auzi că curtea și ulițele gem de porci, care venise cu pețitorul, n-avu încotro și-i făgădui. Porcul nu se lăsă numai pe făgăduială, ci intră în vorbă și se hotărî ca nunta să se facă peste o săptămână. Numai după ce primi cuvânt bun de la împăratul, porcul plecă.

Până una alta, împăratul își povățui fata să se supuie ursitei, dacă așa a voit Dumnezeu. Apoi îi zise:

— Fata mea, cuvintele și purtarea cea înțeleaptă a acestui porc nu este de dobitoc; odată cu capul nu crez eu ca el să se fi născut porc. Trebuie să fie vreo fermecătorie sau vreo altă drăcie aci. Însă tu să fii ascultătoare, să

nu ieși din cuvântul lui; căci Dumnezeu nu te va lăsa să te chinuiești mult timp.

— Dacă dumneata, tată, găsești cu cale așa, răspunse fata, te ascult și-mi pui nădejdea în Dumnezeu. Ce o vrea el cu mine! Așa mi-a fost triștea; văz eu că n-am încotro.

Între acestea sosi și ziua nunții. Cununia se făcu cam pe sub ascuns. Apoi, puindu-se porcul cu soția sa într-o căruță împărătească, porni la dânsul acasă.

Pe drum trebuia să treacă pe lângă un noroi mare; porcul porunci să stea căruța; se dete jos și se tăvăli în noroi, până se făcu una cu tina, apoi, suindu-se, zise miresei să-l sărute. Biata fată, ce să facă? Scoase batista, îl șterse nițel pe bot și-l sărută, gândindu-se să asculte povețile tatălui său.

Când ajunseră acasă la porc, care era într-o pădure mare, se și înseră. Șezură nițel de se odihniră de drum, cinară împreună și se culcară. Peste noapte, fata împăratului simți că lângă dânsa era un om, iară nu un porc. Se miră. Însă își aduse aminte de cuvintele tătâne-său și începu a mai însufleți, plină de nădejde în ajutorul lui Dumnezeu.

Porcul seara se dezbrăca de pielea de porc, fără să simtă fata, și dimineața, până a nu se deștepta ea, el iară se îmbrăca cu dânsa.

Trecu o noapte, trecură două, trecură mai multe nopți și fata nu se putea domiri cum se face de bărbatu-său ziua este porc și noaptea om. Pasămite el era fermecat, vrăjit să fie așa.

Mai târziu începu a prinde dragoste de dânsul, când simți rodurile căsătoriei; atât numai se mâhnea că nu știa ce o să dea lumii peste câteva luni. Când, într-o zi, văzu trecând pe acolo o babă cloanță vrăjitoare.

Ea, care nu văzuse oameni de atâta mare de timp, era jinduită, și o chemă să mai vorbească cu dânsa câte ceva. Vrăjitoarea îi spuse că știe să ghicească, să dea leacuri și câte nagode toate.

— Așa să trăiești, bătrânico, ia spune-mi, d-a minune, ce are bărbatu-meu de este ziua porc și noaptea, când doarme lângă mine, îl simț că este om?

— Ceea ce-mi spui, puica mamei, eram să ți-o spui eu mai înainte, căci nu de surda sunt ghicitoare. Să-ți dea mămulica leacuri care să-i taie fermecele.

— Dă-mi, zău, mămușoară, și ți-oi plăti cât mi-i cere, că mi s-a urât cu el așa.

— Ține icea, puișorul mamei, ața aceasta. Să nu știe el de dânsa, că n-are leac. Să te scoli când doarme el, binișor, și să i-o legi de piciorul stâng, cât se poate de strâns, și să vezi, draga babei, că dimineața rămâne om. Parale nu-mi trebuie. Eu voi fi destul de plătită când voi afla că o să scapi de așa urgie. Mi se rup, uite, băierile inimii de milă pentru dumneata, bobocelul mamei, și mă căiesc, mă căiesc, cum de să nu aflu mai dinainte, ca să-ți viu întru ajutor.

După ce plecă zgripțoroaica de vrăjitoare, fata de împărat ascunse cu îngrijire ața; iară peste noapte se sculă binișor, încât să n-o simță nici măiastrele, și, cu inima tâcâindă, legă ața de piciorul bărbatului său. Când să strângă nodul, pâc! se rupse ața, căci era putredă.

Deșteptându-se, bărbatul speriat îi zise:

— Ce-ai făcut, nenorocito! Mai aveam trei zile, și scăpam de spurcatele astea de vrăji; acum cine știe cât voi mai avea să port această scârboasă piele de dobitoc. Și numai atunci vei da cu mâna de mine, când vei rupe trei perechi de opinci de fier și când vei toci un toiag de oțel, căutându-mă, căci eu mă duc.

Zise și se făcu nevăzut.

Sărmana fată de împărat, când se văzu singură cuc, unde începu a plânge și a se boci, de ți se rupea inima. Blestema cu foc și cu pară pe afurisita de ghicitoare. Dară toate în zadar. Dacă văzu că n-o scoate la căpătâi cu tânguirea, se sculă și plecă încotro va duce-o mila Domnului și dorul bărbatului.

Ajungând într-o cetate, porunci de-i făcu trei perechi de opinci de fier și un toiag de oțel, se găti de drum și se porni în călătorie, spre a-și găsi bărbatul.

Se duse, se duse, peste nouă mări, peste nouă țări, trecu prin niște păduri mari cu buștenii ca butia, se poticnea lovindu-se de copacii cei răsturnați și, de câte ori cădea, de atâtea ori se și scula; ramurile copacilor o izbeau peste față, crângurile îi zgâriaseră mâinile, și ea tot înainta, mergea, și îndărăt nu se uita. Când, obosită de drum și de sarcină, abătută de mâhnire și cu nădejdea în inimă, ajunse la o căsuță.

Pasămite acolo ședea sânta Lună.

Bătu la portiță, se rugă să o lase înăuntru să se odihnească nițel, mai cu seamă că îi și abătuse să facă.

Muma sântei Lune avu milă de dânsa și de suferințele sale; o primi dară înăuntru și o îngriji. Apoi o întrebă:

— Cum se poate ca om de pe alte tărâmuri să răzbească până aici?

Biata fată de împărat își povesti atunci toate întâmplările și sfârși zicând:

— Mulțumesc mai întâi lui Dumnezeu că mi-a îndreptat pașii către acest loc, și al doilea dumitale, că nu m-ai lăsat să pier la ceasul nașterii. Acum te mai rog să-mi spui, nu care cumva sânta Lună, fiica dumitale, știe pe unde s-ar afla bărbatul meu?

— Nu poate să știe, draga mea, îi răspunse muma sântei Lune, dar du-te încolo, spre răsărit, până vei ajunge la sântul Soare; poate el să știe ceva.

Îi dete să mănânce o găină friptă și îi zise să bage de seamă să nu piarză niciun oscior, că-i va fi de mare trebuință.

După ce mai mulțumi încă o dată de buna găzduire și de povețele cele folositoare și după ce lepădă o pereche de opinci care se spărsese, încălță altele, puse oscioarele găinei într-o legătură, luă în brațe copilașul și toiagul în mână și o porni iarăși la drum.

Merse, merse, prin niște câmpii numai de nisip; așa de greu era drumul, încât făcea doi pași înainte și unul înapoi; se luptă, se luptă și scăpă de astă câmpie, apoi trecu prin niște munți nalți, colțoroși și scorboroși; sărea din bolovan în bolovan și din colț în colț. Când ajungea pe câte un piept de munte șes, i se părea că apucă pe Dumnezeu de un picior; și după ce se odihnea câte nițel, iar o lua la drum, și tot înainte mergea. Glodurile, colții

de munte, care erau tot de cremene, atât îi zgâriaseră picioarele, genunchii și coatele, încât erau numai sânge; căci trebuie să vă spun că munții erau nalți, încât întreceau norii, și pe unde nu erau prăpăstii peste care trebuia să sară, nu putea merge altfel decât suindu-se pe brânci și ajutându-se cu toiagul.

În cele mai de pe urmă, stătută de osteneală, ajunse la niște palaturi.

Acolo ședea Soarele.

Bătu la poartă și se rugă să o primească. Muma Soarelui o primi și se miră când văzu om de pe alte tărâmuri pe acolo și plânse de mila ei, când îi povesti întâmplările. Apoi, după ce-i făgădui că va întreba pe fiu-său despre bărbatul ei, o ascunse în pivniță, ca să n-o simță Soarele când o veni acasă, căci seara se întorcea totdeauna supărat.

A doua zi află fata de împărat că era s-o pață, fiindcă Soarele cam mirosise a om de pe altă lume. Dar mumă-sa îl liniști cu vorbe bune, zicându-i că sunt păreri.

Fiica de împărat prinse curaj când văzu cu câtă bunătate este primită și întrebă:

— Bine, frate dragă, cum se poate ca Soarele să fie supărat, el care este atât de frumos și face atâta bine muritorilor?

— Iaca pentru ce, răspunse muma Soarelui: el dimineața stă în poarta raiului, și atunci este vesel, vesel și râde la toată lumea. Peste zi este plin de scârbă, fiindcă vede toate necurățiile oamenilor și d-aia își lasă arșița așa de cu zăpușeală; iară seara este mâhnit și supărat, fiindcă stă în poarta iadului; acesta este drumul lui obicinuit, de unde apoi vine acasă.

Îi mai spuse că l-a întrebat despre bărbatul ei și fiu-său îi răspunsese că nu știe de seama lui nimic, fiindcă, de va ședea în vro pădure deasă și mare, vederea lui nu poate străbate prin toate colțurile și afundăturile, ci că altă nădejde nu e, decât să meargă la Vânt.

Îi dete și acolo o găină să mănânce și îi zise să păstreze oscioarele cu îngrijire.

După ce lepădă și a doua pereche de opinci, care se spărsese și acelea, luă legătura cu oscioarele, copilul în brațe și toiagul în mână și porni spre

Vânt.

În calea aceasta întâlni niște greutăți și mai mari, căci, dete, una după alta, peste munți de cremene din care țâșneau flacări de foc, peste păduri nemaiumblate și peste câmpii de gheață cu nămeți de zăpadă. P-aci, p-aci era să se prăpădească, biata femeie; însă, cu stăruința ei și cu ajutorul lui Dumnezeu, birui și aceste greutăți mari, și ajunse la o văgăună care era într-un colț de munte, mare de putea să intre șapte cetăți într-însa.

Acolo ședea Vântul.

Gardul care o înconjura avea o portiță. Bătu și se rugă să o primească. Muma Vântului avu milă de dânsa și o primi să se odihnească. Ca și la Soare, fu ascunsă, ca să nu o simță Vântul.

A doua zi îi spuse că bărbatul său locuia într-o pădure mare și deasă, pe unde nu ajunsese toporul încă; că acolo și-a făcut un fel de casă, grămădind bușteni unul peste altul și împletindu-i cu nuiele, unde trăia singur-singurel, de teama oamenilor răi.

După ce îi dete și aci o găină de mâncă și îi zise să păstreze oscioarele, muma Vântului o povățui să se ia după drumul robilor, care se vede noaptea pe cer, și să meargă, să meargă până va ajunge.

Așa și făcu. După ce mulțumi cu lacrimi de bucurie pentru buna găzduire și pentru vestea cea bună, porni la drum.

Biata femeie nopțile le făcea zi. Nu i se mai alegea nici de mâncare, nici de odihnă, atâta dor și foc avea să-și găsească bărbatul pe care ursita i-l dedese.

Merse, merse până ce i se sparse și opincile aceste. Le lepădă și începu a merge cu picioarele goale. Nu căuta gloduri, nu băga seamă de ghimpii ce-i intra în picioare, nici la loviturile ce suferea când se împiedica de vreo piatră.

În cele mai de pe urmă ajunse la o poiană verde și frumoasă pe marginea unei păduri. Acum se mai înveseli și sufletul ei, când văzu floricelele și iarba cea moale. Stătu și se odihni nițel. Apoi, văzând păsărelele câte două-două pe rămurelele copacilor, se încinse focul într-însa

de dorul bărbatului său, începu a plânge cu amar și, cu copilul în brațe și cu legătura cu oscioarele pe umăr, porni iarăși.

Intră în pădure. Nu se uita nici la iarba cea verde și frumoasă ce-i mângâia picioarele, nu voia să asculte nici la păsărelele ce ciripeau de te asurzea, nu căuta nici la floricelele ce se ascundeau prin desișurile crângurilor, ci mergea dibuind prin pădure. Ba băgase de seamă că aceasta trebuie să fie pădurea în care locuia bărbatul său, după semnele ce-i spusese muma Vântului.

Trei zile și trei nopți orbecăi prin pădure și nu putu afla nimic. Atât de mult era ruptă de osteneală, încât căzu și rămase acolo o zi ș-o noapte fără să se miște, fără să bea și să mănânce ceva.

În cele mai de pe urmă, își puse toate puterile, se sculă, și așa, șovăind, cercă să umble sprijinindu-se în toiagul său, dară îi fu cu neputință, căci și acesta se tocise, încât nu mai era de nicio trebuință. Însă de mila copilului care nu mai găsea lapte la pieptul ei, de dorul bărbatului, pe care îl căuta cu credință la Dumnezeu, porni așa cum putu. Nu mai făcu zece pași și zări către un desiș un fel de casă precum îi spusese muma Vântului. Porni într-acolo și abia, abia ajunse. Acea casă n-avea nici ferestre, nici ușă. Pasămite ușa era pe deasupra. Îi dete ocol. Scară nu era.

Ce să facă? Voia să intre.

Se gândi, se răzgândi; se cercă să se suie – în zadar. Sta, sta s-o doboare cu totul întristarea: cum se poate să se lase ea să se înece tocmai la mal. Când, își aduse aminte de oscioarele de găină ce le purtase atâta cale și-și zise: nu se poate să mi se fi zis de florile mărului să păstrez aceste oscioare, ci că îmi va fi de mare ajutor la nevoie.

Atunci scoase oscioarele din legătura ce o avea, se socoti nițel, mai cugetă și, luând două din aceste oscioare, le puse vârf în vârf și văzu că se lipi ca printr-o minune. Mai puse unul, apoi unul, și văzu că se lipiră și acelea.

Făcu deci, din oscioare, doi drugi cât casa de înalți. Îi rezemă de casă la o depărtare de o palmă domnească unul de altul. După aceea puse iarăși căpătâi la căpătâi celelalte oscioare și făcu niște druguleți mici, fiecare

puindu-i de-a curmezișul pe drugii cei mari, închipui treptele unei scări; cum punea aceste trepte, se lipeau și ele. Și astfel unul câte unul puse până sus. Cum punea o treaptă se urca pe ea. Apoi alta, apoi alta, până unde îi ajunse. Când, tocmai sus în vârful scării, nu-i ajungea să mai facă o treaptă.

Ce să facă? Fără astă treaptă nu se putea. Pasămite ea pierduse un oscior. Să stea acolo, era peste poate. Să nu intre înăuntru îi era ciudă. Se apucă și-și taie degetul cel mic, și cum îl puse acolo se lipi. Luă copilul în brațe, se urcă din nou și intră în casă.

Aici se miră ea de buna rânduială ce găsi. Se apucă și ea și mai deretică oleacă. Apoi mai răsuflă nițel, puse copilul într-o albie ce găsi și o așeză în pat.

Când veni bărbatu-său, se sperie de ceea ce văzu. Parcă nu-i venea să crează ochilor săi, tot uitându-se la scara de oscioare și la degetul din vârful scării. Frica lui era să nu fie iară niscaiva farmece, și cât p-aci era să-și părăsească casa, dară Dumnezeu îi dete în gând să intre.

Atunci, făcându-se un porumbel, ca să nu se lipească farmecele de el, zbură pe deasupra fără să se atingă de scară și intră înăuntru în zbor. Acolo văzu o femeie îngrijind de un copil.

El își aduse aminte atunci că femeia sa era însărcinată când plecase de la ea, și unde îl coprinse un dor de dânsa și o milă, gândindu-se la câte trebuia să fi pățit ea până să dea cu mâna de dânsul, încât se făcu numaidecât om.

Cât p-aci era să n-o cunoască; atât de mult se schimbase din pricina suferințelor și a necazurilor.

Fata de împărat, cum îl văzu, se sculă în sus și îi tâcâia inima de frică, fiindcă ea nu-l cunoștea.

După ce el i se făcu cunoscut, ea nu se căi, ba și uită tot ce suferise. El era un bărbat ca un brad de frumos.

Se puse deci la vorbă. Ea îi povesti toate întâmplările, iară el plânse de mila ei. Apoi începu și el a spune:

— Eu, zise el, sunt fiu de împărat. La un război ce avu tată-meu cu niște zmei, vecini ai lui, care erau foarte răi și-i tot călcau moșia, am omorât

pe cel mai mic.

Pasămite, ursita te făgăduise lui. Atunci mă-sa, care era o vrăjitoare de închega și apele cu farmecele ei, mă blestemă să port pielea acelui scârbos dobitoc, cu gând ca să nu ajung să mi te iau eu.

Dumnezeu i-a stat împotrivă, și eu te-am luat. Baba care ți-a dat ața să mi-o legi de picior era ea. Și de unde mai aveam trei zile să scap de blestem, am fost silit să port încă trei ani stârvul porcului.

Acum, fiindcă tu ai suferit pentru mine și eu pentru tine, să dăm laudă Domnului și să ne întoarcem la părinții noștri. Fără tine eram hotărât să trăiesc ca un pustnic, d-aia și mi-am ales acest loc pustiu și mi-am făcut casa asta așa, ca pui de om să nu mai poată răzbi la mine.

Apoi se îmbrățișară de bucurie și se făgăduiră ca amândoi să uite necazurile trecute.

A doua zi de dimineață se sculară și porniră amândoi mai întâi la împăratul, tatăl lui. Când se auzi de venirea lui și a soției sale, toată lumea plângea de bucurie că îi vedea. Iară tatăl și muma lui îi îmbrățișă strâns, și ținură veseliile trei zile și trei nopți.

Apoi merse și la împăratul, tatăl femeii lui. El cât p-aci era să-și iasă din minți de bucurie, când îi văzu. Ascultă povestindu-i-se întâmplările lor. Apoi zise fie-sei:

— Ți-am spus eu că nu credeam să se fi născut porc acel dobitoc ce te-a cerut de soție? Și bine ai făcut, fata mea, de m-ai ascultat.

Și fiindcă era și bătrân, și moștenitor n-avea, se coborî din scaunul împărăției sale și îi puse pe dânșii. Iară ei domniră cum se domnește când împărații trec prin fel de fel de ispite, necazuri și nevoi.

Și de n-or fi murit, trăiesc și astăzi, domnind în pace.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

ÎNȘIR'- TE MĂRGĂRITARI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un fecior de boier mare, și după ce cutreierase țările, răzbătând prin toate unghiurile, se întorcea la moșia sa. Și trecând printr-o cânepiște, văzu trei fete ce munceau la cânepă. El își căuta de drum în treaba lui, fără să ia aminte la cele ce tot spuneau fetele. Când ajunse la urechile lui niște vorbe ce-l trezi, căci era dus pe gânduri. Se întoarse la fete și le întrebă:

— Ce ați zis, fetelor?

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aș îmbrăca curtea cu un fus, zisese fata cea mai mare.

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aș sătura curtea cu o pită, zisese fata cea mijlocie.

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aș face doi feți-logofeți cu totul și cu totul de aur, zisese fata cea mică.

După ce îi spuseră fetele ce ziseseră, el stătu de se socoti gândindu-se: mă, ca ce să fie asta? Apoi după ce se mai răzgândi, zise fetei celei mici:

— Fetico, mie îmi plăcură vorbele tale mai mult decât ale surorilor tale. Dacă vrei să mergi cu mine, eu te iau de soție, numai să-ți ții cuvântul.

Și cum să nu fi voit fata; căci era un brad de flăcău, chipeș și drăgălaș, nu glumă.

Fata se roși la față ca un bujor; apoi, după ce mai stătu nițel la chibzuri, întinse mâna și îi zise:

— Ai, să fie de bine. Dacă tu vei fi orândul meu, nu scap eu de tine, nici tu de mine măcar de s-ar pune nu știu cine și cruciș, și curmeziș.

Feciorul de boier luă fata și se duse cu dânsa la moșiile lui. Acolo avea el niște palaturi cum nu mai văzuse ea. Se cununară, făcând o nuntă de se dusese vestea în șapte țări, și făcură tot ce trebuia pentru rostul căsătoriei lor.

Nu trecu mult și fata rămase grea și ea ca toată lumea. Când auzi feciorul de boier una ca asta, nu mai putu de bucurie, și porunci numaidecât să-i facă un leagăn numai de mătase, în care să-și puie copiii.

Feciorul de boier, când își aduse acasă nevasta, îi dete, pentru trebuințele ei, o fată a unei bahnițe de țigancă ce-și ținea zilele prin curtea boierului cu ce se îndurau stăpânii. Procleta de cioară cum văzu fata, îi puse gând rău.

Când sosi ceasul nașterii, fiul de boier nu era acasă, ci dus într-ale sale. Doamna casei trimise pe țigancă să aducă o moașă. Ea aduse pe mumă-sa. Aceasta, cum veni, îi zise:

— Milostiva noastră doamnă, mânca-ți-aș ochișorii, la noi p-aci este obicei ca doamnele când are să nască, să se suie în pod și moașa să stea cu ciurul la ușa podului și așa să facă.

Doamna îi răspunse:

— Bine, bunico; dacă așa vă este obiceiul p-aci, așa să facem.

Ea, biet, nevinovată cum era, nici prin gând nu-i plesnea că întru aceasta era o viclenie din cele mai spurcate. Ea se știa curată la inimă. Făcuse tuturor bine. Nu se aștepta deci ca cineva să aibă nici măcar o umbră de cugete pângărite pentru dânsa.

Ea crezu. Și suindu-se în pod, făcu, cum zisese, doi feți-logofeți cu totului, totului de aur, în ciurul pe care îl ținea țiganca la gura podului. Cum văzu copilașii așa de frumoși, gașperița de cioară, ce să facă ca să ponosească pe doamna sa? Se duse numaidecât și îngropă copilașii în băligarul de la grajd, și luând doi căței de la o cățea ce fătase de curând, îi arătă doamnei sale, zicându-i:

— Iată, stăpână, ce făcuși dumneata.

— Cum se poate una ca asta? îi răspunse doamna.

Și pângara de cioară începu a se ciorovoi cu doamna sa. Ba, c-o fi; ba, că n-o fi.

Între acestea iată că sosi și fiul de boier. țiganca îi ieși înainte și arătându-i ciurul cu cățeii, îi zise:

— Iată ce pricopseală îți făcu nevasta ce ți-ai ales. Bine că ți-a dat Dumnezeu în gând să-i aduci o credincioasă ca mine, care să fie pe lângă dânsa, căci altminteri, cine știe cum era să te îmbrobodească și să-și râză de dumneata.

Se mânie fiul de boier când văzu o astfel de batjocură, și, ca să o pedepsească, luă de soție pe țigancă, iar pe fosta lui nevastă o făcu slujnică.

Biata femeie văzu bine nedreptatea ce i se făcu: dară neavând încotro, tăcu și răbdă cu nădejdea în Dumnezeu, că-și va revărsa mila lui asupra ei, și va da odată, odată, la iveală nevinovăția sa.

Și mai trecând câtăva vreme, iată, măre, că răsări din băligarul unde fuseseră îngropați copiii, doi meri. Coaja acestor meri era suflată cu aur, de lucea ca ziua, când noaptea era întuneric beznă. Ei creșteau într-o zi ca într-un an, și după puțin se făcură mari.

Țiganca, care știa blestemăția ce făcuse, se temu, văzând frumusețea merilor, și zise bărbatului ei, tatăl copiilor răpuși de dânsa:

— Mă, mie mi-a venit așa să te îndemn a tăia merii ăia ce cresc lângă grajd, și din ei să faci, din doi, două scânduri la pat, că tot ne lipsesc câteva scânduri.

— Bine, fa, răspunse fiul de boier, cum să tăiem noi a mândrețe de meri? Nu vezi, tu, că sunt de poveste? Cine mai are asemenea meri?

— Fie, mie mi-a venit așa, ca să-i tai; că tu de nu-i vei tăia, eu nu mai mănânc pâine și sare cu tine pe un taler.

Și neputându-se cotorosi de dânsa, fiul de boier puse de tăie merii și făcu dintr-înșii scânduri, le puse la pat și se culcară pe dânsele.

Peste noapte țiganca auzi cum vorbeau scândurile.

— Dado, zicea una, căci copiii erau un băiat și o fată, dado, zise băiatul, greu ți-e ție?

— Greu, răspunse fata, căci este păgâna pe mine. Dară ție, greu îți este?

— Mie nu-mi este greu, zise băiatul, că este tata pe mine.

Cum pricepu țiganca că vorbele scândurilor o vor duce la pierzare, de le va auzi fiul de boier, nu mai dete nici pic de somn în genele ei până dimineață.

— Bărbate, îi zise blestemata de cioropină, cum se lumină de ziuă, să tai scândurile alea de le-am pus ieri la pat; căci am visat niște vise urâte astă-noapte.

— Bine fa, îi răspunse el, cum să tăiem ale scânduri așa de frumoase?

— Eu nu știu; tu dacă nu le vei tăia, eu mă duc și mă dau de râpă.

Ca să scape de câra ei, fiul de boier puse de tăie scândurile, făcându-le țăndări mărunte. Iară spurcata astupă toate găurelele casei și puse scândurile pe foc de arseră. Totuși două scânteioare se strecurară pe coș și picară în grădină. În locul unde căzură aceste scântei, răsăriră îndată două steble de busuioc. Boierul avea un mielușel ce creștea și el prin curtea lui; acesta, scăpând în grădină, mâncă busuiocul, și îndată i se auri lâna. Și așa de frumos se făcu mielul, încât nu se mai găsea pe lume un altul așa de frumos ca acesta.

Crăpa fierea într-însa de necaz când văzu mielul; căci țiganca pricepu că aceasta nu era lucru curat pentru dânsa. Și după ce mai trecu câtinică vreme, zise bărbatului ei, când îl văzu cam cu voie bună:

— Cum aș mânca carne din mielul ăla al nostru!

— Nici să te gândești la una ca asta, că mie mi-este drag, îi răspunse fiul de boier.

Văzu țiganca că de astă dată nu i se prinde vorba, o întoarse la viclenie.

Se făcu bolnavă. O săptămână încheiată își chinui bărbatul cu gemetele ei. Într-o noapte se făcu că răsare din somn; și dacă o întrebă bărbatu-său, că ce i s-a întâmplat, ea îi răspunse:

— Am visat că unde venise o descântătoreasă și unde îmi zicea că dacă voi să mă fac sănătoasă, să cer de la tine să tai mielul ăla al nostru și să-i mănânc drobul.

— Fugi d-acolo, nevastă, îi răspunse el, ce stai tu de vorbești? Unde s-a mai văzut pe lume un miel așa de frumos? Cum să-l tăiem? Mai bine să aducem pe toți vracii să-ți dea leacuri care să te facă sănătoasă.

— Leacul meu ăsta este, îi mai zise ea. Dacă nu vrei să tai mielul, înțeleg că tu vrei să mor eu.

Și, neavând încotro, fiul de boier puse de tăie mielul și-l dete la bucătărie să-l gătească.

Gașperița se duse îndată în bucătărie și puse la cale ce să se facă cu mielul, ca să nu mai rămâie nimic din el. Trimise mațele la pârâu, cu o credincioasă d-ale ei, ca să le spele, după ce numără până și cel mai mic mățișor, și-i spuse că va plăti cu capul ei de va pierde vrun crâmpei din ele. Credincioasa bahniței, spălându-le la pârâu, nu știu cum făcu și rupse un căpătâi. De frică, îl dete pe gârlă.

După aceea se întoarse acasă, aduse toate mațele și le dete iarăși în număr.

A doua zi ducându-se fosta soție a boierului la pârâu cu cofa să aducă apă, se uită la vale pe râu și văzu acolo pe un dâmb doi copilași, jucându-se cu două mere de aur, de lucea pământul, și rămase acolo până seara, uitându-se cu jind la dânșii, căci ei îi da în gând că poate să fie copiii dânsei. Întorcându-se acasă, o luă spurcata de cioroaică la bătăi. Dară ea zise:

— Nu mă mai bate, stăpână, că ce-mi văzură ochii, o săptămână să te tot uiți, și tot nu te îndestulezi.

Dacă auzi așa, se duse și cioroaica, și în adevăr că și ea se uitase acolo privind la copilași. Și cum și-ar aduce aminte oare a se depărta, când vedea așa frumusețe nemaiauzită? Se jucau copiii și se zbenguiau, de-ți era dragă lumea să privești la dânșii.

Înțepenise împelițata, zgâindu-se cu ochii acolo. Și venind mama copiilor și trezind-o din buimăceala în care căzuse:

— Vezi, stăpână, nu-ți spuneam eu că nu te poți îndestula de o așa frumusețe, de te-ai uita nu știu cât?

Procleta le puse gând rău, și tot plănuia, cum ar face ca să-i răpuie.

Într-acestea venea lume după lume de se uita la dânșii. Din toți privitorii o babă bătrână, mai pricepută, dorind și ea să-i aibă de feți ai ei, ducându-se acasă, aduse cu dânsa o furcă mică și un toiegel. Cu acestea se duse în marginea râului și, arătându-le aceste unelte, îi strigă cu un grai duios.

Cum văzură copiii aceste lucruri, odată se repeziră la dânsele; și fata puse mâna pe furcă, iar băiatul pe toiag.

Luându-i baba cu sine, îi îmbrăcă cu niște zdrențe și îi duse acasă la dânsa.

Nu trecu mult după aceasta, și boierul făcu clacă, adunând pe toți copiii și fetele din sat ca să înșire mărgăritare. Se duse și baba cu copiii ei.

Acolo, la șezătoare, unde se strânseră toți de vorbea la verzi și uscate, spuind la glume și la ghicitori, sta și feciorul de boier.

El se întâmplase în acea zi să fie cu voie bună, și zise:

— Știți ce? copii! Decât să flecăriți la glume și la câte nagode toate, mai bine spuneți-vă fiecare basmul său.

Toți într-o glăsuire primiră de bună cugetarea boierului. Și spuseră unii, una; alții, alta; până ce veni și rândul copiilor babei, ca să-și spuie și ei basmul lor. Dară ei sfiicioși cum îi lăsase pe ei Dumnezeu, răspunseră:

— Apoi de, boierule, noi ce să spunem? că nu știm niciun basm.

–De! nu vă mai fandosiți acum. Spuneți și voi, ia, ce v-ăți pricepe.

Atunci băiatul începu:

— „A fost odată trei fete care munceau în cânepiște, înșir’- te mărgăritari; și trecând p-acolo un fecior de boier mare, înșir’- te mărgăritari.

Fata cea mai mare zise: „De m-ar lua pe mine de soție, feciorul ăla de boier, eu i-aș îmbrăca curtea cu un fus, înșir’- te mărgăritari.”

Fata cea mijlocie zise: „De m-ar lua pe mine de soție feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aș sătura curtea cu o pită. Înșir’- te mărgăritari.”

Fata cea mai mică zise și ea: „De m-ar lua pe mine de soție feciorul ăla de boier, eu i-aș face doi feți-logofeți cu totul și cu totul de aur. Înșir’- te mărgăritari.”

Feciorul de boier luă de soție pe fata cea mai mică, și dacă o duse acasă, îi dete spre slujbă pe fata unei țigance.”

Afurisita de țigancă cum auzi începutul unui astfel de basm, prinse a zice:

Un tăciune.
Ș-un cărbune.
Taci, băiete, nu mai spune.
Iară boierul zise și el:
Un cărbune.
Ș-un tăciune.
Spune, băiete, spune.

Băiatul iarăși începu:

— „Mai trecu ce mai trecu și soția boierului rămase grea. Când fu la ceasul nașterii, boierul nu era acasă. Soția lui trimise pe țigancă să-i aducă o moașă; și ea aduse pe mă-sa. Înșir’- te mărgăritari.

Bahnița de mă-sa dacă veni zise că pe la dânșii p-acolea este obiceiul ca doamnele când nasc să se suie în pod și moașa să stea la ușa podului cu ciurul. Doamna crezu. Se urcă în pod și născu doi feți-logofeți cu totului, totului de aur. Înșir’- te margăritari.

Cioroaica, cum văzu minunea asta, se duse de îngropă copilașii în băligarul de la grajd, și puse în ciur doi căței fătați de curând, pe care îi arătă boierului, spuindu-i că astfel de odrasle i-a născut soția. Înșir’- te mărgăritari.

Boierul se mânie pe soția sa și o pedepsi, făcând-o slujnica țigăncii, iară pe țigancă o luă de soție. Din băligar crescură doi meri cu coaja de aur. Țiganca, cum îi văzu, se ținu de câra boierului ca să-i taie și să-i facă scânduri de pat. Peste noapte când se culcară, scândura de sub boier zise: „Dado, greu ți-e ție?” „Greu, că este păgâna pe mine, dară ție greu ți-e?” „Mie nu-mi este greu, că este tata pe mine.” „Înșir’-te mărgăritari.”

Țiganca iară sări cu vorba:

Un tăciune.

Ș-un cărbune.
Taci, băiete, nu mai spune.

Dară și boierul sări, și zise și el:

Un tăciune,
Ș-un cărbune,
Spune, băiete, spune.

Băiatul începu:

— „Atunci bahnița, care auzise ce vorbise scândurile, stărui cu dinadinsul la bărbatu-său, până ce tăie scândurile. Ea le făcu țăndări și le puse pe foc. Două scânteioare săriră pe coș și căzură în grădină. Din acele scânteioare, răsăriră două steble de busuioc. Boierul avea un mielușel; el scăpă în grădină și mâncă din acest busuioc. Îndată i se auri lâna. Înșir'- te mărgăritari.

Cum văzu cioropina și această minune, se prefăcu că e bolnavă și ceru de la bărbatu-său să-i taie mielul, că se va însănătoși de va mânca din el. Acesta se împotrivi. Ea stărui. Și ca să scape de gâra-mâra, că nu-i mai tăcea fleoanca, puse de-l tăie. Înșir'- te mărgăritari.

Țiganca trimise pe o credincioasă a ei cu mațele mielului să le spele la râu; și ca să nu lipsească niciun mățișor, i le dete pe număr. Credincioasa spălându-le, se rupse un crâmpeiaș și-l dete pe râu. El se opri pe un prund, și noi ieșirăm de acolo. Înșir'- te mărgăritari."

Și, o minune! Mărgăritarul se înșira de la sine, fără ca copiii să fi pus mâna pe dânsul.

Afurisita de țigancă tot mereu le zicea, căci vedea ea unde are să ajungă treaba:

Un tăciune.
Ș-un cărbune.
Taci, băiete, nu mai spune.

Boierul însă, căruia parcă i se răcorea inima când auzea spusele băiatului, îi da ghes, zicându-i:

Un tăciune,
Ș-un cărbune,
Spune, băiete, spune.

— „De acolo ne luă o babă și ne duse la casa ei, unde ne crește ca pe copiii ei. Boierul, stăpânul acestei moșii, făcu o șezătoare, și venirăm și noi, și iacătă-ne, teaferi cum ne-a născut muica. Înșir'- te mărgăritari.”

Toți cei de față rămăseseră bleojdiți la copilul care-și spunea basmul, și parcă nu le venea a crede celor ce le auzea urechile.

Atunci băiatul își sfârși basmul zicând:

— Și dacă nu credeți, uitați-vă și vă încredințați.

Și deodată se dezbrăcară de zdrențele cele murdare și rămaseră strălucind de nu putea nimenea să ție ochii la ei. Tatăl lor însă numaidecât se repezi, și luându-i în brațe văzu că se lipesc de inima lui, și atunci îi cunoscu că sunt fii ai săi. Și viind și muma lor, care plânsese de dânșii cu lacrămile cât pumnul, îi îmbrățișă și dânsa. Și plânseră de bucurie că îi mai adună Dumnezeu la un loc pre toți și se veseliră veselie îngerească.

Atunci boierul, amărât de amăgirea și înșelăciunea țigăncii, porunci și aduse din herghelie doi armăsari neînvățați. Apoi legă pe țigancă de coadele cailor, împreună cu un sac de nuci, și le dete drumul să se ducă în lume, și unde cădea nuca, cădea și bucățica, până ce nu mai alese nici praful de dânsa.

Iar eu încălecai p-o șea etc.

LUPUL CEL NĂZDRĂVAN ȘI FĂT-FRUMOS

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat și o împărăteasă. Ei aveau trei copii. Mai aveau pe lângă palaturile lor o grădină foarte frumoasă. Și atât de dragi îi erau florile acestui împărat, încât însuși cu multă tragere de inimă le plivea și îngrijea de grădină. În fundul acestei grădini crescuse un măr cu totul și cu totul de aur. Împăratul nu mai putea de bucurie că în grădina sa se află un așa pom cum nu se găsea în toată lumea. Se tot întorcea pe lângă dânsul și se tot uita pe de toate părțile la el, de i se scurgeau ochii. Când, într-o zi, văzu că pomul înmugurește, înflorește, se scutură florile și roadele se arată; apoi spre seară dă în pârguială. Îi zâmbea mustața împăratului și îi lăsa gura apă, când se gândea că a doua zi o să aibă la masa sa mere de aur, lucru ce nu se auzise până atunci.

A doua zi nu se luminase bine de ziuă, și împăratul era în grădină ca să vază merele cele aurite și să-și împace nesațiul ce avea de a se uita la dânsele. Dară rămase ca ieșit din minte, când, în loc de mere coapte aurii, văzu că pomul înmugurise din nou, iară merele nicăieri. Încă fiind acolo, văzu cum înflorește pomul, cum îi cade florile și cum roadele se arată iarăși.

Atunci îi mai veni inima la loc și se mulțumi a aștepta până a doua zi. În ziua următoare, ia merele de unde nu e. S-a supărat împăratul, nevoie mare, și porunci la paznici să se puie să prinză pe hoți. Dară ași! unde e pomana aia!

Pomul înflorea în fiecare zi, se scuturau florile, rodul creștea și seara da în pârg. Noaptea se cocea. Oarecine venea atunci și le lua, fără să prinză de veste oamenii împăratului. Pare că era un lucru făcut: acel cineva care lua merele își bătea joc și de împăratul și de toți paznicii lui. Acestui împărat acum nu-i mai era că nu poate avea mere aurite la masa lui, ciuda cea mai mare era că nici pârga acestui pom nu o văzuse măcar. Aceasta îl întristă până într-atâta încât p-aci era să se scoboare din scaunul împărăției și să-l dea celui ce se va lega a prinde pe hoț.

Fiii acestui împărat, pasămite că-i simțiră gândul, căci veniră înaintea lui și-l rugară să-i lase a pândi și ei. Mare fu bucuria împăratului când auzi din gura fiului său celui mai mare legătura ce făcea de a pune mâna pe hoț. Le dete, deci, voie, și ei se puseră pe lucru. Pândi în ziua dintâi fiul cel mare; dară păți rușinea ce pățise și ceilalți pândari din naintea lui.

A doua zi pândi și cel mijlociu; dară nici el nu fu mai breaz, ci se întoarse la tatăl său cu nasul în jos.

Ei spuseră că până la miezul nopții o duc cum o duc, dară că după aceea nu se pot ține pe picioare de piroteala ce-i apucă și cad într-un somn adânc, și nu mai știu nimic.

Fiul cel mai mic asculta și tăcea. Apoi, după ce sfârșiră de spus frații cei mai mari ce li se întâmplase, se ceru și el de la tată-său ca să-l lase să pândească și el. Cât de trist era tată-său pentru că nu se găsea niciun voinic care să-i prinză pe hoții merelor, râse când îl auzi. Iară după multe rugăciuni se înduplecă. Atunci fiul cel mai mic se pregăti de pândă.

Cum veni seara, își luă tolba cu săgețile, arcul și paloșul, și se duse în grădină. Își alese un loc singuratic și depărtat de orice pom și de zidari, astfel ca să n-aibă de ce se rezema. Se hotărî a sta în picioare pe un trunchi de pom tăiat, astfel încât când i-ar veni somn și ar moțăi, să cază jos și să se deștepte. Așa făcu, și după ce căzu de vro două ori, i se sperie somnul și rămase treaz și nebântuit de piroteală.

Când, colea despre ziuă, când somnul e mai dulce, auzi un fâlfâit ca de un stol de paseri că se apropie.

Trase cu urechea și simți că cineva jumulește pomul de mere. Scoase o săgeată din tolbă, o așeză la arc și, trac! trase o săgeată și nu se făcu nicio mișcare. Trac! mai trase una și iarăși nimic. Când trase cu a treia, fâlfâitul se auzi din nou și el pricepu că stolul de păsări trebuie să fi zburat. Se apropie de mărul de aur și văzu că hoțul n-avusese timp a lua toate merele. Luase ce luase, dară tot mai rămăsese. Stând el acolo, i se păru că vede lucind ceva pe jos. Se plecă și ridică acel ceva ce lucea. Când, ce să vezi d-ta? două pene cu totul și cu totul de aur.

Cum se făcu ziuă, culese câteva mere, le puse pe o tipsie de aur, și cu penele la căciulă se duse de le înfățișă tatălui său.

Împăratul văzând merele, mai-mai era să-și iasă din minți de bucurie; dară își ținu firea. Puse de strigă prin toată cetatea că fiul său cel mic a izbutit să aducă mere și să și afle că hoțul este o pasăre.

Făt-Frumos zise tatălui său să-i dea voie acum să caute și pe hoț. Tatăl său nu mai voia să știe de hoț, deoarece i-a ajutat Dumnezeu să vază merele cele atât de mult dorite.

Dară fiul cel mic al împăratului nu se lăsă numai pe aceea, ci stărui până ce împăratul îi dete voie să meargă a căuta și pe hoț. Se găti de drum; iară când fu a pleca, își scoase penele cele de aur de la căciulă și le dete împărătesei, muma lui, ca să le poarte ea până s-o întoarce el.

Luă haine de primeneală și bani de cheltuială, își atârnă tolba cu săgețile la spate, paloșul la coapsa stângă, și, cu arcul într-o mână și cu alta de gâtul credinciosului său, porni la drum. Și aide, și aide, merse cale lungă depărtată, până ce ajunse în pustietate. Aci făcu popas și sfătuindu-se cu robul său cel credincios, găsi cu cale să apuce spre răsărit. Mai călătorind ei o bucată bună, ajunse la o pădure deasă și stufoasă. Prin bungetul ăsta de pădure mergând ei pe dibuitele, căci altfel era peste poate, zăriră în depărtare un lup groaznic de mare și cu fruntea de aramă. Îndată se și gătiră de apărare. Când fură aproape de lup de o bătaie de săgeată, puse Făt-Frumos arcul la ochi.

Văzând lupul una ca aceasta, strigă:

— Stăi, Făt-Frumos, nu mă săgeta, că mult bine ți-oi prinde vreodată.

Făt-Frumos îl ascultă și lăsă arcul în jos. Apropiindu-se lupul și întrebându-l unde merge și ce caută prin astfel de păduri nestrăbătute de picior de om, Făt-Frumos îi spuse toată întâmplarea cu merele din grădina tatălui său, și că acum merge să caute pe hoț.

Lupul îi spuse că hoțul era împăratul păsărilor. Că el când venea a fura merele, aduna pasările cele mai agere la zbor și cu ele în stol venea de le culegea. Că acea pasăre se află la împărăția de la marginea acestei păduri. Îi mai spuse că toată megieșia se vaită de furturile ce face ea poamelor de prin grădini, și le arătă drumul cel mai apropiat și mai lesnicios. Apoi, dându-i un merișor frumos la vedere, îi mai zise:

— Ține, Făt-Frumos, acest merișor. Când vei avea trebuință de mine vreodată, să te uiți la el, să gândești la mine și eu îndată voi fi acolo.

Făt-Frumos primi merișorul și-l băgă în sân, apoi, luându-și rămas-bun, porni cu credinciosul său și, străbătând desișurile pădurii, ajunse la cetatea în care se afla acea pasăre.

Cercetă prin cetate și i se spuse că împăratul locului aceluia o ține într-o colivie de aur în grădina sa.

Aceasta îi fu de ajuns a ști.

Dete câteva târcoale curții împărătești și luă aminte la toate amănunturile ce înconjura curtea. Cum se făcu seară, veni cu credinciosul său și se pitulă la un colț, așteptând acolo până se liniștiră toți cei din curte. Apoi credinciosul lui puindu-se piuă, Făt-Frumos se urcă pe dânsul; d-aci pe coama zidului, și sări în grădină. Când puse mâna pe colivie, odată țipă pasărea și, cât ai zice mei, se văzu înconjurat de o mulțime de paseri, care mai mici, care mai mari, țipând pre limba lor. Și atâta larmă făcură, încât se deșteptară toți slujitorii împărătești. Și viind în grădină, găsiră pe Făt-Frumos cu colivia în mână și pasările dându-se la el să-l sfâșie, iară el apărându-se.

Puseră slujitorii mâna pe el și-l duseră la împăratul, carele și dânsul se sculase să vază ce se întâmplase.

Cum îl văzu împăratul, îl și cunoscu; apoi prinse a-i zice:

— Îmi pare rău, Făt-Frumos, de această întâmplare. De ai fi venit cu binele, sau cu rugăciuni, să-mi ceri pasărea, poate m-aș fi înduplecat să ți-o dau de bunăvoia mea; dară acum, prins cu mâna în sac, cum se zice, după datinile noastre, cu moarte trebuie să mori. Și numele îți va rămânea pângărit cu ponosul de tâlhar.

— Această pasăre, luminate împărate, răspunse Făt-Frumos, ne-a jefuit de mai multe ori merele de aur din pomul ce are tătâne-meu în grădina sa, și de aceea am venit să pui mâna pe hoț.

— Poate să fie adevărat ceea ce spui tu, Făt-Frumos, dară la noi, împotriva datinelor noastre, eu n-am nicio putere. Numai o slujbă însemnată făcută împărăției noastre te poate scăpa și de ponos, și de moarte.

— Spune ce slujbă să-ți fac, și mă voi încumeta.

— De vei izbuti să-mi aduci iapa cea sireapă ce este la curtea împăratului meu vecin, vei scăpa cu fața curată și-ți voi da pasărea cu colivia.

Făt-Frumos primi. Și chiar în acea zi și plecă cu credinciosul său rob.

Ajungând la curtea împăratului vecin, luă cunoștință de iapă și de împrejmuirea curții. Apoi, cum veni seara, se așeză cu credinciosul lui la un colț de curte, unde i se păru a fi un loc de pârleaz.

El văzuse iapa cum o plimbau doi slujitori și se minună de frumusețea ei. Ea era albă, avea căpăstrul aurit și împodobit cu pietre nestemate, de lumina ca soarele.

Pe la miez de noapte, când somnul este mai dulce, Făt-Frumos zise credinciosului său de se puse piuă, iară el se urcă pe dânsul, apoi pe zid și sări în curtea împăratului. Merse pe dibuitele și în vârful degetelor, până ce ajunse la grajd; și, deschizând ușa, puse mâna pe căpăstru și trăgea iapa după dânsul. Cum ajunse iapa la ușa grajdului, unde nincheză o dată de hăui văzduhul și urlă toată curtea și palaturile. Îndată săriră toți cu totul, puseră mâna pe Făt-Frumos și-l duseră la împăratul, carele și el se sculase. Acesta, cum îl văzu pe Făt-Frumos, îl și cunoscu.

Îl înfruntă pentru fapta cea mișelească ce era să săvârșească și-i spuse că datinele țării sale dă morții pe furi și că împotriva acelor datine el n-are

nicio putere.

Făt-Frumos îi spuse drept toată șiritenia cu merele, cu pasărea și cu cele ce îi zisese să facă împăratul, vecinul său.

Atunci împăratul îi zise:

— De vei putea, Făt-Frumos, să-mi aduci pe Zâna Crăiasa, poate că vei izbuti să scapi de moarte și să-ți rămâie numele nepătat.

Făt-Frumos se încumese și, luând pe credinciosul său cu sine, plecă. Pe drum își aduse aminte de merișor. Îl scoase din sân, se uită la dânsul și se gândi la lup. Și cât te-ai șterge la ochi, lupul fu aci.

— Ce poftești, Făt-Frumos? îi zise.

— Ce să poftesc, îi răspunse el. Iaca, iaca, iacă ce mi s-a întâmplat. Cum să fac eu acum să mă întorc cu ispravă bună?

— De asta îți este? Las' pe mine, că treaba este ca și sfârșită.

Și porniră câteșitrei spre Zâna Crăiasa.

Când fură aproape de Zâna Crăiasă, făcură popas într-o pădure de unde se vedea palaturile cele strălucite ale zânei. Se învoiră ca Făt-Frumos și cu credinciosul său să aștepte la tulpina unui copac bătrân, până s-o întoarce lupul.

Și mândre palaturi mai avea zâna, măre. Însuși lupul se miră de frumusețea și de rânduiala cea bună ce era p-acolo. Cum ajunse, făcu ce făcu și se furișă în grădină.

Ce să vezi d-ta? Niciun pom nu mai era verde. Le căzuse frunza, și crăcile, și rămurelele, de erau ca despuiați. Pe jos, frunzele căzute erau făcute scrum de uscăciune. Numai un stuf de trandafiri mai era înfrunzit și plin de boboci, unii în floare și alții deschiși. Ca să ajungă până la dânsul, lupul trebui să meargă în vârful degetelor ca să nu fâșie frunzetul cel uscat, și se ascunse în acel crânguleț înflorit. Stând el acolo și pândind, iată că iese Zâna Crăiasă din palaturi, însoțită de douăzeci și patru de roabe, ca să se plimbe prin grădină.

Când o văzu lupul, p-aci, p-aci era să uite pentru ce venise și să se dea de gol; dară se stăpâni. Căci era așa de frumoasă, cât nu s-a mai văzut și nu se va mai vedea pe fața pământului. Avea un păr, nene, cu totul și cu totul

de aur. Cosițele ei lungi și stufoase, de-i bătea pulpele. Când se uita la cineva cu ochii ei ceia mari și negri ca murele, îl băga în boale; avea niște sprâncene bine arcuite, de pare că erau scrise, și o pieliță mai albă ca spuma laptelui.

După ce dete câteva târcoale prin grădină cu roabele după dânsa, veni și la stuful de trandafir să rupă câteva flori. Când lupul, care era ascuns în crâng, odată se repezi, o luă în brațe și pe ici ți-a fost drumul. Iară roabele, de spaimă se împrăștiară ca puii de potârniche. Într-un suflet alergă lupul și o dete leșinată în brațele lui Făt-Frumos. Acesta, cum o văzu, se pierdu cu firea; dară lupul îi aduse aminte că e voinic, și-și veni în sine. Mulți împărați voiseră să o fure, dară se răpuseră.

Făt-Frumos prinsese milă de ea și nu-i mai venea a o da altuia.

Zâna Crăiasă, după ce se deșteptă din leșin și se văzu în brațele lui Făt-Frumos, prinse a-i zice:

— Dacă tu ești lupul care m-a furat, a ta să fiu.

Făt-Frumos îi răspunse:

— A mea să fii, nedespărțită până la moarte.

Apoi se înțeleseră la cuvinte și spuse fiecare șiritenia istoriei sale.

Văzând lupul dragostea ce se încinsese între ei, zise:

— Lăsați pe mine, că toate le întocmesc eu după vrerea voastră.

Și plecară a se întoarce de unde veniseră.

Pe drum, lupul se dete de trei ori peste cap, și se făcu întocmai ca Zâna Crăiasă. Pasămite lupul era năzdrăvan.

Se vorbiră ei ca credinciosul lui Făt-Frumos să stea cu Zâna Crăiasă la tulpina unui copaci mare în pădure, până se va întoarce Făt-Frumos cu iapa sireapă.

Ajungând la împăratul cel cu iapa, Făt-Frumos îi dete pre prefăcuta Zână Crăiasă. Cum o văzu împăratul, i se muie inima și prinse un dor de dânsa, de nu se poate povesti.

Împăratul îi zise:

— Vrednicia ta, Făt-Frumos, te-a scăpat și de ocară, și de moarte. Acum te și răsplătesc pentru aceasta, dându-ți în dar iapa.

Cum puse mâna pe iapă și pe căpăstrul cel minunat, Făt-Frumos o luă la sănătoasa și, puind pe Zâna Crăiasă călare pe iapă, porni cu dânsa și trecu hotarele acelei împărății.

Împăratul adună numaidecât pe sfetnicii săi și purcese la biserică ca să se cunune cu Zâna Crăiasă. Când fu la ușa bisericii, prefăcuta zână se dete de trei ori peste cap și se făcu iarăși lup, carele, clănțănind din colți, își arătă dinții rânjind către curtenii împăratului. Aceștia, cum văzură, deodată înghețară de frică. Apoi, după ce se mai dezmeticiră, se luară după dânsul cu chiote și cu uideo. Dară lupul, să te ții, pârleo! lungi pasul lupește, se duse, duluță, de nu mai dete cu mâna de dânsul. Și ajungând pe Făt-Frumos și pe ai săi, merse cu dânșii. Când fu aproape de curtea împăratului cel cu pasărea, făcură ca și la cellalt împărat. Lupul, schimbat în iapă sireapă, fu dus la împăratul, carele, văzând iapa, nu se mai știa de bucurie.

După ce primi cu multă omenie pe Făt-Frumos, împăratul acesta îi zise:

— Ai scăpat, Făt-Frumos, și de ponos, și de moarte. Iară eu îmi voi ținea cuvântul împărătesc, și mulțumirea mea va fi pururea cu tine.

Porunci, și numaidecât i se dete pasărea, cu colivia ei cu tot. Și primind-o Făt-Frumos, își luă ziua bună și plecă. Ajungând în pădure unde lăsase pe Zâna Crăiasă, iapa și pe credinciosul lui, porniră împreună către împărăția tatălui său.

Împăratul cel ce primise iapa porunci să iasă toată oastea lui și mai-marii împărăției sale la câmp, unde voia să li se arate călare pe iapa cea atât de vestită.

Când îl văzură ostașii, toți cu toții strigară:

— Să trăiești, împărate, că ai dobândit un astfel de odor! Să-ți trăiască și iapa, care te face să te arăți așa de măreț!

Și în adevăr, venea, nene, iapa cu împăratul pe dânsa, de nu-i da picioarele de pământ, ci parc-ar fi zburat.

Se luară la întrecere. Dară nici pomeneală nu era ca să se apropie cineva de această iapă, căci pe toți îi lăsă în urmă.

Când fu la o depărtare bună, odată stătu iapa, trânti pe împărat, se dete de trei ori peste cap și se făcu iarăși lup, și o rupse d-a fuga, și fugi, și fugi,

până ajunse pe Făt-Frumos.

Când fură a se despărți, lupul zise lui Făt-Frumos:

— Iată, de astă dată ți s-au împlinit toate poftele. Păzește-te în viața ta a nu mai pofti lucruri peste puterea ta, căci nu vei păți bine.

Apoi se despărțiră, ducându-se fiecare într-ale sale.

Ajungând la împărăția tatălui său și auzind că vine fiul său cel mic, îi ieși înainte cu mare, cu mic, ca să-l primească, după cum i se cuvenea.

Mare fu bucuria obștească când îl văzură cu soțioară cum nu se mai găsea pe fața pământului și cu odoare cum nu s-a mai pomenit.

Cum ajunse, porunci Făt-Frumos și făcu un grajd măiestrit pentru iapă; iară colivia cu pasărea o puse în pălimarul despre grădină.

Apoi tată-său puse de se făcură pregătirile de nuntă. Și după câteva zile se cunună Făt-Frumos cu Zâna Crăiasă, întinse masă mare pentru bun și pentru rău, și ținură veseliile trei zile și trei nopți încheiate.

După care trăiră în fericire, fiindcă Făt-Frumos nu mai avea ce pofti. Și or fi trăind și astăzi, de n-or fi murit.

Iar eu încălecai p-o șea etc.

PRÂSLEA CEL VOINIC ȘI MERELE DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

Era odată un împărat puternic și mare și avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori și meșteșugită nevoie mare! Așa grădină nu se mai văzuse până atunci pe-acolo. În fundul grădinii avea și un măr care făcea mere de aur și, de când îl avea el, nu putuse să mănânce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescând și pârguindu-se, venea oarecine noaptea și le fura, tocmai când erau să se coacă. Toți paznicii din toată împărăția și cei mai aleși ostași, pe care îi pusese împăratul ca să pândească, n-au putut să prinză pe hoți. În cele de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului și-i zise:

— Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atâtea ori și am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinii, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopțile astea să păzesc însumi și mă prinz că voi pune mâna pe acel tâlhar care ne jefuiește.

— Dragul meu, zise tată-său, atâția oameni voinici au păzit și n-au făcut nicio ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-a ținut atâta sumă de bani și de aceea, iată, mă înduplec și te las ca să pândești, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbutești.

Atunci fiul împăratului se puse la pândă o săptămână întreagă: noaptea pândea și ziua se odihnea; iară când fu într-o dimineață, se întoarse trist la tată-său și-i spuse cum priveghease până la miezul nopții, cum pe urmă îl

apucase o piroteală de nu se mai putea ţinea pe picioare, cum, mai târziu, somnul îl copleşi şi căzu ca un mort, fără să se poată deştepta decât tocmai când soarele era ridicat de două suliţe, şi atuncea văzu că merele lipsesc.

Nepovestită fu mâhnirea tatălui său, când auzi spuindu-i-se astă întâmplare.

De silă, de milă, fu nevoit a mai aştepta încă un an, ca să facă şi voia fiului său celui mijlociu, care cerea cu stăruinţă de la tată-său ca să-l lase şi pe dânsul să pândească, şi se lega că el va prinde pe hoţii care îi făceau atâta întristare.

Timpul veni, merele începură a se pârgui; atunci fiul său cel mijlociu păzi şi el; dară păţi ca şi frate-său cel mare.

Tată-său, deznădăjduit, pusese în gând să-l taie; dar fiul său cel mai mic, Prâslea, veni cu rugăciune către tată-său, şi-i zise:

— Tată, atâţia ani l-ai ţinut, ai suferit atâtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, şi anul acesta, să-mi încerc şi eu norocul.

— Fugi de-aci, nesocotitule, zise împăratul. Fraţii tăi cei mai mari, atâţi şi atâţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic şi tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească? N-auzi tu ce prăpăstii spun fraţii tăi? Aci trebuie să fie ceva vrăji.

— Eu nu mă încumet, zise Prâslea, a prinde pe hoţi, ci zic că o încercare de voi face şi eu, nu poate să-ţi aducă niciun rău.

Împăratul se înduplecă şi mai lăsă pomul netăiat încă un an.

Sosi primăvara: pomul înflori mai frumos şi legă mai mult decât altă dată. Împăratul se veseli de frumuseţea florilor şi de mulţimea roadelor sale, dară când se gândea că nici în anul acesta n-o să aibă parte de merele lui cele aurite, se căia că l-a lăsat netăiat.

Prâslea se ducea adesea prin grădină, da ocol mărului şi tot plănuia. În sfârşit, merele începură a se pârgui. Atunci fiul cel mai mic al împăratului zise:

— Tată, iată a sosit timpul; mă duc să pândesc şi eu.

— Du-te, zise împăratul; dară negreşit că şi tu ai să te întorci ruşinat ca fraţii tăi cei mai mari.

— Pentru mine n-are să fie așa mare rușine, zise el; fiindcă eu nu numai că sunt mai mic, dar nici nu mă leg ca să prinz pe tâlhari, ci numai o cercare să fac.

Cum veni seara, se duse, își luă cărți de citit, două țepușe, arcul și tolba cu săgețile. Își alese un loc de pândă într-un colț pe lângă pom, bătu țepușele în pământ și se puse între ele, așa cum să-i vină unul dinainte și altul la spate ca, dacă îi va veni somn și ar moțăi, să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui și dacă ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

Astfel pândi până când, într-una din nopți, cam după miezul nopții, simți că-l atinge încetișor boarea zorilor care îl îmbăta cu mirosul său cel plăcut, o piroteală moleșitoare se alegă de ochii lui; dară loviturile ce suferi vrând să moțăiască îl deșteptară, și rămase priveghind până când, pe la revărsat de zori, un ușor fâșâit se auzi prin grădină. Atunci, cu ochii țintă la pom, luă arcul și sta gata; fâșâitul se auzi mai tare și un oarecine se apropie de pom și se apucă de ramurile lui; atunci el dete o săgeată, dete două și, când dete cu a treia, un geamăt ieși de lângă pom și apoi o tăcere de moarte se făcu; iară el, cum se lumină puțin, culese câteva mere din pom, le puse pe o tipsie de aur și le duse la tatăl său.

Niciodată n-a simțit împăratul mai mare bucurie decât când a văzut la masa sa merele de aur din care nu gustase niciodată.

— Acum, zise Prâslea, să căutăm și pe hoț.

Dară împăratul, mulțumit că pipăise merele cele aurite, nu mai voia să știe de hoți. Fiul său însă nu se lăsă cu una, cu două, ci, arătând împăratului dâra de sânge ce lăsase pe pământ rana ce făcuse hoțului, îi spuse că se duce să-l caute și să-l aducă împăratului chiar din gaură de șarpe. Și chiar de a doua zi vorbi cu frații lui ca să meargă împreună pe urma hoțului și să-l prinză.

Frații săi prinseseră pizmă pe el pentru că fusese mai vrednic decât dânșii și căutau prilej ca să-l piarză; de aceea și voiră bucuros să meargă. Ei se pregătiră și porniră.

Se luară, deci, după dâra sângelui și merseră, merseră, până ce ieșiră la pustietate, de acolo mai merseră oleacă până ce deteră de o prăpastie, unde se și pierdu dâra. Ocoliră împrejurul prăpastiei și văzură că dâra de sânge nu mai înainta. Atunci pricepură ei că în prăpastia aceea trebuie să locuiască furul merelor.

Dară cum să se lase înăuntru? Poruncіră numaidecât vârteje și funii groase și îndată se și gătiră. Le așezară și se lăsă fratele cel mare.

— Dară, zise el, când voi scutura frânghia, să mă scoateți afară.

Așa și făcură. După fratele cel mare se coborî cel mijlociu și făcu și el ca cel dintâi, atâta numai că se lăsă ceva mai în jos.

— Acum e rândul meu să mă las în prăpastie, zise Prâslea, văzând că frații cei mari se codesc; când voi mișca frânghia, voi mai mult să mă lăsați în jos; și după ce veți vedea că frânghia nu se mai duce la vale, să puneți paznici să păzească și, când va vedea că frânghia se mișcă de lovește marginile groapei, să o trageți afară.

Se lăsă și cel mai mic din frați și, de ce mișca frânghia, de-aia îl lăsa mai jos, și-l lăsară, și-l lăsară, până ce văzură că frânghia nu mai sta întinsă, cum este când are ceva atârnat de capătul ei.

Atunci frații ținură sfat și ziseră:

— Să așteptăm până ce vom vedea dacă face vreo izbândă, și atunci, ori bine, ori rău de va face, să-l pierdem, ca să ne curățim de unul ca dânsul care ne face de rușine.

Prâslea ajunse pe tărâmul celălalt, se uită cu sfială în toate părțile și cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate; pământul, florile, copacii, lighioane altfel făptuite erau pe-acolo. Deocamdată îi cam fu frică, dară, îmbărbătându-se, apucă pe un drum și merse până dete de niște palaturi cu totul și cu totul de aramă.

Nevăzând nici pui de om pe care să-l întrebe câte ceva, intră în palat, ca să vază cine locuia acolo. În pragul ușii îl întâmpină o fată frumușică, care zise:

— Mulțumesc lui Dumnezeu că ajunsei să mai văz om de pe tărâmul nostru. Cum ai ajuns aice, frate? îl întrebă ea; aici este moșia a trei frați

zmei, care ne-au răpit de la părinții noștri, și suntem trei surori și fete de împărat de pe tărâmul de unde ești tu.

Atunci el povesti în scurt toată istoria cu merele, cum a rănit pe hoț și cum a venit după dâra sângelui până la groapa pe unde s-a lăsat în jos la ea, și o întrebă ce fel de oameni sunt zmeii aceia și dacă sunt voinici.

Ea îi spuse apoi că fiecare din zmei și-a ales câte una din ele și le tot silesc să-i ia de bărbați, iară ele se tot împotrivesc cu fel de fel de vorbe, cerându-le câte în lună și în soare, și ei se fac luntre și punte de le împlinesc toate voile.

— Ei sunt în adevăr voinici, adăogă ea, însă cu vrerea lui Dumnezeu poate îi vei birui. Dară până una alta ascunde-te, vai de mine! undeva, să nu dea zmeul peste tine în casa lui, că e năbădăios și se face leu paraleu. Acum e timpul când are să vină la prânz și are obicei de aruncă buzduganul cale de un conac și lovește în ușă, în masă și se pune în cui.

N-apucă să isprăvească vorba și se auzi ceva că șuieră, că lovește în ușă, în masă, și buzduganul se arătă și se așeză în cui. Dară Prâslea luă buzduganul, îl azvârli înapoi mai departe decât îl azvârlise zmeul; și, când era prin dreptul lui, îl atinse pe umeri.

Zmeul, speriat, stătu în loc, se uită după buzdugan, se duse de-l luă și se întoarse acasă. Când era la poartă, începu să strige:

— Hâm! Hâm! Aci miroase a carne de om de pe tărâmul cellalt; și, văzând pe fiul de împărat ce-i ieșise înainte, îi zise: Ce vânt te-a adus pe aci, omule, ca să-ți rămâie oasele pe alt tărâm?

— Am venit ca să prinz pe furii merelor de aur ale tatălui meu.

— Noi suntem, îi zise zmeul; cum vrei să ne bătem? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem ori în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că e mai dreaptă, răspunse Prâslea.

Atunci se apucară la trântă și se luptară, și se luptară, până când zmeul băgă pe Prâslea în pământ până la glezne; iar Prâslea se opinti o dată, aduse pe zmeu și, trântindu-l, îl bagă în pământ până în genunchi și-i tăie capul.

Fata, cu ochii plini de lacrimi, îi mulțumi că a scăpat-o de zmeu și-l rugă să-i fie milă și de surorile ei.

După ce se odihni vreo două zile, porni, după povața fetei, la soră-sa cea mijlocie, care avea palaturile de argint.

Acolo, ca și la cea mare, fu primit cu bucurie; fata îl rugă să se ascunză; iar el nu voi; ci, când veni buzduganul să se așeze în cui, pe care îl aruncase zmeul ei cale de două conace, el îl aruncă mult mai îndărăt, izbind și pe zmeu în cap; iară zmeul veni tulburat, se luptă cu Prâslea ca și frate-său cel mare și rămase și el mort.

Fata, după ce îi mulțumi, îl povățui cum să facă ca să scape din robie și pe sora lor cea mică.

— Deși e mai puternic, zise fata, decât frații lui pe care i-ai omorât, dar cu ajutorul lui Dumnezeu și mai ales că e și cam bolnav din lovitura ce i-ai dat cu săgeata când a vrut să fure merele, nădăjduiesc că-i vei veni de hac.

O săptămână întreagă se desfătară împreună cu amândouă fetele, și Prâslea, odihnindu-se de ostenelile ce încercase, porni și către zmeul de al treilea.

Văzând palaturile de aur în care locuia zmeul cel mic, rămase cam pe gânduri, dară, luându-și inima în dinți, intră înăuntru.

Cum îl văzu fata, îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e hotărât ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoțească cu dânsul.

Abia isprăvise vorba și buzduganul, izbind în ușă și în masă, se puse în cui. Prâslea întrebă ce putere are zmeul și îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace; atunci el îl aruncă și mai departe, lovindu-l în piept.

Zmeul, tulburat de mânie, se întoarse numaidecât acasă.

— Cine este acela care-a cutezat să calce hotarele mele și să intre în casa mea?

— Eu sunt, zise Prâslea.

— Dacă ești tu, îi răspunse zmeul, am să te pedepsesc amar pentru nesocotința ta. Cum ai vrut, venit-ai; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, îi răspunse Prâslea, am eu ac și de cojocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă,

și se luptară,
și se luptară,
zi de vară
până seara;

iară când fu pe la nămiez, se făcură amândoi două focuri și așa se băteau; un corb însă le tot da ocol, croncănind.

Văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule! Ia seu în unghiile tale și pune peste mine, că-ți voi da stârvul ăsta ție.

— Corbule, corbule! îi zise și Prâslea, dacă vei pune peste mine seu, eu îți voi da trei stârvuri.

— Unde dă Dumnezeu să cază o asemenea tiflă peste mine! Mi-aș sătura sălașul întreg.

— Adevăr grăiește gura mea, îi răspunse Prâslea.

Corbul, fără a mai întârzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prâslea și prinse mai multă putere.

Către seară zise zmeul către fata de împărat, care privea la dânșii cum se luptau, după ce se făcuseră iară oameni:

— Frumușica mea, dă-mi nițică apă să mă răcoresc, și-ți făgăduiesc să ne cununăm chiar mâine.

— Frumușica mea, îi zise Prâslea, dă-mi mie apă, și-ți făgăduiesc să te duc pe tărâmul nostru și acolo să ne cununăm.

— Să-ți auză Dumnezeu vorba, voinice, și să-ți împlinească gândul! îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prâslea de bău și prinse mai multă putere; atunci strânse pe zmeu în brațe, îl ridică în sus și, când îl lăsă jos, îl băgă până în genunchi în pământ; se opinti și zmeul, ridică și el în sus pe Prâslea și, lăsându-l jos, îl băgă până în brâu; puindu-și toate puterile, Prâslea mai strânse o dată pe zmeu de-i pârâi oasele și, aducându-l, îl trânti așa de grozav, de îl băgă până în gât în pământ și-i tăie capul; iară fetele, de bucurie, se adunară împrejurul lui, îl luau în brațe, îl sărutau și îi ziseră:

— De azi înainte frate să ne fii.

Îi spuseră apoi că fiecare din palaturile zmeilor are câte un bici, cu care lovește în cele patru colțuri ale lor și se fac niște mere. Așa făcură, și fiecare din fete avură câte un măr. Se pregătiră, deci, să se întoarcă pe tărâmul nostru.

Ajungând la groapă, clătină frânghia de se lovi de toate marginile gropii. Paznicii de sus pricepură că trebuie să tragă frânghia. Se puseră la vârtejuri și scoaseră pe fata cea mare cu mărul ei de aramă.

Ea, cum ajunse sus, arătă un răvășel ce-i dase Prâslea, în care scria că are să ia de bărbat pe frate-său cel mai mare.

Bucuria fetei fu nespusă când se văzu iară pe lumea unde se născuse.

Lăsară din nou frânghia și scoaseră și pe fata cea mijlocie, cu mărul ei cel de argint și cu o altă scrisoare, în care o hotăra Prâslea de soție fratelui celui mijlociu.

Mai lăsară frânghia și scoase și pe fata cea mică: aceasta era logodnica lui Prâslea; însă mărul ei cel de aur nu-l dete, ci îl ținu la sine.

El simțise de mai-nainte că frații săi îi poartă sâmbetele și, când se mai lăsă frânghia ca să-l ridice și pe el, dânsul legă o piatră și puse căciula deasupra ei, ca să-i cerce; iară frații, dacă văzură căciula, socotind că este fratele lor cel mic, slăbiră vârtejile și deteră drumul frânghiei, care se lăsă în jos cu mare iuțeală, ceea ce făcu pe frați să crează că Prâslea s-a prăpădit.

Luară, deci, fetele, le duseră la împăratul, îi spuseră cu prefăcută mâhnire că fratele lor s-a prăpădit și se cununară cu fetele, după cum rânduise Prâslea. Iară cea mai mică nu voia cu niciun chip să se mărite, nici să ia pe altul.

Prâslea, care ședea deoparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulțumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele și se gândea ce să facă ca să iasă afară. Pe când se gândea și se plângea dânsul, auzi un țipăt și o văietare care îi umplu inima de jale; se uită împrejur și văzu un balaur care se încolăcise pe un copac și se urca să mănânce niște pui de zgripțor. Scoase paloșul Prâslea, se repezi la balaur și numaidecât îl făcu în bucățele.

Puii, cum văzură, îi mulțumiră și-i ziseră:

— Vino încoa’, omule viteaz, să te ascundem aci, că, de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie.

Traseră o pană de la unul din pui și-l ascunseră în ea.

Când veni zgripțuroaica și văzu grămada aia mare de bucățele de balaur, întrebă pe pui cine le-a făcut ăst bine?

— Mamă, ziseră ei, este un om de pe tărâmul celălalt și a apucat încoa’ spre răsărit.

— Mă duc, le zise ea, să-i mulțumesc.

Ea porni ca vântul înspre partea încotro îi spuseseră puii că a apucat omul. După câteva minute, se întoarse:

— Spuneți-mi drept, le zise, încotro s-a dus.

— Spre apus, mamă.

Și într-o bucată de vreme, ca de când începui să vă povestesc, străbătu cele patru părți ale tărâmului de jos și se întoarse cu deșert. Ea ceru ca numaidecât să-i spuie. În cele mai de pe urmă, îi ziseră puii:

— Dacă ți l-om arăta, mamă, ne făgăduiești că nu-i vei face nimic?

— Vă făgăduiesc, dragii mei.

Atunci ei îl scoaseră din pană și îl arătară; iară ea, de bucurie, îl strânse în brațe și cât pe-aci era să-l înghită, dacă nu l-ar fi acoperit puii.

— Ce bine vrei să-ți fac și eu, pentru că mi-ai scăpat puii de moarte?

— Să mă scoți pe tărâmul celălalt, răspunse Prâslea.

— Greu lucru mi-ai cerut, îi zise zgripțuroaica; dară pentru că ție îți sunt datoare mântuirea puilor mei, mă învoiesc la asta. Pregătește 100 de oca de carne făcută bucățele de câte o oca una și 100 de pâini.

Făcu ce făcu Prâslea, găti pâinile și carnea și le aduse la gura gropii. Zgripțuroaica zise:

— Pune-te deasupra mea cu merinde cu tot și, de câte ori oi întoarce capul, să-mi dai câte o pâine și câte o bucată de carne.

Se așezară și porniră, dându-i, de câte ori cerea, pâine și carne. Când era aproape, aproape să iasă deasupra, pasărea uriașă mai întoarse capul să-i mai dea de mâncare; dară carnea se sfârșise. Atunci Prâslea, fără să-și

piardă cumpătul, trase paloșul și-și tăie o bucată de carne moale din coapsa piciorului de sus și o dete zgripțuroaicei.

După ce ajunseră deasupra și văzu că Prâslea nu putea să umble, îi zise zgripțuroaica:

— Dacă nu erau binele ce mi-ai făcut și rugăciunea puilor mei, mai că te mâncam. Eu am simțit că carnea care mi-ai dat în urmă era mai dulce decât cea de mai înainte, și n-am înghițit-o; rău ai făcut de mi-ai dat-o.

Apoi o dete afară dintr-însa, i-o puse la loc, o unse cu scuipat de al său și se lipi. Atunci se îmbrățișară, își mulțumiră unul altuia și se despărțiră; ea se duse în prăpastia de unde ieșiseră, și Prâslea plecă către împărăția tatălui său.

Plecând către orașul în care locuiau părinții și frații lui, îmbrăcat fiind în haine proaste țărănești, întâlni niște drumeți și află de la dânșii că frații lui au luat de soții pe fetele care le-a trimis el, după cum le hotărâse însuși, că părinții lui erau foarte mâhniți de pieirea fiului lor celui mai mic, că fata cea mică e îmbrăcată în negru și-l jelește și că nu voiește a se mărita nici în ruptul capului, măcar că au pețit-o mai mulți fii de împărat; că acum, în cele din urmă, frații lui i-au adus un ginere preafrumos și că o silesc cu toții să-l ia și că nu se știe de va putea scăpa.

Prâslea, auzind de toate acestea, nu puțin s-a întristat în sufletul lui și, cu inima înfrântă, a intrat în oraș. Mai cercetând în sus și în jos, află că fata a zis împăratului că, dacă voiește să o mărite cu tânărul care i-l aduseră, să poruncească a-i face și a-i aduce la odoare o furcă cu caierul și fusul cu totul de aur și să toarcă singură, fiindcă așa îi făcuse și zmeul și asta îi plăcea mult. Mai află că împăratul chemase pe starostea de argintari și-i poruncise zicându-i: „Iată, de azi în trei săptămâni să-mi dai gata furca care o cere fata mea cea mică; că de unde nu, unde-ţi stau picioarele, îți va sta și capul”; și bietul argintar se întoarse acasă trist și plângând.

Atunci Prâslea se duse de se băgă ucenic la argintar.

Prâslea tot văzând pe stăpânu-său văitându-se fiindcă nu izbutise a face furca după porunceală, îi zise:

— Stăpâne, te văd trist că nu poți să faci furca ce ți-a poruncit împăratul, iată mai sunt trei zile până să se împlinească sorocul ce ți-a dat; lasă-mă pe mine să o fac.

Argintarul îl goni, zicându-i:

— Atâți meșteri mari n-au putut să o facă și tocmai un trențăros ca tine să o facă?

— Dacă nu-ți voi da furca de azi în trei zile, răspunse Prâslea, să-mi faci ce vei voi.

Atunci se învoiră a-i da o odaie să lucreze numai Prâslea singur și pe fiecare noapte să-i dea câte o trăistuță de alune și câte un pahar de vin bun.

Argintarul îi ducea grija, fiindcă, ascultând pe la ușă, n-auzea alt decât cum spărgea la alune pe nicovală! Iară când fu a treia zi, el ieși dis-de-dimineață din odaie cu furca pe tavă, pe care o scosese din mărul zmeului, ce era la dânsul, și o dete argintarului ca să o ducă fetei împăratului.

Argintarul nu mai putea de bucurie, și-i făcu un rând de haine; iar pe la nămiezi, când veniseră slujitorii împăratului ca să-l cheme la palat, el se duse și îi dete furca care torcea singură.

După ce împăratul se minună de frumusețea ei, dete argintarului doi saci de bani.

Fata, cum văzu furca, îi trecu un fier ars prin inimă; ea cunoscu furca și pricepu că Prâslea cel viteaz trebuie să fi ieșit deasupra pământului. Atunci zise împăratului:

— Tată, cine a făcut furca poate să-mi facă încă un lucru pe care mi l-a adus la odoare zmeul.

Iară împăratul chemă îndată pe argintar și-i porunci să-i facă o cloșcă cu pui cu totul și cu totul de aur, și-i dete soroc de trei săptămâni, și, dacă nu i-o face-o, unde îi stau picioarele îi va sta și capul.

Argintarul, ca și de-ălălalt rând, se întoarse acasă trist; disprețui ca și întâia oară pe Prâslea, care îl întrebase și de astă dată; iară dacă se înțeleseră la cuvinte, se învoiră și lucrul se și săvârși cu bine.

Când văzu argintarul cloșca cloncănind și puii piuind, cu totul și cu totul de aur și ciugulind mei tot de aur, înțelese că trebuie să fie lucru

măiestru.

Argintarul luă cloșca, o duse la împăratul, iară împăratul, după ce se minună îndestul de frumusețea și gingășia lor, o duse fetei și-i zise:

— Iată, ți s-au împlinit toate voile; acum, fata mea, să te gătești de nuntă.

— Tată, îi mai zise fata, cine a făcut aste două lucruri trebuie să aibă și mărul de aur al zmeului; poruncește, rogu-te, argintarului să aducă pe meșterul care le-a făcut.

Primind porunca asta argintarul, se înfățișă împăratului, rugându-se să-l ierte și zicându-i:

— Cum o să aduc înaintea măriei tale pe meșter, fiindcă este un om prost și trențăros și nu este vrednic să vază luminata față a măriei tale.

Împăratul porunci să-l aducă oricum ar fi.

Atunci argintarul, după ce puse de spălă pe Prâslea și-l curățiră, îl îmbrăcă în niște haine noi și-l duse la împăratul, iară împăratul îl înfățișă fetei.

Cum îl văzu fata, îl și cunoscu. Ea nu putu să-și ție lacrimile care o podidiseră, de bucurie mare ce avu, și zise împăratului:

— Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mâna zmeilor.

Și, dând în genunchi, îi săruta mâinile și pe față, și pe dos.

Luându-i seama bine, împăratul îl cunoscu și dânsul, măcar că foarte mult se schimbase. Îl îmbrățișă și-l sărută de sute de ori. Dar el tăgăduia.

În cele mai din urmă, inima lui înduioșată de rugăciunile tatălui său, ale mamei sale și ale fetei care rămăsese în genunchi rugându-l, mărturisi că în adevăr el este fiul lor cel mai mic.

Prâslea le povesti apoi toată istoria sa, le spuse și cum a ieșit deasupra pământului și le arătă și mărul de aur al zmeului.

Atunci împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari; dar ei, cum văzură pe Prâslea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prâslea cum să-i pedepsească. Viteazul nostru zise:

— Tată, eu îi iert și pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieși la scara palatului și vom arunca fiecare câte o săgeată în sus, și Dumnezeu,

dacă vom fi cineva greșiți, ne va pedepsi.

Așa făcură. Ieșiră câte trei frații în curte, dinaintea palatului, aruncară săgețile în sus și, când căzură, ale fraților celor mai mari le căzură drept în creștetul capului și-i omorâră, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.

Iară dacă îngropară pe frații cei mai mari, făcură nuntă mare și Prâslea luă pe fata cea mică. Toată împărăția s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mai mic al împăratului și se mândrea, fălindu-se, de vitejiile ce făcuse el; iară după moartea tătâne-său se sui el în scaunul împărăției, și împărăți în pace de atunci și până în ziua de astăzi, de or fi trăind.

Trecui și eu pe acolo și stătui de mă veselii la nuntă, de unde luai

O bucată de batoc,
Ș-un picior de iepure schiop,

și încălecai pe-o șa, și v-o spusei dumneavoastră așa.

VOINICUL CEL FĂRĂ DE TATĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat ș-o împărătească. Ei aveau numai o fată și o păzeau ca lumina ochilor lor. Ea n-avea voie să iasă nici până în grădină fără dădaca ei. Aceasta o ținea de aproape și n-o scăpa din vedere nici cât ai da în cremene. Fata, tot șezând la fereastră, vedea pe un june fluieră-vânt umblând de colo până colo. Într-o zi, uitându-se la el, o văzu și el și, țintind ochii în ochii ei, ea simți un fior, apoi ca o scânteie de foc o arse ceva la inimă. Se trase fata de la fereastră și spuse dădacă-sii ce i se întâmplă. Atunci dădaca ei îi zise:

— Ci ia fugi și dumneata de la fereastră! Ce tot te zgâiești și te uiți la toți d-alde taie câinilor frunză.

Nu trecu mult și fata începu a nu se simți bine. Pasămite luase în pântece, fără știrea lui Dumnezeu. Spuse dădacă-sii. Aceasta se da de ceasul morții de ciudă, cum de să se întâmple una ca asta, fără să știe fata de bărbat. Frica ce le cuprinsese pe amândouă era de nepovestit.

— Ca ce o să zică tată-tău acum când va afla, se văieta dădaca, ce o să-i răspunz eu când mă va întreba?

— Cum o să mă înfățișez eu acum înaintea tată-meu cu borțul la gură, zise și fata, când numai unul Dumnezeu știe cât sunt de nevinovată?

Și în adevăr că tată-său era un om aspru. Nu le-ar fi iertat odată cu capul.

Se duseră, deci, și povesti împărătesei toată întâmplarea, și se rugară de dânsa, ca să intre ea la împăratul cu mijlocire de iertare.

Când auzi împărăteasa de cele ce se întâmplaseră, se luă cu mâinile de păr. Ea zicea că este peste poate ca să rămâie cineva însărcinată din vedere. Vezi că ea știa cum merg lucrurile în lume. Și la o minune ca aceasta nici că se aștepta.

Lucrurile nu puteau rămâne mult timp acoperite. Împărăteasa, de silă, de milă, fu nevoită a spune împăratului toată șiretenia.

Când auzi împăratul de astă năpastă, se făcu foc de mânie. Răcnea ca un leu:

— Cine să fie acel neomenit care mi-a necinstit perii cei albi ai bătrâneților mele? Cu moarte să se omoare. În furci să-l atârne. Praf și pulbere să se aleagă de capul lui!

Împărăteasa îl luă cu binișorul și-l mai domoli olecuță.

Vezi că el nu punea crezământ pe spusele fiicei sale și ale dădacei. El știa că astfel de întâmplare nu se mai auzise. După ce dojeni cu dojană împărătească pe dădacă, oropsi pe fie-sa cu urgie. Porunci de făcu o corăbioară, puseră pe fată într-însa, și lângă ea cinci pâini și un urcioraș cu apă și îi deteră drumul pe gârlă spre a se duce unde mila Domnului o va scoate.

Mergând corăbioara pe apă, ea se ruga lui Dumnezeu cu zdrobire de rărunchi ca să o scoată la liman bun, ca unul ce cunoaște nevinovăția ei și ca pe una ce nu se știa la sufletul ei cu nicio prihană.

Câteva zile se bălăbăni ea așa cu valurile apelor. În ziua a treia îi veni ceasul nașterii și făcu un dolofan de copil ca un îngeraș. Biata femeie! căci n-avură ei niciun ajutor omenesc în ziua necazului, decât suferințele ei, și alinător pe Dumnezeu! Se mângâia oarecum în sufletul ei că se știa nepângărită.

Și vrând Dumnezeu cu dânsa, corăbioara, într-una din nopți, se opri. Ea simți că corabia nu mai merge; sta pe loc. Până la ziuă, îi ticăi inima de frică, neștiind pe ce țărmuri se va fi oprit. Când se lumină, văzu că corăbioara poposise de marginea unei păduri. Ieșind la uscat cu copilașul în brațe, rătăci încoa și-ncolo prin pădure. Apoi se așeză în scorbura unui copac mare și gros ca butia. Acolo stete ea mai mulți ani, hrănindu-se cu

ierburi și rădăcini ori cu roadele unor copaci. Ea își creștea copilașul cu drag.

Ea făcu din ramurile unui copac un leagăn în care își punea copilul ziua; iară noaptea nu-l depărta de la sânul ei, și, pentru scăldătoare, se ducea la vadul de la albia unui pârâiaș ce curgea pe-aproape de-acolo. Acoperământ le era cerul cu stelele; tovarăș de jucării copilului îi era florile câmpului, păsările cerului, flutureii și gângăniile.

După ce se făcu mai măricel, mă-sa îl învăță la vânat și-i spunea cu lacrimile în ochi cum a fost ea crescută și cum este nevoită să-l crească pe dânsul. Iară el asculta și băga la cap toate cele ce îi spunea mă-sa.

Mai mărindu-se el oleacă, începu a căta vânat mai pe departe de locuința lor. Iară într-una din zile zări un palat în depărtare. El își aduse aminte de cele ce îi spusese mă-sa despre palaturile tată-său și i se păru că se cam aseamănă. Dete fuga și spune mă-sii ceea ce descoperise. A doua zi plecă cu mă-sa de mână și, ajungând la aceste palaturi, mumă-sa îi spuse că acelea nu sunt ale tatălui ei; dară că tot cam așa sunt și ale împăraților din lume.

Mai trecu ce mai trecu și, mai mărindu-se și dânsul, într-una din zile, ducându-se iarăși la vânat, cum, cum, el se pomeni iarăși dinaintea acelui palat; cu toroipanul la spinare, el își luă inima în dinți și intră în curte. Pasămite palatul acela era al unor zmei. Flăcăiandrul nostru cel viteaz, care nu știa ce este frica, intră și în palat. Pe-aci, pe-aci era să-și iasă din minți de mirare și să-și piarză cumpătul dând de atâtea lucruri, ce nu mai văzuse el în viața lui. Când, ce să vezi dumneata? Odată îi ieșiră înainte trei zmei. Aceștia erau stăpânii palatului. Și unde se repeziră la dânsul de pare că să-l ia în unghii și cu grai răstit, dojenindu-l, îi ziseră:

— Cum de ai cutezat, spurcatule, să ne calci casa?

Voinicul nu zise nici cârc! ci, aducând toroipanul, mai iute decât fulgerul păli pe unul la dreapta, pe altul la stânga, de nu știură de unde le veni trăsnetul, și îi culcă la pământ. Și nici că se mai mișcară din loc, fiindcă îi lovise cu nădejde.

Al treilea zmeu, văzând cum merge treaba, pieri dinaintea lui ca o nălucă și se duse de se ascunse în pivniță. Văzu el că nu poate da piept cu un asemenea viteaz și se hotărî a-i purta sâmbetele.

Voinicul de românaș, în dârdora luptei, nu băgă de seamă ce se făcu al treilea zmeu. Așteptă ce așteptă și dacă văzu că nu mai vine nimeni, el se întoarse, luă pe mumă-sa, o duse în acele palaturi și se așeză acolo.

Umblând din cămară în cămară, dete peste armele zmeilor și se minună. Mă-sa îi spuse că văzuse în casa tatălui său asemenea arme și îi arătă cum se întrebuințează. Îi prinse bine, căci văzu că îi merge mai lesne la vânat. Acum începu a săgeta la căprioare și la ciute, căci până acum vâna numai păsărele cu lațul și îi era cu greu.

Ajunsese ca el să fie tare și mare în pădure. Nu era cine să-i stea împotrivă. De multe ori nu venea cu zilele pe-acasă.

Într-una din zile, zmeul ieși din pivniță și veni milogindu-se la muma voinicului ca să-și facă pomană cu el să-l primească la curtea ei, căci zicea el că pribegește nu știu de cât timp orbecăind prin acel bunget de pădure. Spuse că este un nenorocit care se rătăcise, umblând după vânat, și da laudă Domnului că l-a învrednicit a mai da peste ființe de oameni.

Ea, biata, care știa ce este necazul și lipsa, își plecă urechea la rugăciunile cele viclene ale zmeului și, făcându-i-se milă de nenorocirile lui, îi făgădui că va vorbi fiului ei de dânsul.

Cum veni fiul său de unde era dus, ea îi spuse toată șiretenia nenorocirii omului ce năzuia la mila lor și îl rugă să aibă milă de ticăloșia lui, căci, zicea ea, nu știm cum ne va mai aduce și pe noi Dumnezeu.

Voinicului îi păru bine de astă întâmplare, mai cu seamă, gândea el, că va fi barim o slugă în curte care să ție de urât mă-sii, în lipsa lui, și să-i și dea ajutor în trebile casei.

Nu-l cunoscu că este zmeu, când îl văzu, atât de bine știu procletul a se schimba. Îi spuse ce are de făcut și îl primi să șează la curtea lui.

Multele lipsuri, multele necazuri, multa mâhnire ce suferise muma viteazului și dorul cel mare de țara ei, iară mai cu seamă suferințele ei când se gândea la rușinea ce rămăsese asupra numelui său în casa părinților ei, ea

fiind nevinovată, o făcu de lâncezea și se topea de-a-n picioarele. Văzând-o zmeul așa searbădă și tot fără voie bună, se încumese într-una din zile, pe când voinicul era la vânătoare, și o întrebă, dară se prefăcu că vorbește cu sfială:

— Cum bag de seamă, stăpână, nu prea ți-e bine.

— Nu mi-e bine, mă băiete, căci mi-e dor de-alde tata, și de-alde mama, și de țara mea. Vezi că eu sunt fată de împărat, și pentru o năpastă ce a căzut pe capul meu pribegesc de sunt atâți mari de ani.

— Eu știu un leac pentru boala dumitale, stăpână; dară n-are cine se duce să-l aducă.

Și îi spuse o sumedenie de minuni ce făcuse leacul ce zicea că ar fi bun pentru ea.

Când se întoarse de la vânătoare fiul ei, ea îi spuse că auzise de la sluga lor cum că de va mânca mere din mărul roșu se va face sănătoasă.

El fu bun bucuros că auzise un leac să facă pe mă-sa sănătoasă și se hotărî a se duce tocmai acolo să-i aducă leacul. Își luă ziua bună și plecă.

Dar încotro s-apuce? Căci nici nu mai auzise până atunci de așa ceva. Apucă și el într-un noroc spre răsărit și, mergând prin desișurile pădurii, zări un palat mai frumos decât acela în care ședeau ei. Se duse drept acolo. Aci locuia o zână măiastră. Cum o văzu el, îi căzu cu drag. Dară măiastra, ieșindu-i înainte, îl primi după cum i se cuvenea, îl băgă în palat și îl omeni ca pe un oaspe.

Din una, din alta, se înțeleseră la cuvinte. Vezi că, măre, aceasta era scrisa lui. El nu mai văzuse până atunci alt chip de muiere, decât pe-al mă-sii. Ș-apoi era atât de frumoasă și de gingașă, ca o floare!

Ea încă avea la ce se uita la el; căci era un brad de românaș.

El se uitase acolo la dânsa. Când își aduse aminte că el plecase să aducă mumă-sii mere de la mărul roșu, voi să o zbughească. Dară zâna măiastră îl opri și-l întrebă unde se duce.

Voinicul îi spuse din fir până în ață toată șiretenia. Zâna pricepu viclenia zmeului și tăcu. Apoi îl îndreptă ea spre locul acela cu mărul roșu și-l și învăță cum să facă să ia merele.

După ce-și luă ziua bună și de la măiastră și-i făgădui că se va întoarce pe la dânsa, porni; și aide, aide, merse cale lungă și mai lungă, până ce, trecând țări și mări, ajunse la o grădină ocolită numai de trandafiri. Intră înăuntru și dete peste mărul roșu, care era sădit în mijlocul grădinii. El cercă a se alătura de pom, dar pomul îi zise:

— Nu te apropia de mine, voinice, că îți vei pierde viața și e păcat de dânsa.

Flăcăiașul, ce nu știa de frică, îi răspunse cum îl învățase zâna:

— Nu te teme, pom oropsit, că te voi curăța de omizi și de uscături.

Și după ce-i tăie uscăturile și îi luă omizile, culese trei merișoare ca cele din rai și se întoarse înapoi. Ajungând în pădure, dete pe la zâna. Aceasta, cum îl văzu, îl primi cu bucurie, îl puse într-o cămară să se odihnească nițel și, până una-alta, îi schimbă merele și îi puse altele în locul lor. Când se sculă voinicul, se grăbi a se întoarce la mă-sa cu slujba făcută. Luă deci merele și porni.

În vremea aceasta, procletul de zmeu se lingușea pe lângă muma băiatului și, cu ispite și cu marghiolii, umbla să o dea în cap să se planisească lui. Ea, biata, nu știa unde bate diavolul de zmeu. Nu cunoștea la sufletul ei ce sunt ispitele și cursele dragostei și, prin urmare, nu da nas spurcatului să se întinză. Ea știa una și bună: se topea de dor după fiul său, după părinții ei și după țara în care se născuse. Când o căutai, era cu ochii scăldați în lacrimi.

Cum văzu pe fiu-său, săltă de bucurie. I se păru a înviora olecuță. Mâncă din merișoarele ce-i aduse și i se părură bune.

După ce mai trecu, ea căzu iarăși în piroteala de mai ’nainte.

Voinicul, văzând că sănătatea mă-sii tânjește, nu știa ce să-i mai facă spre a o mai înveseli. Iară dracul de zmeu atât de harnic se arăta în ale slujbei, încât n-apuca să iasă bine vorba din gura voinicului și el o ghicea; apoi se făcea luntre și punte ca să-i îndeplinească voile. Voinicul băgă și el de seamă tragerea de inimă ce avea sluga spre a-i sluji cu credință, și nu se căia deloc ca l-a primit la curtea sa, ba încă începuse a-l privi cu ochi buni.

Într-una din zile, pe când voinicul era cu voie bună, zmeul se apropie de el și, cu grai milogit, îi zise:

— Stăpâne, cunosc iubirea ce ai pentru mămulița dumitale. Lâncezeala de care pătimește mie nu-mi prea place. De vrei vrea să mă asculți, nu vei greși.

— Știi tu ceva leacuri? Spune, că te ascult.

— În țara de unde sunt eu, oamenii pătimași de asemenea boală fac tot ce se poate de aduc apă vie și apă moartă de la munții ce se bat în capete. Această apă este leacul cel mai bun. Te văz că ești un mare viteaz și am credință în sufletul meu că dumitale îți va fi mai ușor decât altora a o aduce.

N-apucă să isprăvească vorba și viteazul se duse la mă-sa. Fiind acolo, el îi zise:

— Mamă, te văz tot galeșă și te pierzi de-a-n picioarele. Mă duc, mamă, să-ți aduc leacuri. La munții ce se bat în capete este apă vie și apă moartă. Tocmai acolo mă voi duce, să-ți aduc apă din aceea.

— Nu te duce, dragul mamei; mila Domnului este cu noi; de va vrea el să fiu bolnavă, măcar orice fel de apă îmi vei aduce, în deșert va fi. Nu mă mai lăsa singură. Destul mi-a ros rărunchii singurătatea. Mângâierea mea acum tu ești, fătul meu, de voi mai fi lipsită și de dânsa, voi pieri.

— Fii bărbată, mamă, ține-ți firea până mă voi întoarce și ai să fii veselă și sănătoasă ca piatra, după ce vei bea apă vie.

Nu fu cu putință a-l ține. Se găti și plecă. În cale dete și pe la zâna măiastră. Din una, din alta, veni vorba că se duce în călătorie și-i și spuse unde se duce.

Zâmbi zâna când auzi și văzu urcioarele ce-i dase zmeul. Nu zise însă nimic care să-i dea vreo bănuială, ci îi dete două borcane, cu care să ia apă mai în grabă, și îl învăță cum să facă. Îi zise că tocmai la amiază, când va fi soarele în cruci, să înalțe o prăjină și în vârful ei să puie o maramă roșie. Munții or căta la ea cu ochii bleojdiți; iară el, până s-or deștepta ei din buimăceală, să se repează iute a lua apă cu borcanele din ambele fântâni. Îi păru mult bine voinicului pentru învățătura ce-i dete. Apoi, luându-și ziua

bună, plecă. Merse, merse, merse, până ce, după o călătorie silită, ajunse la locul cu pricina.

Făcu precum îl învățase zâna; iară el de-a-n călarele, se repezi printre munți și umplu borcanele. Când fu a se întoarce, munții prinseră de veste că oarecine a luat apă din fântână și începu a se bate iarăși în capete. Tocmai atunci și voinicul se întorcea. Și dacă nu se grăbea a ieși mai iute, acolo îl prăpădeau. Scăpă însă cu fața curată. Numai coada calului o apucă și acolo rămase pe jumătate. De atunci, vezi, este calul cu coada jumătate de carne și jumătate de păr.

Când se întoarse acasă, dete iarăși pe la zâna. Ea, ca și de la rând, îl rugă să se dea nițel odihnei; și în acel timp îi schimbă apa, puindu-i alta în locul celei ce adusese el.

Sculându-se după somn, luă borcanele cu apă și veni acasă.

Atâta îi fuse mă-sii, ca să-l vază. Nu știa ce mai făcea de bucurie. Îl săruta și pe-o parte și pe alta. Apoi după ce bău din apa ce-i aduse, ei îi păru că mai prinse nițel suflet. Vorbă să fie! Ea nu băga de seamă, vezi, că bucuria pentru vederea fiului său o face să fie oarecum mai sprintenă.

Zmeul se da de ceasul morții când îl văzu că s-a întors cu isprava făcută. El bătuse capul mult și bine să dea în cap pe fata împăratului, în lipsa fiului său, dară toate mrejele lui rămăseseră de râs; căci ea nu dete în clapca în care o împingea spurcatul. Ea nu-și putea da seama de ce tot umblă el pe lângă dânsa cu șoșele, cu momele. Nici că visa despre ce avea de gând procletul de zmeu.

Pasămite zmeului îi era frică să se ia la luptă pe față cu voinicul. Ci voia să-l piarză prin viclenie și apoi să-și bată joc și de mă-sa, ca să-și izbândească pentru moartea fraților săi.

Dară nu-i ajută Dumnezeu.

Voinicul din când în când mergea la vânătoare și da și câte o raită pe la zână. Nu trecu mult și el băgă de seamă că mă-sa nu se îndreaptă, ci găinează și se topește de pe picioare. Se întrista în inima lui când vedea că nu-i dă înde bine și că nu-i poate da niciun ajutor.

Pacostea de zmeu băgă de seamă că voinicul se frământă cu firea pentru sănătatea mă-sii, se apropie de dânsul într-o zi și-i mai zise într-o doară, căci se temea spurcatul a-l mai îndemna. Teama lui era să nu se deștepte voinicul și să-i ghicească cugetele lui cele viclene.

— Am auzit și eu, stăpâne, pe când eram copil că oamenii mari când sunt pătimași de lâncezeală și copiii când bolesc de boală câinească se tămăduiesc de vor mânca un purcel de la scroafa de sub pământ. Mi se rupe inima din mine când văz pe buna mea stăpână cum i se stinge viața din sine. Dară nici pe dumneata nu te îndemn a te duce, căci mare primejdie va cădea pe capul aceluia ce se va cerca a fura purcelul, de nu va izbuti.

— Nu sporovăi mai mult, îi răspunse voinicul, eu nu știu ce este primejdie și frică.

Numaidecât și puse la cale cele de trebuință pentru o călătorie mai lungă. Mă-sii îi spuse că se duce la vânătoare. Plecă și dete și pe la zână, căreia îi spuse ce avea de gând să facă. El știa, vezi, că sfaturile ei îi prinseseră mult bine.

Zâna, după ce îl învăță cum să facă să izbutească, îi dete un săpun, un pieptene și o perie, ca să-i fie de slujbă. El plecă și merse, merse, până ce ajunse la o pădure deasă și întunecoasă, de abia putea să răzbească. Bâjbâi el pe-acolo până ce dete de vizuina scroafei. Cum să se apropie el? Căci vizuina era înconjurată de bușteni și de rascote, de nu se putea atinge nici pasăre măiastră.

Voinicul făcu precum îl învățase zâna. Săpă un șanț adânc până ce ajunse sub culcușul scroafei. Intră acolo și așteptă până ce veni scroafa să se culce. Purceii erau toți în păr la ugerul scroafei și sugeau. Mai-nainte de a răsări luceafărul porcilor, când toți porcii se deșteaptă, adormiți fiind purceii cu țâța în gură, voinicul băgă mâna binișor și apucă un purcel, dar așa de binișor îl apucă și așa de ușor îl trase, încât scăpă țâța din gură fără să simtă. Îl apucă numaidecât de bot ca să nu guițe și pe-aici ți-e drumul.

Dracul de scroafă băgă de seamă că o țâță i se răcește. Se deșteptă și văzu că un purcel îi lipsește. Se luă după voinic. Și cu toate că telegarul voinicului era un zmeu de cal, scroafa îl ajunse. Când văzu că are să-l

înhațe cu colții ei, voinicul aruncă săpunul. Atunci unde se făcu un noroi cleios și puturos, de ți se scutura carnea de pe tine. Calul fugea de da cu burta de pământ.

Scroafa făcu ce făcu, se zvârcoli prin ăl noroi și se tărbăci de nu o mai cunoșteai, scroafă e ori ce dracu' e. Scăpă din nămol și se luă după voinic. Într-o clipă îl ajunse. Când văzu zorul, voinicul aruncă pieptenele. Și unde se făcu un zid înalt, înalt, de-a curmezișul drumului ei, de nu fu cu putință să-l sară. Atunci scroafa se puse cu colții săi și sparse zidul, făcând o gaură numai cât putea ea să treacă. Și să te ții după dânsul.

Dacă văzu voinicul că scroafa iară s-a apropiat, aruncă și peria. Deodată se făcu o pădure înaltă și deasă, de nu se putea strecura nici pui de pasăre. Cum văzu una ca asta, scroafa se puse și roase, și roase la copaci, până ce-și făcu drum, și după dânsul! până ce, când fu a-l ajunge, voinicul intrase în curte la zână. Aceasta ieși numaidecât, întinse mâna și strigă:

— Înapoi, scroafă rușinoasă, și teme-te de urgia tatălui meu!

Când îi auzi glasul, scroafa rămase încremenită și plină de rușine se întoarse. Mergea și se tot uita îndărăt; pare că tot nu-i venea a crede ceea ce văzuse și auzise.

Se culcă și de astă dată nițel voinicul, ca să se odihnească, iară zâna îi schimbă purcelul, puindu-i altul în locul lui. După ce se deșteptă, se întoarse la mă-sa cu voie bună, de isprava ce făcuse.

Venea, nene, cu căciula într-o parte, cu purcelul în brațe și cântând din frunză.

Când, iată că se întâlnește cu trei inși. Pasămite erau Vântul, Căldura și Gerul. El își luă căciula din cap și cu multă plecăciune îi zise:

— Noroc bun să dea Dumnezeu, nea Vântule.

— Cale bună, dragul meu, îi răspunse Vântul.

— Da' ce, mă, numai Vântului te ploconești? îi zise Căldura. Nu știi tu oare că eu pot să las o zăpușeală și o arșiță de să fiarbă mațele din tine?

— Nu-mi pasă de nimic, răspunse voinicul, numai Vântul să-mi bată.

— N-ai auzit tu oare de mine, mă, îi zise și Gerul, că eu am putere să dau un frig și o geruială peste tine, de să înghețe mațele în tine?

— Habar n-am, răspunse și el, numai Vântul să nu-mi bată.

Și încet, încet, ajunse acasă. Când îl văzu alde mă-sa și auzi peste câte prăpăstii a dat, muri și învie de bucurie că-l mai văzu o dată în carne și oase.

Îi dete de mâncă purcelul; dară ea mărturisi că nu vede nicio ușurare.

Să înnebunească zmeul de ciudă! Văzu el că nu poate altfel să răpuie pe voinic decât prin viclenie. Căta deci vreme cu prilej ca să-și puie în lucrare cugetul său cel nelegiuit.

Într-o zi, când voinicul se întorsese de la vânat și era ostenit peste măsură, se culcă în grădină la umbra unor trandafiri. Zmeul dete peste dânsul și-l făcu bucăți, bucăți, cu paloșul pe care îl purta totdeauna ascuns la dânsul. Și ca să nu bage de seamă mă-sa, puse toate bucățelele în desagi, le așeză pe cal și, dând câteva bice calului, îl dete pe poartă afară.

Calul fusese al zânei. Ea îl dăduse în dar voinicului când fu a se duce la mărul roșu. El acum, dacă se văzu gonit, alergă drept la stăpână-sa. Ea, cum îl văzu viind fără stăpânu-său, pricepu că trebuie să fie vreo drăcie la mijloc. Se dete jos, și ce văzu se spăimântă. Luă deci desagii, îi aduse în casă la ea și luă bucățică cu bucățică, os cu os, și le așeză una lângă alta, fiecare la locșorul lor. După aceea turnă apă moartă peste dânsele. Ele se închegară, lipindu-se una de alta; pielea se făcu ca piftia, întrupându-se. Îl stropi și cu apă vie și se însufleți; dară mut și surd. Atunci îi dete să mănânce un măr de care adusese el și îi veni grai. Luă și purcelul scroafei de pe sub pământ și îl făcu să-i guițe la urechi și îi veni auz. Atunci zise:

— Dară greu somn dormii, soru-mea.

— Greu, frățioare; și ai fi dormit cât lumea și pământul, de nu erau măiestritele lucruri ce tu ai adus pentru mă-ta; iară eu le-am oprit și ți-am pus altele în locul lor.

Atunci îi spuse cine era dușmanul care voise să-l răpuie. Și ca să se încredințeze de adevărul celor spuse de dânsa, îi dete putere să se facă porumbel și să se ducă să vază cum zmeul chinuiește și pe mă-sa. Voinicul se făcu porumbel și ajunse într-un suflet la casele unde ședea mumă-sa.

Când, acolo, ce să vază? Se frecă la ochi ca să se încredințeze de sunt aievea cele ce i se înfățișau sau năluciri.

Zmeul, care cu șoșele, cu momele nu putuse da în cap pe muma voinicului și a se planisi lui, acum o pusese la chinuri. O legase cu o frânghie de mătase roșie, o ținea nemâncată și cu ochii în soare. El voia să o omoare tocmai când voinicul ajunse în chip de porumbel. Se dete de trei ori peste cap, cum îl învățase zâna, și se făcu om cu sabia goală în mână. Și cât ai zice mei, făcu mici fărâme pe necuratul de zmeu, bala dracului. Scăpă pe mumă-sa de la chinuri, și, viind zâna, îi dete de bău nițică apă vie. Cum bău, văzu că se însuflețește și se simte voioasă ca un om plin de sănătate.

Apoi voinicul se însoți cu zâna și trăiră câteșitrei un trai plin de fericire și de îngăduință până la adânci bătrâneți.

Iară eu încălecai pe-o șa etc.

FĂT-FRUMOS CU PĂRUL DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o pustie mare un pustnic, și petrecea singur singurel. Vecinii săi erau fiarele pădurilor. Și așa era de bun la Dumnezeu, încât toate dobitoacele i se închinau când se întâlneau cu dânsul.

Într-una din zile se duse pustnicul pe marginea gârlei, care curgea pe-aproape de coliba lui, și, iată, văzu că vine pe apă un sicriaș smolit și încleiat bine și auzi un orăcăit de copil ieșind dintr-însul.

Stătu puțin de cugetă și, după ce făcu rugăciune, intră în apă și trase cu o prăjină sicriașul la margine. Când deschise, ce să vază în el? Un copilaș ca de vreo două luni; îl scoase din sicriu și, cum îl luă în brațe, tăcu.

Acest copil avea un baier atârnat de gât. Și, dacă îl luă, văzu că într-însul era o scrisoare, o citi și află că copilul de față este lepădat de o fată mare de împărat, care alunecase și ea în valurile lumii și care, de frica părinților, lepădă copilul, îl puse în sicriaș și-i dase drumul pe gârlă, lăsându-l în știrea lui Dumnezeu.

Pustnicul voia din toată inima să crească pruncul ce-i trimisese Dumnezeu, dară când se gândi că n-are cu ce să-l hrănească îl podidi un plâns de nu se mai putea sfârși. Căzu în genunchi și se rugă lui Dumnezeu, și o! minune! deodată răsări, măre, dintr-un colț al chiliei sale o viță, și numaidecât crescu și se înălță până la streașina casei.

Pustnicul căută la dânsa și văzu struguri, unii copți, alții pârguiți, alții aguridă și alții tocmai în floare; îndată luă și dete copilului, și văzând că-i

mănâncă, se bucură din tot sufletul lui și mulțumi lui Dumnezeu. Cu struguri crescu copilul până ce începu să mănânce și câte altceva.

Iară dacă se mai mări copilul, pustnicul se apucă și-l învăță să citească, să adune rădăcini ca să se hrănească și să umble la vânat.

Dar într-o zi chemă pustnicul pe copil și-i zise:

— Fătul meu, simt că slăbesc din ce în ce; sunt bătrân, precum mă vezi, află dară că de azi în trei zile mă duc pe lumea cealaltă. Eu nu sunt tatăl tău cel adevărat, ci te-am prins pe gârlă, unde erai dat și pus într-un sicriaș de mumă-ta, ca să nu se dovedească fapta sa cea de rușine, fiindcă era fată de împărat.

Dacă voi adormi somnul cel de veci, pe care o să-l cunoști când vei vedea că tot trupul meu are să fie rece ca gheața, amorțit și țeapăn, să bagi de seamă că o să vină un leu. Să nu te sperii, dragul tatei, leul îmi va face groapa și tu vei trage pământ peste mine; de moștenire n-am ce să-ți las decât un frâu de cal. După ce vei rămâne singur, să te sui în pod, să iei frâul, să-l scuturi, și îndată va veni un cal și te va învăța ce să faci.

După cum zisese bătrânul așa se și întâmplă.

A treia zi, pustnicul, luându-și rămas-bun de la fiul său cel de suflet, se culcă și adormi somnul cel lung.

Apoi îndată veni un leu groaznic, nevoie mare! și veni răcnind, cum văzu pe bătrân mort, îi săpă groapa cu ghearele, iară fiul îl îngropă și rămase acolo trei zile și trei nopți plângând la mormânt.

Apoi foamea îi dete în știre că el viază încă, se sculă de pe mormânt cu inima zdrobită de durere și de întristare, se duse la viță, și cu mare mâhnire văzu că se uscase; atunci își aduse aminte de vorbele bătrânului și se sui în pod, unde găsi frâul; îl scutură și iată că veni un șoimulean aripat și, stând înainte-i, zise:

— Ce poruncești, stăpâne?

Copilul spuse calului din cuvânt în cuvânt toată șiretenia cu moartea bătrânului și adăugă:

— Iată-mă aicea singur. Dumnezeu mi-a luat pe tatăl ce-mi dăduse, rămâi tu cu mine, dară să mergem într-altă parte, unde să ne facem o colibă;

aici, lângă acest mormânt, nu știu de ce, dar îmi tot vine să plâng.

— Nu așa, stăpâne, îi răspunse calul, noi o să ne ducem să locuim unde sunt mulți oameni ca dumneata.

— Cum? întrebă băiatul, sunt mulți oameni ca mine și ca tata? Și o să trăim cu dânșii?

— Negreșit, îi răspunse calul.

— Atunci, dacă e așa, mai întrebă copilul, de ce nu vin ei pe la noi?

— Ei nu vin, îi mai zise calul, fiindcă n-au ce căuta pe-aci, trebuie să mergem noi la dânșii.

— Să mergem, răspunse copilul cu bucurie.

Iar dacă îi spuse că trebuie să fie îmbrăcat, fiindcă ceilalți oameni nu umblă așa goli, băiatul rămase cam pe gânduri; și calul îi zise să bage mâna în urechea lui cea stângă și după ce băgă mâna scoase niște haine pe care le îmbrăcă, ciudindu-se că nu știa cum să le întrebuințeze; calul îl învăță și apoi copilul încălecă pe dânsul și porni.

După ce ajunse în orașul cel mai de aproape și se văzu întru mulțimea aia de oameni, furnicând în sus și în jos, se cam spăimântă copilul de atâta zgomot și umbla tot cu frică, mirându-se de frumusețea caselor și de tot ce vedea; băgă însă de seamă că fiecare lucru-și are rânduiala sa. Dară calul, îmbărbătându-l, îi zise:

— Vezi, stăpâne, aici toate sunt cu șartul lor; de aceea trebuie să știi să-ți faci și tu un căpătâi.

Și, după ce șezu acolo câteva zile, mai dedându-se cu lumea și mai obișnuindu-se a trăi în huietul ce înăbușește orașele, plecă luându-și calul cu sine și se duse, și se duse, până ce ajunse pe tărâmul unor zâne.

Ajungând la zâne, care erau în număr de trei, căută să se bage argat la dânsele; așa îl sfătui calul să facă.

Zânele deocamdată nu prea voiau să-l ia în slujbă, dară se înduplecară la rugăciunile lui și-l primiră.

Calul adesea venea pe la domnul său și într-o zi îi zise să bage bine de seamă, cum că în una din case zânele aveau o baie, că în acea baie, la câțiva

ani, într-o zi hotărâtă, curge aur, și cine se scaldă întâi, aceluia i se face părul de aur.

Îi mai spuse să vază că într-unul din tronurile casei zânele aveau o legătură cu trei rânduri de haine, pe care le păstrau cu îngrijire.

Băiatul băgă la cap toate zisele calului și, de câte ori avea câte ceva greu de făcut, chema calul și-i da ajutor.

Zânele îi dăduseră voie să umble prin toate casele, să deretice, să scuture, să mături, dar numai în cămara cu baie să nu intre. Însă el când lipseau ele de-acasă intra și lua aminte la toate câte îi zicea calul. Ochi și legătura cu hainele puse cu îngrijire într-un tron.

Într-o zi zânele plecară la o sărbătoare la alte zâne și avură grijă să poruncească argatului ca, în minutu' ce va auzi ceva zgomot în cămăruța cu baia, să rupă o șindrilă din streașina casei, ca să le dea de știre și să se întoarcă degrab', fiindcă ele știau că e aproape să înceapă a curge această apă de aur.

Fiul pustnicului pândea și când văzu minunea asta chemă numaidecât pe cal. Calul îi zise să se scalde; și el așa făcu.

Ieșind din baie, el luă legătura cu hainele și o porni la sănătoasa călare pe calul lui cel cu aripi, cu care zbura ca vântul și se ducea ca gândul. Cum călcă peste pragul porții, începură casele, curtea și grădina a se cutremura și a urla așa de groaznic, încât se auzi până la zâne și zânele îndată se întoarseră acasă.

Dacă văzură că argatul lipsește și hainele nu sunt la locul lor, se luară după dânsul; și-l urmăriră din loc în loc până ce, când era să puie mâna pe dânsul, el trecu hotarele lor și apoi stătu.

Cum îl văzură zânele scăpat, se cătrăniră de necaz că nu putură să-l prinză. Atunci ele îi ziseră:

— Ah! fecior de lele ce mi-ai fost, cum de ne amăgiși? Arată-ne, măcar, să-ți vedem părul.

Și răsfirându-și părul pe spinare, ele se uitau cu jind la dânsul, și li se scurgeau ochii. Apoi ziseră:

— Așa păr frumos nici noi n-am mai văzut! Fii sănătos, dară încai fă bunătate de ne dă hainele!

El însă nu voi, ci le opri și le luă în locul simbriei ce avea să ia de la zâne.

De aci se duse într-un oraș, își puse o bușică de cirviș în cap și merse de se rugă de grădinarul împăratului ca să-l primească argat la grădina împărătească. Grădinarul nu prea voia să-l asculte, dară după multă rugăciune îl primi, îl puse să lucreze la pământ, să care apă, să ude florile, îl învăță să curețe pomii de omizi și brazdele de buruieni. Făt-Frumos lua în cap tot ce-l învăța grădinarul, stăpânul său.

Împăratul avea trei fete: și așa multă grijă îi daseră trebile împărăției, încât uitase de fete că trebuie să le mărite.

Într-una din zile, fata cea mai mare se vorbi cu surorile ei ca să ducă fiecare câte un pepene ales de dânsa la masa împăratului.

După ce împăratul se puse la masă, veniră și fetele și aduse fiecare câte un pepene pe tipsii de aur și îi puseră dinaintea împăratului.

Împăratul se miră de această faptă și chemă sfatul împărăției să-i ghicească ce pildă să fie asta.

Adunându-se sfatul, tăiară pepenii și după ce văzură că unul se cam trecuse, al doilea era tocmai bun de mâncat și al treilea dase în copt, zise:

— Împărate, să trăiești mulți ani; pilda asta înseamnă vârsta fetelor Măriei Tale, și că a sosit timpul ca să le dai la casa lor.

Atunci împăratul hotărî să le mărite. Dete, deci, sfară în țară de această hotărâre și chiar de a doua zi începură a veni pețitori de la cutare și de la cutare fecior de împărat.

Iară după ce fata cea mai mare își alese mire pe un fiu de împărat, care-i păru mai frumos, se făcu mare nuntă împărătească. Și după ce se sfârșiră veseliile, plecară împăratul cu toată curtea ca să petreacă pe fiică-sa până la hotarele împărăției sale. Numai fiica împăratului cea mai mică rămase acasă.

Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzând că și grădinarul se dusese cu alaiul, chemă calul, încălecă, se îmbrăcă cu un rând de haine din cele luate

de la zâne, pe care era câmpul cu florile, și, după ce-și lăsă părul său de aur pe spate, începu a alerga prin grădină în toate părțile, fără să fi băgat de seamă că fiica împăratului îl vede de pe fereastră, căci odaia ei da în grădină.

Calul cu Făt-Frumos strică toată grădina și, când văzu că veselia lui făcuse pagubă, descălecă, se îmbrăcă cu hainele sale de argat și începu a drege ceea ce se stricase.

Când veni acasă grădinarul și văzu stricăciunea ce se făcuse, se luă de gânduri; începu a certa pe argat de ce n-a îngrijit de grădină și era atât de supărat, cât pe-aci era să-l și bată.

Dară fiica împăratului, care privea de la fereastră toate aceste, ceru grădinarului să-i trimită niște flori.

Grădinarul făcu ce făcu și adună de prin colțuri câteva floricele, le legă și le trimise împărătesei celei mici. Ea, dacă primi florile, îi dete un pumn de bani și-i trimise răspuns să ierte pe bietul argat, că nu este el de vină.

Atunci grădinarul, vesel de un dar așa de frumos, își puse toate silințele și în trei săptămâni făcu grădina la loc, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic într-însa.

Nu mult după aceasta, fata împăratului cea mijlocie își alese și ea un fecior de împărat și-l luă de bărbat. Veseliile ținură ca și la soră-sa cea mare; iară la sfârșitul veseliilor o petrecu și pe dânsa până la hotarele împărăției sale. Fata cea mică a împăratului nu se duse, ci rămase acasă, prefăcându-se de astă dată că este bolnavă.

Argatul grădinii, cum se văzu iară singur, vru să se veselească și el ca toți slujitorii curții; însă, fiindcă el nu se putea veseli decât cu bidiviul său, își chemă calul, se îmbrăcă cu alte haine: cerul cu stelele, își lăsă părul pe spate și călcă toată grădina.

Când băgă de seamă că iară fărâmase totul, se îmbrăcă cu hainele sale cele proaste și bocindu-se începu să dreagă ceea ce stricase.

Ca și de ălălalt rând, grădinarul, voind să-l cârpească, fu oprit de fata cea mai mică a împăratului, care ceruse flori, trimițându-i și doi pumni de

bani, și vorbă să nu se atingă de argat, nefiind el vinovat. Grădinarul se puse iară pe muncă și dădu grădina gata în patru săptămâni.

Împăratul făcuse o vânătoare mare și, fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioșc în pădurea aceea și chemase, ca să serbeze mântuirea sa, pe toți boierii și slujitorii curții la o masă înfricoșată ce pregătise acolo. Toți curtenii se duseră la chemarea împăratului, numai fiica sa rămase.

Făt-Frumos, văzându-se iară singur, chemă calul și voind să se veselească și dânsul, îmbrăcă hainele: cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri, își lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul și-l încură prin grădină.

Atât se stricase acum grădina, încât nu mai era chip de a o drege. Iar dacă văzu aceasta el, începu a se tângui, se îmbrăcă iute cu hainele lui cele de argat și nu știa de unde să înceapă meremetul.

Mânia grădinarului trecu orice hotare, când veni și văzu acea mare prăpădenie. Dară când voi să-i dea pe foi pentru că nu îngrijise de grădină, fiica împăratului îi ceru flori, de la fereastră.

Grădinarul da din colț în colț și nu știa ce să facă; în cele mai de pe urmă, cătă și mai găsi vreo două floricele care abia scăpaseră de copitele calului cu aripi, i le trimise și fata de împărat îi porunci să ierte pe bietul argat, pentru care îi și dădu trei pumni de galbeni.

Se apucă de croi din nou și în șase săptămâni abia putu face ceva care să mai semene a grădină, iar argatului îi făgădui o sântă de bătaie, soră cu moartea, de s-o mai întâmpla una ca asta, și să fie și gonit.

Împăratul se luase de gânduri văzând pe fiică-sa tot tristă. Ea acum nu mai voia să iasă afară nici din casă. Hotărî dară să o mărite și începu a-i spune de cutare și cutare fiu de împărat. Ea nu voia să audă de niciunul.

Iar dacă văzu așa împăratul, adună iară sfatul și boierii și îi întrebă ce să facă? Unul din boieri îi zise să facă un foișor cu poarta pe dedesubt, pe unde să treacă toți fiii de împărat și de boieri, și pe care-l va alege fata, să-l lovească cu un măr de aur ce-l va ține în mână, și după acela s-o dea împăratul.

Așa se și făcu. Se dete sfoară în țară că este hotărârea împăratului să se adune cu mic, cu mare și să treacă pe sub poartă.

Toți trecură, dară nu lovi nici pe unul. Mulți credeau că fata n-are voie să se mărite. Însă un boier bătrân, trecut și prin ciur, și prin dârmon, d-ăia care auziseră, văzuseră și pățiseră multe, zise să treacă și oamenii curții; trecu și grădinarul, și bucătarul cel mare, și vătaful, și slugile, și vizitiii și toți rândașii, dar degeaba, fata nu lovi nici pe unul.

Se făcu întrebare dacă n-a mai rămas cineva netrecut și se află că a mai rămas un prăpădit de argat de la grădinărie, cheleș și dosădit de n-are seamăn pe lume.

— Să treacă și acesta, zise împăratul.

Atunci chemară și pe argatul cel cheleș și-i ziseră să treacă și dânsul, dar el nu cuteza; apoi, cam cu cârâială, cam cu sila, fu nevoit să treacă și, dacă trecu, fata îl lovi cu mărul.

Argatul începu a țipa și a fugi, ținându-se cu mâinile de cap, zicând că i-a spart capul.

Împăratul, cum văzu cele întâmplate, zise:

— Asta nu se poate! Este o greșeală! Fata mea nu e de crezut să fi ales tocmai pe chelешul ăsta.

Nu putea, vezi, să se învoiască împăratul a da pe fie-sa după argat, deși îl lovise fata cu mărul.

Atunci puse de a doua oară să treacă lumea și de a doua oară fiică-sa lovi cu mărul în cap tot pe cheleș, care iarăși fugi ținându-se cu mâinile de cap și țipând.

Împăratul, plin de mâhnire, iară își luă vorba înapoi și puse de a treia oară să treacă toată lumea.

Dacă văzu și văzu împăratul că și de-a treia oară tot pe cheleș îl lovi fata, s-a plecat la sfatul împărăției și i-a dat lui pe fiică-sa.

Nunta se făcu cam pe sub ascuns, și împăratul apoi îi oropsi pe amândoi și nu mai voi să știe și să auză de dânșii; atâta numai că, de silă, de milă, îi primi să locuiască în curtea palatului.

Un bordei într-un colț al curții li se dete spre locuință, iar argatul se făcu sacagiul curții.

Toate slugile împăratului râdeau de dânsul și toate murdăriile le arunca pe bordeiul lui. Înăuntru însă calul cel cu aripi le adusese frumusețile lumii: nu era în palaturile împăratului ceea ce era în bordeiul lui.

Fiii de împărat, care veniseră în pețit la fiica cea mică, se îmbufnară de rușinea ce pățiseră pentru că fiica împăratului alesese pe cheleș și se învoiră între dânșii ca să pornească oaste mare împotriva lui.

Împăratul simți mare durere când auzi hotărârea vecinilor săi, însă ce să facă? Se pregăti de război, și nici că avea încotro.

Amândoi ginerii împăratului se sculară cu oaste și veniră în ajutorul socrului lor. Făt-Frumos trimise și el pe soția sa ca să roage pe împăratul a-i da voie să meargă și el la bătaie.

— Du-te dinaintea mea, nesocotito; fiindcă, iată, din pricina ta mi se tulbură liniștea; nu mai voi să vă văz în ochii mei, nemernicilor ce sunteți.

Dară, după mai multe rugăciuni, se înduplecă și porunci să-l lase să care și el măcar apă pentru oștire.

Se pregătiră și porniră.

Făt-Frumos, cu hainele lui proaste și călare pe o mârțoagă șchioapă, plecă înainte. Oștirea îl ajunse într-o mlaștină unde i se înnămolise iapa și unde se muncea ca să o scoată, trăgând-o când de coadă, când de cap, când de picioare.

Râseră oștirea și împăratul cu ginerii cei mai mari ai săi și trecură înainte.

După ce însă nu se mai văzură dânșii, Făt-Frumos scoase iapa din noroi, își chemă calul său, se îmbrăcă cu hainele câmpul cu florile și porni la câmpul bătăliei, ajunse și se sui într-un munte apropiat, ca să vază care parte este mai tare.

Oștile, dacă ajunseră, se loviră, iar Făt-Frumos, văzând că oastea vrăjmașă este mai mare la număr și mai tare, se răpezi din vârful muntelui asupra ei și ca un vârtej se învârtejea prin mijlocul ei cu paloșul în mână și tăia în dreapta și în stânga pe oricine întâlnea.

Așa spaimă deteră iuțeala, strălucirea hainelor și zborul calului său, încât oastea și toți cu totul o rupseră de-a fuga apucând drumul fiecare încotro vedea cu ochii, împrăștiindu-se ca puii de potârniche.

Iar împăratul, după ce văzu minunea, mulțumi lui Dumnezeu că i-a trimis pe îngerul său de l-a scăpat din mâna vrăjmașului și se întoarse vesel acasă.

Pe drum întâlni iarăși pe Făt-Frumos, prefăcut în argat, muncind să-și scoată iapa din noroi; și cum era cu voie bună, împăratul zise la câțiva:

— Duceți-vă de scoateți și pe nevoiașul acela din noroi.

N-apucară să se așeze bine și veni veste de la împăratul că vrăjmașii lui cu oștire și mai mare s-au ridicat asupra lui.

Se găti dară și el de război și plecă s-o întâlnească. Făt-Frumos iară se rugă să-l lase și pe dânsul să meargă, și iară fu huiduit.

Dară dacă dobândi voie, porni iară cu iapa lui. Fu și de astă dată de râs și de bătaie de joc, când l-a văzut oștirea, că iară se înnămolise și nu putea să-și scoată iapa din noroi defel, defel.

Îl lăsară înapoi, dară el ajunse și acum mai înainte la locul de luptă, prefăcut în Făt-Frumos, călare pe calul cu aripi și îmbrăcat în hainele lui cele cu cerul cu stelele.

Oștile deteră în tâmpine și în surle și se loviră, iar Făt-Frumos, dacă văzu că vrăjmașii sunt mai puternici, se repezi din munte și-i puse pe goană.

Împăratul se întoarse iară vesel, mulțumind lui Dumnezeu de ajutorul ce i-a dat, și iară porunci ostașilor să scoată din noroi pe nevoiașul de sacagiu. Iar el era împăcat cu cugetul său și se bucura în ascunsul sufletului său de izbânzile sale.

Împăratul se mâhni până în fundul inimii sale când auzi că vrăjmașii se ridică de a treia oară cu oaste și mai mare și că a ajuns la hotarele împărăției sale câtă frunză și iarbă; un plâns îl năpădi, de să ferească Dumnezeu! și plânse, și plânse, până ce simți că-i slăbesc vederile. Apoi își strânse și dânsul toată oastea și porni la bătălie cu nădejde în Dumnezeu.

Făt-Frumos porni și el tot pe oțopina lui.

Iar după ce trecu toată oastea făcând haz de dânsul cum se muncea ca să-și scoată iapa din noroi, se îmbrăcă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri, își lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul și într-un minut fu iarăși pe munte, unde aștepta să vază ce s-o întâmpla.

Se întâlniră oștile, se loviră din mai multe părți și se tăiau unii pe alții fără de crutare, atâta erau de înverșunați ostașii. Iar când fu către seară, când văzu că oștirea vrăjmașă era să ia în goană pe a împăratului, unde se repezi odată Făt-Frumos din munte ca un fulger; și unde trăsni în mijlocul lor, încât se îngroziră de nu mai știau ce fac. Strălucirea hainelor lui Făt-Frumos până într-atâta orbise și zăpăcise pe vrăjmaș, de nu mai știau oștile unde se află. Făt-Frumos lovea cu pala de zvânta, în toate părțile. Groaza intrase în inimile potrivnicilor și îi tulburase de își uitaseră de bătălie, ci cătau cum să se mântuiască cu viață. O luară la sănătoasa care încotro vedea cu ochii, dând năvală unii peste alții de-și rupeau gâturile. Făt-Frumos însă îi gonea și-i secera cu pala ca pe buruienile cele rele.

Împăratul îl văzu sângerat la mână, la care se crestase însuși, și îi dete năframa sa ca să se lege. Apoi se întoarse acasă izbăviți de primejdie.

Când veniră, găsiră iară pe Făt-Frumos în noroi cu iapa și iarăși porunci de îl scoaseră.

Și sosind acasă împăratul, căzu la boală de ochi și orbi. Toți vracii și filosofii care citeau pe stele fură aduși, și nimeni nu putură să-i dea niciun ajutor. Într-una din zile, sculându-se din somn împăratul, spuse că a văzut în vis un bătrân care i-a zis că dacă se va spăla la ochi și dacă va bea lapte de capră roșie sălbatică va dobândi vederile.

Auzind astfel ginerii săi, porniră cu toții, cei doi mai mari singuri, fără să ia și pe cel mai mic, și fără a voi să-l lase măcar a merge împreună cu dânșii. Iară Făt-Frumos chemă calul și merse cu dânsul prin smârcuri, găsi capre roșii sălbatice, le mulse și, când se întoarse, se îmbrăcă în haine de cioban și ieși înaintea cumnaților săi cu o doniță plină cu lapte de oi. Ei îl întrebară ce lapte are acolo, iară el le răspunse, prefăcându-se că nu-i cunoaște, că duce lapte de capră roșie la împăratul care visase că-i va veni

vedere dacă va da cu acel lapte pe la ochi. Atunci ei se încercară a-i cumpăra laptele; dar ciobanul le răspunse că laptele nu-l dă pe bani, ci că, dacă voiesc să aibă lapte de capră roșie, să se zică că sunt robii lui și să rabde ca să le pună pecetea lui pe spinarea lor, măcar că ei au să se ducă și să nu mai dea pe la dânsul.

Cei doi gineri se socotiră că ei pentru că sunt împărați și gineri de împărat n-o să le pese nimic, se lăsară, deci, de le puse pecetea lui în spinare și apoi luară laptele și-l aduseră vorbind între dânșii pe drum: „De se va încerca, nerodul, să ne zică ceva, îl facem nebun, și tot noi vom fi crezuți decât dânsul”.

Se întoarseră la împăratul, îi deteră laptele, se unse la ochi și bău, dară nu-i ajută nimic. După aceea veni și fiica cea mică la împăratul și-i zise:

— Tată, iată, ia și acest lapte, pe care îl aduse bărbatul meu; unge-te și cu dânsul, așa te rog.

— Ce lucru bun a făcut nătărăul de bărbatul tău, răspunse împăratul, ca să facă și acum ceva de ispravă? N-au putut face nimic ginerii mei ceilalți, care m-au ajutat așa de mult în războaie, și tocmai el, nătângul, o să-mi poată ajuta? Și apoi nu v-am zis că n-aveți voie a vă mai arăta înaintea feței mele? Cum ai cutezat să calci porunca mea?

— Mă supui la orice pedeapsă vei binevoi să-mi dai, tată, numai unge-te, așa te rog, și cu acest lapte ce ți-l aduce umilitul tău rob.

Împăratul, dacă văzu că atât de mult se roagă fiica-sa, se înduplecă și luă laptele ce-i adusese, și apoi se unse cu dânsul la ochi o zi, se unse și a doua zi, și cu marea sa mirare simți că pare că începuse a zări ca prin sită, și dacă se mai unse și a treia zi, văzu cum vede toți oamenii cu ochi luminați și limpezi.

După ce se însănătoși, dete o masă mare la toți boierii și sfetnicii împărăției și după rugăciunea lor primi și pe Făt-Frumos să șează în coada mesei.

Pe când se veseleau mesenii și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos și, rugându-se de iertare, întrebă:

— Mărite împărate, robii pot ședea cu stăpânii lor la masă?

— Nu, nicidecum, răspunse împăratul.

— Apoi dacă este așa, și fiindcă lumea te știe de om drept, fă-mi și mie dreptate, și scoală pe cei doi oaspeți care șed de-a dreapta și de-a stânga măriei tale, căci ei sunt robii mei; și ca să mă crezi, pune să-i caute și vei vedea că sunt însemnați cu pecetea mea în spinare.

Cum auziră ginerii împăratului, o băgară pe mânecă și mărturisiră că așa este; îndată fură nevoiți a se scula de la masă și a sta în picioare.

Iară către sfârșitul mesei, Făt-Frumos scoase năframa care i-a fost dat-o împăratul la bătălie.

— Cum ajunse năframa mea în mâinile tale, întrebă împăratul? Eu am dat-o îngerului Domnului care ne-a ajutat la război.

— Ba nu, mărite împărate, mie mi-ai dat-o.

— Apoi dacă este așa, tu ești acela care ne-ai ajutat?

— Eu, mărite împărate.

— Nu se poate, adaose iute împăratul, și dacă vrei să te crez, arată-te așa cum era atunci acela căruia am dat năframa.

Atunci el se sculă de la masă, se duse de se îmbrăcă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri, își lăsă părul pe spate și se înfățișă împăratului și la toată adunarea.

Cum îl văzură mesenii, îndată se ridicară și se minunară; Făt-Frumos era atâta de mândru și de strălucitor, încât la soare te puteai uita, dar la el ba.

Împăratul, după ce lăudă pe fiică-sa pentru alegerea sa cea bună, se dete jos din scaunul împărăției și ridică în el pe ginerele său, Făt-Frumos, iară el, cea dintâi treabă ce făcu fu de a da drumul din robie cumnaților săi, și în toată împărăția se făcu bucurie mare. Eram și eu pe-acolo, și la masa împărătească:

Căram mereu la vatră, lemne cu frigarea,
Duceam eu la masă glume cu căldarea;

Pentru care căpătai:

Un năpăstroc de ciorbă

Ș-o sântă de cociorbă
Pentru cei ce-s lungă vorbă.

Și încălecai pe-o șa și v-o spusei dumneavoastră așa.
Și mai încălecai pe-o lingură scurtă, s-o dai pe la nasul cui n-ascultă.

FĂT-FRUMOS CEL RĂTĂCIT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o pereche de oameni, muncitori, de! cum dă Dumnezeu. Toată nădejdea lor era într-o iapă cu care se hrăneau. Și ar fi voit și ei să aibă un copilaș, dar fu peste poate. Cercetară în dreapta și în stânga, ca să afle niscaiva leacuri care să le desfacă făcutul stărpiciunii lor, dară, aș! parcă întâlnea tot surzi și muți. Nimeni nu știa să-i învețe ceva.

Mai umblară ei ce umblară și, la urma urmelor, aflară despre un vrăjitor meșter care închega și apele. Creștinul se duse și la dânsul, îi spuse păsul lui și îi ceru leacuri. Vrăjitorul n-așteptă multă rugă și, după ce se învoiră, îi dete un măr.

— Din acest măr, zise el, să mănânce numai soția dumitale. Dară bagă de seamă să n-apuce din el nicio făptură cu viață de pe lumea asta.

— Cât despre aia, n-ai grijă, răspunse omul. Lasă pe mine; nu mi-ai dat mie în mână mărul? Acum să fii odihnit.

Luând mărul, omul nu se mai gândea dară decât la bucuria ce o să simtă el și nevasta când s-or vedea împresurați de copii. Și cu gândurile astea ajunse acasă și dete mărul neveste-sii, ca să-l mănânce, fără să-i mai spuie altceva.

Ea primi mărul cu bucurie. Și după ce plecă bărbatul în trebile sale, se așeză pe pragul ușii, curăți mărul și-l mâncă. Iepșoara ieșise și ea din grajd și veni la stăpână-sa, că era învățată la traista cu grăunțe. Negăsind nimic de ronțăit, luă și ea cojile de măr, pe care le lepădase stăpână-sa și le mâncă cu multă poftă, ca pe niște trufandale.

Nu trecu mult și atât stăpâna, cât și iepșuna se simțiră a fi luat în pântece. Și după nouă luni femeia născu un copilaș de drăguleț; iar iepșuna un mânzuleț gingaș.

Îndoită fu bucuria omului când se văzu și cu copil, și cu mânz. Și fiindcă acesta se născuse odată cu fiul său, hotărî ca nimeni să nu încalece pe dânsul, fără numai fiu-său, când s-o face mare.

Botezară copilul și îngrijiră de dânsul, mă rog, ca unul la părinți. Copilul crescu și se făcu mare. Când era de-un an, parcă era de cinci; iară când fu de cinci, parcă era de cincisprezece, și de ce creștea, de-aia se făcea mai frumos și mai drăgălaș.

Darămite de învățat? Învăța ca nealții pe lumea asta albă. N-apuca să auză de la dascăl ceva, că el învăța mai adânc decât dascălul. Și astfel ajunsese de poveste. Unii ziceau că știa carte până în glezne, alții ziceau că până în genunchi, iară alții, până în brâu. De m-ar fi întrebat pe mine, eu le-aș fi spus că știa carte până în gât. Dară fiindcă nimeni nu m-a întrebat, iacă tac și eu din gură ca un pește și nu mai zic nimănui nici pis!

Astfel fiind, într-una din zile ce-i vine drăcosului de copilaș, că numai încălecă pe mânzul lui și mi ți-i dete călcâie; iară mânzul, care și dânsul crescuse de se făcuse un cârlănaș zburdalnic de n-avea astâmpăr, o rupse de-a fuga cu băiat cu tot, și duși au fost până în ziua de astăzi.

Când prinseră de veste părinții că băiatul nu e, caută-l în sus, caută-l în jos, nu e; ba mai în dreapta, ba mai în stânga, deloc! Mai cercetară pe ici, mai cercetară pe dincoace, băiatul, aș! nici pomeneală nu era de el! Tocmai târziu, hei! aflară de la niște drumeți că au văzut un băiețandru călare pe deșelate pe un călușel, care se ducea ca vântul. Ei ziceau că n-apucară să se uite după dânsul, ca de când se apucase să le spuie, și pieri din ochii lor ca o nălucă, ca și când n-ar mai fi fost.

Îl plânseră părinții până când se istoviră și dânșii, și ochii din lacrimi nu și-i mai uscară; dară în deșert, că fiul lor nu se mai întoarse.

Pasămite ei, dacă s-au lăsat zburdălniciei lor și s-au văzut la câmp, nu s-au mai gândit în urmă, ci au întins la drum zbenguindu-se și încurcându-

se, până ce, când băgară de seamă, ajunseseră pe niște tărâmuri necunoscute.

Aci stătură să se mai odihnească. Și, voind să se întoarcă, ei se rătăciseră. Nu mai știau nici pe unde veniseră, nici pe unde să se întoarcă. Atunci băiatul începu să plângă și să dorească de părinți.

Mai cu seamă când s-a văzut singur, singurel, el care nu era ieșit din casa părinților, începu să-l ia niște răcori de nu știa ce va să zică asta.

Calul, dacă văzu așa, începu să-l îmbuneze, ba că o să facă cutare lucru, ba că pe cealaltă. Până una-alta, își cătară un culcuș unde să mâie peste noapte. Se odihniră și dormiră sub acoperământul cerului.

A doua zi, nici tu masă, nici tu casă, băiatul începu iarăși să plângă și să voiască să se întoarcă la părinți. Cătară să-și găsească urmele pe unde veniseră; dar nu găsiră nici piculeț de urmă. Dacă văzu și văzu, calul zise:

— Stăpâne, am făcut o greșeală care nu se mai poate întoarce. Dă-mi voie să mă duc să caut vreun mijloc ca să ne căpătuim.

— Asta nu se poate, odată cu capul, răspunse băiatul. După ce am ajuns pe aste tărâmuri neumblate, prin pustietăți fără locuitori, să mă lași și tu? Singur nu pot sta, uite, nici olecuță.

— Încinge-te cu frâul meu și, când vei vedea vreo nevoie, scutură-l și într-o clipă sunt la tine. Eu mă duc să caut pe unde să ieșim la lume și cum să ne chivernisim.

Calul, vedeți dumneavoastră, era năzdrăvan.

Cu mare anevoință se dezlipi calul de stăpânul său. Umblă ce umblă și se întoarse numaidecât. El vânturase văzduhul și cutreierase pământul până nu apucase să i se urască băiatului; și întorcându-se spuse băiatului că i-a găsit un loc unde să se bage argat. Îl și învăță ce să facă și cum să dreagă ca să argățească cu folos.

Încălecă băiatul calul, când auzi că are să-și găsească unde să se căpătuiască, și porni ca vântul, precum și venise.

Ajungând la niște zâne, făcu precum îl învățase calul.

Cele trei zâne, căci trei erau ele, se cam codeau să-l primească; iar dacă stărui, se rugă și se făgădui că o să fie harnic și credincios, ele îl primiră.

Așezându-se el acolo la zâne, băiatul se puse cu toată inima pe muncă și, când era ceva de făcut mai greu sau mai anevoios, își chema calul și îi da ajutor.

Calul, care nu știu de unde aflase tainele zânelor, vezi că nu era el de florile mărului năzdrăvan, spuse băiatului să fie cu mare băgare de seamă, că în baia zânelor, într-un timp hotărât, are să curgă aur, și atunci să apuce el înaintea zânelor să se scalde. Îi mai spuse să ochească prin polițele cu haine ale zânelor, când îl vor pune să deretice, niște nuci pe care le aveau zânele și le îngrijea ca pe ochii lor din cap.

Băiatul făcu întocmai precum îl învățase calul.

Într-o zi când zânele se duseseră la vânătoare, fără grijă, băiatul auzi în baia zânelor un susur de apă mai răsunător decât altă dată. Temându-se, el chemă calul, care veni într-o clipeală de ochi. El, cum văzu cele ce se petrec în baie, puse pe băiat de se dezbrăcă îndată și îl împinse în baie de se îmbăie. Când ieși de-acolo, ce să vedeți dumneavoastră, cinstiți boieri? Părul i se făcuse cu totul de aur și-i crescuse de bătea pulpele, încât nu te îndurai să-ți iei ochii de la el.

Și luând și nucile, pe care le ochise el, încălecă și pe ici ți-e drumul!

Cum păși pragul porții începu casele a țipa de ar fi deșteptat și pe morți din groapă. Auzind zânele țipătul, se întoarseră acasă numai cât ai zice mei. Ele văzură că lipsește argatul de acasă, spălăcitura ce mai rămăsese în baia unde se îmbăiase argatul și nucile ce lipseau; nu mai zăboviră, ci se luară după dânsul. Cât pe-aci să puie zânele mâna pe ei. Și fugi, zânele după dânșii; ei fugi! zânele după dânșii. Dacă văzu și văzu calul primejdia, întinse pasul la drum și începu a zbura ca gândul, până ce, tocmai când erau zânele să-i prinză, ei trecură de pe tărâmul lor și se opriră.

Puterea zânelor până aci era. Iară dacă văzură ele că le trecu hotarele, începură cu binele a se ruga de el ca să-și taie părul să li-l dea lor; dară băiatul le făcea cu bâz! Ele se rugară ca barem nucile cu haine să le dea. Băiatul le arătă coltucul. Atunci zânele se rugară ca încailea să le arate părul, să se bucure și ele de vederea lui. Atunci băiatul își răsfiră părul, încălecă și zbură cu bidiviul lui.

Zânele se uitară cu jind la dânsul și, nemaiavând ce face, se întoarseră acasă și vorbiră între ele ca să nu mai bage argat strein la curtea lor, cât or trăi ele.

După ce ajunseră pe moșia unui împărat mare, calul învăță pe băiat ce să facă. El ascultă și se duse de se băgă argat la grădinarul împăratului. Până a nu se învoi cu grădinarul, el își puse o bășică de vacă în cap, în care își ascunse părul cel de aur.

Grădinarul îl învăță cum să facă brazde, să semene flori, să le răsădească și să le îngrijească. Și îl luase la ochi, căci era spirt, știi, colea, cum trebuie omului, mână dreaptă, nu altceva. Totuși slugile din curtea împărătească îl numiră cheleș. Și cheleș în sus, cheleș în jos, până ce îi rămase numele Cheleș.

Grădinarul împărătesc îmbătrânise la curtea împăratului. El era om destoinic cu frica lui Dumnezeu și cinstit. Slujba lui de căpetenie era să ducă în toată dimineața câte un mănunchi de flori la cele trei fete pe care le avea împăratul.

Îmbolnăvindu-se grădinarul într-una din zile, chemă pe argatul său și îi spuse să aleagă din florile cele mai frumoase atâtea câte să-i ajungă a face trei legături de flori și să le ducă fetelor împăratului.

Chelеșul se duse de culese flori și făcu trei legături, una mai mare, alta mijlocie și alta mai mică. Pe cea mai mare, care era alcătuită din flori ce începuseră a se trece și abia mai mirosinde, o dete fetei împăratului celei mai mari. Legătura mijlocie cu flori ce erau tocmai în floare o dete fetei celei mijlocii; iară legătura cea mai mică ce avea flori numai boboace, care acum se deschideau, o dete fetei celei mici. Cum dete florile, o tuli de-a fuga și se apucă de lucru prin grădină.

Fetele se mirară de aceasta și cu toatele se duseră la împăratul și-i arătară florile. Împăratul chemă pe grădinar să-i spuie ce noimă să aibă florile ce trimisese fetelor sale.

Grădinarul se sperie când auzi că, așa bolnav, este chemat la împăratul.

Iară dacă se duse, cu inima tremurândă, și auzi de la împăratul șiretenia cu florile, el se dezvinovăți și spuse că, bolnav fiind în acea zi, trimisese pe

argat să ducă florile.

Chemând și pe Cheleș, el, dacă veni, se apropie cu sfială și răspunse:

— Să trăiți, luminate împărate, întru mulți ani! Când am cules florile și am făcut acele mănunchiuri, n-am avut niciun gând rău, martor mi-e Dumnezeu! ci am dat fiecăria din domnițe flori ce le arată care cum este.

— Și cum ai cutezat, tu, un cheleș ca tine, să faci una ca asta?

— Atâta m-a tăiat capul și m-a dus mintea, luminate împărate, atâta am făcut. Măria Ta judecă și fă ce e cu dreptul.

Împăratul rămase pe gânduri. El, deși s-a întristat, dară mai mult s-a bucurat că îi aduse aminte ceea ce trebuia să facă el ca un părinte.

Apoi trimise o pungă de bani argatului. Acesta se duse și-i dete grădinarului, sub cuvânt că el nu știe ce să facă cu ei, ca unul ce are de toate de la stăpânu-său.

Nu trecu mult și, viind o sărbătoare, împăratul cu toți curtenii și bătrânii împărăției merseră la biserică. Între bătrânii și credincioșii curții era și grădinarul. Numai fata cea mică rămase acasă.

Argatul, văzându-se singur, descinse frâul de pe lângă sine, scoase dintr-o nucă niște haine de aramă, din cele luate de la zâne, se găti bine, intră în grădină, sună frâul și veni calul lui înșeuat, dar neînfrânat și, puindu-i frâul în cap, argatul încălecă și prinse a-și încurca calul prin grădină. Fereastra fetei de împărat celei mici da în grădină și ea văzu tot ce se petrecu.

După ce strică grădina, argatul se duse ca fulgerul la biserică, dete calul în mâna unui om ce sta afară, ca să i-l ție, și el intră în biserică. Aci merse înfipt la mir, se ploconi în dreapta, se ploconi în stânga și ieși afară.

Toți cei din biserică se mirară de dânsul. Până și împăratul zicea că nici el nu mai văzuse așa voinic frumos.

Argatul de la grădinărie, cum ieși din biserică, încălecă și într-un suflet ajunse la grădina împărătească și descălecă și porunci calului să facă la loc tot ceea ce stricase. Calul se puse și numaidecât îndreptă grădina și o făcu și mai frumoasă de cum fusese.

Fata împăratului cea mică vedea de la fereastră și tăcea. Când se întoarseră de la biserică, surorile cele mai mari ziseră celei mai mici:

— Ce rău ai făcut de n-ai venit și tu la biserică, că a venit un tânăr îmbrăcat așa și așa, a făcut așa și așa, și numaidecât a plecat, de au rămas toți cu ochii după el.

Fata cea mică asculta și tăcea.

Dară grădinarul, când intră în grădină, stătu în loc și se miră. Apoi își închipui el că poate de-aia i se pare grădina mai frumoasă, unde nu intrase de mult într-însa.

Peste câtva timp veni iarăși o sărbătoare și împăratul se duse la biserică iarăși cu toată curtea lui. De astă dată fata cea mică se făcu bolnavă într-adins, rămase acasă și se puse la fereastră.

Argatul de la grădinărie scoase de astă dată niște haine de argint, scutură frâul și încălecă pe cal, care venise numai cât ai clipi. Și iarăși încurcându-l prin grădină o strică și mai rău decât întâia oară și iarăși merse la biserică, făcu ca și de-ălălalt rând și se întoarse acasă, porunci calului să dreagă grădina, care o făcu încă o dată mai frumoasă decât era.

Fata împăratului cea mică privea de la fereastră și tăcea. Îi spuseră surorile, îi spuse mumă-sa, îi spuse tată-său de tânărul cel mândru ce venise la biserică și despre care nimeni nu știa de unde era.

Ea asculta și tăcea.

Mai trecu ce trecu și iarăși, într-o sărbătoare mare, împăratul merse la biserică cu toți sfetnicii săi și cu toți curtenii tineri și bătrâni. Și de astă dată fata cea mică a împăratului se prefăcu că este bolnavă și rămase acasă. Între curtenii împăratului care merseră la biserică era și grădinarul, fiind bătrân, credincios și vechi slujbaș al împăratului.

Argatul cel cheleș, dacă se văzu singur, scutură frâul și-și chemă calul. De astă dată scoase din găoacea de nucă rândul de haine cel de aur, se găti frumos, înfrână calul ce venise numai înșeuat, își lăsă părul de aur pe spate, încălecă, își încurcă calul prin grădină, pe care o strică de tot, și apoi se duse ca și de-ălălalt rând la biserică, merse la mir, se ploconi în dreapta și în stânga și ieși.

Întorcându-se acasă, porunci calului de făcu grădina de trei ori mai frumoasă decât era.

Fata împăratului îl văzu și când ieși, și când se întoarse, și ceea ce făcu, dară tăcea.

Când se întoarseră de la biserică, împăratul și toți cu totul spuseră fetei celei mici a împăratului minunea ce văzuseră.

— Dacă n-ai fost și tu la biserică, îi ziseră, să fi văzut cum a venit acel Făt-Frumos strein, cu părul de aur, ce mândru era când s-a aplecat în dreapta și în stânga la toți cei din biserică și cum a ieșit apoi, fără să bage pe nimeni în seamă.

Fata cea mică a împăratului se făcea că ascultă, dară tăcea într-însa și râdea înfundat. Vezi că știa ea ce știa.

Grădinarul, dacă se întoarse de la biserică și văzu frumusețea aia de grădină ce făcuse calul argatului, se tot freca la ochi și nu-i venea deloc să crează. Asta să fie grădina, ori ba? Și credea că a rătăcit prin altă grădină. Nu o mai cunoștea. Și, văzând pe argat, îl întrebă despre acea schimbare; iar argatul își cerea iertăciune, spuind că el a făcut ceea ce învățase de la stăpânu-său.

Darămite când văzu împăratul? Scoase și dete o pungă de bani grădinarului, pentru că-i făcuse o grădină de nu se mai găsea ca asta la niciun împărat.

Și mai trecând ce mai trecu, împăratul își aduse aminte de cele trei mănunchiuri de flori. Atunci se vorbi cu împărăteasa cum să facă să-și dea fetele la casele lor.

Cum se află de această hotărâre împărătească, începu a veni pețitori de pe la fel de fel de împărați. Fetele, adică cea mare și cea mijlocie, își aleseră câte un fecior de împărat și se duseră după bărbații lor.

Fata cea mică însă nu voia să se mărite cu niciun chip. Ba să-i dea pe feciorul cutărui împărat, ba pe al cutărui; aș! ea zicea că nu-i place niciunul. Ce să facă bietul împărat? Se sfătui cu boierii și găsiră cu cale să stea fata într-un pridvor, cu un măr de aur în mână, să treacă toți fiii de împărați și de boieri pe dinaintea ei și pe care îl va plăcea, să-l lovească cu mărul.

Așa și făcură.

Trecură fiii de împărați care veniseră în pețit, dară ca să lovească pe vreunul, ba.

Trecură și fiii de boieri mari ai împărăției, dară ca să lovească pe vreunul, nici gând n-avu.

În cele mai de pe urmă trecură toți tinerii și buni și răi din împărăție, și din boiernași, și din prostime, și nici nu se uită la dânșii fata ce sta cu mărul în mână. Trecând și argatul de la grădinărie, din întâmplare, pe acolo, fata îl lovi cu mărul drept în cap.

Fiii de împărați și de boieri rămaseră ca bătuți de Dumnezeu când văzură una ca aceasta.

Împăratul zise că trebuie să fie o greșeală, și pofti pe fiii de împărați și de boieri să mai treacă o dată.

Trecură toți cu totul, și nu lovi pe nimeni; zise și chelului să treacă, și de astă dată tot pe el îl lovi.

Împăratul nu se putea învoi ca să ia fie-sa de bărbat un așa om prost și pofti pe toată adunarea să mai treacă o dată, căci, negreșit, trebuie să fie vreo greșeală a fetei.

Trecură și a treia oară, și tot pe argatul cel chel îl lovi cu mărul fata împăratului.

Atunci împăratul, neavând încotro, dete de bărbat fie-sii pe argat, dară îi și oropsi, gonindu-i de la casa lui.

Ei se duseră de la fața împăratului, care îi oropsise, cu lacrimile în ochi și cu inima smerită, și-și aleseră loc de trai un bordei în care ținuse împăratul niște bivoli. Apoi, aducându-și aminte fata împăratului de ceea ce făcuse în grădină, îl îndemnă să-și cheme calul.

Argatul, ginerele împăratului, făcu precum îi zisese soția, chemă calul și-i porunci să-i facă niște palaturi sub pământ, fără seamăn pe lume. Calul nu întârzie și le făcu niște palaturi înfricoșate. Nu se găsea la împăratul în casă ce se găsea în palaturile lor. Și bogății, și scumpeturi, și tot ce ai fi poftit se găsea la dânșii.

Și mai trecând câtânică vreme la mijloc, se pomeni împăratul cu veste de la un alt împărat să iasă la război. Împăratul chemă în ajutor pe ginerii săi, feciorii de împărați, care și veniră și se lăudau cu isprăvile ce au să facă.

Când veni vremea a merge la război, iată că se înfățișă la împăratul și argatul, ginere al său, și ceru să-l ia și pe dânsul la război, că poate va tăia și el vreun vrăjmaș.

Împăratul și ginerii cei mari îl înfruntară, zicând să-i lase în pace, să nu-i mai poarte și lui grija pe-acolo. El stărui și împăratul se înduplecă și porunci să-i dea și lui o mârțoagă de cal și o rugină de paloș.

Argatul încălecă voios și porni înaintea oștilor. Când ajunse la o lăcoviște pe unde trebuia să treacă, el înnămoli calul și începu să-l bată ca să iasă de acolo, dară în deșert. Ajungându-l împăratul cu ginerii cei mari și cu toată oastea, trecu pe lângă dânsul clătinând din cap, iară ostașii își dedeau coate și râdeau.

După ce trecură și se depărtară de nu se mai văzură, argatul scutură frâul, și iată că îndată și-i sosi calul. Îi spuse ce avea de gând să facă și ceru povață. Calul îl învăță ce să facă, când va fi dinaintea vrăjmașului. După ce luă în cap tot ce-l învăță calul, încălecă și porni și el.

Ajungând la război și văzând pe ai săi încăierați cu vrăjmașii, tocmai când aceștia erau să dovedească pe socru-său și pe cumnații săi, unde mi se ridică de trei stânjeni pe deasupra oștilor și zbură drept la împăratul socru-său, îi tăie degetul cu inelul și-l luă cu sine. Apoi se lăsă asupra vrăjmașului și tăia în carne vie cu nemilostivire, întocmai ca un muncitor vrednic când trage cu coasa nemiluit.

Iar când îl întețea vrăjmașul, calul se urca ca fulgerul în sus și se ținea bine de coama lui. Apoi când se lăsa în jos, tăia cum știa el în legea lui să taie. Așa, vezi, îl învățase calul.

De trei ori se urcase în sus, când năvălise vrăjmașul asupra lui, și de trei ori se lăsase ca un vârtej asupra oastei vrăjmășești. La fiecare dată cădeau de-a stânga și de-a dreapta lui cu grămada și făcea uliți, uliți, pe unde mergea. În mai puțin ca de când mă apucai să vă povestesc, mormane de morți se vedeau pe unde trecuse el.

Așa spaimă grozavă băgă el în inimile vrăjmașului, încât prinse a fugi, iară el a-i goni și a-i tăia ca pe niște vite.

Împăratul socru rămase înmărmurit când văzu atâta vrednicie. După fuga vrăjmașului, el stătu locului și mulțumi lui Dumnezeu că le-a trimis pe îngerul său de i-a scăpat din mâna dușmanului, care vrea să-i piarză, și mai multe nu.

Argatul, ginerele împăratului, după ce-l mântui, se întoarse înaintea lui, dete drumul calului său, încălecă iară pe mârțoaga ce-i dăduse împăratul și se chinuia a ieși din nămol.

Împăratul se întorcea cu voie bună de la oaste și dând peste dânsul înnămolit încă în noroi, porunci la vreo doi ostași de-l scoaseră de-acolo.

Și, ajungând acasă, ginerele împăratului cel chel spuse neveste-sii ce făcu. Ea se bucura din toată inima.

Toată oastea vorbea de îngerul Domnului care le dăduse atâta ajutor și-l semuia cu streinul care venise la biserică. Însuși împăratul bănuia aceasta, și ar fi dorit ca să-l mai întâlnească o dată, să-i mulțumească. Dară ia-l de unde nu e.

Mai trecând ce mai trecu, împăratul ajunse de orbi. Toți vracii se adunară și-i dădură leacuri, dară niciunele din buruienele lor nu-i dară înde bine. Vrăjitoarele puseră apă la stele și-i aduseră și-i descântară, tot însă ce punea la ochi mai rău îi făcea, dară mai bine deloc. În cele din urmă un cititor de stele și vraci mare fu adus cu multă cheltuială din țări streine, și acesta spuse că până când împăratul nu va avea lapte de pasăre de peste apa Iordanului cu care să se ungă la ochi, nu-i va veni văzul.

Atunci puse împăratul oameni să strige prin toată împărăția că cine se va găsi să aducă lapte de pasăre de peste apa Iordanului, acela să știe cu bună încredințare că va dobândi cal împărătesc și jumătate împărăția. Dară strigară de-a surda, căci nu se găsi nimeni care să se însărcineze cu această slujbă.

Ginerii împăratului cei mari, dacă văzură așa, se legară că ei vor aduce laptele trebuincios și încălecară pe cai buni împărătești, luară cu dânșii slujitori și bani. Umblară ei, cătară și nu putură afla ceea ce cătau. În cele

din urmă deteră peste un înșelător, care le dete lapte ca tot laptele și le luă o mulțime de bani. Ei se întoarseră cu bucurie la casa socrului lor.

În aceeași vreme și ginerele împăratului, argatul, plecă după lapte de pasăre. El scutură frâul și îndată și veni bidiviul lui. Îi spuse ceea ce voia, și calul îi răspunse:

— Ce e mai lesne, stăpâne; căci acolo locuiesc și eu.

Încălecă și porni. După ce ajunse, luă lapte de pasăre de peste râul Iordanului și în câteva zile se întoarse acasă, cam totodată cu cumnații săi.

Aceștia merseră la împăratul, îi aduseră lapte de al lor, cu care dete pe la ochi împăratul și rămase ca întâi, orb ca toți orbii. Nu-i folosi nimic. Merse și argatul și-i aduse și el lapte, dară adevărat lapte de pasăre de peste râul Iordanului. Împăratul nu prea voia să dea pe la ochi. După stăruința împărătesei și a sfetnicilor, se înduplecă și se unse. Cum puse la ochi lapte de acesta, băgă de seamă că vede ca prin sită. Mai dete o dată, văzu ca prin ciur; când se unse și a treia oară, văzu luminat ca toți oamenii.

Împăratul iertă pe argat de fapta lui de mai-nainte. Ginerele său cel mic, dacă văzu așa, rugă și el pe împăratul să vie să le vază locuința. Împăratul se înduplecă și merse. Când ajunse acolo, ce să-i vază ochii? Ce nu era în palaturile lui era în locuința ginerelui său cel mic.

Văzând mirarea de care era coprins împăratul, ginerele său cel mic se încumetă și zise:

— Eu sunt, mărite împărate, cel ce am venit de trei ori în biserică.

Împăratul aruncă țintă ochii la el.

— Eu sunt cel ce ți-am făcut grădina cea frumoasă.

Împăratului parcă nu-i venea să crează spuselor lui.

— Eu sunt, mai zise, cel ce v-am scăpat în război din mâna nelegiuiților ce se sculaseră să te răpuie.

Împăratul rămase stâlpit de mirare. Apoi, mai viindu-și în fire, îi zise:

— Cum poți dovedi zisele tale?

Atunci ginerele său cel mic ieși afară, scutură frâul, scoase hainele de aur din găoacea de nucă unde le păstra, se găti frumos, își lăsă părul pe spate, încălecă pe cal și, arătând împăratului degetul cu inelul, zise:

— Iată, mărite împărate, dovezile ziselor mele.

Și începu a încurca calul prin curtea împăratului. Părul său cel de aur și hainele cu care era îmbrăcat străluceau ca soarele.

Împăratul, uitându-se la dânsul, tot punea mâna la ochi, făcându-și umbră. Vezi că se temea să nu orbească încă o dată.

El lăudă pe fie-sa pentru că-și alesese un asemenea bărbat.

–Și ai fi putut oare crede dumneata, tată, răspunse fata cea mică, că aș fi putut să-mi aleg de bărbat pe unul care să facă tatălui meu, împărat, rușine în lume?

Atunci împăratul, și bătrân fiind, se coborî din scaunul împărăției, pe care se urcă ginerele său cel mic. Și împărățiră în pace și în liniște până ce trăiră.

Iară eu încălecai pe-o șa etc.

FATA SĂRACULUI CEA ISTEAȚĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om și o femeie. Ei erau atât de săraci, încât n-aveau după ce bea apă. Nici tu casă, nici tu masă, nimic, nimic, dară nimic n-aveau după sufletul lor. Muncea bietul om de dimineața până seara târziu, alături cu muierea, de-i treceau nădușelile, și ca să dea și ei spor, ba.

Se ținea, vezi, norocul după dânșii ca pulberea după câini, cum se zice.

Umblau cu tărăbuțele de colo până colo, și ca să se statornicească și ei la un loc, nu găseau. Căci cine era să-i primească pe ei, doi calici, cu leaota de copii după dânșii?!

Adică uitasem să vă spui. Aveau acești oameni o spuză de copii. Din acești copii, cei mai mari erau numai fete, iară băieții erau mărunței și stau pe lângă dânșii ca ulcelușele.

Să nu vă fi dus Dumnezeu vreodată să fiți față când venea omul de la muncă, că v-ați fi luat câmpii. Ieșeau toți afară înaintea lui, jigăriți și hărtăniți, ca niște netoți, subțiratici și pițigăiați, mă rog, leșinați de foame, și tăbărau pe bietul om cu gura: „Tată, mi-e foame, tată, mor de foame”.

Tatăl lor se zăpăcea și nu știa către care să se întoarcă mai întâi și le da toată agoniseala lui dintr-o zi. Dară de unde să le ajungă ce brumă le aducea el? Abia puneau pe-o măsea.

Bietul tată-său și biata mă-sa de multe ori se culcau nemâncați. Li se rupea inima de milă, dară n-aveau încotro. Și ca să-și liniștească copiii, el le făgăduia că a doua zi are să le aducă mai mult. Astfel, mai cu șoșele, mai cu

momele, adormeau și bieții copii, cu nădejde că a doua zi are să fie mai bine.

Dintre toți copiii, fata cea mai mare era mai tăcută și mai cu judecată. Ea rămânea cu surorile și frații cei mai mici când se duceau părinții la muncă, vedea de dânșii, îi muștruluia și îi povățuia să fie mai cu răbdare, mai îngăduitori, ca să nu se amărască până într-atât părinții. Dară, bate toba la urechea surdului. Adică, de! Ce să zici? Ar fi fost și ei, poate, mai îngăduitori și mai cu răbdare, dară burta le da ghies și îi făcea de multe ori să fie neînțelegători.

Într-acestea, boierului pe moșia căruia se aflau acești oameni, ca și urgisiți de Dumnezeu, i se făcu milă de ei și, într-o zi, când veni omul să se roage pentru sălaș, el îi zise:

— Omule, te văz harnic, muncești de te spetești, și două în tei te văz că nu poți lega. Iată, eu mă îndur și-ți dau un petec de loc, să fie de veci al tău. Du-te de-ți alege petecul ce-ți va plăcea și apucă-te numaidecât să-ți faci un bordei.

— Bogdaproste, cucoane, și Dumnezeu să primească. De unde dai să izvorască, răspunse bietul om.

Se duse de-și alese un petec de loc și până în seară groapa pentru bordei o și dete gata.

Nepartea lui. Cum se brodi ca locul ce-și alesese să fie alături cu al unui țăran bogat și mândru de nu-i ajungea cineva cu prăjina la nas.

Peste noapte, nu știu cum se făcu, nu știu cum se drese, că o vită d-ale bogatului căzu în groapă și muri.

A doua zi dimineață bogatul, văzându-și vita moartă, sări cu gura mare asupra săracului, îl luă de piept și cu el târâș se duse la curtea boierului, să le facă judecată.

Boierul se miră când îi văzu și-i întrebă ce caută.

Țăranul cel bogat zise:

— Boierule, acest prăpădit de om, venetic în satul nostru, n-ar mai avea parte de el! după ce ți-ai făcut pomană de i-ai dat un petec de loc, el tocmai lângă mine și-a ales să-și facă bordei! Una la mână. Bagă de seamă că, după

ce e sărac, apoi e și cu nasul pe sus. Al doilea, groapa ce și-a făcut pentru bordei, după ce că e mare foarte, apoi n-a avut grijă să o acopere peste noapte cu ceva, numai ca să-mi facă mie pagubă, și mi-a căzut o vită într-însa de și-a rupt junghietura. Judecă dumneata acum, nu e dator să mi-o plătească? El zice că n-are cu ce. Și ce-mi pasă mie de asta?

— Boierule, răspunse și săracul umilit și cu lacrămile în ochi cât pumnul. Boierule, n-am ce zice, omoară-mă, spânzură-mă, n-am ce face dacă a dat păcatul peste mine. Așa este cum zice bogătașul meu vecin. Și fiindcă lui Dumnezeu îi place dreptul, drept să-ți spui ce e drept: am săpat groapă, și o groapă mare, ca să încapă bordeiul pe toți ai mei, dară nici că m-am gândit ca să-i aduc pagubă. Și nici n-a fost la sufletul meu cugetul de mândrie, căci n-aveam pe ce mă mândri, când mi-am ales loc lângă dumnealui. Acum lumineze-vă Dumnezeu, boierule, și judecați după dreptate.

Boierul sta în cumpănă. Nu știa cui să dea dreptate. Vedea el că săracul a căzut în păcate, dară fără voie. După ce se gândi el nițel, zise:

— Bre, oameni buni! Eu am să vă fac trei întrebări; cine le va dezlega mai bine, a aceluia să fie dreptatea. Vă dau răgaz de trei zile, gândiți-vă. După trei zile să veniți și să-mi ghiciți întrebările. țineți bine minte. Întâia întrebare sună așa:

Ce este mai gras în lume?

A doua:

Ce este mai bun?

Și a treia:

Ce aleargă mai iute?

Aide, duceți-vă acum. Dară să mai știți una: dacă niciunul din voi nu va ghici vreuna din întrebările mele, să știți că unde vă stau picioarele o să vă stea și capetele.

Amândoi împricinații se întoarseră la casele lor. Bogătașul, lăudându-se că el are să ghicească, fiindcă ce lucru poate fi mai ușor decât a spune că porcul său din ogradă este mai gras, deoarece stă slănina pe dânsul de o

palmă; iară săracul plângea de potopea pământul, gândindu-se că ce o să spuie el.

Dacă ajunseră fiecare la ai săi, bogătașul era vesel că are să-și câștige pricina, iară săracul se puse pe gânduri și tot ofta. Copiii se adunară pe lângă dânsul, se uitau, dară nu cutezau să-l întrebe ceva. Începură și ei a plânge; și se făcură acolo la dânșii o plângere și o jelanie de te luau fiori de milă.

Numai fata cea mai mare își luă inima în dinți și-l întrebă ce are de este așa trist?

— Ce să am, fata mea? Iacă păcate de la Dumnezeu. Boierul ne-a îndatorat să-i ghicim niște întrebări pe care nici oamenii cei procopsiți nu i le-ar putea spune, necum un sărman prost ca mine.

— Ci spune-ne și nouă, ca doară de-om putea să-ți dăm vreun ajutor.

— Ca ce ajutor ați putea voi să-mi dați, voi care nu știți încă nici cum se mănâncă mămăliga?

— Te miră, tată, la ce am putea fi bune și noi. Și apoi ce strică dacă ne vei spune și nouă?

Atunci săracul zise: iacă, iacă, iacă ce ne-a zis boierul să ghicim; căci de unde nu, ne va sta capul unde ne stau tălpile.

Fata cea mare se puse pe gânduri și, după ce mai cugetă ea ce mai cugetă, se apropie de tată-său și îi zise:

— Ia lasă, tată, nu mai fi așa mâhnit. Nu ne lasă Dumnezeu pe noi să pierim. Când te vei duce la boierul să-i dai răspuns, ți-oi spune și eu ceva. Și poate că va da Dumnezeu să scapi cu fața curată dinaintea lui.

Săracul păru a se mângâia oarecum; dară numai inima lui știa. Nu voia, vezi, să-și mai mâhnească și copiii.

În dimineața când fu a se înfățișa la boierul ca să-i ghicească întrebările, fie-sa îi spuse ce să răspunză. Săracul se arăta a fi mulțumit, dară se îndoia.

Se înfățișară înaintea boierului. Bogătașul, mândru și cu pieptul deschis; săracul, umilit și strâns la piept de sta să-i crape sucmanul cel zdrențuit de pe dânsul.

Boierul întrebă pe bogătaș:

— Ei, bade, ce este mai gras pe lumea asta?

Bogătașul răspunse cu curaj:

— Apoi de, cucoane, ce să fie mai gras decât porcul meu din ogradă, care are grăsimea pe el de o palmă de groasă?

— Minciuni spui, răspunse boierul.

Și întrebând și pe săracul, el răspunse cu sfială:

— Apoi de, cucoane, eu zic cu mintea mea a proastă că pământul să fie mai gras pe lumea asta, că el ne dă toate bunătățile pe care le avem.

— Așa este, răspunse boierul.

Acum zise bogătașului iară:

— Ce aleargă mai iute pe lumea asta?

— Armăsarul meu, cucoane, răspunse bogătașul, că aleargă peste văi și dealuri, când îi dau drumul, de nu-i vezi copitele.

— Apoi de, cucoane, capul meu nu mă duce așa departe, fără decât dau cu socoteală că nimic nu aleargă așa de iute ca gândul, răspunse și săracul.

— Tu ai dreptate. Cela aiurează.

În cele din urmă, mai întrebă o dată pe bogătaș:

— Ce este mai bun pe lumea asta?

— Nimic nu este mai bun pe lumea asta, milostive stăpâne, răspunse el, ca judecata cea dreaptă a măriei tale.

— Eu, boierule, cu prostia mea mă duce gândul să crez că nimic nu e mai bun pe lumea asta ca Dumnezeu, care ne suferă pe lume cu toate răutățile noastre.

— Adevărat, așa este, zise boierul.

Și întorcându-se către bogătaș, adăogă:

— Ieși afară, țăran viclean și mojic ce ești, sau pui acum de-ți trage la tălpi atâta cât nu poți duce.

Bogătașul ieși cu coada între picioare.

Și chemând mai aproape pe sărac, îl întrebă cu un grai blajin:

— Spune-mi, bre, omule, cine te-a învățat pe tine să răspunzi așa de potrivit, căci din capul tău ăla sec nu crez să fi ieșit așa cuvinte înțelepte.

Bietul sărac se cam codea. Nu-i venea să spuie drept, de teamă să nu pățească ceva. Dară dacă se văzu încolțit, spuse tot adevărul precum era.

Atunci boierul, mirându-se în sine de iscusința fetei săracului, îi porunci ca a doua zi să vie cu fata la curtea boierească. Ea să fie nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici călare, nici pe jos, nici pe drum, nici pe lângă drum.

Cum auzi săracul unele ca acestea, începu a se boci și a se văicări, de nu-ți venea să-l mai auzi, și se întoarse la ai săi.

Fata cea mare, când auzi cele ce îi spuse:

— Nu te teme, tătucă, îi zise ea, că-i viu eu lui de hac! Numai să-mi cauți două mâțe.

Cum se făcu dimineață, fata aruncă pe dânsa un volog (plasă), luă mâțele la subțiori, încălecă pe un țap și plecă la curtea boierească.

Mergând astfel pe drum, ea nu era nici călare, nici pe jos, căci îi da de pământ când un picior, când altul, țapul fiind pitic; umbla ni pe drum, ni pe lângă drum, căci țapul nu ținea drumul drept. Aci trecea pe lângă câte un gard să apuce câte vreun lăstar de la vrun pomușor; aci trecea de cealaltă parte. Nu era nici îmbrăcată, nici dezbrăcată cu vologul aruncat pe dânsa.

Și așa, cu chiu, cu vai, ajunse la curtea boierească. Când o văzură boierul și oamenii curții, venind așa, încremeniră. Boierul, vezi, nu voia să se dea rămas și porunci să dea drumul la doi zăvoi ce-i ținea la curte în lanț. Aceștia, cum văzură alaiul cu care venea fata săracului, se repeziră la dânsa, dară ea dete drumul îndată mâțelor și zăvoii se luară după dânsele, iară fata săracului ajunse la scara boierească așa precum îi poruncise boierul.

Văzând și această iscusință a fetei, boierul n-avu încotro și fu nevoit s-o primească. Atunci porunci să o fereduiască (să o îmbăieze), o îmbrăcă cu niște haine ca de mireasă și hotărî să o dea după un fecior ce-l avea boierul pe lângă dânsul, care îl slujea cu credință.

După ce o văzu boierul curățită și ferchezuită ca o mireasă, și cum avea ea și pe vino-încoace, i se păru mai frumoasă de cum era atunci; ce-i abătu lui, că pofti să o aibă el de nevastă, mai cu seamă că era burlac, și se cunună cu dânsa. Mai-nainte de a se cununa, boierul zise dânsei:

— Eu te iau de soție; dară să știi că tu n-ai voie să judeci niciodată fără de mine.

Ea primi.

După ce trecu cât trecu de la cununia lor, boierul se duse odată în treaba lui pe moșie. În lipsa lui veniră doi țărani cu o prigonire la curte. Aflând că boierul nu este acasă și văzând pe cuconița într-un ceardac, ei începură sa se jeluiască la dânsa. Ea asculta și tăcea.

Unul zise:

— Aveam să mă duc până în cutare loc, însă o roată de la căruță mi se stricase. Nu mai puteam înhăma iapa la căruța cu trei roate, mai cu seamă că era a făta. Atunci m-am rugat de vecinul meu, ăsta care e de față, să-mi împrumute el o roată. El, ce e drept, aseară mi-a împrumutat roata ce i-am cerut, cu gând ca azi până în ziuă să mă duc la treaba mea. Când, ce să vedeți, cinstiți boieri? Astă-noapte mi-a fătat iapa un mânz.

Țăranul cel cu roata îi tăie cuvântul și zise și el:

— Nu-l credeți, cucoană, să vă ție Dumnezeu! Roata mea a fătat mânzul.

Cucoana asculta din ceardac și tăcea.

Țăranii așteptară ce mai așteptară și, dacă văzură că cucoana nu le face nicio judecată, întrebară:

— Da’ unde-i dus boierul, cucoană?

— Ia, s-a dus, răspunse ea, să vază un lan de mălai ce-l avem pe marginea unui iaz, că în toate nopțile ies broaștele dintr-însul și mănâncă mălaiul.

Țăranii se uitară lung și plecară. Ajungând la poarta ogrăzii boierești, ei începură a se întreba unul pe altul:

— Ca ce fel de vorbă fu aia a cucoanei, mă, nea ăsta? Cum se poate broaștele să mănânce mălaiul?

Ce se sfătuiră ei, ce vorbiră, că numai se întoarseră să întrebe pe cucoană ce vorbă fu aia.

Dacă veniră dinaintea cerdacului iară, prinseră a întreba:

— Da’ bine, cucoană, ca ce să fie vorba ce ne-ai spus-o? Poate-se ca broaștele să mănânce mălaiul?

— Nu știu dacă broaștele poate să mănânce mălai, au ba, răspunse cucoana; dară știu că roata nu poate să fete mânji.

Tocmai atuncea își veniră și țăranii de acasă. Acum înțeleseră șiretenia vorbei cucoanei, se mirară de atâta înțelepciune și se împăcară cum știură ei mai bine.

Viind și boierul acasă, întrebă:

— Cine a mai fost pe-aici în lipsa mea? Ce s-a mai petrecut?

— Ce să fie? răspunse ea. Iaca, iaca cine a venit și iaca ce s-a întâmplat cu ei și ce le-am zis eu.

Boierul, cum auzi, îi zise:

— Fiindcă ai călcat făgăduiala și ai judecat fără mine, nu mai putem trăi amândoi. Ia-ți ce poftești de la mine și ce-ți este mai drag în casa mea și să te duci la tată-tău acasă.

Cucoana zise:

— Vorbele tale, bărbate, sunt sfinte pentru mine, pentru că de aceea bărbatul este bărbat. Nu sunt vinovată întru nimic, căci n-am judecat pe acei jeluitori, ci le-am spus numai unde este stăpânul lor. Dar dacă dumneata găsești cu cale să mă gonești, eu mă supun fără să cârtesc și-ți mulțumesc încă din adâncul sufletului pentru bunătatea ce ai de a mă lăsa să-mi aleg ce mi-e mai drag din casa dumitale. Un lucru te mai rog: fiindcă mă gonești, lasă-mă să mă mai veselesc o dată și eu în casa domnului meu și bărbat. Dă o masă și cheamă pe prietenii noștri și cunoscuți să petrecem împreună și să ne chefuim pentru cea din urmă oară.

Boierul se înduplecă și porunci de făcu o masă de-alea înfricoșatele, unde chemă prietenii și pe cei mai de aproape ai lor. Șezură, se înveseliră și se chefuiră cât le cerură inima.Cucoana însă tot îndesa paharele boierului și el le tot bea. Și[-i] mai dete unul, și încă unul, până îl făcu cuc. Se îmbătă boierul de se coclise turtă. Atunci și cucoana îl ia frumușel la spinare, fără să mai simță boierul ceva și-l duse la tată-său acasă, unde îl puse pe cuptor de dormi până se trezi.

A doua zi, când se deșteptă, boierul, văzându-se în astfel de hal, întrebă unde se află.

Cucoana îi răspunse:

— La tata acasă. Când m-ai gonit de la dumneata, mi-ai dat voie să iau din casa dumitale ce mi-o fi mai drag. Aceea am și făcut. Nimic nu mi-a fost mai drag decât bărbatul. Nu crez să mă ții de rău pentru că mi l-am luat.

Când auzi boierul asemenea vorbe cu noimă, se gândi ce se gândi, apoi răspunse:

— Aidem, nevastă, acasă, și să trăim ca în sân de rai; acum pricep eu ce odor de femeie am dobândit.

Și m-am suit pe o șa
Și am spus-o așa.
M-am suit pe o roată
Și am spus-o toată.

ZÂNA MUNȚILOR

A fost odată etc.

A fost odată un împărat foarte viteaz; toate împărățiile de primprejurul împărăției sale îi cereau sfaturi: atâta era de drept și de înțelept. Când se isca sfadă între dânșii, la acest împărat mergeau mai întâi la judecată și, cum zicea el, așa se și făcea, fiindcă era judecător drept și iubitor de pace. Când fu aproape de bătrânețe îi dărui Dumnezeu un fecior. Nu se poate spune câtă bucurie simți împăratul când a văzut că dobândi un moștenitor. Toți împărații vecini i-au trimis daruri. Ei nu mai puțin se bucurau că vecinul lor, care îi ajuta cu sfaturile și povețele lui cele de mult folos, a dobândit fecior.

După ce se mări, îl puse de învăță carte. El era așa de silitor, încât se mirau dascălii de dânsul cum de învață așa repede. Ceea ce învățau ceilalți copii într-un an, el învăța numai într-o săptămână. Ajunsese să nu mai aibă dascălii ce să-i dea să învețe. Iară tată-său scrise carte împărătească la niște filosofi vestiți ca să vie să ispitească cu învățăturile lor pe fiul său.

La curtea acelui împărat se afla pe atunci un vânător vestit; și, până să vie filosofii cei vestiți, împăratul dete pe fiu-său acestui vânător ca să-l învețe meșteșugul său.

După ce veniră filosofii, învăță și de la dânșii câte în lună și în soare. Bucuria tatălui său era așa de mare unde vedea că fiu-său are să fie procopsit ca niciunul din fiii de împărați, încât se uita la dânsul ca la soare. Iară el de ce se mărea de-aia se făcea mai cuminte și mai frumos. În toată

împărăția lui și a vecinilor lui împărați, altă vorbă nu era decât de înțelepciunea și de frumusețea acestui fiu de împărat.

N-ajunsese să-și răsucească mustăcioara și foile de zestre curgeau de la fel de fel de împărați, care voiau să-și dea fetele după dânsul, dară el nu voia să se însoare așa de tânăr.

Într-una din zile mergând la vânătoare, văzu o turturică, care tot sărea înaintea lui; lui îi fu milă să o vâneze, el căuta vânaturi mari, fiindcă nu se temea de primejdii: era vânător meșter și viteaz. În cele din urmă, dacă văzu și văzu că tot îi sărea în cale, întinse arcul și dete cu o săgeată. El se miră prea mult cum de nu o putu omorî el, care era așa de bun vânător, ci o răni puțin în aripă, care, așa rănită, se duse de nu o mai văzu. Cum se duse turturica, simți, nu știu cum, nu știu de ce, că îi ticăia inima.

După ce se întoarse acasă, era tot cam galeș. Împăratul văzând că tânjește fiu-său cu sănătatea, îl întrebă ce are, iară el răspunse că n-are nimic.

Turturica aceea era Zâna Munților care se îndrăgostise de frumusețea lui. Ei nu-i venea la socoteală să se arate lui aievea, ca să-i dea pricină, și de-aia se făcuse turturică și îi tot sărea în cale. Nu știa însă cum să facă, cum să dreagă, ca să se cunoască cu fiul împăratului.

Peste câteva zile de la întoarcerea feciorului de împărat de la vânătoare, o femeie săracă veni la curtea împărătească să se bage slujnică, și fiindcă tocmai era trebuință de o găinăreasă, o primiră.

Curățenia și buna îngrijire ce da găinilor și tutulor păsărilor de la cotețele împărătești ajunseseră de poveste. Împărăteasa era așa de mulțumită, încât în toate zilele spunea împăratului câte o vorbă bună pentru bărbăția acestei femei tinere, dară săracă. Ea și începuse a se gândi la norocirea bietei femei. Fiul împăratului auzind atâtea vorbe frumoase despre găinăreasă, voi să o vază și el. Într-o zi, când împărăteasa se duse să cerceteze găinile și să vază de cotețe, merse și fiul său cu dânsa.

Găinăreasa, cum văzu pe fiul de împărat, își aruncă ochii asupră-i cu o căutătură așa de mângâioasă și așa de plină de dragoste, dară cu smerenie, încât feciorul de împărat se fâstâci oarecum, dară își ținu firea. Simți că

obrajii îi ard, o sudoare rece îl trecu, și inima începu să-i ticăiască, de părea că o să-i spargă pieptul. El însuși nu-și putea da seama ca ce poate să fie istoria asta. Plecă ochii în jos, nu zise nici cârc și se întoarse acasă.

Toată curtea împărătească lua în nume de bine pe această găinăreasă, pentru vrednicia și curățenia ei. Ea se purta cu toate slugile cu bună-cuviință și nimeni nu cuteza să-i zică nici dă-te mai încolo, pentru că ea nu le da prilej de glumă.

Într-acestea un fiu al unui împărat vecin, însurându-se, a poftit la nuntă și pe acest împărat cu toată curtea lui. Împăratul plin de bucurie merse la acea nuntă și luă cu dânsul și pe împărăteasă, și pe fiul său.

În ziua aceea, când era cununia fiului de împărat, la nunta căruia merse acest împărat cu feciorul său, găinăreasa se ceru și ea de la vătaf să o lase și pe dânsa să se ducă la preumblare. Vătaful, cam râzând, îi zise: „Ce-i trebuie chelului? Tichie de mărgăritar”. Apoi o lăsă. Iară ea, înghițind înfruntarea, nu zise nimic și plecă.

Împăratul era vesel peste măsură văzând că din atâți feciori de împărați și domni al său se deosebea prin istețimea, boiul și înțelepciunea lui. Toate fetele de împărat ar fi voit să joace lângă el în horă. Când, deodată, vine la nuntă o fată îmbrăcată în niște haine cum niciuna din fetele de împărat nu avea.

Cosițele ei împletite cu meșteșug și date pe spate îi atingeau pulpele și ea era așa de bine făcută, încât ochii tuturor rămaseră la dânsa. Ea cum veni, nici una, nici alta, se prinse lângă feciorul de împărat și numai lângă dânsul juca până către seară.

Vorbiră, râseră, își povestiră fel de fel de lucruri, dară cam pe sub mână, fiindcă-i era rușine feciorului de împărat să râză și să vorbească așa înaintea tătâne-său și apoi toți fiii de împărați își dau coate, căci băgaseră de seamă că necunoscuta tot lângă el juca.

Feciorul de împărat nu mai era al său. Se mira însuși de schimbarea ce simțea într-însul, dară nu cuteza să spuie nimănui. El își pusese în gând ca, la hora din urmă ce va juca, să întrebe pe această necunoscută cine era, de

unde venea, de este fată ori măritată, și se gândea că de n-ar avea bărbat să o ceară de nevastă. Când, pieri ca o nălucă.

Feciorul de împărat rămase ca un zăpăcit. Se întoarse acasă, dară cu gândul era tot la dânsa. Tată-său, văzându-l tot pe gânduri și trist, nu știa ce să-i mai facă să-l înveselească oarecum. Când iată că-l poftesc la altă nuntă de împărat, unde se și duse cu împărăteasa și cu fiul său.

Ca și la cealaltă nuntă, feciorul de împărat jucă cu fata cea necunoscută și frumoasă, care venise și la această nuntă și se prinsese în horă lângă dânsul. După multe întrebări, află de la dânsa că ședea tocmai înspre partea aceea, încotro era împărăția tatălui său, doară căci nu-i zisese că șade chiar la dânsul. Atunci fiul de împărat îi făgădui să o ducă acasă, dacă era singură, și ea primi. Însă tocmai când era să se spargă nunta, ea pieri de lângă dânsul din horă.

Se întoarseră deci acasă împăratul și cu ai lui, însă fiul lor se topea de-a-n picioarele și nimeni nu știa din ce pricină. Deși se făcuse vâlvă că feciorul de împărat este îndrăgostit cu o zână, el însă se apăra înaintea tatălui său că nu știe la sufletul său nimic. Toți vracii și cititorii de stele se aduseră și nimeni nu știu să-i ghicească răul de care suferă. Unul dintr-înșii zise că e teamă să nu dobândească lipici.

Într-aceasta împăratul fu poftit la o altă nuntă de împărat, unde nu voi să se ducă, fiindcă inima lui nu era de veselii, ci se îngrija mai mult de fiul său. Dară dacă văzu că fiul său atâta stăruiește, îi făcu voia. Acesta porunci la niște credincioși ai săi ca să aibă pregătit la îndemână câteva cazane cu smoală, să le fiarbă în ziua nunții, și când va fi înde seară să aștearnă pe drum smoală. După ce puse la cale toate astea, se duse la nuntă.

De cum începu hora, fata cea frumoasă și necunoscută veni ca din senin și iară se prinse lângă dânsul.

De astă dată era gătită și mai frumos, avea niște haine de la soare te puteai uita, dar la dânsa ba. Juca feciorul de împărat și se uita la dânsa ca la un cireș copt. Și de astă dată o întrebă și ea îi tot răspunse cam în doi peri. Îi făgădui și acum că se va lăsa să o ducă acasă.

Când fu înde seară la hora cea din urmă, pieri ca o măiastră de lângă dânsul.

Nu se poate spune cât de mult se mâhni el, căzu la pat și zăcea, fără să-i poată ajuta cineva. Tată-său ar fi dat nu știu cât aceluia ce ar fi putut să-i tămăduiască copilul. Când iată credincioșii lui veniră cu un condur. Măiastra, dacă se nămoli în smoală, mai bine lăsă condurul acolo decât să întârzie.

Atunci feciorul împăratului trimise pe credincioșii lui să umble din casă în casă și să puie pe toate femeile să se încalțe cu acel condur, și la care s-o potrivi, aceea să fie soția lui. Tată-său se învoi și el la această hotărâre. Se duseră deci credincioșii lui, ocoliră toată împărăția, cercară toate femeile condurul, și la niciuna nu se potrivi.

Auzind feciorul de împărat una ca aceasta se îmbolnăvi și mai rău. Apoi porunci ca să încerce și femeile din curtea împărătească. La niciuna nu se potrivi. Nu mai rămase decât găinăreasa, pe care o uitaseră; dară împărăteasa, aducându-și aminte de dânsa, îi porunci să se încalțe și ea cu condurul. Când îl trase la călcâi, pare că fu de acolo. Era turnat pe piciorul ei. Ea începu a se văicări și a tăgădui că nu era condurul ei. Feciorul de împărat, cum auzi, porunci să i-o aducă și, cum o văzu strigă:

— Asta este, mamă.

Ea, deși tăgăduia, dară ințețită de rugăciunile împăratului, ale împărătesei și ale fiului lor, în cele din urmă mărturisi că ea este stăpâna condurului.

După ce îi povesti că este zână măiastră, că îl îndrăgostise de când îl văzuse la vânat, că el rănise o turturică, și că acea turturică era ea, și dacă nu s-a arătat lui așa cum este a fost că, de va lua de bărbat un om de pe pământ, toată puterea ei piere. Mai spuse că, spre a-l putea vedea mai adesea, intrase găinăreasă la dânșii și că tot ce ea făcuse era numai pentru dragostea lui.

După aceea ieși la scară, bătu de trei ori din palme, și iată o cărucioară, fără să fie trasă de cai, veni; ea își luă zestrea numai de scumpeturi dintr-

însa, apoi, curgându-i șiroaie de lacrimi din ochi, se întoarse și zise feciorului de împărat:

— Iată, pentru dragostea ta, mă lepăd de puterea mea cea măiastră, numai și tu să mă iubești, precum te iubesc și eu.

Dete drumul cărucioarei și rămase lângă fiul împăratului, care în scurt timp se făcu sănătos. Apoi făcură o nuntă de-alea împărăteștile și, după moartea tatălui său, rămaseră ei în scaunul împărăției, și domnesc și astăzi dacă nu vor fi murit.

Încălecai pe-o șa etc.

BALAURUL CEL CU ȘAPTE CAPETE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o țară un balaur mare, nevoie de cap. El avea șapte capete, trăia într-o groapă și se hrănea numai cu oameni. Când ieșea el la mâncare, toată lumea fugea, se închidea în case și sta ascunsă până ce-și potolea foamea cu vreun drumeț pe care îl trăgea ața la moarte. Toți oamenii locului se tânguiau de răutatea și de frica balaurului. Rugăciuni și câte în lună și în soare se făcuseră, ca să scape Dumnezeu pe biata omenire de acest nesățios balaur, dară în deșert.

Fel de fel de fermecători fuseră aduși, însă rămaseră rușinați cu vrăjile lor cu tot.

În cele din urmă, dacă văzu împăratul că toate sunt în deșert, hotărî ca să dea pe fiica lui de soție și jumătate împărăția sa acelui voinic care va scăpa țara de această urgie și dete în știre la toată lumea hotărârea sa.

Iară după ce se duse vestea în țară, mai mulți voinici se vorbiră să meargă împreună la pândă și să mântuiască țara de un așa balaur înfricoșat. Ei se înțeleseră între dânșii ca să facă un foc la marginea cetății, care era mai apropiată de locul unde trăia balaurul, și în care cetate era și scaunul împărăției, și acolo să stea să privegheze pe rând câte unul, unul, pe când ceilalți să se odihnească; și, ca nu care cumva cela care ar fi de pândă să doarmă și să vie balaurul să-i mănânce de-a gata, făcură legătură ca cela care va lăsa să se stingă focul să fie omorât, drept pedeapsă dacă va dormi când ar trebui să fie deștept.

Cu acești voinici se întovărăși și un om verde, pui de român, știi colea, care auzise de făgăduința împăratului și venise să-și încerce și el norocul.

Porniră, deci, cu toții, își aleseră un loc aproape de groapă și se puseră la pândă.

Pândiră o zi, pândiră două, pândiră mai multe zile, și nu se întâmplă nimic. Iară când fu într-una din zile, cam după asfințitul soarelui, pe când era de rând viteazul nostru să pândească, ieși balaurul din groapă și se îndreptă către voinicii care dormeau pe lângă foc.

Viteazului care priveghea i se făcuse inima cât un purice, dară, îmbărbătându-se, se repezi, și unde se aruncă, măre, asupra balaurului cu sabia goală în mână, și se luptă cu dânsul, până îi veni bine, și hârșt! îi tăie un cap, hârșt! și-i mai tăie unul, și așa câte unul, câte unul, până îi tăie șase capete.

Balaurul se zvârcolea de durere și plesnea din coadă, de te luau fiori de spaimă, viteazul nostru însă se lupta de moarte și obosise, iară tovarășii săi dormeau duși.

Dacă văzu el că tovarășii săi nu se deșteaptă, își puse toate puterile, se mai aruncă o dată asupra grozavului balaur și-i tăie și capul ce-i mai rămăsese. Atunci un sânge negru lăsă din ea, fiară spurcată, și curse, și curse, până ce stinse și foc și tot.

Acum ce să facă viteazul nostru, ca să nu găsească focul stins, când s-or deștepta tovarășii lui, căci legătura le era ca să omoare pe acela care va lăsa să se stingă focul. S-apucă mai întâi și scoase limbile din capetele balaurului, le băgă în sân și iute, cum putu, se sui într-un copac înalt, și se uită în toate părțile, ca de va vedea undeva vreo zare de lumină, să se ducă și să ceară nițel foc, ca să ațâțe și el pe al lor ce se stinsese.

Cătă într-o parte și într-alta și nu văzu nicăiri lumină. Se mai uită o dată cu mare băgare de seamă și zări într-o depărtare nespusă o scânteie ce abia licărea. Atunci se dete jos și o porni într-acolo.

Se duse, se duse, până ce dete de o pădure, în care întâlni pe Murgilă, și pe care îl opri în loc, ca să mai întârzie noaptea. Merse după aceea mai departe și dete peste Miazănoapte, și trebui să o lege și pe dânsa ca să nu

dea peste Murgilă. Ce să facă, cum să dreagă ca să izbutească? O rugă să-i ajute a lua un copac în spinare, pe care zicea el, îl tăiase de la rădăcină; o învăță el să se puie cu spatele să împingă, pe când el tot cu spatele la copac de cealaltă parte va trage cu mâinile, ca să-i pice în spinare și să-l ia să se ducă la treaba lui.

Miazănoapte, de milă și de rugăciunea ce-i făcu, se puse cu spatele la copacul care i-l arătă viteazul și, pe când împingea, el o legă de copac cobză, și porni înainte, că n-avea vreme de pierdut.

Nu făcu multă cale și întâlni pe Zorilă, dară lui Zorilă nu prea îi da meșii a sta mult de vorbă, căci, zicea el, se duce după Miazănoapte, pe care o luase în goană. Făcu ce făcu și-l puse și pe dânsul la bună rânduială, ca și pe ceilalți doi, dar cu mai mare bătaie de cap. Apoi plecă înainte și se duse până ce ajunse la o peșteră mare, în care zărise focul.

Aci dete peste alte nevoi. În peșteră acolo trăiau niște oameni uriași care aveau numai câte un ochi în frunte. Ceru foc de la dânșii, dar ei, în loc de foc, puseră mâna pe dânsul și-l legară. După aceea așezară și un cazan pe foc cu apă și se găteau să-l fiarbă, ca să-l mănânce.

Dară tocmai când era să-l arunce în căldare, un zgomot se auzi nu departe de peștera aceea; toți ieșiră și lăsară pe un bătrân de ai lor ca să facă astă treabă.

Cum se văzu viteazul nostru singur numai cu unchiașul, îi puse gând rău. Unchiașul îl dezlegă ca să-l bage în cazan, dară voinicul îndată puse mâna pe un tăciune și-l azvârli drept în ochiul bătrânului, îl orbi, și apoi, fără să-i dea răgaz a zice nici cârc!, îi puse o piedică și-i făcu vânt în cazan.

Luă focul după care venise, o apucă la sănătoasa, și scăpă cu față curată.

Ajungând la Zorilă, îi dete drumul. După aceea o tuli la fugă și fugi până ce ajunse la Miazănoapte, o dezlegă și pe dânsa, și apoi se duse și la Murgilă pe care îl trimise să-și vază de treabă.

Când ajunse la tovarășii săi, ei tot mai dormeau. Nu începuse, vezi, încă a se arăta albul zilei, atât de lungă fu noaptea, fiindcă voinicul îi oprise cursul, și așa avu timp destul să colinde după focul care îi trebuia.

N-apucă să ațâțe focul bine și tovarășii săi, deșteptându-se, ziseră:

— Dară lungă noapte fu asta, măi vere.

— Lungă da, vericule, răspunse viteazul.

Și se umfla din foale ca să aprinză focul.

Ei se sculară, apoi începură a se-ntinde și a căsca, dară se cutremurară când văzură namila de lighioană lângă dânșii și un lac de sânge cât pe colo. Zgâiră ochii și cu mare mirare băgară de seamă că capetele balaurului lipseau, iară viteazul nu le spuse nimic din cele ce pățise, de teamă să nu intre ură între dânșii, și se întoarseră cu toții în oraș.

Când ajunseră în cetate, toată lumea se veselea cu mic, cu mare de uciderea balaurului, de laudă sfântului că trecuse noaptea aia lungă, mai ajunseră o dată iară la ziuă și ridica până în înaltul cerului pe mântuitorul lor.

Viteazul nostru, care văzuse și el lipsa capetelor, nu se frământa deloc cu firea, fiindcă se știa curat la inimă, și porni către curtea împărătească, ca să vază ce s-o alege cu capetele fără limbi, căci el înțelesese că aici trebuie să se joace vreo drăcie.

Pasămite, bucătarul împăratului, un țigan negru și buzat, se dusese de-a minune să vază ce mai ala, bala, pe la flăcăii ce stau la pândă. Și dacă dete peste dânșii dormind și peste dihania spurcată fără răsuflare, el se aruncă cu satârul de la bucătărie și-i tăie capetele. Apoi merse la împăratul cu capetele și i le arătă, fălindu-se că el a făcut izbânda.

Iară împăratul, dacă văzu că se înfățișează bucătarul curții cu izbândă, făcu o masă mare, ca să-l logodească cu fie-sa, și pusese în gând să facă o nuntă, unde să cheme pe toți împărații.

Țiganul arăta la toată lumea hainele sale pe care le umpluse de sânge, ca să fie crezut.

Când ajunse viteazul nostru la palat, împăratul cu voie bună ședea la masă, iară cioropina sta în capul mesei pe șapte perne. Cum ajunse la împărat, îi zise voinicul:

— Preaînălțate împărate, am auzit că oarecine s-ar fi lăudat către măria ta că el ar fi ucis pe balaur. Nu e adevărat, măria ta, eu sunt care l-am

omorât.

— Minți, mojicule, strigă țiganul îngâmfat și porunci slujitorilor să-l dea afară.

Împăratul, care nu prea credea să fie făcut țiganul astă voinicie, zise:

— Cu ce poți dovedi zisele tale, voinicule?

— Zisele mele, răspunse viteazul, se pot dovedi prea bine, porunciți numai ca mai întâi să se caute dacă capetele balaurului, care stau colea la iveală, au și limbile lor.

— Să caute, să caute, zise bahnița.

El însă o cam băgase pe mânecă, dară se prefăcea că nu-i pasă.

Atunci căutară și la niciunul din capete nu găsiră limbă, iară mesenii înmărmuriră, căci nu știau ce va să zică asta.

Țiganul, care o sfeclise de tot și care se căia de ce n-a căutat capetele în gură, mai ’nainte de a le aduce la împăratul, strigă:

— Dați-l afară, că e un smintit și nu știe ce vorbește.

Împăratul însă zise:

— Tu, voinicule, vasăzică ne dai să înțelegem că acela a omorât pe balaur care va arăta limbile.

— Fugi de-acolo, împărate, zise țiganul care tremura ca varga și se-ngălbenise ca ceara, nu vezi că calicul ăsta este un deșucheat, care a venit aici să ne amăgească?

— Cine amăgește, răspunse voinicul liniștit, să-și ia pedeapsa.

El începu apoi a scoate limbile din sân și a le arăta la toată adunarea, și de câte ori arăta o limbă, de atâtea ori cădea și câte o pernă de sub țigan, până ce, în cele din urmă, căzu și el de pe scaun, atât de tare se speriase dihania.

După aceea voinicul nostru spuse toate câte a pățit și cum a făcut de a ținut noaptea atât de mult timp.

Nu-i trebui împăratului să se gândească mult și să vază că voinicul care vorbea avea dreptate și, cum era de supărat pe țigan, pentru mișelia și minciuna lui cea nerușinată, porunci și numaidecât se aduseră doi cai

neînvățați și doi saci de nuci; legă pe țigan de coadele cailor și sacii de nuci și le deteră drumul.

Ei o luară la fugă prin smârcuri, și unde cădea nuca, cădea și bucățica, până ce s-a prăpădit și țigan, și tot.

În urmă pregătindu-se lucrurile, după câteva zile făcură nuntă mare, și luă românașul nostru pe fata împăratului de soție, și ținu veselie mare și nepomenită mai multe săptămâni, puindu-l și în scaunul împărăției, iară fata lăcrimă și mulțumi lui Dumnezeu că a scăpat-o de sluțenia pământului, de harapina spurcată.

Eram și eu pe-acolo și dădeam ajutor la nuntă, unde căram apă cu ciurul, iară la sfârșitul nunții aduseră un coș de prune uscate să arunce în ale guri căscate.

Încălecai pe-o șa etc.

GREUCEANU

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat și se numea Împăratul Roșu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, niște zmei furaseră soarele și luna de pe cer.

Trimise deci oameni prin toate țările și răvașe prin orașe, ca să dea în știre tuturor că oricine se va găsi să scoață soarele și luna de la zmei, acela va lua pe fie-sa de nevastă și încă și jumătate din împărăția lui, iară cine va umbla și nu va izbândi nimic, acela să știe că i se va tăia capul.

Mulți voinici se potricăliseră semețindu-se cu ușurință că vor scoate la capăt o asemenea însărcinare; și când la treabă, hâț în sus, hâț în jos, dau din colț în colț și nu știau de unde s-o înceapă și unde s-o sfârșească, vezi că nu toate muștele fac miere. Împăratul însă se ținu de cuvânt.

Pe vremea aceea, se afla un viteaz pe nume Greuceanu. Auzind și el de făgăduința împărătească, ce se gândi, ce se răzgândi, că numai își luă inima în dinți, încumetându-se pe ajutorul lui Dumnezeu și pe voinicia sa, și plecă și el la împăratul să se închine cu slujba. Pe drum se întâlni cu doi oameni pe care slujitorii împărătești îi ducea la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avusese împăratul acesta cu niște gadine. Ei erau triști, bieții oameni, dară Greuceanu îi mângâie cu niște vorbe așa de dulci, încât le mai veni nițică inimă, că era și meșter la cuvânt Greuceanu nostru.

El își puse nădejdea în întâmplarea aceasta și își zise: „Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe acești oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez și cu cealaltă treabă; iară de

nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare”.

Și astfel, poftorindu-și unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfățișându-se la împăratul, atâtea îi povesti, așa cuvinte bune și dulci scoase și atâta meșteșug puse în vorbirea sa, încât și împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuși mai mult și că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie când auziră că Greuceanu a măglisit pe împăratul până într-atâta, încât l-a făcut să-i ierte. Mulțumiră lui Greuceanu din toată inima și îi făgăduiseră că în toată viața lor se vor ruga lui Dumnezeu pentru dânsul ca să meargă din izbândă în izbândă, ceea ce și făcură.

Această izbândă o luă drept semn bun, și Greuceanu, mergând a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

— Mărite doamne, să trăiești întru mulți ani pe luminatul scaunul acestei împărății. Mulți voinici s-au legat către măria ta să scoață de la zmei soarele și luna pe care le-a hrăpit de pe cer și știu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-și îndeplinească legămintele ce au făcut către măria ta. Și eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tâlhari de zmei, și mi-ar fi voia să-mi cerc și eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemați de zmei pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv și mână de ajutor.

— Dragul meu Greucene, răspunse împăratul, nu pot să schimb nicio iotă, nicio cirtă din hotărârea mea. Și aceasta nu pentru altceva, ci numai și numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăția mea; la mine părtinire nu este scris.

Văzând statornica hotărâre a împăratului și dreptatea celor vorovite de dânsul, Greuceanu cuvântă cu glas voinicesc:

— Fie, mărite împărate, chiar de aș ști că voi pieri, tot nu mă voi lăsa până nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bunăvoia mea.

Se învoiră și peste câteva zile și plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu fața curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dânsul și pe fratele său și merse, merse, merse cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul-pământului, cu care era frate de cruce. Acest faur, fiind cel mai meșter de pe pământ, era și năzdrăvan. Aici se opriră și poposiră. Trei zile și trei nopți au stat închiși într-o cămară Greuceanu cu Faurul-pământului și se sfătuiră.

Și, după ce se odihniră câteva zile și mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu și frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-pământului se apucă și făcu chipul lui Greuceanu numai și numai din fier, apoi porunci să arză cușnița ziua și noaptea și să țină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu și frate-său merseră cale lungă, și mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se așezară pe iarbă și făcură o gustărică din merindele ce mai aveau și apoi se despărțiră, după ce se îmbrățișară și plânseră ca niște copii.

Mai ’nainte de-a se despărți, își împărțiră câte o basma și se înțeleseră zicând: atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se știe că unul din ei este pierit. Mai înfipseră și un cuțit în pământ și ziseră: „Acela din noi care s-ar întoarce mai întâi și va găsi cuțitul ruginit să nu mai aștepte pe celălalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit”. Apoi Greuceanu apucă la dreapta și frate-său la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărțire și, găsind cuțitul curat, se puse a-l aștepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele și luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanul se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, așezate unde-și înțărcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanul se dete de trei ori peste cap și se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învățase Faurul-pământului. Făcându-se porumbel, Greuceanu zbură și se puse pe un pom care era tocmai în fața caselor.

Atunci, ieșind fata de zmeu cea mare și uitându-se, se întoarse repede și chemă pe mumă-sa și pe soră-sa cea mică, ca să vină să vază minunea.

Fata cea mică zise:

— Măiculiță și surioară, pasărea asta gingașă nu mi se pare ogurlie pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acuma ne-a fost și nouă! De-aici înainte numai Dumnezeu să-și facă milă de noi și de-ai noștri.

Pasămite aveau zmeii cunoștință de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară câteștrele zmeoaicele în casă și se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăși de trei ori peste cap și se făcu o muscă și intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei și ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieși afară și se duse pe drumul ce ducea la Codrul Verde și acolo se ascunse sub un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise, știa acum că zmeii se duseseră la vânat în Codru Verde și aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopții și tartorul cel mare despre ziuă.

Așteptând Greuceanu acolo, iată, măre, că zmeul cel mai mic se întorcea și, ajungând calul la marginea podului, unde sforăi o dată și sări înapoi de șapte pași. Dară zmeul, mâniindu-se, zise:

— Ah, mânca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu de Aur; dar și pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ.

Greuceanu, auzind, ieși pe pod și strigă:

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem, sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul și se luară la trântă.

Aduse zmeul pe Greuceanu și-l băgă în pământ până în genunchi. Aduse și Greuceanu pe zmeu și-l bagă în pământ până în gât și-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leșul zmeului și al calului sub pod, se puse să se odihnească.

Când, în puterea nopții, veni și fratele cel mare al zmeului, și calul lui sări de șaptesprezece pași înapoi. El zise ca și frate-său, iară Greuceanul îi răspunse și lui ca și celui dintâi.

Ieșind de sub pod, se luă la trântă și cu acest zmeu.

Și unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu și-l bagă în pământ până la brâu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse și el pe zmeu o dată, mi-l trânti și-l băgă în pământ până în gât și-i tăie capul cu paloșul. Aruncându-i și mortăciunea acestuia și a calului său sub pod, se puse iarăși de se odihni.

Când despre zori, unde venea, măre, venea tatăl zmeilor, ca un tartor, cătrănit ce era, și când ajunse la capul podului, sări calul lui de șaptezeci și șapte de pași înapoi. Se necăji zmeul de această întâmplare cât un lucru mare și unde răcni:

— Ah, mâncar-ar lupii carnea calului; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanu de Aur; și încă și pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata și îl voi culca la pământ.

Atunci, ieșind și Greuceanu de sub pod, îi zise:

— Deh! Zmeule viteaz, vino să ne batem, în săbii să ne tăiem, în suliți să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul și se luară la bătaie: în săbii se bătură ce se bătură și se rupseră săbiile; în suliți se loviră ce se loviră și se rupseră sulițele; apoi se luară la luptă: se zguduiau unul pe altul de se cutremura pământul; și strânse zmeul pe Greuceanu o dată, dară acesta, băgând de seamă ce are de gând zmeul, se umflă și se încordă în vine și nu păți nimic, apoi și Greuceanu strânse o dată pe zmeu, tocmai când el nu se aștepta, de-i pârâiră oasele.

Așa luptă nici că s-a mai văzut. Și se luptară, și se luptară, până ce ajunse vremea la nămiezi și osteniră. Atunci trecu pe deasupra lor un corb care se legăna prin văzduh și căuta la lupta lor. Și văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă și-ți voi da de mâncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise și Greuceanu:

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci eu ți-oi da de mâncare trei leșuri de zmeu și trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce și îi astâmpără setea; căci însetoșaseră nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, și, împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, și trântindu-mi-l, îl băgă în pământ până în gât și-i puse piciorul pe cap, ținându-l așa. Apoi îi zise:

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele și luna, căci azi nu mai ai scăpare din mâna mea.

Se codea zmeul, îngâna verzi și uscate, dară Greuceanu îi mai zise:

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, și încă și capul reteza-ți-l-voi.

Atunci zmeul, tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viață dacă îi va spune, zise:

— În Codru Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

Cum auzi Greuceanul unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi tăie degetul și-l luă la sine.

Dete corbului, după făgăduială, toate stârvurile, și, ducându-se Greuceanul la cula din Codru Verde, deschise ușa cu degetul zmeului și găsi acolo soarele și luna. Luă în mâna dreaptă soarele și în cea stângă luna, le aruncă pe cer și se bucură cu bucurie mare.

Oamenii, când văzură iarăși soarele și luna pe cer, se veseliră și lăudară pe Dumnezeu că a dat atâta tărie lui Greuceanu de a izbândit împotriva împielițaților vrăjmași ai omenirii.

Iară el, mulțumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcându-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întrolocare, se îmbrățișară și, cumpărând doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, deteră peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puțin la umbra acestui păr, ca să mai

răsufle și caii, iară până una-alta să culeagă și câteva pere, spre a-și mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloșul și lovi părul la rădăcină. Când, ce să vezi dumneata? Unde începu a curge niște sânge și venin scârbos și un glas se auzi din pom, zicând:

— Mă mâncași friptă, Greucene, precum ai mâncat și pe bărbatul meu.

Și nimic nu mai rămase din acel păr, decât praf și cenușă; iară frate-său încremeni de mirare, neștiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară și merseră ce merseră, deteră peste o grădină foarte frumoasă cu flori și cu fluturei și cu apă limpede și rece.

Fratele Greuceanului zise:

— Să ne oprim aci nițel, frate, ca să ne mai odihnim căișorii. Iară noi să bem nițică apă rece și să culegem flori.

— Așa să facem, frate, răspunse Greuceanu, dacă această grădină va fi sădită de mâini omenești și dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgând paloșul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă și o culcă la pământ; după aceea împunse și în fundul fântânii și a marginilor ei, dară în loc de apă începu a clocoti un sânge mohorât, ca și din tulpina florii, și umplu văzduhul de un miros grețos. Praf și țărână rămase și din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină și izvor ca să învenineze pe Greuceanu și să-l omoare.

Și scăpând și de-această pacoste, încălecară și plecară la drum, repede ca vântul; când, ce să vezi dumneata? Unde se luase după dânșii scorpia de mumă a zmeoaicelor cu o falcă în cer și cu alta în pământ ca să înghiță pe Greuceanu și mai multe nu; și avea de ce să fie cătrănită și amărâtă: căci nu mai avea nici soț, nici fete, nici gineri.

Greuceanu, simțind că s-a luat după dânșii zmeoaica cea bătrână, zise frățină-său:

— Ia te uită, frate, înapoi și spune-mi ce vezi.

— Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej.

Atunci deteră bice cailor care mergeau repede ca vântul și lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcăraie; apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul-pământului.

Aci, cum descălecară, se închiseră în făuriște. Pe urma lor iaca și zmeoaica. De-i ajungea, îi prăpădea! Nici oscior nu mai rămânea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la șiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în perete ca măcar să-l vază în față. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă și făcu o gaură în perete. Dară Faurul-pământului se aținea cu chipul lui Greuceanu cel de fier, ce arsese în foc de săreau scântei din el. Când zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul-pământului îi băgă în gură chipul de fier roșu ca focul și i-l vârî pe gât. Ea, înghiorț! înghiți și pe loc și crăpă. Nu trecu mult și stârvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier și astfel scăpară și de dânsa.

Faurul-pământului deschise ușa făuriștei, ieși afară și se veseliră trei zile și trei nopți de așa mare izbândă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călfilor să facă lui Greuceanu o căruță cu trei cai cu totul și cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor și le dete duh de viață.

Luându-și ziua bună de la frate-său de cruce, Faurul-pământului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun și porni la Roșu-Împărat ca să-și primească răsplata.

Merse, merse, până ce li se înfurci calea. Aci se opriră și poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruță un cal și-l dete fratelui său, ca să ducă Împăratului Roșu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbânda săvârșită; iară el rămase mai în urmă. Înaintând el alene, răsturnat în căruță, trecu pe lângă un diavol șchiop care ținea calea drumeților ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de dindărăt și-l aruncă departe în urmă.

Apoi tot el zise Greuceanului:

— Măi, vericule, ți-ai pierdut cuiul, du-te de ți-l caută.

Greuceanu, sărind din căruță, își uită acolo paloșul, din greșeală. Iară când el își căuta cuiul, diavolul îi fură paloșul, apoi, așezându-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap și se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capul osiei, îl înțepeni bine, se urcă în căruță și pe ici ți-e drumul! Nu băgă însă de seamă că paloșul îi lipsește.

Ascultați acum și vă minunați, boieri dumneavoastră, de pățania bietului Greuceanu. Un mangosit de sfetnic de-al Împăratului Roșu se făgăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe fata împăratului. Ba încă și rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împielițatul știa că Greuceanu, fără paloș, era și el om ca toți oamenii. Puterea lui în paloș era; fără paloș era necunoscut. Îi fură paloșul și-l dete becisnicului de sfetnic.

Acesta se înfățișă la împăratul și îi ceru fata, zicând că el este cel cu izbânda cea mare.

Împăratul îl crezu, văzându-i și paloșul, și începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe când se pregătea la curte pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos ce zicea că a scos soarele și luna de la zmei, vine și fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curând.

Sfetnicul cel palavatic, cum auzi de una ca aceasta, merse la împăratul și zise că acela este un amăgitor și trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă. Iară sfetnicul umbla d-a-n câtelea, zorind să se facă mai curând nunta, cu gând că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-au ce-i mai face, lucrul fiind sfârșit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, și mai tărăgăi lucrurile.

Nu trecu mult și iată că sosește și Greuceanu și, înfățișându-se la împăratul, acesta nu știa între care să aleagă. Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-și putea da seama de cum paloșul lui Greuceanu se află în mâna sfetnicului. Atunci băgă de seamă și Greuceanul că-i lipsește paloșul și tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de

piatră decât după ce-și găsise cuiul de la osie și se întorcea la căruță cu dânsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

— Împărate prealuminate, zise el, toată lumea zice că ești om drept. Te rog să-mi faci și mie dreptate. Mult ai așteptat, mai așteaptă, rogu-te, încă puțin și vei vedea cu ochii adevărul.

Primi împăratul a mai aștepta până ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăși în căruța lui cu cai cu tot de fier și într-un suflet merse, până ce ajunse la stana de piatră, acolo unde Necuratul îi scosese cuiul de la căruță.

— Ființă netrebnică și păgubitoare omenirii, zise el, dă-mi paloșul ce mi-ai furat, căci de unde nu, praful nu se alege de tine.

Piatra nici că se clinti din loc măcar.

Atunci și Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu un buzdugan cu totul și cu totul de oțel, și unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură din piatră. Și lovi ce lovi până ce îi sfărâmă vârful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura și a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, de-aia își întețea loviturile, și dete, și dete, până ce o făcu pulbere. Când nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, cătă prin pulberea ce mai rămăsese și-și găsi Greuceanu paloșul ce-i furase Satana.

Îl luă și, fără nicio clipă de odihnă, veni și se înfățișă iarăși la împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate, zise el, s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic nerușinat care a voit să te amăgească, spre a ne înțelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni și văzu pe Greuceanu cu sprinceana încruntată, începu să tremure și-și ceru iertăciune, spunând cum căzuse în mâinile lui paloșul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobândi iertare și de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăția lui. Apoi scoase pe fratele

Greuceanului de la închisoare și se făcu o nuntă de-alea împărăteștile și se încinseră niște veselii care ținură trei săptămâni...

Și eu încălecai p-o șa și vă povestii dumneavoastră așa.

CEI TREI FRAȚI ÎMPĂRAȚI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un biet om sărac. El avea femeie și trei copilași. Lucra bietul om de da pe brânci, zi și noapte, orice și pe unde găsea, și două în tei nu putea lega și el. Bieții copilași erau mai mult flămânzi decât sătui.

Într-o dimineață, plecând la pădure ca să aducă ceva uscăturele pentru casă, văzu într-un copac un cuib de pasăre, cum nu mai văzuse el până atunci. Se miră nițel, apoi parcă-i da cineva ghes, vru să știe ca ce fel de pasăre să fie aceea ce se adăpostea în astfel de cuib. Își lepădă calevrii, își scuipă în palme și se agăță de copac ca să se urce în el. Încet, încet, el se sui până la cuib, se uită într-însul: pasărea nu era; când, ce să vază? un ou ca de găină. Așa de frumos era oul și lucios, lucios, încât parcă-i era milă să puie mâna pe dânsul. În cele din urmă, îl luă și-l băgă în sân. După ce se dete jos, culese câteva uscături, făcu o sarcină mică, o luă la spinare și plecă cu dânsa acasă.

Copiii, când văzură oul, săreau de bucurie. Se miră și femeia lui, căci nici ea nu mai văzuse un astfel de ou. Nu știau cum să umble mai binișor cu dânsul, ca să nu-l scape jos să se spargă. Unul zicea ca să-l coacă în spuză și să mănânce toți dintr-însul; altul zicea ca să-l fiarbă; altul zicea ca să-l păstreze.

Muncitorul însă zise că mai bine ar fi să se ducă cu el în târg să-l dea pe bani, că tot și-a pierdut el ziua de muncă, și cu ce va prinde pe dânsul să ia nițel mălai.

Toți găsiră cu cale că așa este mai bine să facă.

Se duse deci cu oul în târg. Se așeză și bietul muncitor în rând cu femeile ce vindeau ouă.

Umblau oamenii de colo până colo și cumpărau mereu la ouă; dară la el niciunul nu venea. Se mira cum de nu-l întreabă și pe dânsul nimenea de oul lui. În cele mai de pe urmă, iacă un neguțător chiabur că vine și la dânsul.

— De vânzare ai oul ăsta, prietene? îi zise.

— De vânzare, jupâne.

— Ce cei pe dânsul?

— Păi, ce-i vrea să-mi dai, jupâne.

— Să-ți dau o pungă de bani.

— Ia lasă, jupâne, nu-ți mai bate joc de mine, zise el și se uită în altă parte, crezând că râde de el pentru că venise la târg numai cu un ou.

— Ba nici râs, nici nimic, începu a zice neguțătorul cel chiabur. Iată două pungi; nu crez să-ți dea altul mai mult.

Și scoase pungile cu bani, i le puse în mână, luă oul și plecă.

Bietul om rămase înlemnit în loc, uitându-se după neguțător cum se ducea. Nici că-i venea măcar să crează ochilor.Și apoi unde se mai auzise ca un ou să se vânză cu două pungi de bani?

Când se deșteptă din zăpăceala lui, pipăi pungile să vază nu e vreun vis; apoi vru să alerge după neguțător să-l întrebe de n-a făcut vreo greșeală. Dară ia pe neguțător de unde nu e. El își căutase de drum vesel că cumpărase așa ou.

Dacă văzu și văzu, deschise și el pungile, se uită în ele, dară odată îl luară de ochi banii ce era acolo. Apoi le strânse la loc, le băgă în sân și plecă să-și cumpere merinde. Umplu un sac cu de cele de trebuințe și o luă către casă. Se tot temea și se tot uita în toate părțile să nu care cumva să vie cineva să-i ia pungile.

Când ajunse acasă, trânti sacul jos și zise:

— Iată, nevastă, ce minune făcui eu cu oul ăla poznaș; vezi tu?

— Văz. Dar ce e în sacul ăla marele?

— Ei! dară ce nu e, aia întreabă-mă; mălai, fasole, pastramă, pește sărat, ceapă, ardei, usturoi.

— Și unde le duci?

— Ia auzi: unde le duc! acasă, fă, ție și copiilor, unde să le duc?

— Ce vorbești, bărbate, ori ai căpiat astăzi? Vezi, mă, că ți le-o fi dat cineva să le duci aiurea și tu, știind lipsa de acasă, te-i fi rătăcit cu ele încoace. Când ai mai făcut tu astă comedie să vii acasă cu merinde cât munca ta pe zece zile?

— Păi bine, fa, nevastă, nu-ți spusei că comedia asta o făcu oul ăla poznaș, de-l găsii eu azi în pădure?

— Ce spui, bărbate? Atât a făcut oul ăla, cât ai dat tu pe toate astea?

— Hei! dară când ăi mai vedea și pe-astea, să vedem ce o să mai zici!

Atunci scoase pungile și răsturnă banii în pat.

Femeia rămase înmărmurită cu ochii țintă la bani.

Copiii, care până atunci răscoleau prin sac și înhățau cu dinții când din una, când din alta, cum auziră zornăitul banilor, alergau de la sac la bani și de la bani la sac. Ei nu se puteau sătura văzând atâta belșug în casa lor.

— Bărbate, mai zise femeia, dară asta nu e lucru curat. Atâția bani pentru un ou de găină!

Și pipăia banii să vază, nu care cumva sunt niscai fermece ori altceva?

— De găină, de negăină, uite, l-am vândut cu două pungi de bani, cum îi vezi cu ochii verzi. Apoi ori că el a făcut atâta, ori că negustorul la care l-am vândut n-a fost om curat, eu nu știu. Atâta știu numai că trebuie să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să vedem și noi o dată cu ochii ce este belșug în casa noastră. Acum vezi de rostește de masă, să mâncăm și să ne veselim.

Așa și făcură. Toată ziua într-o veselie o duseră.

A doua zi, se sculă de dimineață, se găti și plecă la muncă. Nu știu însă cum făcu el, nu știu cum drese, că se pomeni iarăși în pădure. Nici el nu știa cum venise acolo; știa numai că el la muncă plecase.

Dacă văzu așa, cătă copacul, se sui în el și mai găsi un ou.

Se duse cu el în târg și mai luă încă două pungi cu bani, tot de la acel negustor.

Pasămite oule astea erau de diamant, care făceau de zece ori atât cât îi da lui pe ele negustorul.

El însă era bun bucuros că lua și atât; căci scăpară de sărăcie el și cu toți ai lui.

Cumpără de astă dată haine pentru copii, căci erau goi. Mai luă niște unelte și dichisuri de ale lui pentru muncă și pentru casă, căci nu credea că o să fie în toate zilele Paște, să tot găsească la ouă de-astea scumpele.

Câteva zile de-a rândul se mai duse el în pădure și tot găsea câte un ou. Se făcu însă mai năzuros în târg, ținu mai la preț și cu mirare văzu că scoate câte patru pungi de bani în loc de două.

Apoi dacă văzu el că așa merge treaba, își făcu o căscioară, își mai îndulci și el traiul și-și dete copiii la dascăl ca să învețe carte.

Într-una din zile, ducându-se mai de dimineață să-și ia merticul, dete peste pasărea ale cui ouă le lua el. Sta pe cuib. Așa frumusețe de pasăre nu mai văzuse, nici mai auzise. Îndată îi trăsni prin cap că ar fi bine să o aducă acasă la dânsul. O și luă binișor și cu mare bucurie aduse la bordeiul lui pe stăpâna ouălor.

Apoi, ducându-se în târg, porunci o colivie foarte frumoasă și foarte mare, în care colivie își așeză găina și o îngrijea ca pe copiii lui.

Cu chipul acesta scăpă și de drumul de toate zilele prin pădure, și de suitul în copaci.

Găina îi oua în toate zilele câte un ou, în colivie. Îmbogățindu-se el, goni sărăcia din satul lui. Făcea bine la tot satul. Ajuta pe orice nevoiaș; cumpăra vaci la toate văduvele; ocrotea pe toți copiii sărmani.

Omul este nesățios. Cu cât are, tot ar vrea să mai aibă. Muncitorul, după ce văzu că are destul, începu a face negoț. Și fiindcă negoțul, când merge bine, de firea lui este să se întinză ca pecingenea, dete ghies muncitorului să călătorească prin țări străine după negoț.

Porni dară într-o călătorie foarte depărtată peste mări și țări.

Într-o zi, când lipsea și nevasta lui de-acasă, copiii intrară în colivie ca să se joace cu găina. Jucându-se ei acolo, unul din ei ridică aripa găinii și vede că este ceva scris acolo:

— Să te văz, nene, zise cel mijlociu către cel mai mare din frați, poți tu să citești ce zice aici?

— Ba nici boabă, răspunse el. Astea parcă nu sunt slove de care ne arată dascălul.

— Să mergem să chemăm pe dascăl, să ne spuie el ce zice acele slove, zise cel mai mic din frați.

— Bine zici tu, răspunseră amândoi frații mai mari, să mergem, să mergem.

Și într-un suflet ajunseră la dascăl, îi spuseră și-l rugară să vie să citească, ca să știe și ei ce zic acele slove de sub aripa găinii pe care o păstrează în colivie tatăl lor.

Dascălul deocamdată nu voi să crează ceea ce-i spuneau copiii; dară după ce-l încredințară, se hotărî să vie într-o doară, mai mult de hatârul lor decât pentru vreo ispravă.

Când văzu acele slove și le citi, dascălul rămase înmărmurit și, intrându-i gărgăunii în cap, îi și puse gând rău găinii.

Copiilor însă le zise că acelea ce li se păreau a fi slove erau un fleac și că nu însemnau nimic.

Ce făcu dascălul, ce drese, se dete pe lângă muma copiilor și, cu șoșele, cu momele, îi intră pe sub piele și se înădi cu dânsa.

Biata femeie, slabă ca toate femeile, se planisi dascălului.

Într-una din zile, după ce își scoaseră ochii, dascălul uitându-se la ea cu ochi galeși și cu giugiuleli, îi zise:

— Ce mult aș pofti să mănânc o pasăre cu tine la masă.

— Mâine e sărbătoare, răspunse femeia, voi trimite să cumpere o pasăre bună și grasă și o voi găti după pofta inimioarei dumitale.

— Dacă ar fi vorba despre păsări de care se găsește la toată lumea, nu ți-aș fi mai spus dumitale, căci am și eu destule în curte, slavă Domnului!

Dascălul bătea șaua să priceapă iapa. Femeii îi dete un fier ars prin inimă.

— E, apoi ce fel de pasăre ai voi dumneata? îl întrebă femeia.

— Ceva așa, deosebit, răspunse dascălul. Și ca să nu mai ocolim, ți-oi spune românește, pe șleau: am poftă să-ți mănânc friptă găina aia a ta din colivie.

— Vai de mine, dascăle; dară cum aș face eu una ca asta? Ce va zice bărbatu-meu când s-o întoarce?

— Orice va zice, iaca, tu să-i spui că a murit. Și apoi nu pricep la ce să mai țineți o găină care și așa e destul de bătrână și care peste curând negreșit că tot are să moară.

— Orișicum, dascăle, tot nu-mi vine să fac una ca asta, ca să nu se amărască bărbatu-meu.

— Atâta trecere n-am și eu la dumneata? mai zise dascălul. Asta îmi dovedește că nu mă iubești. Îmi pare rău că am îndrăgit cu atâta foc pe o nesimțitoare. Eu pentru dragostea ta aș fi dat prin foc și prin apă, ca să-ți fac voile, și tu pentru mine atâta lucru să nu faci. Să știi dară că de azi încolo n-ai să mă mai vezi; mă duc să mă înec.

Biata muiere începuse a simți și ea de dânsul; apoi, de frică ca să nu-și facă seamă singur pentru dragostea ei, se înduplecă și făgădui dascălului că-i va da găina s-o mănânce friptă, singur-singurel, după cum dorea.

Cum auzi dascălul de una ca aceasta, îi zise că acum s-a încredințat că și ea îl iubește. Apoi puse la cale ca găina s-o gătească bucătăreasa lui.

A doua zi, după ce porunci bucătăresei să nu lepede nimic din ale găinii, nici din măruntaie, ci s-o frigă așa întreagă-întreguliță, se duse la biserică, unde veni și femeia cu copiii.

Bucătăreasa făcu întocmai precum îi poruncise stăpânu-său, însă pe când era aproape să fie friptă găina desăvârșit, copiii se întoarseră de la biserică, deși nu se isprăvise slujba, căci li se făcuse foame, și se rugară de bucătăreasă să le dea ceva să mănânce.

Cu atâta gingășie se rugară copiii, încât bucătăresei i se făcu milă de dânșii: le dete câte un codru de pâine, și, pe lângă aceasta, celui mare îi dete capul găinii, celui mijlociu pipota și celui mai mic inima, socotind că acestea sunt lucruri de nimic.

Copiii mâncară repede și se duseră iarăși la biserică.

Dascălul, care stătuse ca pe ghimpi la biserică, cum ieși, veni numaidecât să se puie la masă. Numai gândindu-se la găină, îi lăsa gura apă. Dară se supără cât un lucru mare când văzu că i se aduse găina fără cap, fără pipotă și fără inimă. Se cătrăni de ciudă și de necaz dascălul, încât pe-aci, pe-aci era să-nnebunească.

Atunci răcni ca un leu la bucătăreasă, întrebând-o cum a făcut de i-a călcat porunca.

Biata bucătăreasă spuse lucrul cum se întâmplase, zicându-i că nu credea să se facă atâta tevatură pentru nimicul ăsta de măruntaie.

Văzu că nu mai are încotro și se stăpâni, gustă câte ceva din masă, se sculă foarte amărât și se hotărî să poarte sâmbetele copiilor.

Femeia, de unde se aștepta să vază pe dascăl mulțumit pentru că se jertfise să-i facă plăcerea, rămase uimită auzindu-l că este atâta de mâhnit. Se duse dară pe lângă dânsul și cu fel de fel de vorbe dulci voi să-l înveselească.

Iară el, care nu-și lua deloc gândul de la găină, îi zise:

— Ai voit să-mi dovedești că-ți sunt drag când te-ai înduplecat și ai dat găina s-o taie și să o frigă. Ca să mă încredințez cu desăvârșire că mă iubești, am să te pui încă la o încercare. Un lucru am să-ți mai cer.

— Spune, spune mai curând, sufletul meu, numai să se poată. Eu însă sunt gata și la moarte să merg pentru dumneata, îi răspunse femeia.

— Trebuie să alegi una din două: ori să fii cu copiii tăi, ori să fii cu mine. Și iată de ce: sunt dascăl de atâți mari de ani și nu mi s-a mai întâmplat ca vreun școlar până acum să-mi fi făcut rușinea ce mi-au făcut copiii tăi. Toată lumea știe că pe copiii tăi îi am mai de aproape decât pe ceilalți; eu mă silesc cu ei să-i învăț câte în lună și în soare, fiindcă am voit să-i scoț ciraci ai mei; și ei, ce să vezi? Lasă că fac mișelii și umblă ca dezmeticii pe ulițe, de s-a luat lumea de gânduri cu ei, dară azi să iasă ei din biserică, să vie să mănânce și apoi să se întoarcă în biserică clefetind din gură! Cu ce obraz să mai ies eu în lume? Cine o să-și mai dea copiii la școala mea? Și decât să-mi iasă nume rău, mai bine să mor; căci iată ce

glăsuiește o zicătoare: decât să iasă omului nume rău, mai bine ochii din cap.

— Ce stai, dascăle, de vorbești? Apoi la mine nu te mai gândești? Nu e păcat de Dumnezeu să pierdem noi niște copilași așa de drăgălași și curați ca mărgăritarul? Cum se poate una ca asta, ca eu să-mi pierz copilașii? Gândește-te, drăguțul sufletului meu, că sunt copiii mei.

— Ori ei, ori eu, răspunse el.

— Bine, ce o să zică bărbatul meu când s-o întoarce? Lumea mă va omorî cu pietre când va auzi una ca asta.

Dascălul văzu că a cam scrântit-o și o întoarse pe foaia ailaltă.

— Eu nu zic să-i omorâm, ci să-i trimitem deocamdată la un alt oraș; să zici că i-ai trimis pentru învățătură. Nu mai pot, mă înțelegi? să stea cu mine aici; căci nu voi să-mi zică lumea că sunt dascăl d-ăia, terchea-berchea, trei lei perechea.

Cu gura zicea el unele ca acestea, dară în capul lui clocea alte gânduri spurcate.

— Ei bine, dacă este așa, mă învoiesc; dară cum să facem? întrebă femeia.

— Foarte lesne, răspunse dascălul; la noapte să-i închidem într-o magazie și mâine, în faptul zilei, îi iau eu într-o căruță și i-oi duce să-i așez la un prieten al meu.

Gândul dascălului era să ia pe copii, să-i ducă în pădure și acolo să spintece pe câte unul, unul, și să le scoată dintr-înșii capul, pipota și inima găinii și să le înghiță el.

Dară norocul nu-i sluji nici de astă dată.

Copiii fură cuprinși de frică când se văzură închiși în magazie. Începură să plângă. Cel mijlociu însă zise:

— Fraților, ascultați-mă pe mine, că va fi bine de noi toți.

Știți de ce ne-a închis dascălul aici cu voia mamei?

— De ce? întrebară ceilalți.

— Dascălul a spus minciuni că nu însemnau nimic slovele de sub aripa găinii. Și de-aia a stăruit el pe lângă mama de a tăiat găina și s-o mănânce

el, ca să se împlinească la dânsul prorocia din acele slove. Dară n-a vrut Dumnezeu cu dânsul.

— Adevărat să fie, mai întrebară frații, că însemnau ceva acele slove?

— Mai e vorbă! răspunse el. Iacă, să v-o spui eu acum. Slovele acelea ziceau că: cine va mânca capul găinii, va ajunge împărat.

— Eu, împărat?! zise cel mare, care mâncase capul.

— Așa, răspunse fratele cel mijlociu. Cel ce va mânca inima găinii, de câte ori se va culca, se va pune la capul lui o pungă cu bănet, unde o va găsi când se va scula.

— Mie să mi se întâmple asta? întrebă cel mic, care mâncase inima.

— Ție, îi răspunse fratele cel mijlociu. Iară cel ce va mânca pipota găinii se va face năzdrăvan.

— De-aia știi tu năzdrăvăniile astea, strigară frații cel mare și cel mic deodată.

— De-aia, fraților, le răspunse mijlociul. Acum, ca să scăpăm de aici, trebuie să ne punem toate puterile să stricăm fereastra magaziei ăsteia și să fugim, căci dimonul de dascăl are de gând să ne ia în revărsatul zorilor, sa ne ducă în pădure și să ne omoare.

Se puseră cu toții, sfărămară fereastra și fugiră. Merseră, merseră, toată noaptea. Când se lumina de ziuă, ajunseră la un loc unde se deschideau trei drumuri. Aci steteră să se odihnească. Se hotărâră să apuce fiecare pe câte un drum și să se ducă unde i-o lumina Dumnezeu. Se îmbrățișară, se sărutară, își luară ziua bună unul de la altul cu lacrimile în ochi și se despărțiră.

Merseră ei toată ziua, când înde seară frații cei mari se întâlniră iară. Pasămite drumurile pe care apucaseră ei se întruneau acolo. Atunci năzdrăvanul zise:

— Pesemne că Dumnezeu vrea să fim tot împreună, dacă el ne-a adus aci. Așadară să nu ne despărțim în toată viața noastră. Mai ’nainte de aci este un oraș mare. Acolo a murit împăratul și mâine se alege altul: cel ales ai să fii tu.

— Ia lasă vorba aia încolo, măi frate, și nu mă mai face să-mi intre gărgăuni în cap. Mai bine zi: ai să mergem să căutăm ceva de lucru, că burta, auzi, cică n-am mâncat de ieri, și cere, sărmana.

Mergând ei, ajunseră la orașul care era înaintea lor. Aci întâlniră un bătrân pe care îl rugară să-i îndrepte la vreun han, unde să mâie noaptea. Bătrânul le spuse că hanurile gem de lumea care a venit să fie de față la alegerea împăratului, care se va face mâine, că nu va găsi niciun loc de mas și îi luă la dânsul acasă, unde le dete de mâncare și un pat de odihnă.

A doua zi de dimineață se scoală cu toții, se spală, se scutură și pleacă cu bătrânul afară din oraș pe o câmpie întinsă, ca să vază și ei cum se aleg împărații la cetatea aceea.

Bătrânul le spuse că alegerea se face așa: dregătorii cei mari iau un porumbel alb nevinovat, îl încarcă cu cordele foarte frumoase cu tot felul de fețe, îl aruncă în sus, și pe cine s-o lăsa porumbelul, pe-acela îl face împăratul lor.

Pe locul hotărât se adunase, încă până a nu se face ziuă, atâta lume, câtă frunză și iarbă, de nu se mai putea mișca; și bătrânul cu copiii abia găsiră și ei un colțișor la o parte de unde să se poată uita și ei. N-apucară să se așeze bine și auziră un sunet de bucium. Atunci se făcu o tăcere de se auzea musca zbârnâind. Toată lumea ținea ochii țintă în sus.

Aruncându-se porumbelul în văzduh, acesta ocoli pe deasupra lumii și veni de se puse drept pe capul băiatului celui mare.

Fiii de împărați și de boieri, care veniseră cu gând de-a fi aleși, începură a striga că nu se poate, e greșeală, nu e bun de împărat și altele, și cerură ca să se facă o a doua încercare.

Se înălță dară porumbelul de a doua oară; și de astă dată, fără niciun ocol, veni și se puse drept pe capul băiatului. Încă o dată strigară fiii boierilor că nu se poate, nu se poate, și cerură a treia cercare. Iară pe băiat îl băgară într-un sac și-l duseră departe de lume.

La a treia înălțare, porumbelul, după ce fâlfâi puțin pe deasupra locului pe unde sta băiatul mai ’nainte, își ia zborul și se duce de se pune drept pe sac.

Atunci toată lumea strigă într-o unire că acesta este împăratul lor. Îl scoaseră dară din sac și-l duseră de-l așezară pe tron, în sunetul buciumelor, al surlelor și al strigărilor de bucurie ale mulțimii adunate.

Împăratul cel nou, cum se văzu întronat, mai întâi hotărî ca frate-său năzdrăvanul și bătrânul ce-i găzduise să fie nelipsiți de lângă dânsul. Și cu ajutorul lui frate-său începu a cârmui împărăția cu înțelepciune și dreptate. Nu trecu mult și vestea se duse în toate ținuturile și în împărățiile vecinilor despre numele lor; iară supușii lor începură a-i numi cei doi frați împărați cuminți și drepți.

Când auzi dascălul de fuga copiilor, turbă de mânie: căci era un zăcaș de n-avea margini. Vru să-și facă seamă singur, dar n-avu curaj. Văzând însă că norocul îi stă împotrivă, se potoli oarecum și se apucă iară de dăscălia lui.

După o bună bucată de timp iată că sosește și tatăl copiilor din călătoria cea lungă ce făcuse. Adusese cu dânsul bogății după bogății. Când află de fuga copiilor, cât pe-aci era să-i vie rău, dară se stăpâni. Cercetă în dreapta și în stânga, și i se spuse toată istoria cum s-a întâmplat. Atunci el hotărî să ceară dreptate pentru necinstea ce i-a făcut soția lui și pentru răul ce i-a pricinuit procletul de dascăl.

Merse deci pe la toate dregătoriile și fu străgănit prin judecăți mai mulți ani, fără să-și dobândească dreptatea potrivit cu mărimea vinei celor vinovați.

Aflând și despre numele cel falnic al celor doi frați împărați, neguțătorul își luă femeia și pe dascăl și se duse să-i judece ei.

Mai ’nainte însă de a ajunge ei acolo, fratele împăratului, năzdrăvanul, simțind că are să vie tată-său la judecată, spuse frăține-său, împăratul, și amândoi se chibzuiră ca să facă o primire frumoasă ca unui părinte bun ce le era.

Când veniră împricinații la înfățișare, ieși înainte fratele împăratului și primi pe negustor la scară, iară când îl duse înaintea împăratului, acesta se sculă de pe tron și îl întâmpină cu vorbe bune și supuse.

Negustorul se minună de atâta cinste ce i se făcu și nu știa ce să mai zică; se uita în toate părțile și nu pricepea nimic din cele ce se făceau.

El căuta când la împăratul, când la fratele împăratului, se minuna în sine, dară nu cuteză să zică nimic.

Intrând în cămară și dascălul cu femeia, stătură ca trăsniți de Dumnezeu. Vezi că se știau vinovați de moarte.

După ce se așeză împăratul pe tron, judecata începu.

Neguțătorul își spuse păsul și zise că își pune nădejdea în înțelepciunea împărătească și așteaptă să hotărască împăratul cum îl va lumina Dumnezeu.

Dascălul o mâlcise de tot, iară femeia îndrugă și ea câteva vorbe, aruncând toată vina în spinarea dascălului.

Atunci împăratul întrebă pe negustor că: dacă își va vedea copiii, i-ar cunoaște el?

— Mai e vorbă? răspunse neguțătorul.

El se uita la amândoi împărații și nu mai cuteză să zică nici bleau.

— Noi suntem, răspunse împăratul.

La aceste cuvinte, femeia și dascălul o sfecliră de tot și tremurau ca varga. Iară neguțătorul, creștea inima într-însul de bucurie că-și găsise copiii.

Împăratul zise că, de când el este împărat, așa pricină grea nu mai judecase. Hotărî dară ca toți să cază în genunchi și să roage pe Dumnezeu să le arate dreptatea lui.

Așa și făcură.

Pe când încă se rugau, deodată, dascălul și femeia se făcură stane de piatră.

Împăratul porunci să puie aste stane de piatră de o parte și de alta la scara palatului. Iară negustorul rămase la curtea împărătească.

În vremea aceasta, fratele cel mic, după ce se despărți de frații săi, se duse, se duse, ca cuvântul din poveste ce de-aci încolo se gătește, și ajunse la orașul unde îl scosese drumul pe care apucase el.

Acolo dacă sosi, trase la gazdă la un om al lui Dumnezeu. De câte ori se culca, de atâtea ori găsea câte o pungă cu galbeni la căpătâiul său când se scula.

Ceru de la gazdă pe cineva care să-i arate lucrurile cele mai însemnate. După ce ocoli cruciș și curmeziș tot orașul, văzând tot ce era vrednic de văzut, ajunse la margine și acolo era un ostrov. Iară dacă vru a ști ce era acolo, călăuza se feri de-a-i spune.

Seara întrebă pe gazdă și aceasta îi zise:

— Să nu care cumva să te muște șarpele de inimă să te duci acolo, că e stingere de tine.

— Pentru ce? întrebă flăcăiandrul.

— Pentru că acolo șade o măiastră și oricine merge la dânsa se întoarce capiu. Și apoi nimeni nu poate să meargă să o vază, până nu o da două pungi de bani.

— Asta este tot? Mâine mă duc să o văz, zise el; bani am destui, precum vezi.

Nici rugăciunile gazdei, nici frica de căpiere nu l-au putut opri de a merge să vază pe acea măiastră.

Se duse deci, dădu două pungi de bani și intră în ostrov. Acolo umblă câtva timp, ca un haidamac, pe dinafară, ca doar măiastra va ieși la fereastra palatului să o vază. Ea ieși, el o văzu și apoi se întoarse. A doua zi se duse iară, a treia zi iară și tot astfel câteva zile de-a rândul. De ce o vedea, de-aia dorea să o mai vază.

Măiastra băgă de seamă că el venea întruna de câteva zile. „Trebuie să aibă mulți bani”, se gândi ea.

Iară dacă trimise de-l chemă, îi zise:

— Mare stare trebuie să ai tu, tinere, de o risipești așa. N-am văzut până acum pe nimeni care să vie la mine în ostrov de atâtea ori una după alta.

— Da, mare și nesfârșită, răspunse flăcăiandrul cu mândrie, ca și puterea cu care o fac.

Cum auzi măiastra aste vorbe, îi puse gând rău. Se luă deci pe lângă dânsul cu șoptele, cu momele, viclenindu-l ca să-i afle puterea.

Flăcăiandrul se pierdea de dorul ei când o văzu dezmierdându-l cu niște cuvinte mai dulci decât mierea. Se înșelă și îi spuse.

Atunci ea îi dete ceva de bău, iar el dete dintr-însul afară inima găinii. Ea o luă, apoi îl dete pe bete din ostrov.

Când se dezmetici el și se văzu pirpiricosac, golănel și gonit, cugetă: „Dacă nu ți-oi face-o eu, apoi să știi că nici dracul nu ți-o mai face”.

Se duse la gazdă și povesti ce i se întâmplase.

— Nu ți-am spus eu, săracul de mine, să nu te duci acolo? Ce o să te faci acum?

— Mă voi duce în lume, și ce va vrea Dumnezeu cu mine.

A doua zi plecă și, trecând printr-o pădure, ajunse la marginea unui râu. Acolo dete peste o colibă de pescar. Îi chiorăiau mațele de foame și fu nevoit să se abată.

Pescarul primi să rămână la dânsul să învețe pescuitul.

Într-una din zile, pescarul zise flăcăiandrului:

— Iată, eu mă duc la târg cu coșul ăsta de pește. Până una-alta, ia și tu halăul ăla și vezi de-i putea să prinzi vreo fâță de pește ca să avem de legumă pentru azi și mâine.

— Las’ pe mine, răspunse flăcăiandru.

Pescarul plecă. Iară băiatul intră cu plasa în gârlă. Bătu în sus, bătu în jos și pește să prinză, câtuși decât.

Tocmai era să se lase de pescuit, când văzu o mreană.

Mreana fugi, el după ea, până îi veni bine și, aruncând plasa, o încâlci într-însa și o trase la margine.

Văzu el că mreana era cât să le ajungă pe două zile. Se bucură în inima sa că făcuse o treabă cumsecade.

Se puse deci de o curăță de solzi; o spintecă, îi scoase măruntaiele. Când în loc de lapți, ce să vezi? Ceva ce nu semăna a nimic. Luă el acel ceva, îl spălă și rămase un fel de covățea mititică de piatră.

— Bună este și asta, zise el, să am cu ce bea apă.

Și îndată și luă oleacă de apă cu dânsa să bea. Când s-o aducă la gură, ea era plină cu galbeni. Se miră de astă întâmplare. Răsturnă banii în poală și mai luă o dată apă ca să bea. Când să aducă la gură, se făcu iară bani.

— Acum, aide la zâna mea măiastră, zise el.

Lăsă și plasă, și pește, și colibă și într-un suflet alergă la gazda lui din oraș. Îi spuse despre norocul ce dase peste el și începu a se găti să meargă la ostrov.

Gazda se sili în toate chipurile să-l oprească de la această otărâre a sa. Fu peste putință. Îl trăgea ața la rele. Până una alta, umplu gazdei două tocitori cu bani. Apoi luă cu dânsul covățica de piatră și două pungi pline și se duse la ostrov.

Cum îl văzu măiastra, îl cunoscu. Înțelese ea că trebuie să fi dat el cu mâna în foc și-l chemă la dânsa.

Acolo, cu prefăcături, cu marghiolii și cu viclenii îl făcu de spuse cum are atâta stare. Și fiindcă flăcăiandrul își pierduse capul cum ajunse lângă dânsa, se lăsă să fie mâglisit și măiastra îi șterse și covățica. Cum se făcu stăpână și pe acest lucru, porunci slugilor sale să-l huiduiască ca pe-o găgăuță și îl goni cu rușine din ostrov.

Când se văzu iarăși dat afară și înfruntat, nu se putu astâmpăra de necaz, cum de să nu se ție el, ca să nu fie și batjocorit, și cu banii luați.

Plecă iară la gazdă și-i spuse toată șiretenia.

Gazda îl povățui să ia pe seama lui o tocitoare de bani din care îi lăsase, să se apuce și el de ceva și să nu mai umble ca un pierde-vară după icre verzi.

El nu voi și plecă în lume.

— Ce mi-o da Dumnezeu, zise el.

Merse, merse prin câmpii cu inima plină de foc pentru măiastra lui, trecu prin păduri și nu se putea împăca cu gândul că n-o să-și mai poată vedea odorul. În cele din urmă, căzu de obidă și de mâhnire. Stând el așa și zbătându-se cu gândurile, băgă de seamă că pe-acolo pe-aproape curgea o apă. Se duse să se scalde ca să se mai răcorească.

Tot scăldându-se, văzu de ceea parte a râului niște smochini. Își aduse aminte că nu mâncase de două zile și se duse să facă o gustărică cu nițele smochine. Mâncă ce mâncă, dară începu a simți că din ce în ce se schimbă. Unde, din om ce era, se pomeni deodată măgar.

Altă nevoie acum. Cum să se întoarcă în cetate? Pe lângă celelalte toate, acum are să fie și prigonit. Umblând în sus și în jos pe marginea pădurii, îi era frică să intre înăuntrul pădurii, ca să nu-l apuce vreo fiară sălbatecă; se temea iară să iasă mai la lumină, ca să nu-l prinză vreun om, să-l puie la vreo muncă ce n-ar putea-o duce. Ce să facă? Se căina și se văicărea, de-i plângeai de milă. Toată ziua umblă rătăcind cu inima cât un purice de frică. Flămânzi iară. Căutând câte ceva de mâncare, dete peste niște roșcove. Se apucă să mănânce, căci era lihnit de foame.

Cât pe-aci era să moară de bucurie când văzu că încet, încet se schimbă și se făcu iară om.

Stătu în loc și se cruci și el de astă minune. Apoi deodată zice:

— Acum ești a mea! Stăi, măi tu, că ți-o fac eu ție pe piele, femeie fără de inimă ce mi-ai fost!

Se apucă și umplu sânul de roșcove. Apoi făcu un coșuleț, cum putu, din nuiele de răchită și culese într-însul smochine de care mâncase și el.

După ce se întoarse la gazda lui din cetate, îi spuse că acum s-a împlinit.

Auzind însă de faima celor doi împărați înțelepți, îi dete un fier ars prin inimă și-și puse în gând a merge la dânșii să vază, oare n-or fi frații lui?

Dară până să se pornească către dânșii, se mai duse o dată la ostrov, cu coșulețul de smochine pe mână, și începu a striga la smochine, pe la poarta palatului. Măiastra, auzindu-l, trimise să-l cheme. Cum îl văzu, îl cunoscu.

Crezând că și în smochinele lui este ascuns vreun farmec numai bun pentru dânsa, porunci de-i cumpără coșul cu totul. El luă banii și se făcea a se mai plimba prin ostrov.

Măiastra se puse la masă. Când la sfârșitul mesei, după ce mâncară împreună cu ai lor smochine, se făcură măgari.

Hâț în sus, hâț în jos. Ba că o fi una, ba că o fi alta, nimic. Rămaseră măgari ca toți măgarii.

Atunci flăcăiandrul, prinzându-i, le puse câte un căpăstru în cap, îi legă unul de altul și îi duse cu dânsul, după ce luă covățica și o băgă în sân; căci inima găinii o mâncase măiastra.

Se duse cu cârdul de măgari la gazda lui.

— Acum să știi că mă duc într-ale mele, zise el gazdei; bani ai destui, ostrovul și palaturile sunt ale tale. Rămâi sănătos.

— Să ne vedem sănătoși, răspunse gazda, și să auzim de bine. Dară cu turma aia de măgari ce ai să faci? Ia-ți un argat, care să vază de ei.

Așa și făcu. Tocmi un argat și porni să meargă la frații lui, cu alaiul după dânsul.

Pe când mergea, fratele năzdrăvan spune împăratului toate cele întâmplate fratelui lor celui mai mic și se pregătiră să-l primească cu cinste.

Când ajunse la marginea cetății unde domnea împăratul, se miră că găsi pe fratele său cel mijlociu care îl aștepta.

Acesta îi povesti toată întâmplarea cu muma lor și cu dascălul, și cum îi pedepsise Dumnezeu.

Plânse fratele cel mic de osânda dumnezeiască ce căzuse peste muma lor, apoi merse de se înfățișă împăratului.

Cum se văzură, se cunoscură și se îmbrățișară.

Apoi ceru de la împăratul să-i dea un grajd curat unde să-și puie măgarii, pe care singur îi îngrijea.

Trecu ce trecu și nici pomeneală nu era ca să facă pe măgari să se schimbe iarăși în oameni.

Într-o zi, la masă, când văzu că frate-său cel mic este cu voie bună, împăratul îi zise:

— Ei, ce ai de gând cu măgarii tăi; destul i-ai pedepsit, iartă-i. Să nu socotești că nu știu tot ce ai pățit. Dară este destul. Mai cu seamă căci știu că se topește inima în tine de dorul ei.

— Adevăr ai grăit, îi răspunse fratele cel mic. Pentru hatârul tău fac tot.

Trimise de aduse măgarii acolo; le dete de mâncară roșcove și îndată se făcură iară oameni.

Toți cei de față rămaseră înmărmuriți când văzură astă minune. Apoi ochii tuturor se ațintiră la măiastra și mărturisiră că așa frumusețe de muiere nici c-au mai văzut și nici că se mai poate afla în toată lumea.

Ea atunci începu a zice:

— Mai întâi mulțumesc împăratului că s-a fost înduioșat de starea cea proastă și ticăloasă în care ajunsesem și a stăruit de ne-a făcut oameni la loc.

Apoi, uitându-se la fratele împăratului cel mic, îi zise:

— Numai tu mi-ai venit de hac pe lumea asta; dacă voiești, sunt gata a te lua de bărbat. Iartă-mă pentru neajunsurile ce ți-am făcut.

— Apoi eu ce umblam, păcatele mele, când tot veneam pe la tine și tu ți-ai bătut joc de mine? Fie că și eu mi-am scos din capete. Sunt gata și eu a te lua de soție, mai cu seamă acum, că nu mi-a mai rămas la inimă nicio zăcășeală.

Se pregătiră și făcură o nuntă de-alea împărăteștile.

Ei nu se mai duseră de acolo. Rămaseră câteștrei frații la un loc.

Trebile împărăției mergeu găitan.

Locuitorii apucau și ei de la acești trei frați când dreptate, când povețe bune și când ajutoruri de bani; și în toată lumea se duse vestea despre ei, cărora li se zicea: *La cei trei frați împărați*.

Încălecai p-o șa etc.

COTOȘMAN NĂZDRĂVANU’

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o pereche de oameni. Ei n-aveau copii. Într-o zi, fiind cu voie bună, zise bărbatul către femeie:

— Soro, de la mila lui Dumnezeu noi n-avem copii. Să mergem pe câmp și ce vom găsi, aceea să ne fie copil.

— Bine zici dumneata, frate. Așa să facem, dacă astfel ai găsit dumneata cu cale.

Vezi că ei trăiau bine și nevasta nu ieșea din cuvântul bărbatului, nici cât negru sub unghie.

Făcură o azimă, luară și nițică legumă, le puseră la traistă și plecară.

Aide-aide, mergând povesteau, și râdeau, și cu ochii în toate părțile căutau.

Când, iată că deteră peste un pisoi jigărit, jigărit și urduros, îl luară și îl aduseră acasă. Îl îngrijiră și îl crescură ca pe copilul lor. De ce trecea, de-aia se făcea mai frumos, până ce se făcu un cotoșman numai de drag să privești la el.

Nu mai puteau de bucurie oamenii, căci aveau și ei pe ce pune ochii în casa lor, când se sculau dimineața. Mai ’nainte casa li se părea pustie.

Cotoșmanul era un pisic cuminte. Șoareci nu se mai stăveau prin casa aceea. Când ședeau casnicii la lucru, iarna, în nopți de-alea lungile și spuneau la snoave și la ghicitori, cotoiul sta lângă dânșii și torcea. Când stăpâna casei făcea la ciorap, pisoiul se juca cu ghemul. Dară nu-l încurca, ferească Dumnezeu. Cum făcea el, cum dregea, se juca așa de frumușel,

încât ghemul nici nu se desfășura, nici nu se încurca. Câteodată îl lua în lăbuțele lui de dinainte, țiindu-l ca un om, și se trântea cu el pe spate, altă dată îl făcea să se dea de-a rostogolul, lovindu-l cu câte o labă, și se repezea după dânsul ca după șoareci.

Când stăpânul casei se juca cu dânsul, ferit-a sântul să-l zgârie, pare că-și pilise ghearele. Când îl mângâia, cunoștea el că îl iubește și se întorcea și el cu lăbuțele și mângâia pe stăpânu-său, dară tot cu ghearele ascunse, o mângâiere lină ca mătasea.

Pe lângă acestea, era așa de cuminte, încât casnicii îl lăsau să îngrijească de pui și să le dea de mâncare; iară cotoșmanul nici că se gândea să se dea la ei. El nu era de cei ce își bagă botul prin toate vasele. Cât despre oala cu smântână, nici pomeneală nu era să-l fi prins vreodată la ea ori să dea cu praștia prin bucățelele de friptură de pe grătar. Era un mâțoi cum nu este altul în ziua de azi.

Nu mult după aceasta, femeia se simți îngreunată. Atunci să fi văzut bucurie pe casnici, încât nu-i ținea pământul. Iară când fu la facere, născu un copilaș gras și frumos și sănătos.

Crescu copilul și se făcu mare. Nu se despărțea de pisoi nici cât ai da în cremene. Amândoi se jucau, amândoi mâncau la masă, amândoi se culcau.

Părinților copilului nici nu le trecea prin minte să oropsească pe cotoșman. Ba încă îl îngrijeau ca și pe copilul lor, fiindcă, ziceau ei, a intrat cu noroc în casa lor, este ugurliu, adică dobândiseră un copilaș.

De la o vreme încoace însă, văzură că dau îndărăt. Unde până aci era belșugul în casa lor, acum ajunseră negustori grei ca fulgul pe apă, cum se zice. Cu toate astea, perechea de oameni nici nu se gândea a cârti împotriva lui Dumnezeu. Ea era mulțumită că dobândise copil, și alt nimic.

Mai trecu ce trecu și amândoi bătrânii dară ortul popii, rămâind în urma lor casa toacă și o sărăcie lucie.

Copilul se alese cu cotoșmanul. După ce văzu că nu mai are de niciunele, și nici părinți, se puse pe un plâns de-ți era mai mare jalea de dânsul. Atunci cotoșmanul îi zise:

— Stăpâne, nu te credeam așa slab de înger. Ești cu mine. Nu te întrista așa de mult. Precum părinții tăi au îngrijit de mine, așa și eu sunt dator să îngrijesc de tine. Și precum tu nu m-ai dezlipit de lângă tine nici cât ai clipi din ochi, așa și eu nu mă voi dezlipi de tine până ce nu te-oi căpătui și nu te-oi vedea om în rândul oamenilor.

Pasămite cotoșmanul era năzdrăvan. Băiatul însă rămase cu ochii bleojdiți la dânsul, când îl auzi vorbind.

Plecară amândoi. Cotoșmanul înainte, băiatul după dânsul. Ajungând într-o pădure, găsiră o scorbură mare și și-o aleseră de locuință.

Cotoșmanul făcu un culcuș stăpânului său acolo numai din fulgi de pasări, de se cufunda în puf când se culca. Îi aducea de mâncare și de băut. Îi ținea de urât spuindu-i fel de fel de basme și de snoave.

El îi spunea ce va să zică cântatul greierilor, ce însemnează săritura lăcustelor prin iarbă. Îl făcea să înțeleagă că dragostea între frați este nesfârșită ca apa fântânii ce curgea pe-aproape de locuința lor. Când se plimbau amândoi prin câte un luminiș din pădure ori ieșeau la câmp, îi arăta toate floricelele și i le spunea pe nume. Copilul nu se dumirea de ce cocorii umblă înșiruiți trâmbă, de ce rândunelele se duc și vin, de ce privighetorile cântă așa frumos; iară ciuhurezii, te apucă răcori de groază când îi auzi. Și cotoșmanul îi spunea pe șart toate și-l făcea să priceapă că aici pe pământ toate sunt cu rânduiala lor.

Scorbora o ținea așa de curată, încât ți-era milă să calci pe acolo.

Nici că se stăvea vreo goangă măcar pe la ei pe acolo. Cotoșmanul nu lăsa pe băiat să puie mâna pe nimic. Toate el le făcea.

Băiatul se făcuse flăcău de însurat. Și-i zise pisoiul:

— Stăpâne, acum ți-a venit vremea să te însori.

— Bine, să mă însor, răspunse flăcăiașul; dară eu n-am de niciunele. Sunt golan precum mă vezi: sula și căciula.

— De asta nu te îngriji, că este de mine îngrijită de mai ’nainte. Tu numai să faci ce ți-oi zice eu. De azi înainte să știi că te numești Mătăhuz împărat.

Nu trecu mult după aceasta și cotoșmanul se duse a căuta fată să-și însoare stăpânul. Se vede că el o ochise, căci se duse drept ca pe ciripie la palaturile unui boier mare. Cum ajunse la poartă, se dete de trei ori peste cap și se făcu om. Iară dacă dete ochi cu boierul, el zise:

— Boierule, stăpânul meu, Mătăhuz împărat, mergând la vânătoare, nu întâlnea decât păsărele mititele.

Nu era vânat
Vrednic de-mpărat.

El trecea înainte, lăsându-le să-și vază de oușoare.

— Și ce trebuință am eu oare să știu dacă stăpânul tău, Mătăhuz împărat, n-avea noroc la vânat?

— Să-ți tai cuvântul cu miere, boierule; dară dacă vei voi să mă asculți până în sfârșit, vei afla că solia mea are să-ți aducă veselie.

— Ei bine, vorbește cât vei voi, te ascult. Dară nu știu de ce, bag de seamă, că în graiurile tale este ceva mierlăit.

— Păreri, cinstite boierule. Precum vremea închisă zămislește visuri spăimântoase, așa poate că voi fi având și eu peri răi și te înșală părerile.

— Bine, bine; sfârșește, precum ai început.

— Și așa, luminate boierule, cum îți spuneam, stăpânul meu nu băga în seamă poșidicul de vânat ce-i tot ieșea înainte. Răzbătu pădurea prin toate colțurile, dară părea că se vorbiseră toate lighioanele ca să nu iasă de prin culcușurile lor. Scârbit de prostia fiarelor sălbatice, ce stau pitulate, stăpânul meu hotărî să se întoarcă acasă. Când, deodată, pe piscul unui munticel ce se ridica semeț din rariștea pădurii, zări o căprioară sprintenă, cu ochii blajini. Fu de ajuns o uitătură, căci îi răpi inima. Stăpânul meu, Mătăhuz împărat, se ia după dânsa. Căprioara fugi, el după dânsa. Dară ea, mai iute de picior, îl lăsă pe urmă și veni de se ascunse în culcușul ăsta. Iară pe mine mă trimise să-i caut inima și să-i dau în mână pe hoțomana de căprioară. Pentru aceasta am venit la dumneata, și te rog să-mi dai ajutor ca să mă întorc cu ispravă bună.

— Măi, da' calendroi mi-ai mai fost! Stăpânul tău, Mătăhuz împărat, mult trebuie să fi căutat până să găsească un pușchi ca tine...

— De mine zi ce vei pofti, boierule; dară să nu cazi în ispită să te atingi de împăratul, stăpânul meu, că, uite, se face lucru' dracului.

— Nici că m-am gândit la una ca asta. Dară împăratul, vânătorul tău, să vie să-și caute căprioara.

Și fiindcă vorba vorbă aduce, cotoșmanul și boierul stătură la taifas și se înțeleseră la cuvinte. Ei hotărâră ca să vie Mătăhuz împărat, să dea ochi cu fata boierului.

Întorcându-se cotoșmanul la stăpânul său, îi spuse cum a izbutit în solia lui și puseră la cale ca în sărbătoarea viitoare să meargă împreună.

Băiatul nu se putea dumiri cum de să meargă el așa goloneț. Iară cotoșmanul nu-i da răgaz să se gândească la de-alde-astea, ci îl lua cu vorba pe departe și cu un cusur subțire îl făcea să priceapă că are să fie fericit.

Trecură zilele ca ziua de ieri și veni sărbătoarea așteptată.

Cotoșmanul luă pe stăpânul său și plecă cu el în pețit. Merseră ce merseră și, ajungând într-o pădure, aproape de palaturile boierului celui cu fata, se opriră. Băiatul rămase adumbrit într-un crânguleț verde, căci era gol pistol. Iară cotoșmanul o rupse de-a fuga spre curtea boierului celui mare.

Cum ajunse, începu a striga cât îi lua gura:

— Săriți, săriți! Că ne-au jefuit hoții.

Toți cu totul ieșiră să vază ce s-a întâmplat. Cotoșmanul, abia răsuflând și cu spaima în față, zise boierului:

— Da' bine, boierule, în cuprinsul dumitale se poate ca ziua-n amiaza mare să ne calce hoții?

— Unde? Cum? Ce s-a întâmplat? întrebă boierul.

— Ce să fie? Iacă, tocmai când veneam cu Mătăhuz împărat, stăpânul meu, să-ți vedem fata, o ceată de haiduci puse mâna pe noi, a jefuit pe stăpânu-meu până la cămașă, iară eu mă strecurai și pe ici mi-e drumul, alergai într-un suflet să-ți dau de veste și să cer ajutor de la dumneata. Abia, uite, am scăpat cu zilele.

— Bre! strigă boierul. Cum se poate una ca asta, ca să jefuiască hoții, pe-aproape de palaturile mele, pe Mătăhuzul tău împărat? Să sară cu mic, cu mare într-ajutor!

— Acum este de prisos, boierule. Tălharii au luat-o la sănătoasa. Mai bine dă-mi un rând de haine, ca să duc stăpânului meu și să poată veni până aci. Cât pentru tălhari, fii pe pace, că va ști el ce să facă pentru dânșii.

Luă hainele ce-i dete boierul și se întoarse la stăpânul său. După ce îl îmbrăcă și-l învăță cum să se poarte la boierul, plecă cu dânsul.

Ajungând, îi ieși boierul înainte și-l primi cu toată cinstea.

Când fură în casă, Mătăhuz împărat se tot uita pe dânsul. Oamenii casei începură să șopoiască și să-și dea coate, zicând: ori că este prea fudul acest Mătăhuz împărat, sau că este prost.

Cotoșmanul, băgând de seamă, zise boierului:

— Mă rog să nu-ți fie cu supărare, dară stăpânul meu n-a purtat până acum așa haine proaste.

Numaidecât boierul porunci să-i aducă altele, muiate numai în fir. Până una-alta, cotoșmanul se dete pe lângă stăpânul său și pe furiș îi dete ghiold și-i șopti la ureche ca să se ție să nu se tot uite pe dânsul așa ca proștii și ca mojicii.

După ce se îmbrăcă cu hainele cele bune, el se ținu bine și nu se mai uită asupra lui; apoi intrară în vorbă și se isprăvi treaba cu bine.

Și nici că se putea altfel. Căci ginerele, deși era Mătăhuz împărat, dară boiul lui cel măreț, chipul cel mai bine făcut și alb ca zăpada, trupșorul lui cel tras ca prin inel și înalt ca un brad, făcea mai mult decât toată împărăția și decât toată boieria.

După ce se hotărî ziua de cununie, plecară. Până atunci bietul flăcău se frământa cu gândul ce o să facă el și unde o să-și ducă mireasa.

Cotoșmanul nu-i dădu răspas să se mai gândească, ci cu fel de fel de glume și snoave îi fura gândurile și-l înveselea.

Când fu ziua hotărâtă pentru cununie, se duseră iarăși amândoi. Boierul rămase încremenit. De unde se aștepta să vie cu oaste și cu mărire ca un

împărat, mă rog, îl văzu viind ca un cioflingar și începu a se îndoi și a se codi să dea fata după dânsul.

Cotoșmanul mirosi îndată cam cum merge șiretenia și luă pe boier deoparte, zicându-i:

— Boierule, să nu-ți fie paraxin unde ne vezi că am venit numai amândoi. Iaca, iaca, iaca cum merge treaba: curg foile de zestre ca ploaia la părinții lui Mătăhuz împărat. Iară el nu voiește nici în ruptul capului să ia pe alta, fără decât pe fata dumitale. Părinții se împotrivesc la una ca asta. Eu însă l-am îndemnat și-l îndemn mereu să te aibă de socru. Vezi că știu eu ce știu. Casă ca a dumitale și cinstită, și lăudată, nu se mai găsește pe lume; și flăcău ca Mătăhuz împărat ba, ba, ba, mai la rar. Apoi casa ce o să ție astă păreche are să fie fără seamăn. Pentru aceasta și stăpânul meu, ascultându-mă, s-a hotărât să o ia fără voia părinților și să se tragă la moșiile lui, să trăiască acolo ca un boier mare.

— Frumos cuvântezi tu, dară eu știu că binecuvântarea părinților întărește casele fiilor.

— Dară mai este și altă poveste, răspunse și cotoșmanul. Cu sluta în vatră casa ajunge să fie cu ușa prin pod și cu ferestrele pe sub pat. Mai bine:

Să muncești
Și să trăiești
Și ce-ți place să iubești.

— Cam ai dreptate tu. Dară mă bat gândurile să mai amânăm nunta.

— Fie și așa. Nu mă împotrivesc. Eu însă te sfătuiesc să nu pierzi din mână un giuvaier ca acesta ce ți-l trimite Dumnezeu. Norocul când pică omului, atunci să știe să-l apuce și să-l păstreze.

— Ei, aide, de! aide. M-ai biruit cu limbuția ta.

Toate fiind gata, se cununară și făcură o nuntă de se duse vestea în șapte sate.

Trei zile și trei nopți ținură veseliile. A patra zi trebuia să meargă cu nunta la moșiile lui Mătăhuz împărat.

Acesta se pierduse cu totul. Nu știa ce să facă; nu știa nici ce mai vorbește de rușine.

Cotoșmanul se dete pe lângă dânsul și îi zise:

— Ține-ți firea, omule, nu fi copil. Am îngrijit eu de toate. Ție să nu-ți pese de nimic. Să taci din gură și să te lași să te ducă unde oi zice eu.

Mai veni nițel inima la loc lui Mătăhuz împărat, când auzi graiurile cotoșmanului. Nu se putea dumiri însă cum va face el și la ce moșii îl va duce.

Toate se puseră la cale. Toate erau pregătite pentru plecare. Ginerele și mireasa se urcară în căruță și porniră. Cotoșmanul însă o apucă înainte și zise vizitiilor să se ție pe urma lui, că el îi va călăuzi.

Așa făcură. Apucară pe câmpii unde mii de floricele împodobeau pământul. Vântul abia adia și clătina ușurel frunzele pomilor ce se aflau ici și colo în calea lor. Brotăceii orăcăiau în depărtare. Din când în când cucul cânta în partea dreaptă. Păsările ciripeau; iară privighetorile prin crânguletele înflorite trăgeau niște geamparale de-ți luau auzul.

Cotoșmanul mergea înainte și așa de iute, încât căruțele nu se puteau ținea de dânsul. Aci pierea ca o nălucă, aci se învârteja înapoi și făcea semn pe unde să apuce.

Pasămite, călăuzind, el făcea dresurile înainte. Întâlnind cirezile de vite ale unor zmei, el spuse văcarilor ce să zică, când îi vor întreba cineva ale cui sunt cirezile, că de unde nu, pieirea capului ce va cădea peste dânșii de la Dumnezeu va fi groaznică. Întâlnind turmele, spuse așijderea ciobanilor ce să zică și ei, căci de unde nu, Muma-pădurii îi va chinui băgându-le mâinile în căldarea cu jăratic, până vor muri, și sufletele lor vor ajunge la munci nesfârșite.

Bieții oameni, de spaimă și știind că gura nu-i ține chirie, spuse celor ce îi întrebară, precum îi învățase cotoșmanul, care era în chip de om.

Ajungând căruțele, oamenii miresei întrebară pe văcari, când văzură sumedenia de cirezi:

— Ale cui sunt cirezile astea, fârtaților?

— Ale cui să fie? răspunseră văcarii, iacă, ale lui Mătăhuz împărat.

Se minunară toți de bogățiile acestui împărat. Mergând mai ’nainte, deteră de niște turme de oi. Și atâtea de multe erau, încât nu le puteau cuprinde cu ochii. Întrebând:

— Ale cui sunt aste turme, prietenilor?

ciobanii răspunseră:

— Ei, Doamne! Ale cui să fie? Ale lui Mătăhuz împărat sunt, și încă astea nu-s nimic!

Când auziră una ca aceasta, toți se loviră cu mâna peste falcă. Ei nu mai putură să-și stăpânească mirarea și fericeau pe mireasă că a dat peste un bărbat așa de june, frumos și bogat.

Iară Mătăhuz împărat tăcea mâlcă și înmărmurit de cele ce vedea. Auzea și i se părea că visează, iară nu că sunt aievea cele ce se arătau ochilor lui.

Cotoșmanul se mândrea și se fălea cu bogățiile stăpânului său. Când, iară nu se mai văzu. Nu se știu ce se făcu. Pare că intrase în pământ.

El însă dete o repezitură înainte. Și ajungând la palaturile zmeilor, pe ale căror moșii erau, le zise cu grai îngrozit:

— Fugiți, zmeilor, și vă ascundeți, căci iată că vine Ilie, Pălie, să vă potopească, să vă pârjolească, și după el Luceflenderu, să vă ia suflengheru’.

Răcori de groază cuprinseră pe zmei când auziră pe neașteptate o veste așa de primejdioasă. Nu știau încotro să se dea deoparte până va trece acest pârjol ce le spunea cotoșmanul.

Acesta se prefăcu a le fi prieten și a le da sfaturi bune. Vorbele lui atâta îi amețiseră, încât de spaimă pare că le luase pânza de pe ochi și se pierduseră cu totul.

Atunci le zise cu grăbire și cu o prefăcută grijă:

— Veniți, veniți mai iute încoa’, să vă ascunz eu în șira asta de paie din bătătură.

Bieții zmei atâta se speriaseră, încât nu mai știau ce fac. Se lăsară să-i ia și să-i ascunză.

Cotoșmanul îi băgă în șira de paie și îi dete foc. Îndată văpaia se urcă până la cer, iară bieții zmei țipau de usturime în para focului, de să le plângi de milă. țipară ce țipară, dară odată cu focul li se stinse și lor glăsciorul și se făcură scrum.

Atunci iaca și nunta intra pe poarta palatului. Slugile spuseră și ele, după cum le învățase cotoșmanul, că palaturile astea sunt pe moșiile lui Mătăhuz împărat.

Când intrară în palat, ce să vezi dumneata? Bogăția de pe lume era acolo. Pereții numai în aur poleiți. Pardoseala era de cleștar, iară învălitoarea era de acioaie și de plumb.

Se mai minunară o toană oamenii ce însoțiră pe mireasa.

După ce se așezară tinerii, oamenii se întoarseră la boier și-i povestiră tot ce văzură. Boierul nu se căi că și-a dat fata lui Mătăhuz împărat. Iară acesta se mira de unde și până unde să-i vie lui acea bogăție. Trăiră în pace și în veselie perechea nuntită și or fi trăind și astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai pe-o șa etc.

PASĂREA MĂIASTRĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat evlavios și bun. El avea trei feciori. Pe lângă multe bunătăți ce făcuse oamenilor din împărăția lui, a ridicat și o monastire de care să se ducă pomina. A împodobit-o cu aur, cu pietre nestemate și cu tot ceea ce meșterii din acea țară au socotit mai scump și mai frumos. O mulțime de stâlpi de marmură și poleiți erau prin biserică și pe dinaintea ei. Zugrăvelile cele mai prețioase, policandre de argint suflate cu aur, candele de argintul cel mai bun și mari cât donița, cărțile cele mai alese erau zestrea monastirii aceleia. Cu cât se bucura împăratul de frumusețea ei, cu atât se întrista că nu putea să o săvârșească pe deplin, căci turnul se surpa.

„Cum se poate, zise împăratul, să nu pot sfârși astă sântă biserică? Iată am cheltuit toată starea, și ea nu este încă târnosită.”

Și dete sfară în țară ca orice meșter se va găsi care să poată să-i ridice turnul, să știe că va dobândi de la dânsul mari daruri și boierie. Pe lângă acestea, poruncă dete ca în toate bisericile să se facă rugăciuni și privegheri, ca să se îndure milostivul Dumnezeu a-i trimite un meșter bun.

Iară a treia noapte visă împăratul că dacă va aduce cineva pasărea măiastră de pe tărâmul celălalt și să-i așeze cuibul în turn, se va putea face monastirea desăvârșit.

Spuse fiilor acest vis, iară ei se întreceau care de care să plece mai înainte și să se închine cu slujba la tatăl lor împăratul. Atunci împăratul le zise:

— Eu văz, feții mei, că toți aveți dorință de a vă face datoria către Dumnezeu; însă nu vă puteți duce toți deodată. Acum să se ducă fiul meu cel mai mare; și dacă nu va putea el să izbutească, să se ducă altul, și tot așa pe rând, până când Dumnezeu își va arăta mila lui către noi.

Copiii tăcură și se supuseră; iară feciorul cel mare al împăratului se găti de drum. Merse ce merse și dacă trecu de hotarele tatălui său, stete să conăcească într-o dumbravă frumoasă. După ce făcu focul, sta acolo până să se gătească mâncarea, când văzu deodată înaintea lui un vulpoi care îl rugă să-și lege ogarul, să-i dea și lui un codru de pâine, un pahar de vin și să-l lase să se încălzească și el la ăl foc. Fiul împăratului, în loc să asculte rugăciunea, dete drumul ogarului, care se luă după dânsul. Atunci vulpoiul făcu un semn asupra lui și îl schimbă în stană de piatră.

Văzând împăratul că fiul său cel mare nu se mai întoarce, ascultă rugăciunea fiului celui mijlociu și îi dete voie să meargă și dânsul. Acesta, după ce se găti și își luă merinde de drum, porni și dânsul. La locul unde se împietrise frate-său, păți ca dânsul; fiindcă nu voi să dea ascultare rugăciunilor ce-i adusese vulpoiul, ci voia să-l prinză ca să-i ia pielea.

Împăratul se pusese pe gânduri văzând că după atâta mare de timp nu se mai întoarseră fiii săi nici cu pasărea măiastră, nici fără dânsa, când fiul său cel mai mic îi zise:

— Tată, iată este acum destul timp de când frații mei cei mari au plecat să aducă pasărea măiastră și nu s-au mai întors nici cu ispravă, nici fără ispravă.

Să-mi dai bani de cheltuială
Și haine de primeneală,

ca să-mi cerc și eu norocul. Și de voi izbuti, te vei bucura, tată, că ți se împlinește dorința, iară de nu, eu nu voi suferi nicio umilință.

— Frații tăi cei mari, zise împăratul, după cum se vede, n-au putut să facă nimic spre a aduce acea pasăre măiastră, ba poate să-și fi și răpus capetele, deoarece sunt duși de atâta timp și nu se mai întoarce niciunul. Eu sunt bătrân de aci înainte; dacă vei lipsi și tu, cine să-mi dea ajutor la

greutățile împărăției, și dacă voi muri, cine să se suie pe scaunul meu, dacă nu tu, fiul meu? Rămâi aci, dragul tatei, nu te mai duce.

— Domnia ta, tată, știi prea bine că n-am ieșit din poruncile împărăției tale nici cât negru sub unghie; și dacă acum cutez a stărui în rugăciunea mea, este numai că voiesc, dac-aș putea, să împlinesc o dorință care nu dă odihnă sufletului măriei tale, dorință pe care te silești de mulți ani și cu mari cheltuieli să o împlinești.

După multe rugăciuni și stăruință, împăratul se înduplecă și-i dete voie. Își alese calul ce-i plăcu din grajdul împărătesc, un ogar să-l aibă de tovarăș, își luă merinde de ajuns și plecă.

După trecere de oarecare timp, sosiră amândoi fiii cei mai mari ai împăratului, aducând cu sine-le pasărea măiastră și o roabă pe care o făcură găinăreasă. Toată lumea se mira de frumusețea acelei pasări, care era cu mii de mii de vopseli, penele ei străluceau ca oglinda la soare; iar turnul bisericii nu se mai surpă; pasărea se așeză în acel turn cu cuibul ei. Un lucru se băgă de seamă: pasărea se părea a fi mută, căci nu da niciun viers, și toți câți o vedeau o căinau cum de o așa pasăre frumoasă și mândră să nu aibă viers, pentru care și împăratul, cu toată bucuria ce avea pentru biserică și turnul ei, se mâhnea că pasărea nu-i cânta.

Locuitorii începuseră a uita de fiul împăratului cel mic; atâta de multă bucurie aveau ei că li se adusese pasărea măiastră, ceea ce oprise turnul de a se surpa, și astfel biserica se putuse face cu desăvârșire; numai împăratul se mâhnea în sufletul său că nu este de față și fiul său cel mic care să se împărtășească de bucuria poporului său; când într-una din zile veni găinăreasa și-i zise:

— Mărite împărate, să-ți fie fața luminată, toată cetatea se minunează de viersul păsării măiestre; un cioban, cum a intrat azi de dimineață în biserică, pasărea a început să cânte de să se spargă, și este așa de veselă, încât pare că nu o încape locul. Asta este a doua oară de când, cum intră acel cioban în biserică, pasărea nu mai contenește de a cânta; cum iese el, ea tace.

— Să se aducă acel cioban înaintea mea chiar acum.

— Măria ta, după cum se vede, ciobanul este străin, căci nimeni nu-l cunoaște. Fiii măriei tale, precum mi s-a spus, ar fi pus paznici să-l prinză.

— Taci! zise împăratul, nu vorbi de fiii mei, căci nu ți se cuvine ție să te atingi de ei.

Împăratul puse și el câțiva slujbași să pândească pe sub ascuns și, cum va vedea pe ciobanul care, când va intra în biserică, pasărea va cânta, să pună mâna pe dânsul și să-l aducă înaintea lui.

Nu s-a mulțumit pe atât, ci și însuși s-a dus la biserică în sărbătoarea cea mai apropiată ca să auză cu urechile sale cântecul cel minunat al păsării, și să vază cu ochii săi pe acel păstor tânăr; și, de n-ar fi fost de față, s-ar fi întâmplat o luptă crâncenă între slujitorii săi și oamenii puși de fiii lui, care voiau cu dinadinsul să pună mâna pe cioban. Atunci porunci împăratul să aducă pe acel păstor cu omenie la palatul său, pentru că nu știu ce simți împăratul în inimă când îl văzu așa de tânăr, blând, smerit și cu boiul de voinic.

După ce ieși de la biserică, împăratul se duse drept la palat, pentru că inima îi zicea că trebuie să fie ceva de ciobanul acela. Cum îl văzu împăratul, îi zise:

— Ia spune-mi, flăcăule, din ce parte de loc ești? Ai părinți, și cum s-a întâmplat de ai venit pe-aci?

— Istoria mea, luminate împărate, este lungă. Părinți am, asemenea și frați. Ca să-ți povestesc cum am venit pe-aici și din ce parte de loc sunt, îmi trebuie mai mult timp. Dară dacă voința măriei tale este să știi, sunt gata a mă supune. Chiar mâine până în ziuă voi veni la măria ta pentru aceasta. Acum este târziu.

— Bine, voinice; mâine în revărsat de zori te aștept.

A doua zi dis-de-dimineață, ciobanul veni și așteptă porunca împăratului; iară împăratul, cum auzi că a venit păstorul cu pricina, îl chemă înaintea lui.

— Ia spune-mi, flăcăule, ce este cauza de cântă pasărea măiastră, cum pui tu piciorul în biserică și tace dacă ieși?

— Ca să știi aceasta și altele, luminate împărate, lasă-mă să-ți povestesc toată istoria mea.

— Iacă te ascult, povestește-mi tot ce vei voi.

Atunci ciobanul începu:

— Am tată și frați. Am plecat din casa părintească ca să fac o faptă care să veselească pe tata, căci el era trist că nu putea să-și împlinească dorința. După o călătorie de câteva zile, am ajuns la o câmpie frumoasă, de unde se deschideau mai multe drumuri. Acolo am voit să conăcesc. Mi-am făcut un focșor bun, am scos merindele ce aveam și, când era să mă pui la masă, mă trezesc cu un vulpoi lângă mine. Nu știu nici de unde, nici pe unde veni, că eu nu l-am văzut. Pare că ieși din pământ.

„Fă bine, mă rog, îmi zise, și lasă-mă să mă încălzesc și eu la focul tău, că uite, tremur de-mi clănțănesc dinții în gură. Dă-mi și o bucată de pâine și un pahar de vin să-mi potolesc a foame și sete care mă chinuiesc. Și ca să mănânc în liniște și să mă pot încălzi fără frică, leagă-ți ogarul.”

„Prea bine, îi zisei, poftim de te încălzește; iată merindele mele, și plosca mea, mănâncă și bea cât vei pofti.”

Apoi am legat ogarul și am șezut amândoi lângă foc, povestind. Din una, din alta, îi spusei unde mă duc; ba încă îl și rugai dacă știe ceva să-mi spuie cum să fac, cum să dreg, să-mi împlinesc slujba cu care m-am însărcinat de bunăvoia mea.

„Cât pentru asta, îmi zise vulpoiul, fii pe pace. Mâine de dimineață plecăm amândoi, și dacă nu te-oi face eu să izbutești, să nu-mi mai zici pe nume.”

Șezurăm la foc, ne ospătarăm ca niște prieteni; apoi vulpoiul își luă noapte bună și pieri ca o nălucă. Mă ciudeam în mine cum de să nu-l văz încotro a apucat, și tot frământându-mi mintea să știu cum a venit și cum s-a dus fără să-l bag de seamă, am adormit.

Când a venit a doua zi în faptul zilei, m-a găsit minunându-mă de niște stane de piatră ce închipuiau doi oameni, doi cai și doi ogari. De cum îl văzui, ne gătirăm de ducă.

Vulpoiul se dete de trei ori peste cap și se făcu un voinic, știi colea, cum ți-e drag să te uiți la el. Pe cale îmi spuse că locul unde am mas noaptea trecută era moșia lui, că este însurat, că are copii, că el era blestemat să poarte corpul de vulpoi până când un om va avea milă de el, îl va primi să se încălzească cu dânsul la un foc, îi va da un codru de pâine și un pahar de vin; că eu am fost acel om, că acum este dezlegat de blestem și că de aceea va merge cu mine și nu mă va lăsa singur până ce nu voi ajunge la izbândă.

Îmi păru bine de astă întâmplare, și așa noi merserăm,

zi de vară
până-n seară,

și ajunserăm la o poiană, unde maserăm peste noapte. Tovarășul meu de călătorie îmi spuse că a doua zi aveam să trecem pe hotarul unor zmei, că acolo credea el că voi găsi ceea ce căutam.

A doua zi am înaintat pe moșia zmeilor, dar tot cam cu teamă; când, pe la chindii, am ajuns la palaturile zmeilor. Mândrețe ce am văzut acolo nu se poate povesti. Grădini cu fel de fel de flori și de pomi; casele învălite cu argint care strălucea la soare ca oglinda, pereții erau împodobiți cu chipuri și flori săpate, iară ciubucele erau poleite; fântâni care aruncau apă în sus. Avurăm parte că zmeii nu erau acasă când am ajuns acolo. Furăm întâmpinați în pragul porții de o fată frumoasă, frumoasă, de pare că era făcută din zahar, care ne zise să nu călcăm în curte, în lipsa zmeilor, că nu e bine de noi; apoi lăcrimă de bucurie că a mai văzut oameni de pe tărâmul de unde au furat-o zmeii.

Întrebând-o despre lucrul ce căutam, ne-a spus că se află la alți zmei, rude ale zmeilor pe moșia cărora eram.

„Duceți-vă, ne zise ea, că cu ajutorul lui Dumnezeu, nădăjduiesc să izbândiți, și întorcându-vă, luați-mă și pe mine.”

După ce ne învăță cum să facem să intrăm în curtea zmeilor și cum să lucrăm, mă jură pe ce am mai scump pe lume, pe tata, ca să nu o las la

zmei, ci să o iau; iară noi ne-am dus. Ce e drept, și mie îmi plăcu fata, de cum o văzui.

Și ajungând la hotarul celorlalți zmei, am stat de ne-am odihnit. Iară în revărsat de zori, am pornit pe tărâmul zmeilor și am ajuns cam aproape de nămiezi la palaturile lor, care erau și mai frumoase decât ale celor dintâi. Cum am descălecat, m-am dus la grajd, iară tovarășul meu s-a întors înapoi; fiindcă așa ne învățase fata.

Caii erau la iesle. Unul din ei a întors capul și s-a uitat la mine. Eu l-am frecat la ochi, l-am tras de urechi, i-am sumuțat și i-am pus frâul în cap. Apoi încălecând, de-a-n călarele am luat colivia cu pasărea măiastră care era în pridvor.

— Tu ai luat pasărea măiastră? zise împăratul; tu ești fiul meu pe care toată lumea îl ține de pierdut?

— Așa, tată.

Și după ce sărută mâna împăratului, îl rugă să poruncească a se aduce de față găinăreasa.

Dacă veni găinăreasa, ciobanul zise:

— Asta este fata de care îți spusei.

— Cum se poate? răspunse împăratul. Dară cum a ajuns găinăreasă?

— Asta ți-o va spune ea; căci eu nu știu. Și așa cum zisei, începu el a povesti, după ce înhățai colivia și o luai la sănătoasa cu bidiviul luat de la zmei, începură să necheze caii ceilalți și să facă un zgomot de ți se făcea părul măciucă; iară eu îmi țineam firea. Unde se luară zmeii după mine, și fugi, și fugi, până ce ajunsei la tovarășul care mă aștepta la hotar; și dacă nu era el, puneau zmeii mâna pe mine și cine știe ce se alegea de capul meu. Tovarășul meu însă întinse mâna și răcni o dată la dânșii: stați! Iară ei pare că fură de piatră de când lumea; niciun pas nu mai făcură înainte. După ce mă luă în brațe și mă sărută, se miră și el de frumusețea păsării. Zmeii însă umblau cu șoșele, cu momele, să-mi ia pasărea, făgăduindu-mi câte în lună și în soare; dacă văzură că nu mă pot îndupleca, mă rugară ca barim calul să li-l dau; în sfârșit, văzui eu că nu e bine să-i las tocmai de tot mâhniți, le-am

dat calul și eu am plecat cu tovarășul meu și cu pasărea; iară zmeilor li se scurgeau ochii după dânsa.

Ajungând la palaturile celorlalți zmei, fata ne aștepta în poartă; plesni de trei ori cu un bici și tot palatul se făcu un măr, pe care ea îl luă; iară eu o înhățai de mijloc și pe ici ți-e drumul.

Aoleo! dară zmeii când simțiră! unde veneau cu o falcă în cer și cu una în pământ, și unde răcneau de-ți îngheța sângele în vine. Eu îmi făcui curaj, detei pinteni calului și împreună cu tovarășul meu fugeam ca vântul; zmeii însă veneau ca gândul. Dacă văzu tovarășul meu așa și că nu este chip a scăpa cu fața curată, se opri în loc, amenință asupra lor și se făcură stane de piatră. Iară noi ne urmarăm călătoria venind până iarăși în câmpia de unde plecasem, adică pe moșia vulpoiului. După ce ne-am odihnit și am dat mulțumită Domnului că am terminat cu bine astă treabă, l-am întrebat ce însemnau acele stane de piatră. Atunci el îmi zise:

„De vei ști, te vei căi; de nu vei ști, iarăși te vei căi”.

„Spune-mi te rog”, îi zisei.

„Aceștia sunt frații tăi, îmi răspunse. Ei, în loc să facă ca tine, să primească cu dragoste rugăciunea mea, asmuțară ogarii după mine, ceea ce îmi prelungi scârbosul blestem de a purta leșul vulpoiului; iară eu îi împietrii.”

„Pentru dragostea mea, rogu-te, îi zisei eu, și pentru prietenia ce am legat, fă-i iară oameni cum au fost.”

„Mult mi-e dragă prietenia ta, răspunse el, și de aceea fie după voia ta; dară o să te căiești.”

Și într-un minut nu știu ce făcu din mână, că deodată pietrele acele se scuturară și frații mei rămaseră în mirare văzându-se față cu noi.

Ne luarăm ziua bună de la tovarășul meu și plecarăm să ne întoarcem acasă.

Pasămite, frații mei îmi coceau turta.

„Frate, îmi ziseră ei, după ce călătorirăm câtva, am obosit de atâta drum; căldura este mare; aide ici la un eleșteu pe care îl știm noi, să bem câte nițică apă, să ne răcorim.”

Am ascultat și am mers. Bău cel mare, bău și cel mijlociu; iară când era să beau și eu, cum eram pus pe brânci pe marginea eleșteului ca să ajung cu gura la apă, cum făcuseră și ei, mă trezii cu o usturime grozavă la amândouă picioarele; când să mă întorc să văz ce este pricina, nu mă mai putui scula în picioare: mi le tăiaseră frații mei și-și cătau de drum, fără a mai asculta la rugăciunile și vaietele mele.

Trei zile și trei nopți am mas acolo primprejurul eleșteului. Calul meu, biet, când vedea că vine câte vreun balaur la mine, mă lua cu dinții de pe la spate, de haine, și fugea încotro vedea cu ochii, și azvârlea din picioare de nu se putea apropia de noi nicio fiară sălbatică.

În sfârșit a patra zi am dat peste un orb care orbecăia și el pe dibuite.

„Cine este acolo?” întrebai eu.

„Un biet neputincios”, răspunse el.

Și după ce îmi spuse cum frații i-au scos ochii, din pizmă, i-am povestit și eu cum mi-au tăiat frații picioarele. Atunci el îmi zise:

„Știi ce? Aide să ne prindem frați de cruce. Eu am picioare, tu ai ochi; să te port în spinare. Eu să umblu pentru tine; tu să vezi pentru mine. Eu știu că pe-aci prin vecinătate este o scorpie mare. Cu sângele ei se poate vindeca orice boală ar fi”.

M-am învoit cu dânsul la aceasta și am mers până am dat de locuința scorpiei. Ea nu era acasă. Orbul mă așeză după ușă și îmi zise ca să dau cu sabia să o tai, cum va intra; iară el se ascunse după sobă. Nu așteptarăm mult și iată scorpia venea supărată, fiindcă simțise că-i călcase cineva casa. Cum o văzui, inima se făcuse cât un purice în mine, iară când intră pe ușă, așteptai până să-mi vie bine și unde dădui o dată cu sete, încât dintr-o lovitură îi tăiai câteștrele capetele.

Mă unsei numaidecât cu sângele ei cald și, cum atinsei picioarele la loc, se lipiră de parcă fuseseră acolo de când lumea. Unsei și pe orb, și îi veniră vederile ca mai ’nainte. După ce mulțumirăm lui Dumnezeu, plecarăm fiecare la ale noastre.

N-am voit să viu de-a dreptul acasă, ci am socotit mai bine să mă bag cioban și să las ca Dumnezeu să aducă lucrurile așa încât să se dovedească

vinovatul. Nu m-am înșelat în credința mea, că iată puterea lui mare este și judecata lui dreaptă.

— Spune și tu, zise împăratul găinăresei, cum de ai ajuns găinăreasă și roabă?

— După ce au tăiat picioarele fratelui celui mic, fiii cei mari ai împărăției tale mă luară unul pe mine și altul pasărea măiastră. Eu plângeam de mă topeam, că mă despărțeau de fiul cel mic al măriei tale, pe care îmi era drag să-l privesc, fiindcă-l văzusem că e un pui de românaș. Ei mă siliră să mă iubesc cu unul din ei, îmi făgădui că mă va lua de soție cum voi ajunge la curtea împărătească. După ce m-am împotrivit la toate siluirile ce amândoi voiau să-mi facă, am primit mai bine să fiu roabă și găinăreasă la curtea împărăției tale decât să mă duc aiurea, fiindcă știam că Dumnezeu nu va lăsa să se prăpădească acela care a umblat cu dreptatea în sân, și acum, mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a arătat cum fapta bună nu moare niciodată.

— Poți tu să-mi dovedești, întrebă împăratul, că tu ești acea fată și nu alta?

— Acest măr, zise ea, pe care îl scoase din sân, poate să încredințeze pe orișicine că eu sunt. Fiii dumitale cei mai mari n-au știut de dânsul, că mi l-ar fi luat și nu m-aș mai fi întâlnit cu dânsul.

Atunci, ieșind afară, plesni dintr-o biciușcă de trei ori asupra mărului și unde se ridicară niște palaturi, încât în toată împărăția nu se găsea altele ca acelea.

Împăratul rămase și el în mirare. Și voind a sărbători venirea fiului celui mic, acesta zise:

— Tată, înainte de a mulțumi lui Dumnezeu că m-am întors sănătos, să mergem câteșitrei frații înaintea lui la judecată.

Împăratul n-avu ce zice. Se aduseră frații înaintea împăratului, care deteră în genunchi și cerură iertare de la fratele cel mai mic. El le zise:

— Dacă Dumnezeu vă va ierta, iertați să fiți și de mine.

Neavând încotro, se duseră înaintea bisericii și puseră trei uleie depărtate deopotrivă unul de altul. Intrară fiecare cu picioarele în câte unul

și aruncară cu praștia în sus câte o piatră: pietrele fraților celor mari se întoarseră și loviră pe fiecare în cap cu așa tărie, încât rămaseră morți. Piatra însă a fiului celui mic de împărat căzu dinaintea lui.

Lumea se adunase de se uita la astă judecată dumnezeiască, iar împăratul, după ce făcu nuntă și-și însoți copilul cu găinăreasa, se coborî de pe tron și puse pe fiul său în locu-i, care, dacă o fi trăind, împărățește și până azi.

Eram și eu de față la acele întâmplări, pe care le povestesc acum celor ce mă ascultă.

FATA MOȘULUI CEA CUMINTE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om bătrân care avea o fată mare, de se dusese vestea în lume de vrednicia ei. Moșneagul (unchiașul) se căsători de a doua oară cu o babă, care avea și ea o fată mare.

Baba, însă, punea pe fata unchiașului la toate greutățile casei; iară fata ei se clocise de ședere.

Biata fata unchiașului torcea, țesea, făcea pâine, mătura și scutura fără să zică nici pis! dară baba punea parte fetei sale și pâra la unchiaș pe fiica lui și o tot ocăra.

Nu era ziuliță lăsată de Dumnezeu să nu se certe cu el, ca să-și gonească copila, și-i zicea:

— Dacă nu-ți vei duce fata de aici, pâine și sare pe un taler cu tine nu mai mănânc.

Bietul om se cam codea; dară baba într-o noapte turnă apă pe vatră și stinse focul ce-l învălise fata unchiașului de cu seară.

A doua zi, dis-de-dimineață, se scoală fata să facă focul, fiindcă tot pe ea cădeau păcatele; dară foc nu mai găsi în vatră.

Atunci, de frică să nu o ocărască mumă-sa cea vitregă, se urcă pe bordei, se uită în toate părțile, doară va vedea încotrova vreo zară de foc, ca să se ducă să ceară măcar un cărbune; dară nu se văzu nicăiri ceea ce căuta ea. Când, tocmai când era să se dea jos, zări spre răsărit abia licărind o mititică vâlvătaie: se coborî de pe coperiș și o luă într-acolo.

Se duse, se duse și la foc nu mai ajunse; dară în drumul ei întâlni o grădină părăginită, care o strigă zicându-i:

— Fată mare, fată mare! Vino de-mi curăță pomii ce mi-au mai rămas de omizi; și, când te-i întoarce, ți-oi da poame coapte să mănânci.

Se apucă fata de lucru numaidecât și cum isprăvi, îndată plecă.

Mai încolo dete peste un puț, care îi strigă:

— Fată mare, fată mare! Vino de mă sleiește, că ți-oi da apă rece, să te răcorești când te-i întoarce.

Fata slei puțul și plecă înainte.

Merse ce merse și dete peste un cuptor, care-i strigă și acesta:

— Fată mare, fată mare! Vino de mă lipește și mă șterge de cenușă și, când te-i întoarce, îți voi da azimă caldă.

Fata lipi și șterse cuptorul și-și căută de drum.

Mai merse nițel și dete peste o căscioară și bătu la poartă.

— Cine e acolo? îi zise dinăuntru; dacă e om bun să intre, dacă nu, să nu vie, căci am o cățelușă cu dinții de fier și cu măselele de oțel, și-l face mici fărâme.

— Om bun, răspunse fata.

După ce intră, fiindu-i frică de mumă-sa vitregă să nu o bată dacă se va întoarce acasă, pentru că întârziase, întrebă dacă nu cumva are trebuință de o slujnică. Sânta Vinerea, care locuia înăuntru și care primi pe fată, îi răspunse că are trebuință de o asemenea fată; ea rămase acolo.

Mai întâi îi spuse că treaba ce are să facă dimineața este să dea de mâncare puilor ce-i avea în curte, însă mâncarea să fie nici caldă, nici rece; apoi să scuture și să deretice prin casă. Iară maica Sânta Vinerea plecă la biserică. Fata făcu tot, precum îi poruncise.

Când veni acasă, Sânta Vinerea întrebă pe puii ei, care erau balauri, șerpi, nevăstuici, ciuhurezi, șopârle, năpârci și gușteri, cum le-a dat mâncarea, și toți răspunseră că n-au băgat de seamă dacă a lipsit ea de acasă: așa de bine au fost căutați.

Intră în casă maica Sânta Vineri și văzu toate lucrurile așezate la locul lor și rămase foarte mulțumită.

După câtva timp, zise fata:

— Maică Sântă Vinere, mi s-a făcut dor de părinți, fă bine și-mi dă voie să mă duc.

— Du-te, fata mea; dară mai ’nainte caută-mi în cap și să vezi că o să curgă o apă pe dinaintea casei și o să aducă fel de fel de cutii, de tronuri și de lăzi; pe care din ele îți vei alege, aceea să fie simbria ta.

Se așezară și îndată văzu curgând apa de care-i spusese, și pe dânsa veni niște lăzi și tronuri preafrumoase.

Fata se gândi că, dacă va lua o ladă de-ale frumoasele, slujba ei nu făcea atâta, și mai așteptă până mai văzu că venea o cutie mică și necioplită; atunci zise ea:

— Maică Sântă Vinere, iată că mi-am ales lucru pe cât face slujba mea.

— Ia-l, fata mea, dacă n-ai voit să-ți alegi altceva mai frumos, și du-te cu Dumnezeu.

Fata unchiașului își luă ziua bună, plecă cu cutia la subțioară, și întorcându-se pe la cuptor, căpătă o azimă caldă, și trecând pe la puț, bău apă rece de se răcori; iară când ajunse la grădină, mâncă poame coapte.

Fata ajunse acasă și găsi pe tată-său zdrobit la inimă de mâhnire; îi spuse tot ce a făcut și deschise cutia. Dar ce să vază înăuntru? Mărgăritare, pietre nestemate, mărgele, ii numai cu fluturi de aur și catrințe de mătase.

Baba și fiică-sa pizmuiau pe fata moșului; iară lui îi creștea inima de bucurie.

Baba trimise și ea pe fie-sa să facă ce făcuse fata unchiașului. Se duse, se duse și fata babei, și ajunse la grădina care o chemă și pe dânsa ca să o curețe; dar ea răspunse:

— Da’ ce! Nebună sunt eu să-mi zgârii mâinile prin tine?

O lăsă și porni mai departe, sosi până la puț și, dacă o chemă puțul, ea îi răspunse și lui:

— Da’ ce! Am mâncat laur ca să mă ostenesc eu cu tine până să te sleiesc?

Și plecă mai departe și se duse până ce dete și peste cuptor, care o strigă ca și pe fata unchiașului; ea îi zise și lui:

— Da’ ce-am văzut să-mi murdăresc mânușițele și să mă vâr prin tine?

Și plecă înainte, până ce ajunse și ea tot la Sânta Vinerea.

Acolo fu întrebată ca și fata unchiașului și primită în slujbă, apoi maica Sânta Vinerea îi zise și ei să facă ceea ce zisese și fetei moșneagului și plecă la biserică.

Când veni Sânta Vinerea acasă, toate lighioanele, cu gâturile întinse, se plânseră că li s-au opărit gâtlejurile; intră în casă și văzu o arababură de nu-i mai da nimeni de căpătâi.

În cele din urmă, zise fata cea leneșă:

— Maică Sântă Vinere, mi s-a făcut dor de părinți, dă-mi dreptul meu, căci mi s-a urât aci, să mă duc acasă.

— Du-te, fata mea, răspunse Sânta Vinerea, dară mai așteaptă nițeluș, că o să treacă o apă pe dinaintea portiței, aducând fel de fel de lucruri; pe care ți-o plăcea ca s-o iei, alege; iară până atunci să-mi cauți în cap.

N-apucă să puie mâinile în capul ei și se repezi de luă de pe gârlă lada cea mai mare și mai frumoasă ce văzu. Sânta Vinerea îi zise:

— Deoarece ți-ai ales astă ladă, ia-o; dară să nu o deschizi până acasă; și când o vei deschide, să fii numai cu mumă-ta singură în casă, ca să nu vază nimeni ce e într-însa.

Fata luă lada și plecă.

Când se întoarse pe la cuptor, văzu azime calde, se cercă să ia și nu putu; ea nu mai putea răbda de foame. Pe la puț trecu cu jind, că nu-i dete măcar o picătură de apă, ca să se răcorească; iară când trecu pe la grădină, îi lăsa gura apă și nu putu nici să se umbrească puțin de arșița soarelui.

Ajungând acasă obidită de osteneală și flămândă, n-avu răbdare, ci chemă pe mumă-sa la o parte și-i zise să facă pe unchiaș și pe fie-sa să iasă afară.

Cum rămaseră singurele, deschise lada; dar ce ieși de-acolo? Balauri, șerpi și câte lighioane toate, cărora le arsese gâtlejurile când le dase de mâncare, și îndată le sfâșiară și le mâncară.

Tot satul se spăimântă de întâmplarea asta; și fiecare om băgă de seamă că asta vine de la răsplătirea dumnezeiască. Fata moșneagului însă se

căsători cu un flăcău din cei mai frumoși ai satului, care o ceru de la tată-său și o luă de soție.

Mare veselie se făcu în sat la nunta lor și trăiesc în fericire până în ziua de azi. Cine nu crede să facă bine să se uite împrejur și va vedea multe de aceste case.

Iar eu încălecai pe-o șa etc.

CELE TREI RODII AURITE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, și avea un fecior; acesta, șezând la fereastră, vede o babă bătrână care venea cu tivga să ia apă de la fântână. Ce-i vine lui, ia o piatră și, aruncând-o către fântână, nimerește drept în tivgă, și aceasta se sparge; baba, care simțise de unde venise piatra, își aruncă ochii la fereastra împăratului și vede pe fiul de împărat făcând haz; atunci baba zise:

— Până nu vei găsi cele trei rodii aurite, să nu te însori, dragul mamii; și se întoarse acasă tristă și fără tivgă, și fără apă.

Fiul de împărat, auzind acest blestem, stătu și, după ce se gândi mult timp la rodiile aurite, se aprinse dorința în el de a le vedea și de a le avea; deci se duse la tată-său și-i zise:

— Tată, să-mi faci trei rânduri de haine de fier, căci am să fac o călătorie mare.

Și toată silința ce puse împăratul a opri pe fiul său de la aceasta fu în zadar.

Dacă văzu și văzu că nu-l poate opri, porunci numaidecât și i se făcură hainele; după ce le luă, fiul împăratului încălecă și plecă.

Un an de zile trecuse de când călătorea; ajunsese prin pustietăți nelocuite de oameni; și tot rătăcind în sus și în jos, două rânduri de haine se rupseseră și le lepădase. Neștiind ce să facă, hotărî a mai merge câtva și, dacă nu va putea descoperi nimic, să se întoarcă.

Abia mai făcu câțiva pași și iată că zări o colibă. Se repezi într-acolo iute ca săgeata și îndată și ajunse. Când, o mătușă sihastră, cum îl văzu, îi și zise:

— Da’ bine, flăcăule, cum ai ajuns pe-aici pe unde nu se vede pasăre cu aripioare, dar încămite om cu picioare?

— Mamă, zise fiul de împărat, caut cele trei rodii aurite; nu știi dumneata încotro se pot afla?

— Nu știu, dragul mamei, nici n-am auzit până acum de așa minune, dară poate soru-mea să știe, care șade puțin mai departe de aici, de ai curaj să mai mergi, poți să o întrebi pe dânsa.

N-așteptă să-i zică de două ori și o tuli într-acolo repede și merse, și merse, cale lungă neumblată, până ce dete de o altă colibă, de unde asemenea ieși o mătușă sihastră, și mai bătrână, și mai scofălcită, care și ea îi zise:

— Cum ai ajuns pe-aici, om cu picioare, pe unde nu vin nici păsări cu aripioare?

— Mamă, zise fiul împăratului, caut cele trei rodii aurite, și dorința de a le avea m-a adus pe-aici, nu știi dumneata încotro se află?

La auzirea acestor vorbe, bătrâna începu să plângă, apoi îi răspunse:

— Am avut și eu un fecior, care auzise despre acele blestemate rodii și care, tot umblând după ele, într-una din zile se întoarse șchiop și în cele din urmă își rupse și capul pentru ele; dacă aș fi știut atunci, dragul mamei, cum să le găsească cineva fără primejdie, nu-mi pierdeam copilașul.

Cum auzi flăcăul nostru, începu a se ruga să-i spuie cum să facă să le ia; iară bătrâna îl povățui cum să umble și cum să se poarte; și dacă va izbuti, l-a jurat pe tinerețile lui ca să se întoarcă tot pe acolo, ca să-i arate și ei acele rodii după care s-a prăpădit fiul său.

După ce i-a făgăduit că se va întoarce, i-a mulțumit pentru sfaturile cele bune ce a primit de la dânsa și ca o nălucă pieri dinaintea ei, când, după o călătorie încă de-o săptămână și mai bine, văzu un balaur cu o buză în cer și cu alta în pământ. Îndată ce ajunse la dânsul îi zise:

— Bună ziua, frate, și trecu înainte.

Iar balaurul îi răspunse:

— Noroc bun, frate.

Ajunse apoi la o fântână, mucegăită și plină de nămol; el se apucă îndată de curăți și primeni apa din fântână și-și căută de drum până dete de niște porți încuiate, pline de praf și de păianjeni; curăți acei păianjeni, scutură praful, dete poarta de perete și trecu înainte. În drumul său întâlni o brutăreasă care ștergea un cuptor cu țâțele sale; cum o văzu, îi dete bună ziua și, tăindu-și o bucată din haina sa, îi zise:

— Ține asta, leiculiță, de șterge cuptorul.

Iară ea, luând-o, îi mulțumi.

La spatele cuptorului, fiul împăratului văzu o grădină ca un rai, în care se rătăci câtva timp.

În cele de pe urmă văzu cele trei rodii cum atârnau de o cracă în pom; își făcu curaj, scoase cuțitașul și tăie crăculița de care erau atârnate și o tuli de-a fuga înapoi.

N-apucă să facă zece pași și toată grădina începu să țipe și să cheme în ajutor pe brutăreasă, porțile, fântâna și pe balaur.

— Ba aia-i vorbă, răspunse brutăreasa, că de când sunt urgisită a sta aci, nu s-a îndurat nimeni să vie a mă scuti de arsătura de toate zilele.

— Că alt gând n-am, răspunseră porțile, că de când suntem făcute, n-a venit nimeni să ne mai scuture, să ne deschiză, de înțelenisem așa.

— Ba să ne iertați, zice fântâna, că de când sunt făcută, mână de om n-a venit să-mi curețe apele, încât ajunsesem a mă împuți.

— Ba că chiar, răspunse și balaurul, că de când sunt osândit a sta cu gura căscată și cu ochii sticliți la stele, nimeni nu mi-a dat măcar o bună ziua și să-mi zică frate. Acest om ne-a scăpat de urgia ce era pe noi și ne vom căuta de treabă.

Fiul împăratului, care făcuse întocmai cum îl învățase bătrâna, se întoarse la dânsa și după ce-i mulțumi și-i dete și ei câte ceva, plecă să se întoarcă la împărăția tatălui său.

Pe drum, ce-i veni lui, văzând că nu mai poate răbda, scoase cuțitașul și tăie una din rodii, ca să guste și să se încredințeze de bunătatea lor. Când, ce

să vezi? Deodată iese din rodie o fată, ca o zână de frumoasă, și îndată începu a striga cu un glas mângâios:

— Apă, apă, că mor.

Întoarse fiul împăratului ochii în toate părțile să vază apă, dară geaba, apă nu era; iară fata căzu și muri; pe-aci, pe-aci era să cază și el, dară se ținu.

Tot mergând el, nu putu să ție până să nu guste dintr-o rodie, și scoase cuțitașul de tăie încă una; deodată, iese și dintr-însa o fată ca o zână, și moare ca și cea dintâi, fiindcă n-avu apă să-i dea.

Mâhnit de ciudata întâmplare, mergea către împărăția tatălui său cu rodia care îi mai rămăsese și se uita la dânsa ca la un cireș copt; și merse până ce ajunse la o câmpie frumoasă pe unde începu a cunoaște urme de oameni. Aici îi mai veni inima la loc și se puse jos să se odihnească nițel. Gândul lui nu se lua de la rodii și de la fetele cele frumoase ce muriseră; și tot gândindu-se se aprinse în el dorința de a gusta din rodia care o mai avea, încât nemaiputându-se ține, hotărî să o taie și pe aceasta; dară temându-se să nu i se întâmple ca și cu celelalte, căută o fântână, luă apă în căciulă și acolo, la umbra unui copac mare, tăie și rodia care îi mai rămăsese, când, ce să vezi? Unde ieși o fată ca soarele de frumoasă și cu părul de aur.

— Apă, apă! strigă ea.

Și el îi dete de bău și o stropi cu apă, și așa scăpă fata cu viață.

Fiul împăratului îi da târcoale și se tot minuna de frumusețea și de gingășia ei. Apoi o luă de mână și îi zise:

— Soție să-mi fii, și ea primi.

El nu voi să o ducă pe jos acasă la tată-său, ca să nu ostenească, fiindcă o vedea că era puțintică la trup încât ar fi băut-o într-un pahar de apă, și așa de subțirică de parcă era trasă prin inel.

El o povățui să se urce în pomul de lângă fântână și îi zise să-l aștepte acolo până se va întoarce de la tatăl său cu care împărătești și cu călăreți, ca să o ia, fiindcă el cunoscuse locurile că nu mai este așa departe.

Fata cea frumoasă zise copacului să se lase jos și el se lăsă, apoi se puse în el și se ridică. Fiul împăratului rămase cu gura căscată uitându-se la

ea și la minunea cum de se lăsase și se ridicase copacul, apoi, rupând-o de-a fuga, să te păzești, pârleo, că îi sfârâiau călcâiele de iute ce se ducea.

Nu trecu mult de când se duse fiul de împărat și o fată de țigan veni să ia apă de la fântână, dar când văzu chipul care strălucea în apă, crezu că e al ei și, spărgând ulciorul, se întoarse fuga la mumă-sa:

— Nu mă mai duc la apă, zise ea, o frumusețe ca a mea nu aduce apă.

— Du-te la apă, arapino, ce tot spui astfel de fleacuri, îi zise mă-sa, arătându-i coceanul măturii.

Ea se duse și iară se întoarse, ca și întâi, fără ispravă și tot cu astfel de vorbe.

Mă-sa înțelese că acolo nu e lucru curat și îi dete un ac vrăjit să-l ție în păr, și o învăță ce să facă cu el la întâmplare de ar da peste cineva pe-acolo, și o trimise iară.

Țiganca, cum ajunse la fântână, cătă în sus și văzu de unde venea în fântână acel chip îngeresc.

— Suie-mă și pe mine acolo, rogu-te, zise țiganca, uitându-se galeș către zâna frumuseților.

Iară fata cu părul de aur zise copacului de se lăsă, luă pe țigancă ca să-i ție de urât, și copacul se ridică la loc.

Stând ele de vorbă, țiganca se linguși și rugă pe fată ca, de voiește să doarmă nițel, să puie capul în poala ei, și ea îi va căuta în cap.

Fata se înduplecă și se puse cu capul în poala țigăncii și, când era să o fure somnul, țiganca îi înfipse acul otrăvit în cap, iară fata se făcu o păsărică cu totul și cu totul de aur și începu a zbura de colo până colo, prin crăcile pomului.

Atunci țiganca zise:

— Ah! Fată de lele ce mi-ai fost, cum mi-ai scăpat, eu socoteam că dormi, dară, fie, tu n-o să-mi scapi, îți viu eu ție de hac.

Nu trecu multe zile și iaca și fiul de împărat cu oaste și călăreți și cu care împărătești veni s-o ridice; iară țiganca, cum îl văzu, îi zise:

— Da’ bine, împărate, m-ai lăsat să te aștept atâta, încât soarele mi-a ars fețișoara și vântul mi-a bătut perișorul.

Împăratul, cum o văzu, rămase la îndoială și nu-i venea să crează că ea este zâna pe care o lăsase el acolo.

Dară, după vorbele ce-i zise, pare că ar fi crezut, și deci se înduplecă și o luă.

Nu știu cum, nu știu ce fel, dară parcă-i spunea inima că n-o să fie ea; în sfârșit, dacă nu văzu pe altcineva, plecă cu ea, și nu știa cum să facă să nu crează tată-său că spusese minciuni.

Când ajunse la curtea împărătească, le ieși împăratul înainte și rămase înmărmurit când văzu în loc de zâna frumuseților, cu fața ca soarele și cu părul de aur, pe o arapină neagră ca fundul căldării. Și măcar că fiul său îl încredința că soarele îi arsese fețișoara și vântul îi bătuse perișorul, împăratului tot nu-i venea să crează. Însă n-avu ce face; de bine, de rău îi puse într-o parte a palatului și tot amâna cununiile.

De-a doua zi chiar, în grădina împărătească, în toate diminețile, venea o păsărică și cânta cu dor de-ți rupea inima; apoi striga cât îi lua gura:

— Grădinar! Doarme împăratul?

— Doarme, îi răspundea grădinarul.

— Să doarmă somn dulce și mai dulce, de pe căpătâi să s-aridice, adăoga păsărica. Dară cioroaica de împărăteasă doarme?

— Doarme, îi răspundea.

— Să doarmă somnul de urgie, de acum până-n vecie.

Și pe care pom se punea de cânta, pe loc se și usca.

Grădinarul spuse împăratului toată șiretenia cu pasărea și cum se usucă pomii pe care se punea ea de cânta. Împăratul se luă de gânduri.

Mai toți pomii din grădină se uscară în câteva zile, mai rămăsese unul. Atunci împăratul porunci să se pună pe fiecare crăculiță câte un lanț, și așa se și făcu; iară a doua zi în revărsat de zori, veni la împăratul cu pasărea de aur care dăduse în laț. Împăratul porunci de-i făcu o colivie cu totul și cu totul de aur, puse pasărea în ea și, de dragul ei, o ținea pe fereastra lui.

Țiganca cum auzi de istoria cu pasărea, îi trecu un fier ars prin inimă. Se făcu bolnavă, mitui pe toți vracii care spuseră împăratului că până nu va

tăia pasărea de aur și să dea împărătesei să mănânce din ea, nu se va însănătoși.

Plin de scârbă, împăratul nu se putea învoi la asta: dară, după rugăciunea fiului său, o dete; rămase însă nemângâiat și din ce în ce ura mai mult pe țigancă.

Luară deci pasărea și o tăiară, o fierseră și o duseră împărătesei; iară ea, după ce se prefăcu că se însănătoșește, începu a se găti de cununie.

Din sângele păsărelei crescu la fereastra împăratului un brad înalt și frumos, și era o minune cum de într-o noapte crescuse așa de mare și falnic. Împăratul chemă pe grădinar și-i porunci să aibă cea mai mare îngrijire de acel pom. Iară țiganca, cum auzi, n-avu odihnă și-i puse gând rău. Pricepuse, drăcoaica, că încă nu scăpase cu totul și cu totul de primejdie.

Se făcu iară bolnavă, mitui iară pe vraci, care spuseră împăratului că, până nu va tăia bradul să-l fiarbă și cu apa aceea să-i facă baie, nu va trece împărătesei.

Împăratul se supără până la suflet, văzând că logodnica fiului său e piază rea, fiindcă de când a venit ea, n-a avut parte de niciun lucru ce i-a fost lui drag.

Lăsă să taie și bradul ca să nu mai aibă niciun cuvânt a-l mai supăra cineva cu ceva și se hotărî ca de aci înainte să nu mai facă pe voia nimănui, dacă ar mai da peste ceva care să-i placă.

Pe când tăia bradul, la care toată lumea se uita cu jind, o bătrână cerșetoare se opri și ea să privească lângă cealaltă lume și, când vru să plece, luă cu dânsa o surcea ce căzuse de la o țandără a bradului și o duse acasă. Băgă însă de seamă că era un ac înfipt în surcea; ea îl scoase; și fiindcă surceaua era oarecum măricică și lată, o făcu capac la oala care o avea și ea după sufletul ei.

A doua zi plecă în prosteală ca totdeauna; dară când se întoarse acasă, rămase încremenită văzând coliba măturată și dereticată de-ți era dragă inima să privești.

Nu înțelegea baba ce minune să fie asta, adică cine să fi venit să-i facă ei astfel de bine.

Câteva zile urmă tot astfel; în sfârșit hotărî să pândească, doară va da peste cel ce-i deritecă și-i pune toate alea la rânduiala lor prin colibă și așa și făcu. Într-o zi după ce plecă, ea se ascunse, și uitându-se pe furiș, pe crăpătura ușii, văzu cum din capacul oalei sări o fată mai albă decât neaua și cu părul de aur.

— Cine ești, mamă, zise ea, de îmi faci astfel de bine?

— O fată fără triște, zise ea; dacă mă primești să șez la dumneata, mult bine ți-oi face și eu dumitale.

Se învoiră și rămase; ba încă baba se mândrea, că așa fată nici în casa împăraților nu se găsea, frumoasă și vrednică.

Baba mergea mereu în prosteală, cum învățase ea; dară într-o zi îi zise fata să-i cumpere din târg pânză și mătase roșie și verde; baba, biata, din paralele ce adunase din cerșit, îi cumpără.

Fata își cusu toată istoria pe două sangulii; și după ce le isprăvi, zise babei să se ducă cu dânsele la împăratul, și când va fi pe tron alăturea cu fiul său, sangulia cusută cu verde să o pună pe genuchii împăratului; iară cea cusută cu roșu pe ai fiului său.

Baba ascultă și se duse; dară ostașii n-o lăsau să intre. Atunci ea făcu zgomot și împăratul porunci să o lase a intra. Ea, cum intră, făcu cum îi zisese fata și ieși ca să aștepte să vază isprava.

Cum văzură sanguliile, împăratul și fiu-său înțeleseră totul. Porunci să cheme pe logodnica împăratului și-i zise:

— Pentru că o să te faci împărăteasă, trebuie să te deprinzi a și judeca pe femei, când judecătorii nu se dumiresc la câte un lucru. Astăzi ni s-a arătat cu plângere o femeie, care zise că, având un cocoș de soi, cu mare cheltuială a alergat prin țări de a cumpărat și o găină, așijderea de soi; că vecina ei nu s-a mulțumit că i-a omorât găina, dară i-a furat și cocoșul și l-a dat la o găină de-ale ei, și așa cere dreptate. Ce zici despre aceasta?

— Zic, răspunse bahnița, după ce se gândi puțin, că femeia care a omorât găina și a furat cocoșul, cu moarte să se omoare, și cocoșul să se întoarcă stăpânului împreună cu găina osânditei și cu ouăle ce va fi făcut.

— Bine ai judecat, răspunse împăratul. Eu sunt femeia cu cocoșul și tu ești care l-ai furat; gătește-te la osânda care tu însuți ai găsit-o cu cale.

Țiganca începu a plânge, a se ruga, a se jeli, dară toate fură degeaba. O deteră pe mâna ostașilor care fără milă îi răsplătiră nelegiuirea ce făcuse.

După aceasta se duseră cu toții la casa babei, și fiul de împărat cu tată-său înainte, ridicară pe fată cu toată cinstea; și după ce o aduseră la palat, îndată îi și cununară, și mare veselie fu în toată împărăția trei zile de-a rândul, pentru că s-a găsit vie și nevătămată fata cu părul de aur, după care atâta a umblat fiul de împărat, și toți cu totul oropseau pe țigancă când s-a auzit istoria nelegiuirilor sale.

Încălecai pe-o șa etc.

HOȚU ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat mare și puternic. Abia la vremea cărunteții dobândi și el un copil. Bucuria lui fu nespusă când se văzu și el tată, și toată împărăția lui fu veselă dimpreună cu dânsul, căci acest împărat era bun, drept și temător de Dumnezeu. Pentru aceasta, el făcu mult bine poporului său. Și toți într-un gând și într-o glăsuire deteră mărire Domnului că s-a îndurat a le da un moștean al împărăției.

Acest împărat puse de gând ca pe fiul său să-l dea să învețe toate meseriile și toată procopseala cărturarilor.

Fiul împăratului creștea într-o lună cât alții într-un an. Când fu de opt ani, părea că este de optsprezece.

Dacă văzu așa, tată-său, împăratul, îl dete la carte; după ce învăță filosofia și citirea pe stele, de la cei mai iscusiți dascăli, îl dete la cel mai meșter vraci, de învăță și meșteșugul leacurilor.

Văzând tată-său, împăratul, că fiu-său are ținere de minte grozavă și ia în cap ușor cele ce i se arătau, se umplu de mulțumire sufletească, căci Dumnezeu îi dase un copil tocmai după gândul său.

Învățând el toată cartea, împăratul a început a trimite pe fiu-său din cetate în cetate să învețe toate meseriile. Cum auzea că în cutare cetate este câte vreun meșter mai dibaci și că acea meserie nu se află pe la dânsul, îndată îl trimitea să învețe și acea meserie.

Astfel umblă fiul împăratului din țară în țară, ca și un pribeag, până ce învăță toate meseriile de pe pământ. Și întorcându-se la palaturile tatălui

său, socotea că acum s-a sfârșit, are să se strângă de pre drumuri.

De bucurie că are un fiu așa de procopsit și de iscusit, tatăl său făcu o masă mare, unde chemă pe toți împărații, vecinii lui, ca să le arate fiul său procopseala.

Însuși fiul împăratului porunci la bucătari și le arătă cum să facă bucatele. Mesenii nu știau cum să mai laude gustul acestor bucate. Când, iată că vine și fiul împăratului la masă. Se chefuiră, deci, și știi, vorba ăluia, vorba vorbă aduce. Începură împărații a-și povesti despre judecățile și dreptățile ce făcuse fiecare în împărăția sa. Între altele, unul spuse că se va căi cât va trăi el, pentru că a osândit pe un om drept, învinovățit fiind că ar fi furat niște lucruri, pe când altul a fost hoțul, precum se dovedi mai în urmă.

Cum auzi împăratul care dedese ospățul, se întoarse către fiul său și zise:

— Știu că, dacă un împărat voiește să fie drept și adevărat stăpânitor supușilor săi, trebuie să știe toate meseriile, ca să cunoască prin înșiși ochii săi păsurile fiecăruia. De aceea, fătul meu, te-am dat să înveți toate meșteșugurile. Nu mi-a venit în gând că și hoția este un meșteșug. Aceasta îți rămâne să mai înveți, după care te vei face un împărat ca Solomon împărat și cum altul nu va mai fi pe lume.

— Ii, tată! răspunse fiul de împărat, care se rușină și se roșise ca o sfeclă, cum de mă osândești astfel ca pe un vinovat de codru?

Și sculându-se de la masă, se duse unde se duse el, și se întoarse numaidecât, peste așteptarea tuturor, cu o slugă a lui credincioasă, aducând niște scânduri, stinghii, drugi, odgoane și pânze. Cu acestea se apucă, ajutat de sluga lui, de clădi un fel de foișor.

Gătindu-se foișorul, se urcă într-însul și, învârtind niște șuruburi și niște vârtejuri la niște meșteșugiri ce avea acest foișor, începu a pluti în vânt și, pe când se tot urca, el își luă ziua bună de la toți cei de față, care rămăseseră cu gurile căscate și cu ochii bleojdiți la dânsul. Mumă-sa cât pe-aci era să-i vie rău de inimă rea; dară își ținu firea.

După ce îl pierdură din ochi, mesenii se sculară și se împrăștiară ca puii de potârniche, nemaivoind a adăoga mâhnirea împăratului, care se vedea de pe față că era prea mare.

Fiul împăratului, după ce călători câtva timp prin văzduh, prinse a se coborî. Ce să vezi dumneata? Orânda îl duse a se lăsa tocmai dinaintea unei cocioabe de bordei sărăcăcios.

Era seara. Bătu la ușă. Cei dinăuntru, o pereche de oameni jigăriți, întrebară:

— Cine e acolo?

— Om bun, le răspunse fiul de împărat. Deschideți, că sunt un călător.

Îi deschiseră. Când intră în bordei, el băgă de seamă că muierea aruncase ceva sub pat.

— Dară ce vânt te aduce pe la noi?

— Sunt strein. Acum am sosit din alte împărății. Rogu-vă să mă găzduiți.

— Bucuros, cu ce vom putea.

— Foarte vă mulțumesc, le mai zise el. Nu vă va fi degeaba. Dară de ce vă stingheriți din lucru? Lucrați, nu vă opriți pentru mine. Am băgat de seamă că făceați ceva când am venit!

Muierea vru să îndruge câteva minciuni. Dară bărbatul îi luă vorba din gură și zise:

— Să-ți spunem drept. Dumneata ești oaspele nostru și crez că nu ne vei da pe mâna stăpânirii. Eu sunt hoț. Meseria aceasta nu mai are căutare de când împăratul a pus niște slujbași ai dracului de strașnici și de aspri pentru unii ca noi. Abia ne mai ținem zilele, cu câte o găină sau altă pasăre ce putem să ciordim de pe ici, de colo. Și tocmai jumulea o gâscă nevastă-mea când ai venit dumneata.

— Tocmai ce căutam și eu. Dumnezeu m-a adus la voi. Scoateți gâsca de sub pat și face-vă-ți meșteșugul. De azi încolo sunt al vostru. Mă bag ucenic la dumneata să mă înveți acest meșteșug.

Și până jumuli și găti gâsca, fiul împăratului ieși afară, își strânse foișorul, desfăcându-l din toate încheieturile, și-l puse bine, unde să nu dea

nimeni peste dânsul.

Se puseră deci la masă și se chefuiră, până ce cocoșii începură a vesti că vine alba în sat.

A doua zi se înțeleseră ei la cuvinte și fiul de împărat rămase sub ascultarea hoțului, ca să învețe meșteșugul de la dânsul.

— Tot meșteșugul este, zise hoțul într-una din zile, să ciordești, fără să te prinză cineva; să buzunărești și pe dracul, fără să te vază nici pui de om sau de altă gadină; să n-apuce să cază și tu să găsești; orice ți s-o părea că nu este pus bine de altul, tu să iei și să păstrezi; marghiolia, vicleșugul, îndrăzneala, istețimea, șotia și cu tot neamul lor să fie uneltele tale.

Fiul de împărat asculta și băga la cap.

După trecere de timp, în care fiul împăratului se îndeletnicise la meșteșugul hoției, văzând el că lucrurile îi merg strună, zise:

— Meștere, când ai de gând să mă scoți calfă?

— Când mi-oi fura ipângeaua de pe mine.

După ce mai trecu, merseră într-o zi la vânat. Acolo în pădure, stând să facă popas, se tolăniră fiecare pe ce avea, la umbră de copaci și la răcoare, ca să-și aromeze oarecum. Hoțul își așternuse ipângeaua.

Deodată hoțul auzi miercăitul unui iepure, ca și când îl apucase ogarul. Se scoală, se uită primprejur, și nu vede nimic. Soțul său, fiul împăratului, adormise și-i da niște sforăieli de părea că mână porcii. Se culcă iarăși.

Nu șezu mult și tocmai când era să-l fure și pe el somnul, auzi încă o dată același miercăit și cu totul pe-aproape.

Odată sări drept în sus.

— Ce naiba, trebuie să fie ceva. Mă repez să văz ce drăcovenie să fie aceea.

Și fiind un crânguleț într-o depărtare cât arunci cu piatra, se duse într-acolo, de unde i se păru lui că vine miercăitul iepurelui.

Pe când se ducea hoțul, fiul împăratului se scoală binișor, și pâș! pâș! îi ia ipângeaua frumușel, o îndoiește și o ascunde într-o scorbură de copac și iarăși se culcă.

Acestea le făcu el mai iute decât ai gândi.

Hoțul, dacă văzu că nu este nimic în crâng, dete tuturor răilor și iepure, și tot, și se întoarse să se odihnească. Când, ia ipângeaua de unde nu e. Se uită primprejur, și nicio frunzuliță măcar nu se mișca. Fiul împăratului horcăia de socoteai că o să deștepte și pe morți.

Bietul hoț rămase ca lovit de trăsnet. Simți că alt n-are cine să-i fi jucat renghiul acesta decât ucenicul lui.

Se suci, se învârti, dete târcoale prejmetelor; ipângeaua nu e. În cele de pe urmă, după ce îl înecase necazul, se duse să-și deștepte ucenicul.

Acesta dormea mort. Îl zgudui, îl scutură, ca de când începui să vă povestesc și abia, abia se deșteptă.

Somnoros cum era, și tot frecându-se la ochi, începu să se jeluiască că n-are parte să doarmă și el măcar un somn, și că din pricina asta o să se ducă de la un asemenea stăpân, care nu-i dă răgaz cât ar aromi cineva.

Hoțul văzu că ucenicul lui are să-l întreacă și zise:

— Ia lasă astfel de vorbe, ci dă-mi ipângeaua, că acum ești calfă, ai scăpat de ucenicie.

Când auzi fiul împăratului de unele ca acestea, se duse într-un suflet de-i aduse ipângeaua și legară amândoi tovărășie pe bine și pe rău.

Începuse a mișca binișor la meseria lor, de când se făcură tovarăși. Vezi că fiul împăratului era mai ager de mână, mai isteț și mai îndrăzneț.

Într-una din zile, feciorul de împărat se duse la vânat, ia așa cam în dorul lelii, fiindcă n-avea altă treabă. Umblând el prin pădure, odată aude un grohăit de porc pe-aproape de dânsul; caută și, mai iute decât ai gândi, fu și acolo. Când, ce să-i vază ochii? Un mistreț cât toate zilele de mare prăvălise pe un flăcău tânăr la față și se silea a-și descurca colții din arcul flăcăului spre a-l sfâșia.

Fiul împăratului își scoase cuțitul de vânătoare și, cu un curaj nemaiauzit, se repede asupra mistrețului, îi înfige cuțitul drept în ochi și îl dă tumba peste cap, îi mai dă vreo două lovituri bune în cap și-l lasă mort acolo locului.

Făcu ce făcu și aduse nițică apă în căciulă, stropi pe flăcăul care leșinase și îl mai învioră.

Acesta, când se deșteptă și văzu pe izbăvitorul său, zise:

— Cere-mi oricât vei voi și-ți voi da pentru această facere de bine.

— Bani au și țiganii, îi răspunse fiul de împărat, dară cinste nu. Să nu socotești că pentru bani am făcut ce am făcut eu acum pentru tine.

Se rușină oarecum flăcăul cu pricina; dară, mai prinzând limbă, îi spuse șiretenia, cum venise în vânătoare cu mai mulți tovarăși, cum zărise mistrețul și se luase după dânsul, și cum nu-l lovise bine și el se năpustise asupra lui și-l prăvălise de era să-l trimiță pe lumea cealaltă.

Pasămite și acesta era fiu de împărat, și încă fiul împăratului locului aceluia.

Se împrietenіră și se duseră la palaturile împărătești. Împăratul nu știa cum să mulțumească streinului că i-a scăpat copilul de la moarte. Îi dete voie ca să vie în palat oricând va voi, fiindcă el nu primi nicio altă răsplată.

Streinul fiu de împărat, de câte ori mergea pe la împăratul, de atâtea ori el cerceta și băga de seamă la tot ce era pe acolo.

După câtăva vreme, el zise odată tovarășului său:

— Tovarășe, mi s-a urât cu borfășia, să facem și noi o hoție care să se mai simță.

— Ce vrei să facem?

— Iaca, să mai mergem și pe la haznaua împărătească, că doară n-o fi foc.

— Da’ ce stai dumneata de vorbești, omule? D-apoi acolo, aoleo! ce de păzitori mai sunt!

— Noi să mergem pe unde nu sunt păzitori.

Se hotărâră și într-o noapte și plecară. Ei își luară și uneltele trebuincioase. Și fiindcă fiul de împărat știa toate meșteșugurile, el cunoștea și zidăria. Se apucă și, numai din două cazmale, scoase câteva cărămizi, cât putea omul să intre. Aceasta pe de la uliță, pe unde nu păzea nimeni. El intră, umplu două căciuli cu galbeni și ieși. Apoi potrivi cărămizile la loc, ca să nu se cunoască pe unde au intrat.

Nu se poate spune bucurie ce avură când se văzură cu atâta căcălău de bani. Veniră acasă și dormiră, ca și când usturoi nu mâncaseră și gurile nu le

miroseau.

A doua zi mare vâlvă se făcu în oraș când se află că s-a spart vistieria împăratului. Toți se minunau și se cruceau, nedumirindu-se pe unde să fi intrat tâlharii.

Nu mai puțin și împăratul intră la chibzuri, cum ar face să prinză pe acești hoți cutezători.

Fiul împăratului, cel ce făcuse bosmaua, se duse ca totdeauna pe la împăratul, se făcu și el că se miră de atâta cutezare și zise:

— Cel ce a făcut o asemenea hoție îndrăzneață nu se poate să nu mai vie măcar încă o dată.

Împăratul locului puse tot felul de paznici la vistieria lui și aștepta.

Hoții, după câteva zile, când se mai potoli vâlva, veniră iarăși, fiindcă se dedulciseră ca calul la tărâțe, scoaseră cărămizile și fiul împăratului zise tovarășului său:

— De rândul trecut am intrat eu; acum intră tu. Așa mi se pare că cere dreptatea.

Tovarășul n-avu ce zice, căci așa era. Intră deci în hazna și, fiind mai lacom, luă câți galbeni putu el duce și-i aduse tovarășului la gaură. Acesta îi primi. Când să iasă și el, hâț! în sus, hâț! în jos, se simți că este prins în laț și că nu poate ieși. Fiul împăratului n-avea timp de pierdut, ce să facă? Se apucă și el de-i tăie capul, îl luă cu dânsul și pe-aci ți-e drumul.

Dară când ajunse acasă? Aoleo! Unde era Dumnezeu să vază bocetele și vaietele muierii, când îi arătă capul bărbatului ei? țipa de socoteai că o pune în țeapă.

Fiul împăratului îi puse mâna la gură și-i zise:

— St! că ne-am topit. Să nu te auză cineva, că nu e bine de noi.

Și după ce îi spuse toată șiretenia pricinii, o împăcă spuindu-i că-i lasă ei toți banii ce au furat și îi mai făgădui că-i va aduce și trupul bărbatului, ca să-l îngroape ca oamenii și cu toată rânduiala.

Iară dacă se făcu ziuă, slujitorii împărătești găsiră trupul fără cap și-l duseră la împăratul.

Acesta se da de ceasul morții și mai multe nu, cum de să nu prinză pe tâlhar viu, nevătămat.

Fiul împăratului se duse și el pe la palat și, auzind cele ce se plănuiau, se pregăti și el a-și ține făgăduiala ce dase nevestei tovarășului său.

Sfătuind cei doisprezece boieri, socotiră cu mintea lor că tâlharii trebuie să fie puțin doi; că cel viu este peste poate să nu vie a lua trupul mortului. Găsiră, deci, cu cale a pune trupul cel fără cap în mijlocul pieței, pe o schelă cu trei trepte, și de jur împrejur slujitori împărătești, care să păzească toată noaptea.

Așa și făcură.

Fiul împăratului, hoțul, se duse și el de cumpără o mârțoagă de cal răpciugos și bubos, și slab, de era numai pielea și osul, mai cumpără o odoroagă de căruță și un butoi de rachiu. Și după ce încărcă căruța, înhămă la dânsa rabla lui de cal și o porni înspre locul unde era pus trupul mortului spre vedere.

Pe-aci primprejur era o uliță noroioasă. Pe-acolo avu poftă el a trece. Când, ce să vedeți dumneavoastră, cinstiți boieri? Unde mi se înnămoli a oțopină de cal, de nu mai putea nici picioarele să și le miște, necum să mai târască și cărucul cu butoiul de rachiu. Hi! în sus, hăț! în jos; să se miște din loc calul, ba.

Și unde mi-ți începu a face o gălăgie, de credeai că s-a aprins târgul.

Căpetenia păzitorilor trimise pe unul să vază ce pacoste a mai dat peste nevoiașul ăla de om, care are de gând să scoale tot orașul în gura lui.

Văzându-l păzitorul cum se nevoia a-și scoate calul și căruța din noroi, i se făcu milă de el.

Fiul împăratului, cum îl văzu, îi zise:

— Du-te, neiculiță, de mai adă vreo câțiva oameni de-mi ajutați să ies din acest noroi și vă voi cinsti ca pe niște oameni de treabă.

Îndată veniră mai mulți păzitori, îi luară și cal, și telegută, și butoi, și tot, pe sus, de-l scoaseră din glodul unde se înnămolise.

El nu știa cum să le mulțumească mai bine; își frământa mâinile de bucurie și prinse a da cep butoiului. Le dete de băut cât poftiră și duse și

celor ce rămăseseră de pază pe lângă trupul mortului cel fără cap.

Nu trecu mult și toți păzitorii fură cuprinși de un somn soră cu moartea. Unde îmi mai sforăiau voinicii noștri de paznici, de pare că era cine știe ce mare turmă de râmători. Pasămite rachiul din butoi era cu afion.

Fiul împăratului, cum îi văzu lungiți și trântiți ca cine știe ce blende, se apucă de-i dezbrăcă de hainele lor și îi îmbrăcă în haine călugărești. Apoi, luând trupul mortului, se duse în treaba lui.

Când văzu femeia trupul, iară începu a se boci. El iară îi puse mâna la gură și o opri de a face zgomot, căci, de se va afla, nu va fi bine de ei. Ea tăcu după ce văzu că nu e glumă și primi și cea mai mare parte din suma furată. În chiar aceeași noapte, ei se puseră și îngropară mortul.

Când se deșteptară păzitorii și se văzură îmbrăcați în haine călugărești, nu puteau crede celor ce li [se] arată. Se mai frecară la ochi, se mai uitară și văzură că așa este. Cel ce se deșteptase mai întâi se duse la tovarășul de lângă dânsul și, începând a-l înghioldi, îi zise:

— Moș călugăraș, moș călugăraș, ce cauți tu aci?

— Dară tu, călugăre, ce cauți? îi răspunse.

Atunci toți deodată începură a răcni unul la altul:

— Ce cauți aci, călugăre? arătându-se cu degetul.

Și se făcu o tulburare și o răscoală între dânșii, de nu-i putea da nimeni de căpătâi. Ei! tocmai târziu se dezmeticiră și se dumiriră că omul cu rachiul de astă-noapte n-a fost lucru curat.

Dară când îmi văzură că trupul lipsește? atunci, atunci: unde îmi începură o ceartă și o hălălaie între dânșii, de-ți venea să-ți iei câmpii. Se învinovățeau ca dracii unii pe alții.

— Ba că tu ești de pricină.

— Ba că tu ne-ai făcut să bem rachiu.

— Ba că tu ne-ai îndemnat să ne ducem să-i ajutăm.

— Ba că tu ai fost cel dintâi care ai băut.

Toate erau cum erau. Dară cum și când s-au călugărit ei? Și cum să se înfățișeze ei la împăratul?

N-avură încotro. Așa se duseră.

Împăratul se luă cu amândouă mâinile de barbă când văzu că vine la dânsul o ceată de călugări. El nu știa, vezi, cine sunt și ce vreau.

Când află că sunt paznicii lui, unde mi-l umflă un râs de-alea cu lacrimi, și râse până ce se strâmbă.

Paznicii, bieții, deteră în genunchi și-și cerură iertare. Ei spuseră toată șiretenia.

Îi iertă împăratul de vreo osândă, chipurile; dară intră la mai mare grijă. El se temea ca nu care cumva acest hoț atât de iscusit să nu-i ia și domnia. Nu mai chemă Sfatul împărăției, fiindcă începuse a-l cam bănui și pe dânsul, ci își frământa cugetul ca ce ar face să puie mâna pe hoț, spre a-i face de petrecanie.

Hotărî dară, el cu mintea lui, ca să iscodească și pe mari, și pe mici, să ispitească și prin boierime, și prin prostime, ca doar, doară va ajunge să puie mâna pe un așa tâlhar vestit care îl pusese pe așa gânduri negre.

Pentru aceasta puse să se gătească un ospăț înfricoșat, la care pofti numai boierime neaoșă. La acest ospăt fu poftit, fără doar și poate, și fiul de împărat cel strein.

La ziua hotărâtă se adunară toți oaspeții. Veseliile se întinseră până noaptea târziu. Căci, după ce se sculară de la masă, se puseră pe joc. Și trage-i la danțuri, la hori, la brâuri, până ce, când se deșteptară, ajunseseră pe la cântatul cocoșilor de miezul nopții.

Când să se spargă adunarea, împăratul veni la mijloc și zise cu grai cam poruncitor:

— Boieri dumneavoastră, noaptea este înaintată și, ca să nu se întâmple cuiva vreo meteahnă de la niscaiva duhuri necurate, ori făcători de rele, eu am găsit cu cale în mintea mea să mâneți aci până la ziuă. Cămara este mare; vă încape pe toți. Alături de aci este cămara fiicei mele. Fiți fără grijă și vă repauzați de ostenelile danțului și săltărilor din astă-noapte. Domnul să privegheze asupra voastră a tuturor.

Așa zise împăratul și așa trebuia să se facă. Că hâr, că mâr, pace; zisa împăratului nu se putea deszice.

— Vai de mine, tată, cum să mă culc eu cu ușa descuiată, alături cu cămara unde au să doarmă atâția bărbați streini? zise fata tatălui său.

— Nu numai atât, fata mea, dară încă să fii cu lumânarea stinsă și să ai la îndemână nițel muc de lumânare. De va veni cineva la tine, tu să-l mângâi cu mâna pe obraz, rugându-l să mai stea; și mângâindu-l să-l mânjești nițel cu muc de lumânare, și aceasta, draga mea copilă, cu atât mai mult trebuie să o faci, cu cât ea este pentru mântuirea împărăției.

Pasămite împăratul umbla să prinză pe hoț prin viclenie. Asta fu chemarea boierilor la ospăț. Căci, își zicea împăratul, „de va fi dintre boieri un asemenea om isteț, trebuie să fie și îndrăzneț. De nu va fi dintre boieri, apoi, tot cu tertipuri, prin tagma prostimii să-l caut”.

Hotărârea împăratului se puse în lucrare întocmai. Se culcară toți cu totul și adormiră. Numai pleoapele fetei de împărat nu putură da în gene, câtuși de cât.

Fiul de împărat cel hoț, nici el nu adormi măcar cât ai da în cremene. El își tot răsucea mustața și se încumeta, duce-se-va or ba? Iară când fu cam pe după miezul nopții, când și apele dorm, se sculă binișor, se uită pe la soții săi, care toți dormeau bumbeni, și pâș! pâș! trecu în cămara fetei de împărat, o sărută și se întoarse apoi să se culce și el.

Fata împăratului își făcu dresurile cum o învățase tatăl său, împăratul.

Hoțul, până a nu se culca, se duse la doniță să bea nițică apă, căci îi era sete. Uitându-se în doniță, el văzu că pe obrazul lui din stânga sunt niște pete negre. În cămara unde dormeau oaspeții împăratului lumânarea arse toată noaptea.

— E! așa mi ți-a fost povestea? zise el încetișor, stai măi, dară, să-ți arăt eu cu cine ai a face.

Și cu inima ticăindă, și umblând mai ușor decât o pisică când pândește la șoareci, luă muc de lumânare și mânji pe toți oaspeții care dormeau, pe obraz, la fel cu mânjitura lui de pe față, apoi se culcă și el.

Împăratul se sculă mai de dimineață decât toți. Și în revărsat de zori vine prin cămara unde dormeau oaspeții, spre a se uita la dânșii, nu care cumva este vreunul din ei mânjit după cum își povățuise fata.

Când colo, ce să-i vază ochii? Toți erau mânjiți. Speriat, se duse într-un suflet în cămara unde dormea fie-sa, și cu grai neliniștit zise fie-sii:

— Bine, frate dragă, toți te-au sărutat?

— Ba nu, tată, unul numai a venit, pe care l-am mânjit după cum mi-ai poruncit dumneata.

— Și-l cunoști?

— Ba nu, căci era întuneric.

Împăratul își mușcă buzele. Apoi porunci păzitorilor să nu lase pe niciunul din oaspeți care ar voi să plece.

După ce se făcu ziuă bine, veni împăratul iarăși în mijlocul oaspeților și zise cu glas mare:

— Boieri dumneavoastră, hoțul care a tulburat o țară prin iscusința, măiestria și istețimea lui și care mi-a răpit odihna sufletului meu se află în mijlocul domniei voastre, și îl rog să se dea pe față; pe făgăduiala mea de împărat că nu-i voi face nimic.

Toți boierii începură a-și scutura hainele și a se lepăda ca de satana de o astfel de năpastă, zicând:

— Departe de noi o astfel de bănuială. Noi nu știm la sufletul nostru nicio faptă neomenoasă să fi săvârșit, nici cu știință, nici cu neștiință.

— Acum nu este vorbă nici de ocară, nici de pedeapsă. Totul este să se dea pe față, și mă jur pe viul Dumnezeu și pe stema mea de împărat, că nu numai nu-i voi face nimic rău, dară încă îi voi da pe fata mea după dânsul.

Atunci ieși în față streinul fiu de împărat și zise:

— Eu sunt.

Păru mult bine împăratului când îl văzu. Iară el își ceru voie să iasă afară, și se jură pe cuvântul lui de cruce de voinic că se va întoarce înainte de nămiezi.

Împăratul crezu și-i dete voie. El se întoarse, cu mai mulți oameni însăxănați cu bucățelele foișorului său. Și acolo, de față cu toții, așeză fiecare lemnișor la îmbucătura lui și clădi foișorul din nou. Apoi, viind înaintea împăratului, îi sărută mâna și ceru ca soția lui, fata împăratului, să

se urce cu dânsul în foișor, ca de acolo să mărturisească cine este și ce a făcut.

Împăratul primi.

Cum se suiră în foișor, fiul împăratului prinse a întoarce vârtejele; și, pe când foișorul începu a se sui în slavă și a pluti în aer, el zise cu grai lămurit:

— Să știți că sunt fiu de împărat, că mi-a fost dat să-mi fur nevasta, ceea ce și făcui, și că acum mă duc la împărăția tatălui meu.

Astfel vorbind, foișorul se urca mereu până când se pierdu din ochii tuturor, ce rămaseră cu gurile căscate uitându-se la dânsul.

Iară dacă se coborî la palaturile tatălui său și-și arătă cartea de meșter de hoție, precum și nevasta ce-și aduse tot prin furtișag, se înveseli tatăl său și, coborându-se din scaun, înălță pe fiul său, zicând:

— Și acum că are să se ducă pomina de domnia fiului meu peste țară. Știu că popoarele au să știe și ele acum ce este dreptatea, căci pentru a fi bun domnitor și drept, trebuie să știi totul.

După ce se înscăună, trimise sol la socrul său cu carte prin care îi spunea că s-a urcat în scaunul tătâne-său, și mult se bucură acel împărat de norocul ce dase peste fie-sa.

Iară eu încălecai pe-o șa și v-o spusei dumneavoastră așa.